

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

БОНДАРЕНКО Дмитро Миколайович

УДК 351.824.1-043.96(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВІДНОВЛЕННЯМ
ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Подается на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

 Д. М. Бондаренко

Науковий керівник – Липовська Наталія Анатоліївна, доктор наук з державного управління, професор

Дніпро – 2025

АНОТАЦІЯ

Бондаренко Д. М. Розвиток публічного управління відновленням промисловості України – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі публічного управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2025.

Фундаментом розвитку кожної країни є промисловість, тому органи влади більшості країн світу, у т.ч. України, розвитку промисловості приділяють особливу увагу. Її провідна роль визначається тим, що саме промисловість забезпечує інші галузі економіки знаряддями праці і матеріалами, а також є найактивнішим фактором науково-технічного прогресу і розширеного відтворення загалом.

За роки незалежності Уряд України здійснював цілеспрямовані заходи щодо підтримки промисловості. Але, як засвідчує стан промисловості країни, в довоєнний період промисловість втрачала свої попередні позиції, рівень її розвитку ставав все нижчим порівняно з розвитком промисловості країн Євросоюзу та інших країн. Зростання економічної могутності, незалежності і безпеки України на основі розвитку високотехнологічних та конкурентоспроможних виробництв повністю не відбулось. Безпрецедентні масштаби і характер зрушень в економіці України, здійснені в ході загарбницької війни росії, зупинили виконання всіх довоєнних програм і планів. Стратегії, політики і плани, створення сучасного інтегрованого у світове виробництво промислового комплексу України з визначеними виробничими пріоритетами і реалізацією інноваційного розвитку промисловості в багатьох регіонах України зупинились. Тож необхідний перегляд наявних і застосування нових підходів до вирішення цієї глобальної проблеми відновлення і подальшого розвитку країни.

Руйнування промисловості України тією чи іншою мірою охопило всі промислові галузі і різні аспекти промислового виробництва. Внаслідок структурних зрушень галузей промисловості і видів продукції, що виробляється, відбулась некерована конверсія, яка призвела до зниження високотехнологічних виробництв. Зазначене потребує від органів публічної влади перегляду стратегій і політик розвитку промисловості та усіх її аспектів. При цьому необхідним є

визначення і врахування регіональних аспектів розвитку, створення потужних регіонів з метою переходу від галузевої і ієрархічної структури до матричної (регіонально-горизонтальної), максимальної орієнтації регіонів на власні можливості, оздоровлення економічного, екологічного і соціального середовища, зруйнованого воєнними діями, створення умов для їх саморозвитку.

Пошук можливостей відновлення регіонів за рахунок промислових комплексів, розташованих на їх територіях, став передумовою для формулювання наукового завдання дисертаційного дослідження.

У роботі визначено, що важливим фактором посилення здатності державного управління до участі і впливу на динаміку розвитку економічних систем регіонів є його інтеграція з галузевим управлінням. Економічна система регіонів розглянута як квазісистемний об'єкт державного управління, висвітлена змістовна сутність квазіуправління їх розвитком. Детерміновані напрями інтегрування взаємодії органів публічної влади на державному і регіональному рівні. Окреслені підходи до побудови інтегрованого державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості регіонів, ключових організаційно-управлінських засобів і показані переваги об'єднання цих видів управління для забезпечення спільного економічного розвитку. Розроблені структурна модель галузей матеріального виробництва, модель розбудови державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості регіонів, а також модель інтегрованого трансформаційного процесу поєднання державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості регіонів.

Аналізується нормативно-законодавче і наукове обґрунтування поєднання галузевого і територіального управління, що підтверджує необхідність посилення й обов'язкового урахування аспектів і чинників галузевого розвитку в стратегіях відновлення соціально-економічного розвитку регіонів. Досліджуються теоретичні і прикладні аспекти формування системи публічного управління економічним розвитком регіону шляхом сполучення галузевого і територіального управління. Показано, що органи публічної влади областей, здійснюючи свою діяльність для блага жителів, недостатньо приділяють увагу розгляду питань розвитку економіки галузей, що створює проблеми недостатньої сполученості галузевого і територіального управління,

формування нових управлінських засобів і засад, які забезпечують спрямування державно-управлінських, організаційних і територіально-адміністративних реформ розвитку областей з урахуванням економічного стану галузей. Економічний розвиток регіонів (областей) розглядається як економічна, а не політична категорія. Проблеми економічного розвитку галузей регіонів тісно переплітаються між собою, потребуючи для вирішення спільного розгляду, сполучення, співпраці та спільних зусиль влади, підприємницького сектору, інститутів суспільства і населення. Під час дослідження були виокремлені галузеві об'єкти економічного розвитку, систематизовані основні складники системи публічного управління економічним розвитком областей і представлені основні інструментальні засади управління, які необхідно застосовувати органами публічної влади при формуванні і регулюванні економічних процесів. Вони розкривають зміст публічного управління економічним розвитком як самостійного пріоритетного складника управління, що поєднує ключові джерела розвитку регіонів із застосуванням галузевих, міжгалузевих пріоритетів, створює систему взаємодії і продуктивної співпраці та формування управлінських впливів на дослідження поставлених цілей, програм і планів розвитку. Визначається сутність підходів і складники організаційно-економічного механізму управління економічним розвитком.

Розглянуто процес побудови теоретико-методологічного дослідження змісту і якості діяльності органів публічної і галузевої влади із забезпечення ефективності економіки регіонів в умовах реформування державного управління. Показано, що економічне зростання регіонів і країни загалом при переході на нові умови економічного життя потребує пошуку нових інноваційних підходів до вироблення і реалізації каталізаторів і шляхів розвитку економіки за рахунок інноватизації у сфері управління. Доведено, що одним із пріоритетних шляхів підвищення економічного зростання є удосконалення публічного і галузевого управління економічним розвитком регіонів, їх поєднання і інтеграція, оновлення змісту виконуваних функцій і завдань, організаційного удосконалення управлінських процесів і запровадження нових механізмів управління. Зазначено, що реалізація пропонованого напрямку підвищення інноватизації та ефективності управління потребує наявності повної інформації про зміст, складники, характер, технології і

показники процесів управління економічним розвитком. Для отримання такої інформації необхідне створення науково обґрунтованої системи її збору, аналізу і діагностики. Для побудови теоретико-методологічної моделі дослідження і пошуку невикористаних можливостей підвищення ефективності системи управління промисловістю регіонів в період відновлення і створення умов подальшого розвитку з боку органів публічної і галузевої влади запропоновано використати низку підходів: порівняльно-історичний, традиційний, корпоративний, децентралізований, системний, інноваційно-інвестиційний, процесний і підхід смартспеціалізації. Пропонована модель дослідження складається із логічно і змістовно пов'язаних послідовних етапів: етап теоретичного дослідження публічного і галузевого управління економічним розвитком регіонів, етап дослідження параметрів і характеристик систем управління, етап структурно-функціонального дослідження, аналітичні етапи та ін. У свою чергу кожний етап для дослідження поставлених завдань має свій методичний інструментарій. Дослідження за запропонованою схемою дозволить сформувати можливості підвищення ефективності управління економічним розвитком регіонів за рахунок поглиблення співпраці і об'єднання зусиль публічного й галузевого управління для досягнення прогнозованих вимірів показників економічного розвитку за певним набором критеріїв, сформулювати методологічне й аналітичне підґрунтя для стратегічної діагностики очікуваних результатів економічного зростання.

Наведено узагальнені результати аналізу змісту і методології розробки державних стратегій розвитку промисловості України з позиції їх відповідності можливостям відновлення діяльності галузей промисловості для відтворення і нарощення економічного базису країни. Охарактеризовано особливості еволюційного шляху формування функцій держави зі стратегічного й поточного управління промисловим комплексом України за роки незалежності. Доведено, що процеси стратегічного прогнозування і планування промисловості України в глобальному середовищі конкуренції і в умовах трансформаційних змін не повністю відображають потреби її розвитку і недостатньо використовують нові методичні підходи й моделі публічного управління промисловим комплексом країни та організаційно-правові форми його складників. Показано необхідність пошуку нових критеріїв оцінювання

національних і галузевих стратегій розвитку промисловості в площині доповнення інститутів державного управління і місцевого самоврядування та інноваційних моделей публічного управління. Під час аналізу досвіду розробки промислових політик у країнах Євросоюзу, які вивчаються і застосовуються в Україні, відзначено позитивні результати його запровадження і вплив на зростання якості методологічного й інституційного забезпечення розробки та реалізації планів стратегічного розвитку в різних галузях. Зазначено особливості цього процесу в Україні порівняно з країнами Європи. Підкреслено, що успішні країни мають власну економічну специфіку, інфраструктуру й практично сформований надійний економічний базис, що дозволяє їм планувати та застосовувати прогресивні інструменти розробки й реалізації планів, які повністю відповідають новим умовам розвитку суспільства і Четвертій промисловій революції «Індустрія-4». В довоєнних стратегіях розвитку промисловості в Україні також передбачено кроки, спрямовані на розвиток у європейському напрямі, але, на жаль, руйнівна війна суттєво зменшила можливості їх застосування. Сьогодні стан промисловості в економічній системі України потребує відновлення і створення перш за все умов для запровадження Індустрії-4 за рахунок формування багатокомпонентної промислової політики, відродження її базису, відтворення інфраструктурних і промислових комплексів, побудови нового інституційного та організаційного управлінського середовища шляхом застосування нових моделей технологічної організації та управління. Запропоновано перелік передумов і нових елементів у структурі державної політики, спрямованої на розвиток промисловості країни шляхом відновлення промислового базису і запровадження умов Четвертої промислової революції.

Висвітлено методико-практичний аспект аналітичного обґрунтування розробки Державної політики відновлення і розвитку промисловості України в післявоєнний період. Обґрунтування змісту і заходів для її розробки пропонується шляхом запровадження комплексного системного аналізу первісних промислових ланок усіх галузей, які випускають промислову продукцію і задовольняють потреби українського народу. Підкреслено й обґрунтовано доцільність ідей і заходів державної політики органами публічної влади на державному, обласному та

місцевому рівнях разом з органами управління суб'єктами господарювання і галузевими органами управління, що створить умови для позбавлення від розрізнених рішень, реального бачення власних можливостей країни і конкретних видів модернізації стану промислових об'єктів. Наведено етапи аналітико-діагностичного оцінювання масштабів руйнування і збитків, завданих підприємствам війною. Передбачено групи заходів у планах розвитку управління відновлюваними процесами з окремим виділенням заходів щодо удосконалення процесів діяльності підприємств. Наведено перелік, послідовність і зміст аналітичної оцінки стану і рівня розвитку промислових об'єктів країни, які здатні створити аналітико-діагностичну платформу для вибору, обґрунтування й узгодження напрямів Державної політики відновлення і розвитку промисловості України і системно об'єднати всі галузеві ланки в їх територіальному розташуванні, об'єднати зусилля органів публічної влади на всіх ієрархічних рівнях у пошуку і реалізації власних можливостей відновлення промисловості починаючи знизу і доверху у горизонтальному і вертикальному вимірі, їх узагальнення на вищому рівні, розробити умови і спільні кроки реалізації політики, створити реальне бачення можливостей країни в процесі переходу до нового технологічного укладу, який дістав назву «Індустрія-4», або смартпромисловість.

Визначено й обґрунтовано змістовне наповнення елементів інформаційного середовища галузей, яке створює уявлення про види, зміст і призначення інформації при вирішенні функціональних завдань у системі управління. Системоутворювальним і провідним ресурсом управління визначена інформація, інформаційні технології управлінської діяльності та інформаційні процеси їх побудови. Технології управління розглянуто як сукупність безпосередніх процедур, які використовуються в певній послідовності дій для вирішення завдань управління в межах управлінського циклу (планування, організація і контроль, регулювання, мотивація) в їх взаємообумовленості, взаємопов'язаності і взаємопідтримки. Інформаційні процеси управлінської діяльності розглянуті як сукупність операцій, головним призначенням яких є перетворення вхідної інформації на вихідну, згідно з обґрунтованим алгоритмом, прийнятими стандартами і методологією розрахунків. У складі методологічного інструментарію підвищення ефективності управлінської діяльності органів

публічної влади запропоновано й аргументовано використовувати інформаційно-процесний підхід. Структурно і змістовно його слід визначати як сукупність безперервних взаємопов'язаних потоків інформації, технологій і процесів. Останні являють собою послідовну сукупність взаємопов'язаних інформаційних процесів виокремлення, зібрання, обробки, адаптації і реалізації інформації, призначеної для використання в системі управління, яка трансформується в практичні засоби і інструменти вирішення поставлених завдань. Показано, що для розвитку і широкого залучення можливостей інформації, спрямованої на підвищення результативності управлінської діяльності, необхідно розширити дані інформаційного простору управління. Визначено сутність, роль і значущість його складників, а також послідовність залучення інформаційних характеристик і показників, які трансформуються у зміст процесів управління. Обґрунтовано доцільність перегляду, розширення й виокремлення інформації про стан і функціонування як окремих галузей, так і промислового комплексу України загалом. Структура мереж збору і передачі інформації з інформаційного простору галузей, склад управлінської інформації для органів публічної влади представлені змістом послідовних етапів побудови: інформаційно-передпроектним, інформаційно-функціональним і проектно-управлінським. Реалізацію етапів пропонується здійснювати з використанням інформаційно-процесного підходу.

Розглянуто галузеву структуру промисловості України і її стан у воєнний період. Констатовано, що кількісна структура суб'єктів господарювання за галузями промисловості в країні має тенденцію до систематичного зниження, а галузеві структурні компоненти, їх співвідношення, зв'язки і пропорції не є раціональними. Підкреслено, що в переліку юридичних осіб господарювання державна статистика не виокремлює сучасні організаційні форми господарювання, які займаються переважно інноваційною діяльністю, у тому числі: технопарки, технополіси, інноваційні центри, хаби, венчурні підприємства, кластери та інші, які в усьому світі вважаються драйверами розвитку. Це не дозволяє активізувати їх участь у процесах післявоєнної відбудови промислового комплексу, яка може бути надзвичайно вагомою, своєчасною, високопродуктивною й оперативною. Визначено, що на галузевому і територіальному рівнях найефективнішою формою господарювання в процесах

відбудови може бути кластерна форма організації модернізаційних процесів. Систематизовано здатності і можливості кластерів у науковій, виробничій, економічній і соціальній діяльності та їх операційні й організаційні здатності до інноваційно-модернізаційної діяльності виробництва. Розглянуто види кластерів і спрямованість їх діяльності з метою застосування їх можливостей і здатностей до інтеграції процесів контрагентів діяльності в єдиному господарському ланцюзі. Проаналізовано стан, можливості й умови активізації кластерного руху у процесах відновлення і розвитку промисловості. Наведено умови фінансового забезпечення створення чи застосування наявних кластерів у процесі прийняття органами публічної влади і керівництва кластерів взаємної відповідальності за використання спільних ресурсів. Сформовано підходи до обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на вибір організаційних форм відбудови об'єктів.

Наведено результати дослідження стану, умов організації та управління процесами відновлення промисловості України з боку органів публічної влади. Відмічено наявність стійких тенденцій спаду випуску промислової продукції, тенденцій наростання структурних диспропорцій і деструктивних змін у функціонуванні окремих галузей, хронічного невиконання повного обсягу стратегічних і поточних планів соціально-економічного розвитку країни, у тому числі розвитку промисловості. Підкреслено, що чинниками впливу на стан і процеси відновлення промисловості є нормативні, законодавчі, організаційні, економічні, кадрові та інші. Визначено, що великими перепонами для створення безперервного шляху відновлення промисловості країни протягом усіх років незалежності було неврахування системності перетворень в організації управління промисловістю. Доведено, що першим кроком побудови інтегрованого шляху відновлення промисловості України є удосконалення методологічних підходів до вибору сфер, рівнів, видів, інструментів організацій і управління відновленням промисловості. Запропоновано методологічний підхід до розробки Державної політики відновлення і розвитку промисловості України.

Охарактеризовано проблеми розвитку промислових комплексів України на регіональному рівні. Зазначено, що в розроблених стратегіях і концепціях розвитку України увага до галузевого аспекту промислових комплексів регіонів вкрай недостатня, що не відповідає потребам формування економіки знань та

інформаційного суспільства в середньостроковій і довгостроковій перспективі. Доведено необхідність системного реформування кожної галузі промислового комплексу в контексті подальшого спільного розвитку з іншими галузями. Для об'єднання галузей промисловості регіонів в об'єкт спільного регіонального галузевого управління запропоновано використовувати єдиний підхід, єдине науково-методичне забезпечення, типові споріднені алгоритми розрахунку під безпосереднім контролем і за обов'язкової участі органів публічного управління на рівні регіонів. Науково обґрунтовано алгоритм комплексної стратегії державного і регіонального управління розвитком промисловості регіонів. Визначено етапи цілісної концепції відновлення розвитку суб'єктів господарювання галузей промисловості, надана їх змістовна сутність. Запропоновано зміст регіонального шляху розвитку управління промисловими комплексами з боку органів публічної влади в умовах децентралізації і розширення їх повноважень на територіях, як нового етапу галузевого управління розвитком промисловості з метою підвищення ефективності системи публічного управління. Визначено напрям подальших досліджень можливостей розвитку промисловості та її інфраструктури в регіонах за безпосередньою участю управлінських впливів держави.

Основні результати, що характеризують елементи наукової новизни:

уперше:

– розроблена і науково обґрунтована модель побудови інтегрованого, наскрізного і послідовного процесу розробки політики відновлення і розвитку промисловості регіонів, яка складається з інституційних, методичних та організаційних засад, спільного державно-галузевого, регіонального і суб'єктно-об'єктного управління. Їх зміст відображає прикладний характер формування, обґрунтування, організації і управління процесами розробки і реалізації заходів відновлення промисловості регіонів у повоєнний період, створення умов для подальшого розвитку за рахунок узгодження і підвищення спільних організаційних та управлінських впливів. Модель конкретизує види і зміст інформаційно-комунікативних відносин, спеціалізацію виконуваних завдань, їх призначення, послідовність здійснення, взаємопов'язаність у процесі розробки і реалізації політики відновлення і розвитку промисловості регіонів,

зміст і цілеспрямованість заходів якої сфокусована і реалізує відповідальність всіх рівнів і ланок системи управління за досягнення поставлених цілей;

удосконалено:

– заходи і зміст концептуального підходу до визначення мети і напрямів спрямованості заходів політики відновлення і розвитку промисловості регіонів в повоєнний період; методичне забезпечення процесів інноваційної модернізації і перетворень промисловості з визначенням векторів ключових трансформацій і надання їм аналітичної та організаційно-управлінської підтримки за рахунок усіх гілок влади, які спільно генерують і комбінують ключові напрями відновлень. Побудована структурна схема органів публічної влади, які керують розробкою і реалізацією галузевої політики, уточненням та інтеграцією зв'язків органів усіх гілок влади – державного і регіонального управління. Це сприятиме генеруванню, мобілізації й оптимальному використанню промислового потенціалу регіонів та їх можливостей до планів відновлення і подальшого розвитку промисловості регіонів;

– підхід до вибору і застосування нових організаційних форм діяльності промислових виробничих ланок – кластерів, ділових мереж та інших організаційних форм, які являють собою нові за структурою і способом здійснення ділових відносин між суб'єктами господарювання, владою і суспільством, базуються переважно на горизонтальних зв'язках, глобальному електронному середовищі з переважанням знань, як найважливіших елементів продуктивності. Запропонований процесний підхід являє собою низку взаємопов'язаних підходів, які в сукупності чинять науково обґрунтований, виважений і потужний вплив на залучення суб'єктів промислової діяльності у вирішення проблем відновлення промисловості регіонів (у т.ч. об'єктно-цільового, структурного, кластерного, смартспеціалізації, корпоративного та інформаційно-комунікативного) і надає нові можливості об'єднання зусиль державної і регіональної влади в розбудові і налагодженні співпраці за всіма модернізаційними процесами, як спорідненими, так і різноспрямованими, і створює умови для пришвидшення розвитку нових форм економічної діяльності (циркулярної економіки, смартспеціалізації, інформаційної, зеленої та ін.);

– структура і комплекс компонентів політики відновлення і розвитку

промисловості, застосування якої мотивує до одночасного структурного відновлення й модернізації виробничих комплексів промисловості, як узгодженого системного явища з одночасною трансформацією змісту і структури процесів державного і регіонального управління на відповідних рівнях. Ці процеси спрямовуються на створення спільного впливу органів публічної влади на відновлення промислових комплексів забезпечення інноваційної модернізації і структурної перебудови промисловості регіонів і переходу до високотехнологічних і конкурентоспроможних виробництв, підвищення науково-технічного і технологічного потенціалу.

дістали подальшого розвитку:

- змістовні характеристики і сутність державного і регіонального управління промисловістю, структурна модель галузей матеріального виробництва, модель розбудови державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості регіонів для побудови моделі інтегрованого трансформаційного процесу поєднання державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості та розширення і удосконалення інформаційно-комунікативних і владних відносин, що сприятиме підвищенню ефективності дій і впливів органів публічної влади на відновлення і розвиток промисловості регіонів, як відокремлено, так і в точках їх дотику і спільних дій;

- підходи до удосконалення системи регіонального управління промисловістю, основні складники системи управління промисловістю регіону, інструменти і засоби управління, які формують здатність органів публічної влади вирішувати всі питання розвитку галузей промисловості регіону;

- теоретико-методологічні засади комплексного вибору узгоджених завдань, заходів і методів діагностики змісту і повноти державного і регіонального управління розвитком промисловості регіонів України, які надають можливості концептуалізувати пропоновані етапи, зміст, модель і складники теоретичних, методичних, структурних, технічних, аналітичних й управлінських завдань, визначити проблемні питання впливу управління на відновлення і створення умов розвитку промисловості регіонів у повоєнний період. Розроблена модель дослідження і пошуку невикористаних резервів підвищення ефективності системи управління промисловістю регіонів в період відновлення і створення умов

подальшого розвитку і розкрито зміст складових моделі і підходів до їх аналізу;

- напрями, зміст і послідовність аналітико-діагностичного оцінювання наявного стану промисловості регіонів і обґрунтування необхідних заходів відновлення, ліквідації руйнувань і відтворення промисловості на сучасному рівні. В їх складі здійснення засобів передбачення підвищення регулятивного та інтегруючого управлінського впливу на процеси відновлення промисловості; поєднання державного і регіонального управління при проєктуванні і реалізації заходів відновлення промисловості, орієнтація на отримання вищих рівнів розвитку економічних і соціальних процесів; створення можливостей для застосування ефективних способів оновлення промисловості і обґрунтованості ухвалених рішень з регулювання і контролю процесів відновлення. Зазначене формує новий погляд на вибір напрямів і завдань, стратегій і політики відновлення і створення умов розвитку промисловості регіонів;

- використання змісту і можливостей впливу інформаційних процесів на заходи управління промисловістю, за рахунок глибокого продукування інноваційної інформації в розробку і реалізацію моделей управління; удосконалення процесів організації управління шляхом запровадження в них інформаційних технологій вищого рівня (творчих, інформаційно-динамічних, експертних та інших); визначення корпоративного характеру інформаційних систем та їх місця у складі чинників підвищення якості і результативності державного й регіонального управління, що дозволило запропонувати концептуальні засади удосконалення побудованих систем інформаційного забезпечення процесів відновлення і розвитку промисловості регіонів із широким запровадженням інформаційно-процесного підходу;

- комплексний інтегрований механізм управління відновленням і функціонуванням промисловості регіонів, який являє собою синтез двох інтегрованих механізмів: механізму організаційної побудови органу управління промислового комплексу регіонів та механізму системного управління відновленням і функціонуванням промислового комплексу регіонів, змісту їх складників і послідовністю побудови. Системне і цілісне їх застосування забезпечить узгодженість і спільність дій усіх органів влади щодо визначення заходів відновлення і пріоритетів майбутнього розвитку промисловості, поєднання

інтересів і підвищення ступеня галузевої концентрації в регіонах, вирішення проблемних питань, формування і забезпечення розробки, запровадження і плинності процесів відновлення, більш дієвого і предметного організаційного, технологічного та іншого характеру забезпечення і надійних джерел підтримки.

Ключові слова: публічне управління, регіон, розвиток, відновлення, відбудова, промисловий потенціал, державне управління, органи публічної влади, промислова політика, промисловий комплекс, промисловий сектор, промисловість, процеси, стратегії, стратегічне планування, інформаційна система, інформаційне середовище, оптимізація, механізми державного управління, моделювання, інституції, трансформаційні процеси, трансформація, організація.

ABSTRACT

Bondarenko D.M. The development of Public Management for the recovery of Ukrainian industry. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of public management and administration, specialty 281 "Public Management and Administration". – Dnipro University of Technology, Dnipro, 2025.

The foundation of the development of each country is industry; therefore the authorities of most countries of the world, including Ukraine, pay special attention to the development of industry. Its leading role is determined by the fact that it is industry that provides other sectors of the economy with tools and materials, and is also the most active factor in scientific and technological progress and expanded reproduction in general.

Over the years of independence, the Government of Ukraine has implemented targeted measures to support industry. But, as evidenced by the state of the country's industry, in the pre-war period, industry lost its previous positions, the level of its development became lower and lower compared to the development of industry in the European Union and other countries. The growth of Ukraine's economic power, independence and security based on the development of high-tech and competitive industries has not fully occurred. The unprecedented scale and nature of the shifts in the economy of Ukraine, carried out during the Russian war of aggression, stopped the implementation of all pre-war programs and plans. Strategies, policies and plans, the

creation of a modern industrial complex of Ukraine integrated into the world production with defined production priorities and the implementation of innovative development of industry in many regions of Ukraine have stopped. Therefore, it is necessary to review the existing ones and apply new approaches to solving this global problem of the country's recovery and further development.

The destruction of Ukraine's industry to one degree or another has covered all industrial sectors and various aspects of industrial production. As a result of structural shifts in industrial sectors and types of products produced, an uncontrolled conversion has occurred, which has led to a decrease in high-tech production. This fact requires public authorities to review strategies and policies for the development of industry and all its aspects. At the same time, it is necessary to determine and take into account regional aspects of development, create powerful regions with the aim of transitioning from a sectoral and hierarchical structure to a matrix (regional-horizontal), maximum orientation of regions to their own capabilities, recovery of the economic, ecological and social environment destroyed by military actions, creation of conditions for their self-development.

The search for opportunities to restore the regions at the expense of industrial complexes located on their territories became a prerequisite for the formulation of the scientific task of the dissertation research.

The work determines that an important factor in strengthening the ability of state administration to participate in and influence the dynamics of the development of economic systems of regions is its integration with sectoral management. The economic system of regions is considered as a quasi-systemic object of state administration, the substantive essence of quasi-management of their development is highlighted. The directions of integrating the interaction of public authorities at the state and regional levels are determined. Approaches to building integrated state and regional management of the restoration and development of industry in regions, key organizational and management tools are outlined, and the advantages of combining these types of management to ensure joint economic development are shown. A structural model of material production industries, a model for building state and regional management of the restoration and development of industry in regions, as well as a model of an integrated transformation process of combining state and regional management of the

restoration and development of industry in regions are developed.

The normative-legislative and scientific substantiation of the combination of sectoral and territorial management is analyzed, which confirms the need to strengthen and mandatory take into account aspects and factors of sectoral development in strategies for the restoration of the socio-economic development of regions. The theoretical and applied aspects of the formation of a of public management system of the region economic development by combining sectoral and territorial management are studied. It is shown that public authorities of the regions, carrying out their activities for the benefit of residents, do not pay enough attention to considering issues of the sectors economy development. This creates problems of insufficient connectivity of sectoral and territorial management, the formation of new management tools and principles that ensure the direction of state-managerial, organizational and territorial-administrative reforms of the development of regions, taking into account the economic state of the sectors. The economic development of regions (oblasts) is considered as an economic, but not a political category. The problems of economic development of the regions' sectors are closely intertwined, requiring joint consideration, coordination, cooperation and joint efforts of the authorities, the business sector, institutions of society and the population to solve them. During the study, sectoral objects of economic development were identified, the main components of the public management system for the economic development of regions were systematized, and the main instrumental principles of management were presented, which must be used by public authorities in the formation and regulation of economic processes. They reveal the content of public management of economic development as an independent priority component of management, which combines key sources of regional development with the use of sectoral, inter-sectoral priorities, creates a system of interaction and productive cooperation and the formation of managerial influences on the study of set goals, programs and development plans. The essence of the approaches and components of the organizational and economic mechanism for managing economic development are determined.

The process of constructing a theoretical and methodological study of the content and quality of the activities of public and sectoral authorities to ensure the efficiency of the regional economy in the context of public administration reform is considered. It is shown that the economic growth of regions and the country as a whole during the

transition to new conditions of economic life requires the search for new innovative approaches to the development and implementation of catalysts and ways of economic development through innovation in the field of management. It is proven that one of the priority ways to increase economic growth is to improve public and sectoral management of the economic development of regions, their combination and integration, updating the content of the functions and tasks performed, organizational improvement of management processes and the introduction of new management mechanisms. It is noted that the implementation of the proposed direction of increasing innovation and management efficiency requires the availability of complete information about the content, components, nature, technologies and indicators of economic development management processes. To obtain such information, it is necessary to create a scientifically based system for its collection, analysis and diagnostics. To build a theoretical and methodological model of research and search for unused opportunities to increase the efficiency of the regional industrial management system during the recovery period and create conditions for further development by public and sectoral authorities, it is proposed to use a number of approaches: comparative-historical, traditional, corporate, decentralized, systemic, innovation-investment, process and smart specialization approaches. The proposed research model consists of logically and meaningfully connected sequential stages: the stage of theoretical research of public and sectoral management of regions economic development, the stage of research of parameters and characteristics of management systems, the stage of structural and functional research, analytical stages, etc. In turn, each stage for studying the tasks set has its own methodological tools. Research according to the proposed scheme will allow to create opportunities for increasing the efficiency of regional economic development management by deepening cooperation and combining the efforts of public and sectoral management to achieve predicted measurements of economic development indicators according to a certain set of criteria, and to formulate a methodological and analytical basis for strategic diagnostics of expected economic growth results.

The generalized results of the analysis of the content and methodology of the development of state strategies for the development of industry in Ukraine from the standpoint of their compliance with the possibilities of restoring the activity of industrial sectors for the reproduction and expansion of the country's economic base are presented.

The features of the evolutionary path of the formation of the state's functions in strategic and current management of the industrial complex of Ukraine over the years of independence are characterized. It is proved that the processes of strategic forecasting and planning of the Ukrainian industry in the global competitive environment and in conditions of transformational changes do not fully reflect the needs of its development and do not sufficiently use new methodological approaches and models of public management of the country's industrial complex and organizational and legal forms of its components. The need to find new criteria for evaluating national and sectoral strategies for the development of industry in the area of complementing state and local government institutions and innovative models of public management is shown. When analyzing the experience of developing industrial policies in the countries of the European Union, which are studied and applied in Ukraine, the positive results of its implementation and the impact on the increase in the quality of methodological and institutional support for the development and implementation of strategic development plans in various industries are noted. The peculiarities of this process in Ukraine compared to European countries are noted. It is emphasized that successful countries have their own economic specifics, infrastructure and practically formed reliable economic basis, which allows them to plan and apply progressive tools for the development and implementation of plans that fully meet the new conditions for the development of society and the Fourth Industrial Revolution "Industry-4". The pre-war strategies for the development of industry in Ukraine also provided for steps aimed at development in the European direction, but, unfortunately, the destructive war significantly reduced the possibilities of their application. Today, the state of industry in the economic system of Ukraine requires restoration and the creation, first of all, of conditions for the introduction of Industry-4 through the formation of a multi-component industrial policy, the revival of its basis, the reproduction of infrastructure and industrial complexes, the construction of a new institutional and organizational management environment by applying new models of technological organization and management. A list of prerequisites and new elements in the structure of state policy aimed at developing the country's industry by restoring the industrial base and introducing the conditions of the Fourth Industrial Revolution is proposed.

The methodological and practical aspect of the analytical justification of the

development of the State Policy for the Restoration and Development of Industry of Ukraine in the Post-War Period is highlighted. The justification of the content and measures for its development is proposed by introducing a comprehensive systematic analysis of the primary industrial links of all industries that produce industrial products and satisfy the needs of the Ukrainian people. The expediency of the ideas and measures of the state policy by public authorities at the state, regional and local levels together with the management bodies of economic entities and sectoral management bodies is emphasized and substantiated. All this will create conditions for getting rid of disparate decisions, a real vision of the country's own capabilities and specific types of modernization of industrial facilities state. The stages of the analytical and diagnostic assessment of the scale of destruction and damage caused to enterprises by the war are presented. A number of measures are provided in the plans for the development of management of renewable processes with a separate allocation of measures to improve the processes of enterprise activity. The list, sequence and content of the analytical assessment of the state and level of development of the country's industrial facilities are presented. These facilities are able to create an analytical and diagnostic platform for selecting, substantiating and coordinating the directions of the State Policy for the Restoration and Development of Industry of Ukraine and systematically combining all industry links in their territorial location, combining the efforts of public authorities at all hierarchical levels in the search and implementation of their own opportunities for the restoration of industry, starting from the bottom up in the horizontal and vertical dimensions, their generalization at the highest level, developing conditions and joint steps for implementing the policy, creating a real vision of the country's capabilities in the process of transition to a new technological order, which was called "Industry-4", or smart industry.

The content of the elements of the information environment of the industries is determined and substantiated, which creates an idea of the types, content and purpose of information when solving functional tasks in the management system. Information, information technologies of management activity and information processes of their construction are determined as the system-forming and leading resource of management. Management technologies are considered as a set of direct procedures that are used in a certain sequence of actions to solve management tasks within the management cycle (planning, organization and control, regulation, motivation) in their interdependence,

interconnectedness and mutual support. Information processes of management activity are considered as a set of operations, the main purpose of which is to transform input information into output, according to a substantiated algorithm, accepted standards and calculation methodology. It is proposed and argued to use the information-process approach as part of the methodological tools for increasing the efficiency of management activities of public authorities. Structurally and substantively, it should be defined as a set of continuous interconnected flows of information, technologies and processes. The latter represent a consistent set of interconnected information processes of isolation, collection, processing, adaptation and implementation of information intended for use in the management system, which is transformed into practical means and tools for solving the tasks set. It is shown that in order to develop and widely involve the possibilities of information aimed at increasing the effectiveness of management activities, it is necessary to expand the data of the information space of management. The essence, role and significance of its components are determined, as well as the sequence of involving information characteristics and indicators that are transformed into the content of management processes. The expediency of reviewing, expanding and isolating information on the state and functioning of both individual industries and the industrial complex of Ukraine as a whole is substantiated. The structure of networks for collecting and transmitting information from the information space of industries, the composition of management information for public authorities are presented by the content of successive stages of construction: information-pre-design, information-functional and project-managerial. The implementation of the stages is proposed to be carried out using the information-process approach.

The sectoral structure of Ukraine's industry and its state during the war period are considered. It is stated that the quantitative structure of business entities by industry in the country has a tendency to systematically decrease, and the industry structural components, their correlations, connections and proportions are not rational. It is emphasized that in the list of legal entities of business, state statistics does not single out modern organizational forms of business that are mainly engaged in innovative activities, including: technoparks, technopolises, innovation centers, hubs, venture capital enterprises, clusters and others, which are considered to be development drivers worldwide. This does not allow to intensify their participation in the processes of post-

war reconstruction of the industrial complex, which can be extremely significant, timely, highly productive and operational. It is determined that at the sectoral and territorial levels, the most effective form of business in the reconstruction processes can be the cluster form of organization of modernization processes. The capabilities and possibilities of clusters in scientific, production, economic and social activities and their operational and organizational capabilities for innovative and modernization activities of production are systematized. The types of clusters and the direction of their activities are considered in order to apply their capabilities to integrate the processes of counterparties of activity in a single economic chain. The state, possibilities and conditions for activating the cluster movement in the processes of industrial restoration and development are analyzed. The conditions for financial support for the creation or use of existing clusters in the process of public authorities and cluster management assuming mutual responsibility for the use of common resources are presented. Approaches to substantiating management decisions aimed at choosing organizational forms of reconstruction of facilities are formed.

The results of the study of the state, conditions for the organization and management of the processes of industrial restoration of Ukraine by public authorities are presented. The presence of stable trends of decline in industrial output, trends of increasing structural imbalances and destructive changes in the functioning of individual industries, chronic failure to fulfill the full scope of strategic and current plans for the country's socio-economic development, including industrial development, is noted. It is emphasized that the factors influencing the state and processes of industrial restoration are regulatory, legislative, organizational, economic, personnel and other. It is determined that the major obstacles to creating a continuous path of industrial restoration of the country throughout all the years of independence were the failure to take into account the systematic nature of transformations in the organization of industrial management. It is proven that the first step in building an integrated path of industrial restoration of Ukraine is to improve methodological approaches to the selection of areas, levels, types, instruments of organizations and management of industrial restoration. A methodological approach to the development of the State Policy of Industrial Restoration and Development of Ukraine is proposed.

The problems of the industrial complexes development in Ukraine at the regional

level are characterized. It is noted that in the developed strategies and concepts of the development of Ukraine, attention to the sectoral aspect of industrial complexes of regions is extremely insufficient, which does not meet the needs of the formation of a knowledge economy and information society in the medium and long term. The need for systematic reform of each sector of the industrial complex in the context of further joint development with other sectors is proven. To unite the industries of the regions into an object of joint regional sectoral management, it is proposed to use a unified approach, a unified scientific and methodological support, typical related calculation algorithms under the direct control and with the mandatory participation of public administration bodies at the regional level. The algorithm of the comprehensive strategy of state and regional management of the regions industry development is scientifically substantiated. The stages of a holistic concept of the restoration of the development of business entities of industrial sectors are determined, their substantive essence is given. The content of the regional path of development of industrial management complexes by public authorities in the conditions of decentralization and expansion of their powers in the territories is proposed as a new stage of sectoral management of industrial development in order to increase the efficiency of the public administration system. The direction of further research into the possibilities of industry development and its infrastructure in the regions with the direct participation of the state's managerial influences is determined.

The main results characterizing the elements of scientific novelty:

for the first time:

- a developed and scientifically substantiated model for building an integrated, end-to-end and consistent process of developing a policy for the restoration and development of industry in regions, which consists of institutional, methodological and organizational principles, joint state-industry, regional and subject-object management. Their content reflects the applied nature of the formation, justification, organization and management of the processes of developing and implementing measures for the restoration of industry in regions in the post-war period, creating conditions for further development by coordinating and increasing joint organizational and managerial influences. The model specifies the types and content of information and communication relations, the specialization of the tasks performed, their purpose, the sequence of implementation, and the interconnectedness in the process of developing and

implementing a policy for the restoration and development of industry in regions, the content and purposefulness of which measures are focused and implements the responsibility of all levels and links of the management system for achieving the set goals;

improved:

- measures and content of the conceptual approach to determining the goal and directions of the policy for restoration and development of industry in the regions in the post-war period; methodological support for the processes of innovative modernization and transformation of industry with the definition of vectors of key transformations and providing them with analytical and organizational and managerial support at the expense of all branches of government, which jointly generate and combine key areas of restoration. A structural scheme of public authorities has been built, which manage the development and implementation of industry policy, clarification and integration of relations between bodies of all branches of government - state and regional administration. This will contribute to the generation, mobilization and optimal use of the industrial potential of the regions and their capabilities for plans for the restoration and further development of the industry in the regions;

- an approach to the selection and application of new organizational forms of activity of industrial production units - clusters, business networks and other organizational forms, which represent new in structure and method of conducting business relations between business entities, authorities and society, based mainly on horizontal connections, a global electronic environment with the predominance of knowledge as the most important elements of productivity. The proposed process approach is a number of interconnected approaches that together have a scientifically sound, balanced and powerful impact on the involvement of industrial entities in solving the problems of regional industrial renewal (including object-target, structural, cluster, smart specialization, corporate and information and communication) and provide new opportunities for combining the efforts of state and regional authorities in developing and establishing cooperation in all modernization processes, both related and diverse, and create conditions for accelerating the development of new forms of economic activity (circular economy, smart specialization, information, green one, etc.);

- the structure and complex of components of the industrial renewal and development policy, the application of which motivates the simultaneous structural

renewal and modernization of industrial production complexes, as a coordinated systemic phenomenon with a simultaneous transformation of the content and structure of state and regional management processes at the appropriate levels. These processes are aimed at creating a joint influence of public authorities on the restoration of industrial complexes, ensuring innovative modernization and structural restructuring of the regional industry and the transition to high-tech and competitive production, and increasing scientific, technical and technological potential.

received further development:

- substantive characteristics and essence of state and regional industrial management, structural model of material production industries, model of development of state and regional management of restoration and development of industry of regions for building a model of integrated transformation process of combining state and regional management of restoration and development of industry and expansion and improvement of information-communication and power relations, which will contribute to increasing the efficiency of actions and influences of public authorities on restoration and development of industry of regions, both separately and at points of their contact and joint actions;

- approaches to improving the system of regional industrial management, main components of the system of regional industrial management, tools and means of management that form the ability of public authorities to solve all issues of development of industries of the region;

- theoretical and methodological principles of a comprehensive selection of agreed tasks, measures and methods of diagnostics of the content and completeness of state and regional management of industrial development of regions of Ukraine, which provide an opportunity to conceptualize the proposed stages, content, model and components of theoretical, methodological, structural, technical, analytical and managerial tasks, to identify problematic issues of the influence of management on the restoration and creation of conditions for the development of industry in the regions in the post-war period. A model of research and search for unused reserves for increasing the efficiency of the industrial management system of regions during the restoration and creation of conditions for further development has been developed and the content of the model components and approaches to their analysis have been revealed;

- directions, content and sequence of analytical and diagnostic assessment of the current state of industry in regions and justification of necessary measures for restoration, elimination of destruction and reproduction of industry at the modern level. They include the implementation of means of predicting an increase in regulatory and integrative managerial influence on the processes of industrial restoration; combination of state and regional management in the design and implementation of industrial restoration measures, orientation towards obtaining higher levels of development of economic and social processes; creation of opportunities for the application of effective methods of industrial renewal and the justification of adopted decisions on the regulation and control of restoration processes. The above forms a new view on the choice of directions and tasks, strategies and policies of restoration and creation of conditions for the development of industry in regions;

- use of the content and possibilities of the influence of information processes on industrial management measures, due to the deep production of innovative information in the development and implementation of management models; improvement of management organization processes by introducing higher-level information technologies into them (creative, information-dynamic, expert and others); determination of the corporate nature of information systems and their place in the composition of factors for improving the quality and effectiveness of state and regional management, which made it possible to propose conceptual principles for improving the built systems of information support for the processes of restoration and development of industry in regions with the widespread introduction of an information-process approach;

- a comprehensive integrated mechanism for managing the restoration and functioning of industry in regions, which is a synthesis of two integrated mechanisms: a mechanism for the organizational construction of the management body of the industrial complex of regions and a mechanism for the systemic management of the restoration and functioning of the industrial complex of regions, the content of their components and the sequence of construction. Their systematic and holistic application will ensure the coherence and commonality of actions of all authorities in determining restoration measures and priorities for the future development of industry, combining interests and increasing the degree of industry concentration in the regions, resolving problematic issues, forming and ensuring the development, implementation and flow of restoration

processes, more effective and substantive organizational, technological and other support and reliable sources of support.

Keywords: public administration, region, development, restoration, reconstruction, industrial potential, state administration, public authorities, industrial policy, industrial complex, industrial sector, industry, processes, strategies, strategic planning, information system, information environment, optimization, public administration mechanisms, modeling, institutions, transformation processes, transformation, organization.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації в зарубіжних наукових виданнях:

1. Zahorskyi V., Bobrovskyi O., Bondarenko D., Karpa M., Akimov O. & Akimova L. (2022). Ensuring Information Security in the System of Public Management of Sustainable Development of the Region: EU Experience. *IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 22. No 8. pp. 163–168. (WoS). DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.8.21>.

2. Yermachenko V., Bondarenko D., Akimova L., Karpa M., Akimov O. & Kalashnyk N. (2023). Theory and practice of public management of smart infrastructure in the conditions of the digital society' development: socio-economic aspects. *Economic Affairs-Quarterly Journal of Economics*, Vol. 68, № 01, pp. 617–633, March 2023. (WoS) DOI: 10.46852/0424-2513.1.2023.29.

Публікації у наукових фахових виданнях

3. Бобровська О. Ю., Бондаренко Д. М. Публічне управління економічним розвитком регіонів: галузевий аспект. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9. № 3. С. 22–35. DOI: <https://doi.org/10.15421/152125>.

4. Бобровська О. Ю., Бондаренко Д. М. Економічна система регіонів як квазіоб'єкт публічного і галузевого управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 15. С. 77–85. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.15.77.

5. Івашова Л. М., Бондаренко Д. М. Публічне і галузеве управління економічним розвитком регіонів як предмет наукового дослідження. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 3(30). С. 14–22. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2021-3.2>.

6. Бондаренко Д. М. Формування механізму публічно-галузевого управління промисловим комплексом регіонів. *Держава та регіони*. 2021. № 4. С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2021.4.5>.

7. Липовська Н. А., Бондаренко Д. М. Трансформація концептуальних засад державної промислової політики України у післявоєнний період. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 6. С. 59–68. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.6.9>.

8. Бондаренко Д. М. Обґрунтування розробки Національної політики

відтворення і відновлення промислового комплексу України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 8. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.8.16>.

9. Бондаренко Д. М. Кластерний вектор організації післявоєнної відбудови промислового комплексу України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 19. С. 158–165. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.19.158>.

10. Бондаренко Д. М. Інформаційні та інструментально-організаційні можливості публічного і галузевого управління відновлення промислового комплексу України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 4. С. 242–248. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.4.242>.

11. Липовська Н. А., Бондаренко Д. М. Удосконалення організаційних, структурних і управлінських засад розробки політики відновлення і розвитку промисловості України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 4. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.4.7>.

*Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації
(у вітчизняних виданнях):*

12. Бондаренко Д. М. Спроможність органів публічного управління до підвищення рівня економічного розвитку регіонів. *Сучасна парадигма публічного управління: збірник тез III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 18–22 жовтня 2021 р.* Львів: 2021. С. 217–223. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/9298/1/Сучасна-парадигма-публ-управл-3.pdf>.

13. Бондаренко Д. М. Публічне управління економічним розвитком регіонів. *Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 5 листопада 2021 р.: у 2 т.* Дніпро: 2021. Т. 1. С. 417–419. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/4533>.

14. Бондаренко Д. М. Підхід до удосконалення механізму розробки стратегії розвитку промислового комплексу України. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика: матеріали IX Міжнар. заочн. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 24 листопада 2021 р.* Запоріжжя: КПУ, 2021. С. 26–29. URL:

http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/!!!!Макет%20Управление%202021.pdf

15. Бондаренко Д. Сучасні проблеми і шляхи удосконалення публічно-галузевого управління розвитку територій. *Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку територій та громад*: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 4 березня 2022 р. Дніпро: НТУ «Дніпровська політехніка», 2022. С. 52–54. URL: https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/konf/Material_conference_2022_04_03.pdf.

16. Бондаренко Д. М. Кластеризація промисловості як процес відродження економіки регіонів. *Публічне управління XXI століття: в умовах гібридних загроз*: збірник наукових матеріалів XXII Міжнар. наук. конгресу, м. Харків, 27 квітня 2022 р. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2022. С. 213–217. URL: https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/education/filesforpages/science/zbirnuk_do_kogres2022.pdf

17. Бондаренко Д. М. Розвиток процесів публічного управління в умовах глобальних викликів. *Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–8 червня 2022 р. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2022. С. 87–89. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/316/files/dbca2488-6b24-4608-9db6-0931798c158b.pdf>

18. Бобровський О. І., Бондаренко Д. М. Партнерство як інструмент забезпечення суспільного розвитку. *Формування ефективної системи управління та публічного адміністрування в умовах транзитивної економіки*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 21 вересня 2022 р. Харків: 2022. С. 125–127. URL: https://mmgh.kname.edu.ua/images/NAUKA/2022/Zbirnik_tez_konf__2022.pdf.

19. Липовська Н. А., Бондаренко Д. М. Удосконалення організаційних засад державного управління виконанням плану відновлення України в післявоєнний період. *Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.: у 3 т., м. Дніпро, 4 листопада 2022 р. Дніпро: УМСФ, 2022. Т. 3. С. 29–32. URL: https://drive.google.com/file/d/1xd6pFapInU3td_L4Qt7Vm5l5vA14U7nR/view.

20. Бондаренко Д. М. Обґрунтування вибору пріоритетних галузей розвитку

промисловості України в післявоєнний період. *Сучасна парадигма публічного управління*: збірник тез IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 10–12 листопада 2022 р. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2022. С. 602–606. URL: <https://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/27428>

21. Бондаренко Д. Корпоративно-кластерний підхід як інструмент активізації процесів відновлення територіальних громад. *Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні*: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 4 травня 2023 р. Дніпро: 2023. С. 43–47. URL: <https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/konf/ConfDUMS-040523-270623.pdf>

22. Бондаренко Д. М. Необхідність трансформаційних змін державної промислової політики України в післявоєнний період. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика*: матеріали XI Міжнар. заочної наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 24 листопада 2023 р. Запоріжжя: КПУ, 2023. С. 40–43. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/_Управління.pdf

23. Бондаренко Д. М. Кластерна організація державного і галузевого управління відбудовою промисловості. *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія та практика*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 28 листопада 2023 р. Полтава: ПДАУ, 2023. С. 36–39. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/academicdepartment/kafedra-publichnogo-upravlinnya-ta-administruvannya/zbirnykkonferenciyimiscevesamovryaduvannya2023s.pdf>

24. Бондаренко Д. Удосконалення інструментально-інформаційного забезпечення розробки планів відновлення промислового комплексу України. *Публічне управління в Україні: історичний досвід та перспективи розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 20 лютого 2024 р. Київ: 2024. С. 21–22. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2091/files/498c572d-c229-48d4-b090-f02ea2824af1.pdf>

25. Бондаренко Д. М. Формування інноваційного впливу органів виконавчої влади на відновлення промисловості. *Інноваційні рішення в економіці, бізнесі, суспільних комунікаціях та міжнародних відносинах*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Дніпро, 26 квітня 2024 р. Дніпро: 2024. С. 140–142.

https://drive.google.com/file/d/1TpL_P6Nun1mgX_ucczGCKvEjrZJao7lC/view

26. Бондаренко Д. М. Інформаційні трансформації в процесах відновлення промислового комплексу країни. *Публічне управління XXI століття: нові виклики і трансформації в умовах війни*: збірник наукових матеріалів XXIV Міжнар. наук. конгресу [ел. ресурс], м. Харків, 24 травня 2024 р. Харків: 2024. С. 418–422. <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/629bcd04-59de-46e0-91c3-a6258a5de578/content>

27. Бондаренко Д. М. Роль і зміст інформаційного наповнення розробки заходів відновлення України як чинник їх якості. *Сучасні виклики для державної служби: інформаційно-комунікативний аспект*: матеріали Міжнар. круглого столу, м. Київ, 20 червня 2024 р. Київ: 2024. С. 26–27. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2120/files/252be71b-8e9c-4eaf-8a72-dea2f4895774.pdf>

28. Бондаренко Д. Застосування інформаційно-процесного підходу для прискорення процесів управління відновленням промисловості. *Публічне управління в Україні: історичний досвід та перспективи розвитку*: матеріали всеукр. наук.-практ.конф., м. Київ, 18 лютого 2025 р. Київ: 2025. С. 219–220. <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2166/files/5416ed7e-336d-415b-92eb-60fa32af8003.pdf>

ЗМІСТ

ВСТУП	33
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ І ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВІДНОВЛЕННЯМ І РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	50
1.1. Промисловість як пріоритетна складова і джерело управління відновленням і розвитком країни в повоєнний період	50
1.2. Структурні і управлінські особливості регіонів як територій розташування галузей промисловості і управління їх розвитком	70
1.3. Публічне управління відтворенням і розвитком промислових комплексів регіонів як предмет наукового дослідження	88
Висновки до розділу 1	100
Список використаних джерел до розділу 1	103
РОЗДІЛ 2. СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОСТЮ РЕГІОНІВ	109
2.1. Промислова політика України: трансформація концептуальних засад управління її розробкою і виконанням	109
2.2. Аналітико-діагностичне обґрунтування розробки заходів політики відновлення і розвитку промисловості регіонів	129
2.3. Концептуалізація побудови системи інформаційного забезпечення процесів відновлення і розвитку промисловості регіонів	148
Висновки до розділу 2	165
Список використаних джерел до розділу 2	169
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ	176
3.1. Удосконалення організаційних форм діяльності і управління промисловими комплексами регіонів	176
3.2. Методологічний підхід до вибору й обґрунтування побудови політики відновлення і розвитку промисловості України	195
3.3. Формування механізму публічного управління відновленням і розвитком промислових комплексів регіонів	214
Висновки до розділу 3	230
Список використаних джерел до розділу 3	233
ВИСНОВКИ	240
ДОДАТКИ	245

ВСТУП

Актуальність теми. Промисловість є провідною галуззю господарського комплексу будь-якої країни від якого залежить рівень життя громадян і суспільства загалом. Вона становить головний потенціал розвитку країни, її міцність і здатність створювати умови для задоволення потреб людей.

Визначальний вплив на розвиток промисловості країн здійснюють органи публічної влади. Від їх професійності залежить рівень організації і ступінь досягнення прогресивних перетворень у країні в напрямі економічного й соціального розвитку. Управлінські рішення стосовно розвитку промисловості країни реалізуються на рівні регіонів, на яких функціонують об'єкти різних галузей промисловості. Кожен регіон є об'єктом публічного управління, оскільки він являє собою частину територій країни, що забезпечує певну адміністративно-територіальну цілісність наявних ресурсів з переліком галузей, їх виробничих комплексів, господарюючих суб'єктів і виробничо-соціальних структур.

Дослідженню стану і розвитку промисловості як базової галузі розвитку країни наукова спільнота завжди приділяла велику увагу. Визначенню ролі промисловості й дослідженню питань її розвитку, які закладені в плані її формування і функціонування, були присвячені праці багатьох зарубіжних науковців, серед яких Р. Райх, Г.К. Хелайнер, Д. Декарло, Д. Родрік, Г. Тасі, Дж. Коен, Дж. Форман-Пек, Е. Райнерт, К. Перес та ін. В Україні вирішенню проблем промисловості, науковим, методологічним і практичним засадам її інноваційного розвитку та модернізації присвячені дослідження: О. Амоші, М. Ажажи, Ю. Бажала, І. Булеєва, В. Гейця, Я. Жаліло, Ю. Кіндзерського, А. Даниленка, Б. Кваснюка, М. Кизима, Л. Мусіної, О. Мельниченка, В. Новицького, В. Пятницького, В. Сіденка, В. Палехової, В. Горбуліна, Л. Збаразської, Ю. Кіндзерського, О. Кондрашова, О. Ципліцької, А. Нікіфорова, С. Салиги, М. Якубовського, В. Ляшенко, О. Новікова, Д. Череватського та ін. Питання підвищення ефективності регіонального управління та механізми державного управління на рівні регіонів досліджували у своїх працях А. Ахламов, Т. Безверхнюк, Є. Бородін, В. Баштанник, І. Дегтярьова, М. Іжа, В. Керецман, В. Мартиненко, М. Миколайчук, М. Латинін, Н. Липовська,

С. Романюк, В. Реута, І. Хожило, В. Чужиков та багатьох інших. Проблеми стратегічного управління промисловим комплексом регіону розглядались у наукових працях В. Ізарда, М. Колосовського, К. Кузнецова, А. Мазура, Б. Мільнера, І. Тесленок, М. Шраг та ін. Питання розвитку смартпромисловості, перспективні напрями та їх механізми розглядали: В. Вишнівський, О. Вієцька, О. Гаркушенко, С. Князєв, О. Лях, В. Чекіна та ін.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена комплексом факторів, найголовнішим з яких є відсутність обґрунтованої цілісної стратегії повоєнного відновлення країни за її регіонами. Не мають надійного підґрунтя відновлення і обрані пріоритетні галузі, як імперативи розвитку в післявоєнний період. Прийняті окремі заходи системно не охоплюють усі необхідні дії щодо посилення ролі держави, регіонів і суб'єктів господарювання на всіх рівнях управління. Рішення проблеми відновлення промисловості не має надійного нормативно-методологічного підґрунтя, хоча саме промисловість є джерелом формування економічного потенціалу країни і галузей, які користуються її продукцією і послугами. Малодослідженими залишаються проблемні питання спільного державного і регіонального управління процесами відновлення та організації діяльності промислових об'єктів, змістовно-комунікаційні і й функціональні процеси управління ними з боку органів публічної влади. Зазначене актуалізує необхідність здійснення глибоких наукових розвідок проблем науково-методологічного дослідження й обґрунтування політики відновлення промисловості регіонів України, питань відновлення втраченого і зруйнованого промислового потенціалу та подальший розвиток суспільних цінностей, економічних благ і різних аспектів трансформацій у виробничій та управлінській діяльності за допомогою удосконалення методів, інструментів і механізмів, які здатні забезпечити позитивний рух до відновлення і зростання потенціалу розвитку. Усе це обумовило вибір теми наукового дослідження.

У вступі дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність теми дослідження, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами і планами наукових досліджень з формування стратегій, політик. Визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження. Вказано наукову новизну і практичну значущість одержаних результатів, наведено дані щодо апробації наукових

наробок в публікаціях автора.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні і практичні засади управління відновленням і розвитком промисловості України»* розглянуто питання сутності ролі і складників промисловості України як економічної, державно-політичної, соціальної, техніко-технологічної та управлінської систем держави. З'ясовано теоретичні основи формування і функціонування промисловості, як провідної галузі господарського комплексу країни, показано роль промисловості в розвитку регіонів, на території яких розташовані промислові об'єкти різних організаційних форм, показано актуальність розвитку промисловості, як постачальника промислової продукції і послуг населенню. Визначено негативні зміни і проблемні зони в стані і структурі промислових об'єктів, а також заходи влади щодо збереженню цих об'єктів. Сформовані й обґрунтовані заходи щодо зменшення і підвищення стану управління промисловістю, у т.ч. модель пов'язаності і взаємодії поширених блокових структур базових підприємств, які дозволяють здійснювати структурний і функціональний аналіз їх взаємодії і визначати можливості міжгалузевої інтеграції і організації спільного використання регіональних ресурсів. Визначена структура регіональної архітектури промисловості регіонів розкриває характер зв'язків і точки дотику спільної діяльності органів влади, здатних інтегрувати й налагоджувати організацію випуску продукції нового покоління, за рахунок єдності, цілісності, корпоративності і соціальності відносин, продукувати процеси Четвертої промислової революції, що стало можливим завдяки застосуванню моделей державно-галузевого управління та інтегрованого трансформаційного процесу поєднання і спільної реалізації управлінських завдань. Визначено характер методів, технологій, процесів і складників систем управління, їх перелік і узагальнені параметри, критерії і показники, які інтегруються і реалізуються в системі управління. Для розробки заходів їх покращення запропоновано такі підходи: порівняльно-історичний, традиційний, корпоративний, суспільний, інноваційний, інвестиційний, децентралізований, процесний і підхід смартспеціалізації.

У другому розділі *«Стан і тенденції публічного управління промисловістю регіонів»* систематизовано питання теорії управління розвитком промисловості,

які розкривають особливості промислового поступу і використовуються при розробці політик розвитку промисловості (локалізована теорія, теорія інтенсифікації, інноваційна теорія, теорія каталізаторів та ін.). Зазначено, що аналіз еволюційних змін *показав* життєдіяльність положень, урахування змін часу, набутих можливостей розвитку і нових вимог. Визначено, що етап відновлення і розвитку промисловості повинен базуватись на формуванні високотехнологічних галузей, смарттехнологіях, нових способах мислення і нових світових технологіях. Зазначено, що розвиток процесів управління промисловості України за часів незалежності був неоднозначним і повільним. При розробці галузевих політик розвитку промисловості використовувались: стратегії збереження природних ресурсів, стратегія «копіювання» випуску конкурентоспроможної продукції зарубіжних країн, стратегія лідерських технологій, «проривна» стратегія та інші, спрямовані на досягнення високого технологічного рівня промисловості. Показано, що у змісті першочергових напрямів розробленої промислової політики передбачалось реформування системи управління промисловістю, у т.ч. структурної політики, інституційної, науково-технічної, інноваційної, фінансово-кредитної та інші і підтримка Стратегії ООН «Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року», але акцентовано увагу на відсутності в Україні заходів для створення умов їх досягнення. Доведено, що розбудові і здійсненню заходів політики визначення і розвитку промисловості сприятиме чітке визначення в правовому полі нових повноважень, прав, обов'язків і засад державного і регіонального управління галузями, для здійснення якого запропонована розбудова структури органів державного і регіонального управління розвитком промисловості на кожному рівні, перелік функціональних завдань і алгоритмів їх вирішення із застосуванням об'єктно-цілового підходу і сучасних методів. Розглянуто наявні в Україні функціональні компоненти методологічних, аналітичних і нормативних матеріалів аналізу стану і змісту промисловості країни, які складають консолідований пакет матеріалів для проведення аналітичних досліджень перед розробкою політик. Доведено відсутність їх зосередження на глибинних проблемах руйнування і врахування їх цілісності. Питання створення нових організаційних форм і функціонального змісту управління залишаються на дискусійному рівні. Запропоновано напрями розробки і способи здійснення

аналітико-діагностичного оцінювання стану і рівня промисловості регіонів із застосуванням сучасних інноваційних методів. Види осучаснення аналізу і його зміст надані в графічному і табличному вигляді. Показано, що потужний вплив на якість, зміст і повноту управлінських дій створює інформаційне поле промисловості, інформаційний зміст праці в процесах управління, поглиблення і розширення інформаційно-комунікативної взаємодії між елементами виробничих і управлінських систем. Для його безпосереднього наповнення *запропоновано* сукупність безперервних взаємопов'язаних потоків інформації, застосування необхідного інструментарію, інформаційно-комунікативних технологій і інформаційних заходів для створення інформаційного забезпечення відновлення, функціонування і управління промисловістю регіонів. Запропоновано застосування сукупності обґрунтованих заходів щодо побудови інформаційної системи державно-територіального управління відносинами промисловості регіонів із впровадженням творчих інформаційно-динамічних, інформаційно-технологічних і експертних технологій і застосування знань різних систем.

У третьому розділі *«Організаційні передумови відновлення і розвитку промисловості регіонів»* розглянуто процеси упровадження управлінських інновацій у систему управління відновленням промисловості регіонів, досліджено сучасні форми організації промислової діяльності та їх використання в промисловості регіонів. Зазначено широке використання в прогресивних країнах організаційно оформлених структур інтегрованих, локально організованих структур, добровільних, територіальних і галузевих об'єднань суб'єктів господарювання в обраних сферах діяльності – територіальних промислових кластерів, територіальних виробничих кластерів, трансфертних інноваційних транспортно-промислових та інших. Доведено доцільність широкого застосування і в промисловості України всіх нових форм кластерного типу організації суспільної діяльності – ділових мереж, циркулярної економіки, зеленої економіки, безпекової та інших і їх спрямованості на відбудову промисловості. Наведено організаційні правові й управлінські умови їх забезпечення в правовому полі нових форм організації промислової діяльності в регіоні з використанням загальносистемного підходу змішаного характеру з одночасними і структурними трансформаціями у структурі управління промисловістю органами публічної влади, сценаріїв їх

виконання та інтегруючих чинників впливу. Запропоновано форми, розділи і зміст пов'язаних етапів розробки політики відновлення і розвитку промисловості, спільної для всіх рівнів управління по «горизонталі» і «вертикалі» з виокремленням нового типу об'єднаного органу публічної влади на державного і регіональному рівнях. Обґрунтовано і розкрито з позицій поєднання дій органів публічної влади на державному і регіональному рівнях у вирішенні проблем промисловості функціонування комплексного інтегрованого механізму, за допомогою якого формується системний вплив на забезпечення, підтримку, регулювання і контроль плинності відновлюваних процесів промисловості. Запропоновано і змодельовано комплексний інтегрований механізм управління відновленням і функціонуванням промисловості регіонів, який складається з двох інтегрованих механізмів: механізму організаційної побудови органу управління промислового комплексу регіонів та механізму системного управління відновленням і функціонуванням промислового комплексу регіонів, змісту їх складників і послідовністю побудови. Доведено, що їх реалізація дозволить поглибити й оновити концепцію розвитку управління промисловістю з боку органів публічної влади.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація висвітлює наукові дослідження автора, отримані в процесі виконання науково-дослідної роботи за темами «Еволюція інститутів і форм публічного управління: теоретико-методологічні засади» (№ держреєстрації 0118U006488), «Розвиток інституту публічного управління та митного адміністрування на засадах інновативної парадигми» (№ держреєстрації 0120U101495), «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (№ держреєстрації 0122U002375), «Цифрова трансформація публічного управління» (№ держреєстрації 0122U002236), «Ревіталізація і розвиток економічної системи України у воєнний і післявоєнний період» (№ держреєстрації 0123U100192), в процесі виконання яких автор розробив пропозиції щодо організаційно-структурного і функціонального оновлення системи публічного управління за рахунок запровадження спільних процесів управлінського впливу в межах публічно-приватного партнерства та виявлення спільних і найбільш вагомих чинників управлінського впливу на якість технологій і процесів управління промисловістю у воєнний і післявоєнний період.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування та розробка інноваційних підходів до удосконалення системи побудови діяльності органів публічної влади з відновлення і розвитку промисловості регіонів у повоєнний період.

Для досягнення мети поставлено такі *завдання*:

- з’ясувати роль, підходи й особливості управління і регулювання процесів відновлення промисловості і промислових комплексів регіонів у повоєнний період;
- визначити структурні й управлінські особливості, характеристики і сутність регіонів як сфер розташування промислових комплексів, виокремити їх структурні й функціональні властивості, як об’єктів державного і регіонального управління розвитком регіонів;
- розробити й обґрунтувати дослідницько-аналітичний інструментарій поглибленого дослідження стану і рівня процесів управління промисловістю регіонів, результати якого можуть стати основою для обґрунтування змісту розроблених політик, програм і планів та інших інструментів відновлення і розвитку промисловості в повоєнний період;
- дослідити й охарактеризувати основні елементи державної промислової політики України, визначити зміст заходів управління промисловим розвитком регіонів, їх достатність і потужність для відновлення промисловості в повоєнний період;
- здійснити теоретичний аналіз, концептуалізацію підходів і методів аналітико-діагностичного обґрунтування, використовуваних засобів і способів впливу органів публічної влади на зміст політик розвитку промисловості, що проектуються, і запропонувати заходи щодо якісного удосконалення їх розробки і управління здійсненням;
- дослідити види, роль і місце інформації та інформаційних технологій в управлінні галузями промисловості, надати пропозиції щодо їх удосконалення і ширшого застосування їх можливостей у формуванні й обґрунтуванні управлінських впливів на швидкість і якість процесів відновлення;
- здійснити критичний огляд наявних організаційних форм процесів управління ними і надати пропозиції щодо відновлення розвитку їх конкурентоспроможності і конкурентних переваг для досягнення цілей

відновлення, зміцнення і розвитку промисловості в повоєнний період;

– дослідити зміст і заходи промислової політики України, розробленої в довоєнний час і її здатності до переорієнтації на види, умови і правила побудови процесів відновлення на інноваційному рівні із застосуванням інноваційних методів і одночасного втілення нової системи знань і структурної трансформації органів публічної влади і процесів управління відновленням і розвитком промисловості;

– визначити й обґрунтувати сутність і особливості механізмів розробки і реалізації політики відновлення і розвитку промисловості України на основі спільності дій органів публічної влади на державному і регіональному рівнях.

Об'єкт дослідження – процеси управлінської діяльності органів публічної влади з відновлення і розвитку промисловості регіонів.

Предмет дослідження – розвиток публічного управління відновленням промисловості України.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційного дослідження є положення теорії публічного управління та адміністрування і наукові дослідження щодо означеної проблематики, а також застосування загальнонаукових і спеціальних методів наукових досліджень.

Для досягнення поставленої мети використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Методологічною основою роботи став системний метод, який використовувався для вирішення більшості завдань дослідження, а саме: для розгляду системних якостей промисловості країни як системи галузевих промислових секторів і промислових комплексів регіонів, пов'язаних між собою в організаційному техніко-технологічному та управлінському плані; розгляду регіонів як частини території країни, цілісності їх наявних ресурсів як об'єктів державного управління; обґрунтування системи спільного інтегрованого державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості регіонів і методів їх логічної організаційної інформаційної та інших видів взаємодії; аналізу досліджуваних систем управління і керування об'єктами як системної цілісності. Порівняльно-історичний метод – для дослідження еволюції кроків управління промисловістю країни і регіонів, передумов формування, принципів і змісту політик розвитку промисловості, з урахуванням чинного законодавства з управління промисловістю, визначення

характерних ознак системи державного і регіонального управління та існуючих інформаційних систем. Метод абстрагування, узагальнення і систематизації – визначення напрямів взаємодії центральних органів публічної влади і суб'єктів господарювання промисловості на регіональному рівні при вирішенні проблеми розвитку промисловості; визначення узагальненого процесу спільної розробки і реалізації політики відновлення і розвитку промисловості; уточнення змісту, складу і технологій побудови системи інформаційного забезпечення процесів відновлення і розвитку. Метод систематизації і класифікації – для систематизації теоретичних і методичних засад змісту функціональної діяльності органів публічної влади, забезпечення конституційних основ правопорядку у сфері господарювання регіонів, визначенні скоординованих дій органів влади на різних рівнях з підтримки умов інноваційності розвитку промисловості. Метод системно-структурного аналізу – для обґрунтування нових структур в організації державного і регіонального управління; для аналізу структури підрозділів органів влади, їх основних функцій і завдань, їх систематизації, упорядкування й адаптованості до вирішення завдань відновлення, їх взаємодії, визначення складників комплексного аналізу стану і видів діяльності галузей промисловості. Метод аналізу і синтезу – визначення характеристик системних спільних рис промислових політик, виявлення спільних і найбільш вагомих чинників управлінського впливу на якість технологій і процесів управління промисловістю. Метод моделювання – при розробці моделі інтегрованого трансформаційного процесу поєднання державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості регіонів; моделі дослідження і пошуку невикористаних резервів підвищення ефективності системи управління промисловістю регіонів в період відновлення і створення умов подальшого розвитку та моделюванні комплексного інтегрованого механізму управління відновленням і функціонуванням промисловості регіонів. Застосування перелічених методів і підходів наукового пізнання до структурної і змістовної побудови і проведення дослідження гарантувало цілісність, комплексність, упорядкованість, структурність і цілеспрямованість дослідження та вирішення поставлених наукових завдань.

Інформаційною базою дослідження були чинні загальнодержавні законодавчі, нормативно-правові акти центральних та регіональних органів

публічної влади, наукові праці українських і зарубіжних учених, матеріали періодичних видань і інтернет-ресурси. Емпіричну базу дослідження становили статистичні матеріали Державного комітету статистики України, органів публічної влади низки областей та аналітичні результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці й обґрунтуванні теоретичних положень, методичних підходів і моделей для комплексного вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні, розробленні і представленні системного комплексного підходу до визначення спільності, поєднання й узгодження дій органів публічної влади на державному і регіональному рівнях при розробці, прийнятті і реалізації заходів політики відновлення і розвитку промисловості регіонів України в повоєнний період. Цей підхід створює умови для встановлення повноважень і спільної відповідальності органів публічної влади всіх рівнів, набуття нової функції – безпосередньої участі в процесах розвитку підпорядкованих суб'єктів господарювання. Найважливіші наукові результати, що характеризують новизну і розкривають логіку та зміст дисертаційного дослідження, полягають у тому, що:

уперше:

– розроблена і науково обґрунтована модель побудови інтегрованого, наскрізного і послідовного процесу розробки політики відновлення і розвитку промисловості регіонів, яка складається з інституційних, методичних та організаційних засад, спільного державно-галузевого, регіонального і суб'єктно-об'єктного управління. Їх зміст відображає прикладний характер формування, обґрунтування, організації і управління процесами розробки і реалізації заходів відновлення промисловості регіонів у повоєнний період, створення умов для подальшого розвитку за рахунок узгодження і підвищення спільних організаційних та управлінських впливів. Модель конкретизує види і зміст інформаційно-комунікативних відносин, спеціалізацію виконуваних завдань, їх призначення, послідовність здійснення, взаємопов'язаність у процесі розробки і реалізації політики відновлення і розвитку промисловості регіонів, зміст і цілеспрямованість заходів якої сфокусована і реалізує відповідальність всіх рівнів і ланок системи управління за досягнення поставлених цілей;

удосконалено:

– заходи і зміст концептуального підходу до визначення мети і напрямів спрямованості заходів політики відновлення і розвитку промисловості регіонів в повоєнний період; методичне забезпечення процесів інноваційної модернізації і перетворень промисловості з визначенням векторів ключових трансформацій і надання їм аналітичної та організаційно-управлінської підтримки за рахунок усіх гілок влади, які спільно генерують і комбінують ключові напрями відновлень. Побудована структурна схема органів публічної влади, які керують розробкою і реалізацією галузевої політики, уточненням та інтеграцією зв'язків органів усіх гілок влади – державного і регіонального управління. Це сприятиме генеруванню, мобілізації й оптимальному використанню промислового потенціалу регіонів та їх можливостей до планів відновлення і подальшого розвитку промисловості регіонів;

– підхід до вибору і застосування нових організаційних форм діяльності промислових виробничих ланок – кластерів, ділових мереж та інших організаційних форм, які являють собою нові за структурою і способом здійснення ділових відносин між суб'єктами господарювання, владою і суспільством, базуються переважно на горизонтальних зв'язках, глобальному електронному середовищі з переважанням знань, як найважливіших елементів продуктивності. Запропонований процесний підхід являє собою низку взаємопов'язаних підходів, які в сукупності чинять науково обґрунтований, виважений і потужний вплив на залучення суб'єктів промислової діяльності у вирішення проблем відновлення промисловості регіонів (у т.ч. об'єктно-цільового, структурного, кластерного, смартспеціалізації, корпоративного та інформаційно-комунікативного) і надає нові можливості об'єднання зусиль державної і регіональної влади в розбудові і налагодженні співпраці за всіма модернізаційними процесами, як спорідненими, так і різноспрямованими, і створює умови для пришвидшення розвитку нових форм економічної діяльності (циркулярної економіки, смартспеціалізації, інформаційної, зеленої та ін.);

– структура і комплекс компонентів політики відновлення і розвитку промисловості, застосування якої мотивує до одночасного структурного відновлення й модернізації виробничих комплексів промисловості, як узгодженого системного явища з одночасною трансформацією змісту і структури процесів

державного і регіонального управління на відповідних рівнях. Ці процеси спрямовуються на створення спільного впливу органів публічної влади на відновлення промислових комплексів забезпечення інноваційної модернізації і структурної перебудови промисловості регіонів і переходу до високотехнологічних і конкурентоспроможних виробництв, підвищення науково-технічного і технологічного потенціалу.

дістали подальшого розвитку:

- змістовні характеристики і сутність державного і регіонального управління промисловістю, структурна модель галузей матеріального виробництва, модель розбудови державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості регіонів для побудови моделі інтегрованого трансформаційного процесу поєднання державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості та розширення і удосконалення інформаційно-комунікативних і владних відносин, що сприятиме підвищенню ефективності дій і впливів органів публічної влади на відновлення і розвиток промисловості регіонів, як відокремлено, так і в точках їх дотику і спільних дій;

- підходи до удосконалення системи регіонального управління промисловістю, основні складники системи управління промисловістю регіону, інструменти і засоби управління, які формують здатність органів публічної влади вирішувати всі питання розвитку галузей промисловості регіону;

- теоретико-методологічні засади комплексного вибору узгоджених завдань, заходів і методів діагностики змісту і повноти державного і регіонального управління розвитком промисловості регіонів України, які надають можливості концептуалізувати пропоновані етапи, зміст, модель і складники теоретичних, методичних, структурних, технічних, аналітичних й управлінських завдань, визначити проблемні питання впливу управління на відновлення і створення умов розвитку промисловості регіонів у повоєнний період. Розроблена модель дослідження і пошуку невикористаних можливостей підвищення ефективності системи управління промисловістю регіонів в період відновлення і створення умов подальшого розвитку і розкрито зміст складових моделі і підходів до їх аналізу;

- напрями, зміст і послідовність аналітико-діагностичного оцінювання наявного стану промисловості регіонів і обґрунтування необхідних заходів

відновлення, ліквідації руйнувань і відтворення промисловості на сучасному рівні. В їх складі здійснення засобів передбачення підвищення регулятивного та інтегруючого управлінського впливу на процеси відновлення промисловості; поєднання державного і регіонального управління при проектуванні і реалізації заходів відновлення промисловості, орієнтація на отримання вищих рівнів розвитку економічних і соціальних процесів; створення можливостей для застосування ефективних способів оновлення промисловості і обґрунтованості ухвалених рішень з регулювання і контролю процесів відновлення. Зазначене формує новий погляд на вибір напрямів і завдань, стратегій і політики відновлення і створення умов розвитку промисловості регіонів;

– використання змісту і можливостей впливу інформаційних процесів на заходи управління промисловістю, за рахунок глибокого продукування інноваційної інформації в розробку і реалізацію моделей управління; удосконалення процесів організації управління шляхом запровадження в них інформаційних технологій вищого рівня (творчих, інформаційно-динамічних, експертних та інших); визначення корпоративного характеру інформаційних систем та їх місця у складі чинників підвищення якості і результативності державного й регіонального управління, що дозволило запропонувати концептуальні засади удосконалення побудованих систем інформаційного забезпечення процесів відновлення і розвитку промисловості регіонів із широким запровадженням інформаційно-процесного підходу;

– комплексний інтегрований механізм управління відновленням і функціонуванням промисловості регіонів, який являє собою синтез двох інтегрованих механізмів: механізму організаційної побудови органу управління промислового комплексу регіонів та механізму системного управління відновленням і функціонуванням промислового комплексу регіонів, змісту їх складників і послідовністю побудови. Системне і цілісне їх застосування забезпечить узгодженість і спільність дій усіх органів влади щодо визначення заходів відновлення і пріоритетів майбутнього промислового розвитку, поєднання інтересів і підвищення ступеня галузевої концентрації в регіонах, вирішення проблемних питань, формування і забезпечення розробки, запровадження і плину процесів відновлення, більш дієвого і предметного організаційного,

технологічного та іншого характеру забезпечення і надійних джерел підтримки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в роботі зроблені теоретичні узагальнення, конкретні висновки і пропозиції, які в комплексі дозволяють розв'язувати проблемні питання організації діяльності органів влади на державному і регіональному рівні з відновлення і розвитку промисловості регіонів. Це робить доцільність їх застосування: при розробці політики, програм і планів відновлення промисловості суб'єктів господарювання, галузей промисловості регіонів і країни як теоретичної, аналітичної та методологічної основи розробки і обґрунтування пропонованих заходів, методів, технологій і процесів здійснення; збалансуванні інтересів між органами влади всіх рівнів, громадськістю і бізнесом під час розробки механізмів партнерських відносин та розробки методичних підходів до реалізації механізмів; забезпеченні методології планування організаційно-структурних і змістовно-функціональних трансформацій при розробці планів удосконалення управлінської діяльності і проведенні аналітико-дослідницької і прогностичної роботи в органах публічної влади; виборі механізмів реалізації ухвалених рішень стосовно створення і налагодження системи заходів відновлення промисловості країни в повоєнний період; формуванні концептуальних засад реформування галузей промисловості при відновленні галузевих комплексів і розвитку організаційних форм господарювання; подальшому розвитку інформаційних систем державного, регіонального та інших видів управління і формуванні інформаційної галузі як виробника інформаційної продукції; підготовці інформації про стан процесів і видів продукції промисловості, її якості і конкурентоспроможності галузей промисловості для інвестиційних майданчиків і обґрунтування інвестиційних пропозицій.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції були враховані й використані Департаментом цифрової трансформації, інформаційних технологій та електронного урядування Дніпропетровської обласної державної адміністрації при підготовці відповідних змін до регіональної програми інформатизації «Дніпропетровщина: цифрова трансформація» на 2023–2025 роки в частині визначення корпоративного характеру інформаційних систем і їх місця у складі чинників підвищення якості і результативності державного і регіонального

управління (довідка про впровадження від 02.07.2025 р. № 428/0/46-25); Управлінням економіки, бюджету та фінансів виконавчого комітету Дніпропетровської обласної ради під час підготовки пропозицій до проекту оновленої Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року в частині досягнення оперативної цілі 1.3. «Розвиток промислово-виробничого комплексу» з метою підвищення конкурентоспроможності Дніпропетровської області (довідка про впровадження від 02.07.2025 р.).

Застосування результатів дослідження в науково-дослідній діяльності можливо при проєктуванні, виборі й обґрунтуванні дослідницького інструментарію. У навчально-методичному процесі при розробці навчально-методичних матеріалів, зокрема, було використано Навчально-науковим інститутом державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» під час вдосконалення навчально-методичного забезпечення освітньої програм «Публічне управління та адміністрування» за другим (магістерським рівнем) та розроблення навчально-методичних матеріалів до проведення тематичних курсів та семінарських занять з трансформації галузевого управління в регіонах, комунікативних заходів за програмами підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (довідка про впровадження від 11.06.2025 р. № 12-22/20).

Особистий внесок здобувача. Основні ідеї дисертаційного дослідження і розробки, виконані в його межах, належать особисто здобувачу. В дисертаційному дослідженні не використовувалися ідеї або розробки інших дослідників. У наукових публікаціях, опублікованих спільно зі співавторами особисто здобувач зробив такі внески, а саме: у науковій статті [1] здобувачем розглянуто ключові елементи досвіду регіонального розвитку країн ЄС; в науковій статті [2] розглянуто процеси соціально-просторового розвитку з урахуванням потреб громадян; в науковій статті [3] виокремлено галузеві об'єкти економічного розвитку, систематизовано основні складники системи публічного управління розвитком областей і наведено основні інструментальні засоби управління, які мають застосовувати органи влади при формуванні і регулюванні економічних процесів; у науковій статті [4] детерміновано напрями інтегрування взаємодії органів галузевого і публічного

управління; у науковій статті [5] запропоновано теоретико-методологічну модель дослідження невикористаних можливостей підвищення ефективності системи управління економічним розвитком регіонів з боку органів галузевого і публічного управління шляхом використання низки підходів; у науковій статті [7] запропоновано перелік передумов і нових елементів у структурі державної промислової політики, спрямованих на його відтворення і розвиток шляхом відновлення промислового базису і запровадження умов Четвертої промислової революції; у науковій статті [11] наведено результати дослідження стану, умов організації та управління рухом процесів відновлення промисловості України з боку органів виконавчої влади. Визначено чинники впливу на стан і процеси відновлення промисловості; у публікації [18] розглянуто партнерство як шлях забезпечення досягнень соціальних, економічних, екологічних, політичних та інших видів суспільних інтересів і визначені умови для його інноваційного застосування і розвитку; в публікації [19] визначено інноваційні засоби забезпечення реалізації стратегії відновлення України і окреслено організаційні засади для удосконалення системи державного управління для ефективного виконання плану відновлення. Сформульовані в дисертації висновки та рекомендації відповідають її змісту й впливають з основних результатів.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї та положення дисертаційного дослідження були оприлюднені на науково-комунікативних заходах різного рівня, а саме: наукових конгресах: «Публічне управління XXI століття в умовах гібридних загроз» (Харків, 2022); «Публічне управління XXI століття: нові виклики і трансформації в умовах війни» (Харків, 2024); науково-практичних конференціях різного рівня: «Сучасний менеджмент: моделі, стратегії, технології» (Одеса, 2020); «Сучасна парадигма публічного управління» (Львів, 2021, 2022); «Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд» (Дніпро, 2021, 2022); «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика» (Запоріжжя, 2021, 2023); «Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку територій та громад» (Дніпро, 2022); «Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього»

(Київ, 2022); «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (Дніпро, 2023); «Міське самоврядування в Україні та світі: теорія та практика» (Полтава, 2023); «Публічне управління в Україні: історичний досвід та перспективи розвитку» (Київ, 2024, 2025); «Інноваційні рішення в економіці, бізнесі, суспільних комунікаціях та міжнародних відносинах» (Дніпро, 2024); міжнародному круглому столі «Сучасні виклики для державної служби: інформаційно-комунікативний аспект» (Київ, 2024).

Публікації. Загальні положення та зміст дисертаційного дослідження відображено у 28 наукових публікаціях, серед яких: 2 статті у виданнях, що входять до наукометричних баз Web of Science, 9 статей у фахових виданнях України, 17 публікацій у матеріалах науково-комунікативних заходів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 269 сторінок, із них 221 сторінок основного тексту, список використаних джерел – 18 сторінок, додатки – 25 сторінок. Робота містить 12 рисунків, 9 таблиць. Список використаних джерел містить 175 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ І ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВІДНОВЛЕННЯМ І РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

1.1. Промисловість як пріоритетна складова і джерело управління відновленням і розвитком країни в повоєнний період

Провідною галуззю господарського комплексу будь якої країни в т.ч. України є промисловість. Від стану і розвитку промисловості країн суттєво залежить рівень життя громадян і розвиток суспільства в цілому. Промисловість є основою для збільшення національного прибутку, ВВП, розвитку науки і інновацій, прискорення позитивних науково-технологічних перетворень, підвищення матеріального добробуту громадян країни, вирішення проблем зайнятості та інших соціальних процесів. Структура промислового комплексу уключає: важку промисловість (машинобудування, металургійний, хімічний, лісовий комплекси), хімічну промисловість, харчову промисловість, електроенергетику, паливну промисловість, машинобудівну, промисловість металообробки та ін. Промисловість складає головний потенціал розвитку економіки країни.

Термін «економіка» (від грец. «οἶκος»;» мистецтво ведення домашнього господарства) означає вміння вести господарську діяльність людей для забезпечення їх матеріального добробуту. Як наука термін «економіка» означає вивчення того, як суспільство використовує визначенні і обмежені ресурси для виробництва корисних продуктів (послуг) і розподіляє їх серед різних груп населення [11, с. 21].

Стан економіки на рівні країн характеризує їх міцність і можливості створювати для людей умови задоволення їх життєвих потреб тобто економічної сили. Економічну силу країни можливо розглядати як здатність сукупності її резидентів до впливу економічними засобами на інші суб'єкти міжнародних економічних відносин і протистояти зовнішньому впливу. У той же час, економічна сила може розглядатися і як дія або процес такого впливу [46]. Вона є фундаментом їх розвитку, формується і розвивається в системах господарської діяльності. Сукупність взаємопов'язаних в організаційному, технологічному,

економічному та управлінському плані галузей та сфер господарської діяльності, спрямованої на суспільне відтворення, тобто виробництво, розподіл, обмін і споживання товарів і послуг представляє собою економічну систему України [23, с. 36]. В ній зосереджені види економічної діяльності людей, здійснюваної шляхом їх участі у процесах економічної взаємодії, що спрямовується на вирішення питань виробництва, обміну і розподілу продукції. Найбільш потужними ланками господарства регіонів є промислові комплекси і окремі промислові підприємства. Вони складають у сукупності найбільш питому вагу в економічних системах безпосередньо. У промислових системах формуються продуктивні сили і економічні відносини, взаємодію яких забезпечує сукупність різних організаційних форм діяльності, різних видів економічних, соціальних і інших процесів господарської діяльності окремих галузей і їх сукупності.

Визначальний вплив на розвиток країни здійснюють органи публічної влади соціально-економічними процесами на державному і регіональному рівнях. Їх рівень розвитку і динаміка залежать від мистецтва і ролі органів влади і суспільних верств населення створювати виробництво різних видів продукції, утворювати виробничі структури і інфраструктури, залучати і об'єднувати ресурси, інститути та інструменти, налагоджувати взаємозв'язки між їх елементами, визначати і обґрунтовувати траєкторії прогресивних перетворень в напрямку економічного і соціального розвитку.

Державні рішення стосовно економічного розвитку країни реалізуються на рівні регіонів. Кожен регіон як об'єкто-суб'єкт державного управління являє собою частину території країни, певну адміністративно-територіальну цілісність наявних ресурсів усіх підсистем з переліком галузей, виробничих комплексів, господарюючих суб'єктів, виробничою і соціальною структурою. Вони відрізняються специфікою демографічних процесів і процесів життєдіяльності, певною спеціалізацією, наявною інфраструктурою, внутрішніми виробничими, міжрегіональними, економічними, торговими, і соціально-культурними зв'язками. На території регіону розташовані і функціонують різні організаційні форми, типи і напрями діяльності, що формує їх надзвичайно складні структури з огляду на можливості управління ними. В останні роки роль регіонів як суб'єктів власного і загальнонаціонального сталого розвитку суттєво підвищилась, і в їх

економічному розвитку спостерігаються певні позитивні досягнення. У валовому регіональному продукті за даними державної статистики збільшилася частка послуг, надаваних населенню, спостерігається розвиток сервісної економіки, достатньо швидкими темпами здійснюються інформатизація і цифровізація суспільства, зростає роль територіальних громад у підвищенні продуктивності процесів життєдіяльності. Одночасно значущість розвитку матеріальних галузей виробництва, як базових джерел економічного зростання всіх сфер життєдіяльності суспільства не підвищилась, а у воєнний період, промислові галузі взагалі загубили можливості досягати достатніх для країни і свого відтворення темпів економічного зростання.

Увага до поглиблення змісту і складових економічного розвитку країн ґрунтується на усвідомленні прямої безпосередньої залежності показників розвитку соціальної і природо-екологічної систем і економічного благополуччя суспільства від показників діяльності суб'єктів господарювання. В регіонах такий розвиток забезпечується суб'єктами господарювання промислових галузей економіки, розташованих на їх територіях. Водночас серед дослідників державного управління не існує єдиної думки стосовно дотичності публічного управління до регулювання економічного розвитку галузей промисловості, функціонуючих у регіонах, хоча очевидно, що нинішній стан економіки України і успадкована галузева і регіональна структура промисловості потребують всебічної підтримки органів публічної влади на всіх рівнях і проведенні модернізаційних заходів, спрямованих на підвищення спільного потенціалу промислових галузей регіонів.

Одним зі шляхів досягнення такого стану є підвищення ефективності управління функціонуванням і розвитком промисловості регіонів за рахунок інтеграції державного і регіонального управління і політики їх спільних кроків в цьому напрямку. З огляду на це виникає об'єктивна необхідність дослідження теоретичних і практичних питань трансформаційного напрямку інтеграції державного і регіонального управління в процесах вирішення складних економічних та завдань відновлення і розвитку регіонів країни. На сучасному етапі до них відноситься в першу чергу вирішення проблеми відновлення і розвитку промисловості регіонів країни в повоєнний період.

Аспекти інтеграції процесів у державному управлінні країни досліджувались у працях О. Андрійка, О. Бабінової, В. Бакуменко, В. Куйбіди, В. Баштанника, Л. Оленковської, М. Пітцика та багатьох інших [3; 19–21]. Питання закономірностей самоорганізації і еволюції суспільних систем досліджували Кант, Гегель, Маркс, Дарвін та ін. Результати проведення реформ існуючих систем національної економіки і особливостей переходу органів влади до роботи в ринкових умовах розглядались у працях В. Богдановича, В. Бодрова, В. Вітлінського, В. Дербенцева, С. Романюка, І. Розпутенко, В. Тертички, В. Ткаченко, О. Оболенського, В. Ребкало, Ю. Шарова та ін. [3; 6; 22; 34; 36; 40; 43].

Але дослідження науковців недостатньо зосереджені на технологіях змісту, зміни форм, напрямів та організаційно-економічних питаннях плину трансформаційних процесів в державному управлінні з огляду на їх вплив на економіку регіонів і її базову складову – промисловість. Це дозволило б виявити і поглибити дію впливу багатьох факторів на суспільні відносини в галузях промисловості, які б трансформувались в інтеграційних процесах і інструментах публічного управління на регіональному рівні, як результати процесів реформування і підвищення ефективності діяльності органів публічної влади.

Децентралізація державного управління, здійснювана з 1 квітня 2014 р. по червень 2020 р., суттєво розширила повноваження органів місцевого самоврядування (ОМС) на базовому територіальному рівні і підвищила їх відповідальність за розвиток регіонів. Передача низки повноважень на місцевий рівень супроводжувалась організаційними і функціонально змістовими змінами в діяльності ОМС. Були визначені ресурсна матеріальна і фінансова база місцевого самоврядування, до якої увійшли природні ресурси, місцеве господарство, комунальна власність і фінансові ресурси, розпоряджатися якими ОМС можуть згідно з чинним законодавством. У процесі реформування була створена потужна законодавча база, нормативно-правова, організаційно-функціональна база та інші нові засади місцевого самоврядування [21] і його дотичності до промисловості, яка розташована на територіях регіонів.

Аналізуючи сучасні наукові публікації з дослідження нових завдань управління регіонами після передачі їм господарських повноважень в частині сприяння соціально-економічному розвитку і зміцнення місцевого

самоврядування, слід зазначити, що в їх більшості питання передуючого економічного зростання регіонів безпосередньо не розглядаються, і, відповідно, питання публічного управління галузями і їх економічним розвитком напряду не виділяються, що не сприяє підвищенню прямої участі органів влади у формуванні зміцненні економічного базису розвитку територій. Ці питання розглядаються в контексті соціально-економічних процесів і економічної безпеки з огляду на національні інтереси. Не робиться наголос і на тому, що результати функціонування саме власних суб'єктів господарювання і їх сукупності є головною умовою формування і збільшення економічного базису соціальної та інших підсистем соціально-економічного розвитку територій. Існує небагато праць, в яких розкривається характер впливу публічного управління на розвиток регіонів, від яких залежить економічне зростання країни в цілому.

Водночас, слід підкреслити, що промислові системи регіонів виключно складні в управлінні. Їх структурні об'єкти знаходяться у взаємозв'язку з процесами інших підсистем регіонів: геолого-географічної, топографічної, екологічної, матеріально-технічної, інституційної, трудової, транспортної, які також потребують великої уваги. Підтримка розвитку промислових процесів здійснюється з використанням інтеграційних інструментів і механізмів їх паралельного плину, перетину, взаємодоповнюваності і споживання продукції промисловості.

Навіть поверховий, спрощений перелік і перегляд регіонального господарства і системи його промисловості засвідчує, що регіони являють собою надзвичайно складні мегасистеми в господарському і управлінському сенсах і потребують системного розгляду. Визначення поняття «система» згідно з його трактуванням і складовими елементами наводиться в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Сутність поняття «система»

Визначення	Джерело
Сукупність елементів, що характеризується структурою, зв'язками та функціями, які забезпечують цілеспрямований розвиток	[14, с. 641]
Комплекс елементів, що знаходяться у взаємодії. Це різноманіття об'єктів разом з відношеннями між об'єктами та їх атрибутами	[47, с. 29]
Сукупність елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках між собою та утворюють певну цілісність і єдність	[45, с. 443]
Об'єкт, який характеризується складом елементів, структурою їх зв'язків, параметрами і має хоча б один вхід і один вихід, які забезпечують зв'язок із зовнішнім середовищем, що характеризується законами поведінки і змінює поведінку при надходженні керуючих впливів	Коваленко І.І., Бідюк П.І., Гожий О.П. [16]
Множина взаємозв'язаних елементів, відокремлена від середовища, що	[42, с. 14]

Визначення	Джерело
взаємодіє з ним як єдине ціле	
Сукупність різних функціональних одиниць (біологічних, людських, інформаційних тощо), які пов'язані із середовищем і слугують для досягнення певної загальної мети шляхом дії над матеріалами, енергією, біологічними явищами та керування ними	Вернадський В.І. [42, с. 15]
Скінченна множина функціональних елементів і відношень між ними, які виокремлено із середовища відповідно до певної мети в межах визначеного часового інтервалу	Сагатовським В.М. [42, с. 15]
Відображення у свідомості суб'єкта (дослідника, спостерігача) властивостей об'єктів та їх відношень у вирішенні завдання дослідження, пізнання	Черняком Ю.І. [42, с. 16]
Структурно-функціональна цілісна єдність множини взаємопов'язаних між собою елементів, яку виокремлено із середовища відповідно до певної мети в межах визначеного часового інтервалу	[42, с. 16]

Прим. складено автором

Наведені визначення засвідчують, що галузеві структури регіонів мають всі системні якості, які доцільно під час дослідження розглядати в межах системи публічного управління на регіональному рівні, як сукупність виробничих, економічних, соціальних і інших процесів. Ці процеси тісно пов'язані між собою, особливо в економічному сенсі.

Особливістю виробничих галузей регіонів є їх динамічність. Вони складаються із суб'єктів, які постійно здійснюють цілеспрямовану виробничу діяльність за попередньо спроектованими і функціонуючими процесами, відповідно до поставлених цілей і здатні до рефлексії стосовно владних дій і дій інших суб'єктів. У складі систем регіону виробничі економічні системи є найбільш складними. Вони ґрунтуються на відносинах власності і панівних систем політичної, державної і місцевої влади. При цьому різноманітні форми власності в соціально-ринковій економіці не зменшують роль публічної і галузевої влади в регулюванні, прогнозуванні і підтримці плину виробничих економічних процесів і зміцненні потенціалу регіонів за рахунок розвитку виробничих галузей економічних систем. На рівні регіонів виробничі системи можливо уявити як об'єктивну єдність пов'язаних між собою процесів створення продукції і послуг, елементи яких перебувають в органічному взаємозв'язку, зосереджені і реалізуються на території регіонів і за їх межами (хоча і значно менше). Вони мають усі ознаки багатокомпонентних нелінійних систем виробничо-розподільчого типу, які розглядаються переважно у двох аспектах: як відкриті, самоорганізовані системи з формуванням стабільних стійких структур виробничих органів і як системи з еволюційним характером процесів і

складністю фазових переходів з одного стану в інший. Обидва ці аспекти присутні в галузях промисловості регіонів країни.

Під економічними процесами розуміють розвиток процесів економічних систем безпосереднього виробництва, розподілу, обміну і споживання та дію зумовлених цими процесами виробництва спільних законів і властивих їм суперечностей. При реалізації і взаємодії економічних процесів формуються тісні економічні відносини, які переплітаються, відображаючи рух формування і розвитку економічного базису суспільства [13, с. 428]. Економічні системи мають риси і виробничо-соціальних систем, оскільки їх невід’ємним і головним складником є люди, чиї ідеї, наукові і практичні знання використовуються для побудови і розвитку їх процесів. Соціальні системи – це співтовариство активних економічних суб’єктів, які прагнуть забезпечити себе найкращими умовами життя в умовах наявних обмежених ресурсів.

Відмітною особливістю виробничо-економічних систем є і те, що вони вже давно сформовані і функціонують за безпосередньою участю активних суб’єктів господарювання, які здійснюють цілеспрямовану виробничу діяльність відповідно до обраних цілей. Суб’єкти управління ними можуть змінювати стратегію і тактику своїх дій без тісної прив’язки до державної і регіональної влади. Однак вибір цілей, які не збігаються з цілями розвитку регіонів і їх самостійна незалежна реалізація може зробити внутрішній стан таких систем вразливим і нестійким. Для того ж самостійні виробничі суб’єкти господарювання при формуванні і плину процесів виробництва в тій чи іншій мірі і на певних умовах використовують і інші елементи виробничо-економічного потенціалу регіону, що спонукає їх до тісної співпраці з органами публічної влади на державному і регіональному рівнях.

Характерні ознаки і принципи формування безпосередньо промислових комплексів в регіонах мають і використовують усі системні принципи: принцип цілісності, принцип несвідомості властивостей системи до суми властивостей її елементів і невиводимість властивостей цих елементів із властивостей цілого, структурованість і можливості опису системи через виокремлення елементів її структури, наявність мережі зв’язків і відносин, обумовлених поведінкою системи та її окремих елементів, вільне співвідношення її структурних частин і

принцип ієрархічності. При цьому кожний компонент системи може розглядатись як система і при дослідженні являє собою один із компонентів більш широкої системи.

Усі складники виробничої системи держави і регіонів, прямі і зворотні зв'язки між ними, їх взаємодія, спільні економічні інтереси, єдиний ресурсний потенціал, близьке розташування у просторі, масштабність обсягів виконуваних робіт, господарюючі суб'єкти і виробничі економічні процеси, які функціонують в адміністративному просторі регіонів здійснюють органи публічної влади на державному і регіональному рівнях. Державні органи управління промисловістю країни формуються в структурі органів виконавчої влади на вищому рівні (Міністерства і обласні державні адміністрації) і представляють собою регіональну владу, як самостійну структуру. Їх підрозділи, з встановленими компетенціями, повноваженнями і відповідальністю представляють собою управління відповідними галузями на регіональному рівні. Ці органи управління застосовують спільні організаційно-економічні механізми контролю за станом і розвитком систем і вирішують широкі і розгалужені взаємопов'язані проблеми промисловості на території регіонів. Властивості промислово-галузових систем дозволяють їх презентувати як складні квазісистеми управління. Префікс «квазі» (від лат. *quasi* – немов, майже) вітчизняні та зарубіжні економісти вживають для позначення складності явища або його значущості (антонім «квазі» – істинний). В економічній і управлінській літературі його використовують для розуміння природи інтеграційних процесів, взаємодії підприємств і господарюючих суб'єктів при їх об'єднанні (інтеграції) за умови розвинутої контролю з боку органів управління спільною діяльністю, але за відсутності у них прав контролю за власністю учасників [38].

В діяльності виробничих галузових систем регіонів характерне перетинання економічних інтересів, взаємодія, інтегрованість і різнобічність процесів розвитку. Вони зорієнтовані на задоволення і підтримку існуючих і появу нових виробничих і економічних інтересів і довгострокових відносин. Ці властивості дозволяють розглядати їх як квазісистеми промисловості і її економіки і використовувати для їх управління відповідні організаційно-економічні механізми з урахуванням умов інтегрованості квазіпроцесів і

квазіструктур їх побудови і існування.

Визначення особливостей галузевих промислово-економічних систем регіонів як об'єктів державного і регіонального управління дозволяє скласти уявлення і стосовно особливості управління ними. Управлінський вплив на економіку регіонів як складників адміністративного простору держави формується в основному в їх внутрішньому середовищі і частково в зовнішньому (з боку центральних органів публічної влади). При цьому управління здійснюється як безпосередньо, так і за участю органів влади на місцях за принципами народовладдя. Основним джерелом розвитку регіонів є потенціал створюваний галузями, розташованими на їх території. Його слід розглядати як здатність галузевих систем регіонів розвиватись за рахунок власних накопичених ресурсів, потужностей і можливостей, які можуть забезпечити необхідну суму доходів для швидкого (інтенсивного) економічного зростання і гарантувати рівень життя населення регіонів відповідно до стандартів розвинених країн світу. За рахунок розвитку галузей регіонів формуються і тенденції зростання економічної міцності і розвитку країни. Однак, сучасний низький рівень виробничо-економічного розвитку України є наслідком багатьох раніше невирішених регіональних проблем і нераціонального використання економічного потенціалу, слабкості економіки промислових і непромислових галузей, низьких темпів модернізації і оновлення основних фондів і неактивності процесів їх інвестування. До того ж питання розвитку промислових комплексів пришвидшення розвитку і створення умов нарощення економічного потенціалу регіону неможливо вирішити без урахування чинників управлінського впливу, які в умовах воєнного і повоєнного стану країни стали надзвичайно актуальними.

Ефективність виробничих процесів може бути суттєво підвищеною за умови узгодження і раціональної взаємодії суб'єктів виробництва з органами публічної влади і налагодження ефективних процесів управління нею. При цьому сила управлінського впливу керуючих систем повинна бути достатньою для підтримки збалансованості керованих процесів, а саме повинна бути не нижчою від «порогу» синхронізації збалансованості і ефективності. Виробничі процеси господарюючих суб'єктів регіону за рахунок прогнозування, стратегічного планування і належного рівня раціональності побудови і створення умов плину,

мають досягти наукової обґрунтованості і меж передбачуваності, які охоплені інформаційним полем їх синхронізації. Це створить можливості підтримки їх керованості, пришвидшення плину і захист від небажаних змін. Тому безпосереднє управління галузевими квазісистемами промисловості регіону повинно стати новою формою державного управління на регіональному рівні, в якій реалізуються виробничі, соціальні, економічні і пов'язані з ними суміжні й перехрещувані процеси із забезпеченням взаємоузгоджених внутрішніх інтересів регіонів з інтересами господарюючих суб'єктів, жителів і держави [22, с. 206].

Діяльнісний зміст управління розвитком промисловості вміщує в себе систему знань про сутність, закономірності та правила застосування і дотримання нормативно-законодавчих актів і правових документів, методів, технологій і механізмів управлінського впливу на формування і хід економічних процесів про створюємі виробничі, економічні і соціальні передумови забезпечення економічного і соціального та інших видів розвитку цивілізованого й безпечного життя в суспільстві.

У регіоні вирішення всіх завдань і виконання функцій державного і регіонального управління лежать на перетині управління промислово-економічними процесами суб'єктів господарювання їх інституцій і соціальних потреб жителів. Зазначене стимулює необхідність розробки, появи системних заходів з організації спільної праці органів влади усіх рівнів, а також самоврядування, самоорганізації і формування тісних продуктивних взаємовідносин між владою, суб'єктами господарювання і жителями. Це потребує чіткого і узагальненого переліку і змісту питань, покладених на вирішення органами влади в нових умовах і потребує наявного методологічного інструментарію їх забезпечення і вирішення проблем відновлення і розвитку промисловості на регіональному рівні. Особливо це стосується більш глибокого практичного поєднання державного і регіонального аспектів управління спільними проблемами відновлення промисловості на цьому рівні. У літературних джерелах поки відсутні достатні і апробовані організаційно-управлінські й організаційно-економічні механізми управління вирішенням проблем промисловості регіонів з повним і ефективним урахуванням і використанням їх галузевих складових у повоєнних умовах і

реалізації існуючих і доданих повноважень.

Здійснені модернізаційні реформи і виділені для їх реалізації ресурси на цьому рівні в довоєнному періоді основному були зосереджені на підвищенні публічності (суспільності) управління. Але досвід самостійності управління на цьому рівні в умовах підвищення прав і відповідальності органів публічної влади процесами відновлення необхідно набувати самостійно з врахуванням стану і специфіки промисловості регіонів. В умовах воєнного і повоєнного часу недостатньо врегульованими стали відносини між внутрішніми організаційними структурами державного і регіонального управління, недостатньо визначено і конкретизовано зміст і спрямованість функціональних завдань, чітко не визначені об'єкти, на які в цих умовах можуть бути спрямовані управлінські дії органів влади з метою підтримки їх функціонування і забезпечення їх вкладу в промислове відновлення регіонів. Без врегулювання цих аспектів діяльності, ефективність самостійно вирішуваних завдань управління відновленням регіонів і зростання їх економічних потенціалів ще довго не набуде очікуваного рівня.

Оскільки управління відновленням промислових комплексів регіонів як основного джерела формування базису економічного розвитку на часі певним чином здійснюється в паралельно існуючих органах публічної влади на державному і регіональному рівнях та управлінні бізнесовими структурами, це мотивує поєднання змісту їх праці в цьому напрямку до спільного розгляду.

Сучасною тенденцією світового господарства і його управлінських структур є суттєве посилення уваги державних органів влади одночасно до всіх галузей промисловості, які розглядаються як генератори науково-технічного прогресу і інновацій. Тому у складі чинників відновлення стану промисловості України, доцільно окремо розглядати стан, розвиток і співпрацю центральних органів публічної влади з регіональними керуючими органами промисловості у всіх напрямках техніко-технологічного, економічного, соціального та інших видів управлінського впливу. Першим кроком стає визначення існуючих між ними видів відносин, серед яких доцільно виділити: науково-технічні, виробничі, економічні, соціальні, фінансові, кредитні та інші відносини, зосереджені в системі організації і управління діяльністю галузей регіонів, які формуються і реалізуються відповідними функціями органів влади. Окрема група відносин

повинна бути представлена новими ринковими відносинами, що формуються під впливом ринку праці, ринку продукції, у тому числі інвестиційними фондами, капіталами і валютою в умовах відновлення промисловості країни.

З'ясування можливостей поглиблення співпраці і ступеня об'єднання державних, галузевих і регіональних управлінських зусиль для активізації діяльності суб'єктів господарювання в промисловій системі регіонів для відновлення і розвитку промисловості потребує від органів публічної влади налагодження більш тісної взаємодії з галузевими органами управління, їх організаційних структур і об'єктів, розташованих на території регіонів, оцінки і визначення обсягів, видів і структури промисловості, особливостей їх відбудови, рівня інноваційності, існуючих проблем, наявності невикористаних ресурсів, можливостей подальшого удосконалення, обсягів власних і необхідних допоміжних фінансових ресурсів для налагодження процесів відновлення. Аналіз слід починати зі структурного галузевого різноманіття суб'єктів господарювання регіонів і їх систематизації за низкою ознак: призначенням, значущістю, роллю кожного суб'єкта господарювання з точки зору участі у створенні кінцевого продукту чи послуг. Доцільним є поділ виробничих структур на промислові комплекси і галузеві ланки регіонів, в яких безпосередньо здійснюється виробництво продукції чи послуг і на тих, на діяльність яких органи публічної влади майже не впливають, а також на групу допоміжних, обслуговуючих, суміжних, комунікативних та інформаційно-цифрових ланок, які їх обслуговують і мають багато спільного з аналогічними структурами міського господарства. З одного боку, усі перелічені ланки є невіддільними від об'єктів основного виробництва, а з іншого – результати їх діяльності можуть бути використані і в іншій інфраструктурі території і пов'язані з її соціальними і інфраструктурними об'єктами. Ця особливість дозволяє розвивати зв'язки цих елементів промисловості і з об'єктами місцевого самоврядування, що сприятиме їх взаємоудосконаленню і підвищенню ефективності діяльності. Вони можуть стати складовими елементами нової мережевої організації з обслуговування інших підприємств на територіях регіонів, що знизить їх витрати і збільшить потенційні можливості для відновлення і розвитку промисловості регіонів. З урахуванням означеного можемо побудувати структурну модель будь-якої галузі

промисловості, який підлягає відновленню як об'єкту державного і регіонального управління (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Структурна модель галузей матеріального виробництва

Прим. складено автором

На рис. 1.1 наведені альтернативні, найбільш поширені «блокові» структури галузей, які практично невід'ємні від головних підприємств галузевого господарського комплексу країни і які також потребують відновлення. Вони створюють архітектуру галузевої системи, а саме:

- інформаційно-цифрові, виробничі та управлінські – самостійні підприємства, які забезпечують виконання управлінських функцій, прямі і зворотні зв'язки, формують інформаційні технології, аналітичну інформацію, інноваційні процеси, програмні продукти, телекомунікаційні канали, засоби медіа та ін.;
- базові підприємства – безпосередньо створюють продукцію чи послуги;
- обслуговуючі підприємства – забезпечують основне виробництво всіма видами необхідних ресурсів, ремонтно-відтворювальним обслуговуванням, проектно-модернізаційними та іншими засобами;
- допоміжні структурні ланки виробничої системи – здійснюють логістичні, мережеві, заготівельні і торговельні процеси, організацію торгівлі,

сервісних центрів, маркетингових структур та ін.;

– суміжні підприємства та організації – співпрацюють і безпосередньо можуть бути пов’язані з головними підприємствами, створюючи умови і надаючи послуги для підтримки галузей науково-дослідними розробками, ідеями, технологіями, інноваційними проєктами, експертизою, фінансово-консультаційною допомогою, навчанням і перепідготовкою персоналу тощо;

– інфраструктурні об’єкти територій (об’єкти транспортної, інженерної, інформаційної, інноваційної, туристичної та ін.);

– соціальні структури (заклади охорони здоров’я, освіти, культури і спорту).

Структурний аналіз складових галузевої архітектури регіонів дозволить органам управління побачити спільні можливості раціоналізації взаємодії існуючих блоків обслуговування основного виробництва і можливості їх міжгалузевої інтеграції та організації спільного використання регіональних ресурсів за рахунок підтримки органів влади регіонів зі збільшення їх інвестиційних можливостей, знизити витрати на їх відновлення, подальше утримання і обслуговування за рахунок їх об’єднання, підвищити їх мобільність та продуктивність віддачі в напрямі відбудови основних процесів розвитку.

Побудова раціональної і обґрунтованої структури промислової архітектури регіону при здійсненні процесів відновлення дозволить більш повно і глибоко розкрити характер зв’язків і точки дотику органів публічної влади в діяльності галузевих і виробничих структур, які слід використовувати в спільному управлінні з метою поглиблення інтеграції діяльності органів влади і посилені владного впливу при налагодженні виробництв нового покоління продукції після відновлення, з урахуванням взаємозв’язків, контролю, організації і плину виробничих процесів. В даному випадку їх *інтеграція* повинна розглядатися як *процес сукупного взаємопідтримуючого відновлення і розвитку галузевих підприємств промисловості в системі регіону, в результаті якого формуються умови для досягнення єдності, корпоративності підприємств і цілісності інших елементів виробничої системи, які долучені до управління і співпраці з органами публічної влади на умовах взаємовигідних і взаємодоповнених відносин. Це сприятиме появі нових виробничих структур, які виготовляють якісну продукцію і послуги, і будуть прагнути відповідати сучасним вимогам інформаційної і нової*

економіки, продукуватимуть процеси Четвертої промислової революції, визначатимуть і створюватимуть можливості досягнення нових результатів.

Інтеграційні процеси процесів відновлення промисловості в господарських системах регіонів повинні сформуватись у відповідних нових формах організації і плину технологій виробництва і органах публічної влади. Мова йде про розвиток існуючих і створення нових раціональних форм спеціалізації, кооперування, агрегування, концентрації, про появу сучасних організаційно-господарських інформаційно-комунікативних зв'язків у внутрішньому і зовнішньому середовищі і оновлення організаційних структур управління. Апробовані форми такої організації виробничих процесів створюють умови для балансу і оптимального споживання ресурсів, скорочення енергетичних і трудових витрат у процесах прогресивних змін суспільної організації виробництва і узгодженої діяльності технологічно і технічно пов'язаних підприємств промисловості, будівництва, транспорту, галузей невиробничої сфери та інших суб'єктів господарювання, що обумовлює поглиблення їх інтеграції для більш повного забезпечення потреб суспільства.

Інтеграція процесів суспільної діяльності праці, спрямовуємої на відновлення промисловості на регіональному рівні, корелює із загальнонаціональними процесами інтеграції. Перехід України на рейки ринкової соціально орієнтованої економіки на самому початку супроводжувався процесами злиття підприємств, створенням їх нових типів і нових організаційних форм. Українські підприємства в умовах невизначеності об'єднувалися на основі спільних економічних інтересів і спроб створення нового економічного порядку. Створювалися акціонерні товариства, корпорації, асоціації, консорціуми, промислово-фінансові групи, холдингові компанії та ін. Водночас організація управління ними продовжувалась здійснюватись централізовано, а акценти на доцільність реальної інтеграції підприємств на регіональному рівні фактично не робились. Досі в достатній мірі не порушуються і питання створення і участі нових виробничих структур у процесах розвитку регіонів, які з'являються на їх територіях.

Інтеграційні процеси, які тривають в українському суспільстві, супроводжуються імплементацією європейських принципів взаємодії влади на

державному рівні з органами регіональної влади. Вони будуть впливати і на формування інтеграції відносин органів публічної влади на місцевому рівні із суб'єктами господарювання і органами галузевого управління регіонального рівня у форматі інтегрування управлінських впливів на стан відновлення і розвитку регіонів. Напрямом інтеграції процесів повинно стати формування багатоаспектного партнерства численних суб'єктів господарювання регіону шляхом інтеграції, способів і форм їх діяльності в напряму відтворення і збільшення потенціалу економічного зростання. Сьогодні в розвинутих державах економічна інтеграція розглядається як прояв високого соціально-економічного, політичного, організаційно-правового і культурного ступеня розвитку [38, с. 337]. У світі інтегровані інтеграційні структури розглядаються як каркас економіки країни. Їх призначення і сутність полягає у встановленні довгострокових партнерських зв'язків між суб'єктами господарювання, які характеризуються стійкістю відносно мінливої поведінки та інтересів суб'єктів господарювання і їх груп, довгостроковим існуванням формальних інституційних норм, що регулюють прийняття рішень та взаємодію самих економічних суб'єктів.

Оскільки питому вагу всіх суб'єктів господарювання у виробничих системах регіонів становлять підприємства галузевої підпорядкованості, необхідно мати чітку уяву про їх значущість, роль і в послідовності їх переваги у відновленні для умов застосування інтегрованого державного і регіонального управління порівняно з відокремленим застосуванням державних і галузевих важелів.

Для здійснення наукового дослідження пошуку підвищення дієвості і результативності управління відновленням і розвитком промисловості регіонів слід враховувати, що сучасна парадигма наукових досліджень і наукових пропозицій полягає в тому, що реальні об'єкти замінюються спрощеними уявленнями і абстракціями так, щоб в них була відображена сутність явищ і ті властивості і результати діяльності вихідних результатів, які необхідні для вирішення існуючих проблем. З цією метою використовується логічне, структурне імітаційне та інші види моделювання.

Реалізація означених переваг і можливостей спільного управління промисловістю за умови побудови системи державної і регіональної інтеграційної ланки управління процесами відновлення і розвитку

промисловості, яка може бути створена в обласних державних адміністраціях. Пропозиції по її складу представлені в моделі розбудови державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості регіонів (рис. 1.2), і в моделі інтегрованого трансформаційного процесу поєднання державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості (рис. 1.3). Основні переваги спільного державного і регіонального управління полягають у наступному:

- спільна розробка державних і регіональних інноваційних політик і програм розвитку буде супроводжуватись активним залученням і використанням ресурсів регіону і інвестуватись крім державних бюджетів і із регіональних бюджетів, що збільшить можливості підприємств щодо інноваційного розвитку і підвищення конкурентоспроможності;

- спільні зусилля системного інтегрованого управління будуть спрямовуватись на перетворення розрізнених галузевих підприємств і організацій регіонів на сучасні утворення (кластери, лінійні, регіональні і міжрегіональні мережі та ін.) з високим рівнем інноваційної промислової інфраструктури за рахунок застосування інноваційних інструментів інтегрованого впливу на процеси розвитку, які спрямовуються на підвищення ефективності виробничих, економічних і соціальних трансформаційних процесів;

- системна взаємодія органів державного і регіонального управління в т.ч. методологічна, організаційна, інформаційна, економічна і соціальна, здійснювана в межах узгодження спільної розробленої політики відновлення і розвитку промисловості регіону шляхом застосування угод і договорів про співпрацю, підвищить дієвість управління всіх рівнів;

- поява у структурі функцій органів управління промисловістю регіонів споріднених функцій державного і регіонального управління промисловістю з урахуванням їх економічної соціалізації, на основі спеціально затверджених програм і планів спільної діяльності, що підвищить внесок усіх видів управління в процеси розвитку;

- інтеграція процесів державно-галузевого і регіонального управління створює умови наближення до світових тенденцій розвитку суспільства і виробничих й економічних систем регіонів до цифрової економіки.

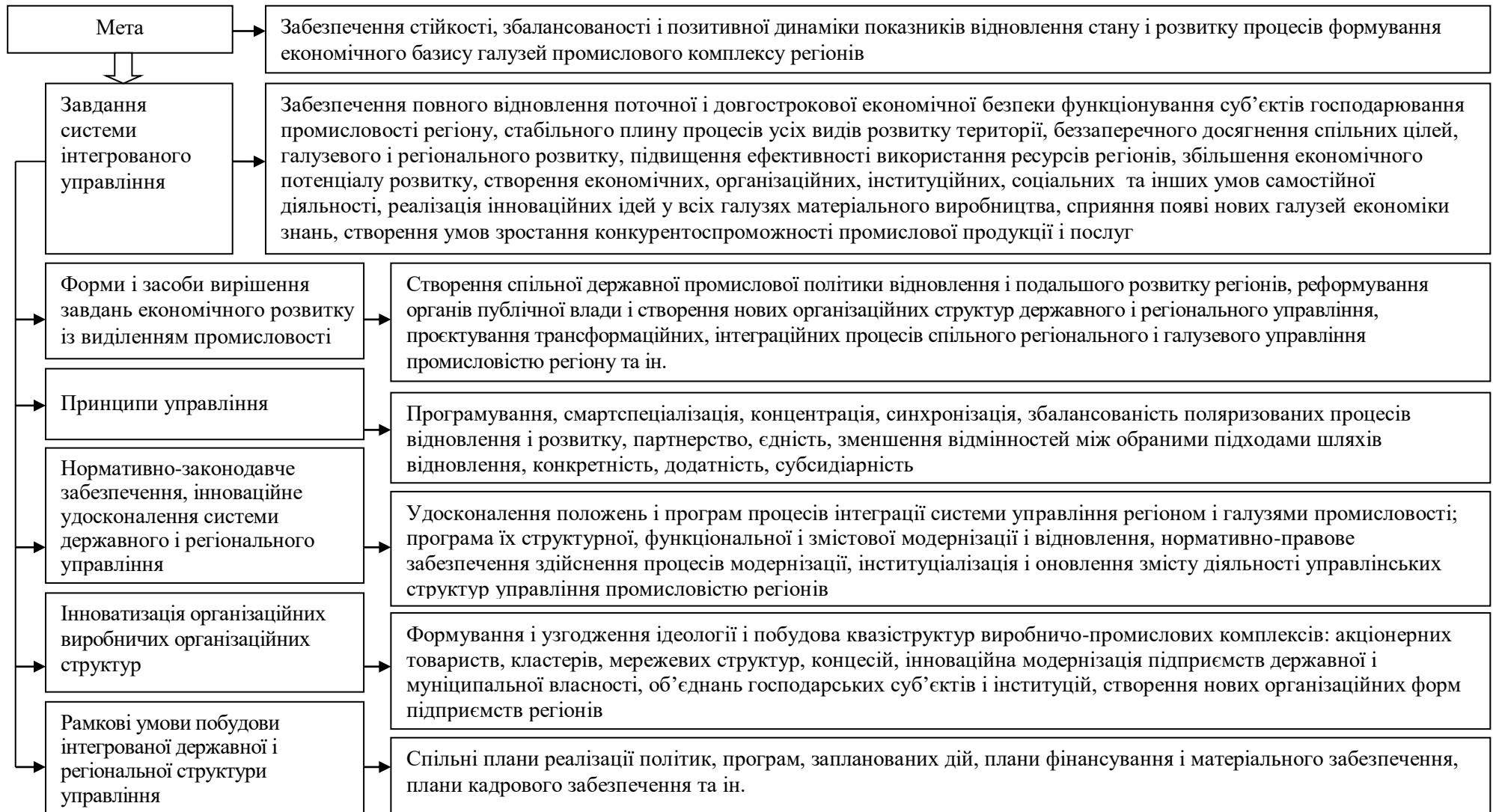

Рис. 1.2. Модель розбудови державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості регіонів

Прим. складено автором

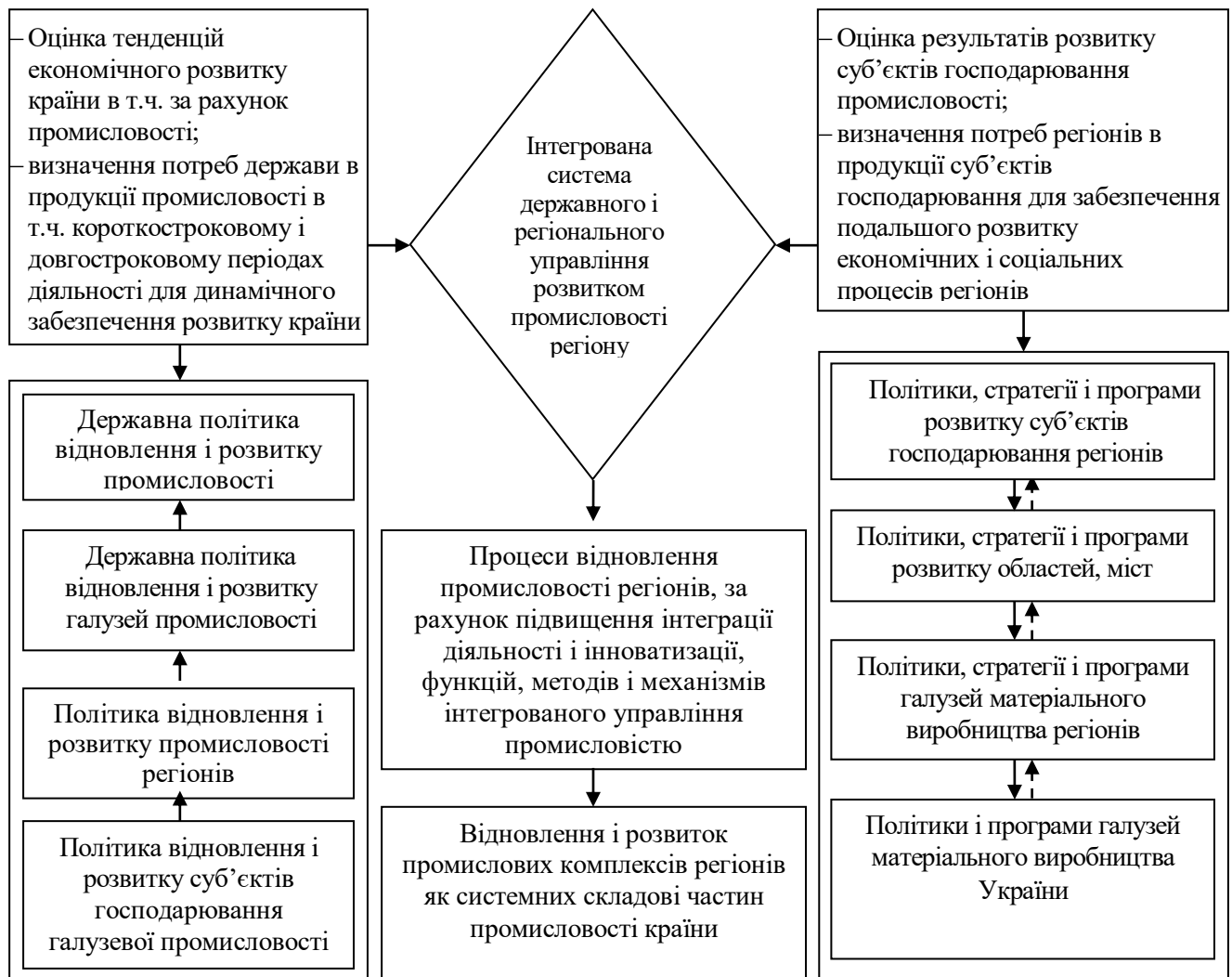

Рис. 1.3. Модель інтегрованого трансформаційного процесу поєднання державного і регіонального управління відновленням і розвитком промисловості

Прим. складено автором

Реалізація запропонованих моделей передбачає застосування проєктного підходу до розробки проєкту «Системи інтегрованого державного управління відновленням і розвитком промисловості регіонів із застосуванням інноваційних управлінських інструментів і важелів практичної спрямованості».

Узагальнені результати теоретико-методологічного аналізу державного і регіонального управління розвитком промислового комплексу регіонів ілюструє його велику роль у вирішенні питань розвитку регіонів і їх економічної бази з врахуванням цілей, завдань і чинників розвитку держави. Потужність і гнучкість державного і регіонального управління проявляються шляхом послідовного використання сучасних методів і моделей державного і

регіонального управління, які повинні узагальнювати кращі практики їх взаємодії, наповнюючи їх сучасними здобутками науки державного управління і інших наук, використовуваних в організації і управління суспільної діяльності.

Вищезазначене свідчить, що проблеми функціонування, відновлення і розвитку промисловості у воєнний і повоєнний період потребують подальшої «присутності» і підвищення активності центральних органів публічної влади у вирішенні проблем відновлення стійкості функціонування виробничо-економічних систем регіонів і їх руху в напрямку розвитку. Приймаємі рішення повинні глибоко і критично осмислюватись, спиратись на науково-теоретичне підґрунтя і інноваційні схеми спільної діяльності органів державної і регіональної влади. Вони потребують розумового поєднання теоретичних, методологічних, нормативно-законодавчих та інших засад управління, необхідних для пошуку альтернативних напрямів відновлення промисловості і модернізації економіки країни і системної трансформації процесів діяльності суб'єктів господарювання і управління їх розвитком.

На рівні регіонів органи публічної влади повинні підвищувати свою роль як захисників, каталізаторів і реформаторів промисловості не тільки регіонів, а і країни в цілому, здійснювати законодавчо-правові, науково-обґрунтовані, методологічні, корпоративні і партнерські функції спільної діяльності, реалізація яких здатна забезпечувати і підтримувати промислові комплекси регіонів і їх процесів, забезпечуючи економічну стійкість і динамічний рух.

Перехід України від адміністративно-бюрократичного управління національним господарством до самореалізації власних можливостей територій, місцевого самоврядування та реформи, пов'язані з цими процесами мають достатні умови для функціонування системи управління відновленням і подальшим розвитком промисловості на всіх рівнях і підтримувати їх у стані постійних інноваційних трансформаційних та інтеграційних перетворень. Це мотивує при реалізації процесів відновлення і їх плину в нових формах організації виробничої діяльності і технологій управління, формувати і реалізовувати економічний потенціал відновлення промислових комплексів і інших видів процесів розвитку.

У регіонах організація виробництва продукції і послуг здійснюється в

різних галузях виробничої і невиробничої сфери, із застосуванням різних організаційних форм в т.ч. і використанням різних видів власності господарюючих суб'єктів. Процеси виробництва супроводжуються сполученням дій багатьох суб'єктів, їх численних зв'язків, процесів їх взаємодії і співпраці. Забезпечення їх стабільної динаміки розвитку стає можливим тільки шляхом об'єднання економічних, соціальних та інших інтересів промислового розвитку держави, галузей, регіонів і суб'єктів усіх форм, залучення їх до участі й підтримки процесів відновлення починаючи з місцевого рівня і рівня регіонів. Пошук і реалізація таких можливостей стає пріоритетним завданням органів публічної влади.

Відтворення умов економічної самостійності і конкурентоспроможності промислових комплексів регіонів потребує суттєвого підвищення уваги усіх органів влади до вирішення цієї проблеми. Оновлення потребують і обслуговуючі їх невиробничі ланки і удосконалення форм їх організації. Потрібним при їх об'єднанні стає застосування раціональної інтеграції і інноватизації процесів управління і належного управлінського супроводу з використанням інноваційних методів. Можливості і зміст спільного інтеграційного управління створить нові можливості для пришвидшення і створення умов відновлення і створення жорсткого контролю виконання і регулювання рівня інноваційної діяльності і проєктування процесів виробництва і управління в сучасних інтегрованих системах квазіуправління та їх інституціоналізації.

1.2. Структурні і управлінські особливості регіонів як територій розташування галузей промисловості і управління їх розвитком

Забезпечення сталих збалансованих темпів розвитку кожного регіону і недопущення спаду регіональної економіки до кризового стану є найважливішим завданням політики державного управління країною.

Регіональний економічний розвиток та процеси ефективного управління ним завжди лежали в основі прогресивного поступу будь-якого суспільства. Тому державні рішення стосовно розвитку країни плануються і реалізуються на рівні рішень ведучих ланок – галузей.

При виборі в якості дослідження ролі і місця промисловості в розвитку регіонів країни в цілому доцільно інтерпретувати і їх існуючий понятійний апарат, а саме: терміни – промисловість, галузь, регіон, район, управління галузями, промисловий комплекс, реструктуризація та інші, які не дивлячись на достатню і широку їх вживаємість поки не мають свого унормованого визначення, що призводить до різнопланових характеристик і умов їх використання в системах управління різного рівня.

При розгляді адміністративно-територіального устрою країни часто вживається термін «регіон». Водночас, в державній статистиці він ототожнюється із терміном «область» [35]. При представленні динаміки за низку років показників валового регіонального продукту (ВРП) і валової доданої вартості (ВДД) органи виконавчої влади багатьох областей показники соціально-економічного розвитку інтерпретують як показники регіонів (Тернопільська ОДА) або, взагалі, без згадки про приналежність керуємої адміністративно-правової одиниці до області чи регіону. Промисловість, як об'єкт управління, часто вживають в розумінні «промислового комплексу», хоч на практиці до останнього може належати різна кількість видів чи підвидів промислової діяльності. Галузеве управління (чи управління галуззю) хоча часто і вживається, але в організуючих чи регулюючих документах практично відсутнє.

Виходячи із вищенаведеного для дослідження поняття «регіон» і «область» була прийнята позиція Державної служби статистики України, яка ці поняття умовно розглядає як синоніми. Наголос на «базових» і «не базових» галузях не здійснювався, оскільки на наш погляд «зайвих» чи малозначущих галузей не існує, хоча їх і слід розглядати в певній послідовності розвитку, різних темпах і з різними обсягами діяльності.

У Господарському кодексі України [10, ст. 260] і Національному класифікаторі України [15] і статистичних класифікаціях термін «галузь» визначено як сукупність усіх виробничих одиниць, які здійснюють переважно однакові чи подібні види виробничої (економічної) діяльності.

Кожна галузь складається із сукупності споріднених підприємств, продукція яких має однакове економічне призначення, характеризується складом і однотипністю сировини, що використовується, технологічних

процесів, технічної бази, професійним складом кадрів і умов праці. Сукупність галузей називають галузевими комплексами.

Галузі промислового комплексу будь якого регіону виступають як динамічна єдність, знаходяться в постійному русі, зміні і розвитку в процесі якого розвивають їх елементи і зв'язки між ними.

Галузями національної економіки визначені: промисловість, будівництво, сільське господарство, торгівля, транспорт, сфера послуг та інформаційні технології. Кожна з них складається із комплексу підгалузей і видів виробництва. Галузі виступають як динамічна єдність, що знаходиться в постійному русі, зміні і розвитку, в процесах яких розвиваються елементи галузей і зв'язки між ними. У сучасних умовах категорія «промисловий комплекс» і збалансованість його галузевих складових має досить умовне змістовне наповнення, оскільки комплекс передбачає стійкі, системні властивості, яких сьогодні повною мірою бракує. Промислові комплекси знаходяться у стадії рецесії і руйнувань, привнесених українською промисловістю загарбницькою війною росії.

За масштабом випуску і рівнем спорідненості випускаємої продукції чи послуг поділяють на комплекси. В регіонах розрізняють комплекси: агропромисловий комплекс, машинобудівний, транспортний, інфраструктури, переробної промисловості та інше. Найбільш розгалуженим вважається машинобудування, яке поділяється на 58 видів. Як адміністративні одиниці України області налічують від 3 до 8 районів і на їх територіях можуть існувати декілька промислових комплексів.

Зміст поняття «управління галуззю» також немає усталеного змісту його складових, чіткої та стійкої структури, оскільки елементи процесів управління постійно трансформуються. Хоча управлінський цикл зостається відносно постійним: стратегічне прогнозне і поточне планування, організаційне здійснення запланованих заходів, регулювання, контроль, оцінка, мотивація діяльності усіх підприємств галузі.

В умовах реформування часто вживають термін «реструктуризація». Але «реструктуризація промисловості» як термін, також не має усталеного значення, оскільки вона спирається на комплексні зміни структури активів,

пасивів і системи управління, зміни технологічної структури, зміни організаційних форм функціонування та інші комплексні і взаємопов'язані зміни, що забезпечують більш ефективно її функціонування в цілому.

Зміст поняття «управління галуззю» і його складових не має і стійкої структури і змісту. Управління трансформується одночасно з процесами реформування господарської системи України і відображається у функціях органів публічної влади.

На зміст і склад системи управління промисловістю держави і регіонів суттєво вплинула адміністративна реформа в Україні, яка здійснювалась відповідно до Концепції реформи місцевого самоврядування [31] і проєктів концепції реформування адміністративно-територіального устрою. Вона була розроблена з урахуванням Європейської хартії місцевого самоврядування, положень Програми економічних реформ і спрямована на побудову регіональної, просторової організації публічної адміністрації, доступність та якість надання послуг населенню, ефективність використання публічних ресурсів і сталий розвиток усіх територіальних громад України. Критерієм проведення реформ мало стати підвищення рівня життя громадян, позитивні тенденції системи державного управління і його відповідність базовим показникам програми Sigma [18; 32].

Метою формування місцевого врядування було перетворення його на відповідальну та ефективну владу, спроможну надавати якісні публічні послуги і забезпечувати поліпшення якості життя людей за рахунок створення і підтримки сприятливого життєвого середовища. Водночас, незважаючи на виконану роботу органів влади України в напрямі реформування публічної адміністрації та надання органам місцевого самоврядування більшої самостійності і доступу до державних інвестиційних фондів, інвестиційних ресурсів, використання потенціалу переваг ресурсів регіонів, розвиток промисловості і економічна стабільність та соціальний розвиток у країні відчутно не спостерігались. В реальності підвищення якості життя не відбулось. Однією з вагомих причин цього стану, на нашу думку, є загальна несформованість організації системи управління розвитком, результати якої мали створити економічний базис для виконання всіх видів діяльності, особливо процесів матеріальних галузей виробничих систем. Для поліпшення стану економіки України доцільним є подальше і більш глибоке дослідження

можливостей підвищення ефективності впливу публічного управління на рівні розвитку регіонів, аналіз діяльності структурних ланок в системі органів публічної влади, уточнення змісту їх завдань, методичних засад і інструментарію, як важелів управлінського впливу на розвиток. Особливої уваги потребує дослідження сутності завдань публічного управління в напрямку розвитку галузей на цьому рівні і їх перегляд з метою визначення доцільності і змісту, оновлення і створення умов ефективного виконання. Необхідним є і поглиблення науково-прикладних засад шляхів підвищення можливостей органів публічної влади на державному рівні в процесах розвитку і підтримки галузей промисловості регіонів для збільшення їх економічних результатів.

Проблеми адміністративно-правового та державного управління і регулювання процесів стану економіки розглядались у працях: Л. Абалкіна, А. Авер'янова, В. Баштанника, О. Бандурко, В. Білоуса, І. Бінько, Ю. Битяк, О. Бороновського, Є. Губіна, О. Гуцулі, В. Губського, В. Гейця, О. Дрозда, З. Варналій, О. Власюк, П. Лахно, В. Тамбовського та ін. [1; 4; 7; 33]. В умовах реформування і наданні органам публічної влади нових можливостей для самостійного розвитку власних територій важливим став аналіз стану і пошуку шляхів підвищення результатів самостійної діяльності областей, задіяння в цих процесах усіх джерел власного зростання. Головними для забезпечення прогресивного і динамічного поступу регіонів розглядаються галузі промисловості, розташовані в межах їх адміністративно-територіального простору. Це найбільш потужні, стабільні галузі, що забезпеченні на відповідних територіях потребами в їх продукції. Їх роль і значущість мотивує до пошуку цілеспрямованих, але поки недостатньо використаних спільних можливостей галузей на території регіонів, реалізація яких в умовах демократизації, повинна бути зосереджена на пошуку можливостей підвищення економічного потенціалу розвитку регіонів. Повна реалізація існуючих можливостей сприятиме виникненню синергетики їх спільного використання в галузевих і територіальних планах і діях по їх використанню в розширенні існуючих резервів і набутті нових за рахунок залучення до більш тісної співпраці і спільного розвитку всіх господарюючих суб'єктів з органами публічної влади, підприємницьким сектором, суспільними інституціями і населенням.

На сучасному етапі нескінченних воєнних дій для України має особливе

значення визначення ролі і впливу державного управління на рух трансформаційних процесів відновлення промисловості і створення умов для подальшого розвитку галузей промисловості на керованих територіях в ринкових умовах господарювання і швидкоплинних змінах навколишнього середовища. Однак, на жаль, ще на початку ринкових перетворень економіки країни роль держави в напряму розвитку галузей промисловості почала знижуватись. Це призвело до розбалансованості процесів економічної діяльності, поглиблення кризових явищ і безробіття, непомірного зростання інфляції і масового зубожіння переважної більшості населення. Водночас, здійснювані реформи децентралізації збільшили реальні повноваження органів місцевого самоврядування і можливості територіальних громад у забезпеченні розвитку промисловості. Очікувалось, що досягнуті результати повинні забезпечити зростання економічного базису для поліпшення економічного, соціального і екологічного стану регіонів. Перед органами влади регіонів (областей) постали завдання опанування нових прав, поглиблення уявлення стосовно їх реалізації, застосування засобів більш ґрунтовного поєднання зусиль суб'єктів господарювання територій, розкриття і використання можливостей підвищення потенціалу розвитку. Його стан і обсяг сформує економічне підґрунтя і здатність до забезпечення і створення матеріальних і нематеріальних благ, необхідних для життєдіяльності і привабливості умов існування і життя людей, умови інвестування, підвищення якості продукції і конкурентоспроможності. Важливою умовою стало налагодження стійких процесів життєдіяльності з інноваційними параметрами і характеристиками промисловості для економічного зростання і створення більших можливостей розвитку територій. Цей процес може підвищити свою ефективність за участю і тісною співпрацею органів публічної влади з суб'єктами господарювання різних форм власності, різних галузей і підгалузей промисловості з урахуванням спільних інтересів. Формування такої співпраці потребує визначення допоміжних конституційних прав та інших правових аспектів на основі яких здійснюється управлінська діяльність, забезпечується керованість і регулювання економічних процесів.

Відповідно до Конституції України області є територіальними одиницями вищого рівня [17]. Стосовно областей поняття розвиток в загальному розумінні

розглядається як динамічний процес та інноваційне оновлення елементів, керованих і керівних систем для стабільного плину процесів виробництва матеріальних благ. Їх наявність дозволяє розширювати можливості до позитивних змін і збільшення обсягів діяльності за рахунок нарощення власного потенціалу, набувати нових здатностей до забезпечення і здійснення продуктивних процесів з виконання їх завдань для задоволення зростаючих економічних життєвих і соціальних потреб населення і господарюючих суб'єктів.

Повноваження і відповідальність органів публічної влади достатньо чітко визначені в українському законодавстві [10; 17; 29; 26; 27; 28]. Із змісту нормативно-законодавчих актів можливо чітко уявити їх основні функції і завдання стосовно управління економікою.

Сучасні погляди на суб'єктність економічного розвитку країни полягають у тому, що він повинен базуватись на внутрішньому потенціалі регіонів, їх ресурсів, економічних можливостях галузей та галузевому, міжгалузевому і секторальному співробітництві щодо виробництва продукції і послуг, необхідних населенню регіонів і країни в цілому. Водночас він повинен спиратися на взаємодію і делегування повноважень від державного управління «по вертикалі» до територіального, регіонального «по горизонталі», на органи місцевого самоврядування регіонів і суб'єктів господарювання в територіальному господарстві.

Юридичного чи усталеного трактування поняття публічного управління промисловістю регіонів поки не запропоновано. Існують поняття «регулювання економіки на місцевому рівні» і «аспекти адміністративно-правової взаємодії». Засобами державного регулювання розвитку регіонів, в тому числі і їх промисловості, стали переважно економічні: тарифи на енергоресурси, кредитні ставки, митні тарифи, норми амортизації, плата за шкідливий вплив на довкілля, податки і податкові пільги, мито на імпортовані товари, устаткування, звільнення від податку на землю, тимчасове звільнення від податку на прибуток, фінансування проектів розвитку і науково-дослідних робіт. Однак цього недостатньо для отримання цілісного змісту системних безпосередніх дій для здійснення регіонального управління процесами відновлення і подальшого розвитку промисловості регіонів на високому якісному, технічному і технологічному рівні

для забезпечення стійких економічних результатів. Їх врахування і рівень досягнення є обов'язковою умовою успішного функціонування соціальної та інших сфер існування суспільства, які не можуть розвиватись і навіть існувати без економічного підґрунтя і матеріальних благ. І хоч матеріальні блага можуть надходити з інших країн, цей шлях не надійний, оскільки існує низка обставин, які можуть заблокувати в будь-який час зовнішні джерела матеріального забезпечення життєдіяльності (наприклад, пандемія COVID-19). Перед країною може стати продовольча та інші проблеми, тому залежність економічного розвитку від стану і розвитку матеріальних галузей промисловості і необхідність інтегрованого управління ними навіть не повинні дискутуватись. Мова може йти тільки про спільний розгляд їх стійкої динаміки під контролем і за участю органів публічної влади.

Діапазон функцій, які здійснюють органи управління на рівні регіонів, дуже широкий: політичні функції, економічні, соціальні, культурні, духовні та ін. Термін «економічний» охоплює всі сфери суспільних відносин, пов'язаних із процесами матеріального виробництва, розподілом ресурсів і їх використанням, продажем продукції, розподілом результатів і створенням матеріальних благ і безпосередньо визначає зміст і сферу економічних відносин в суспільстві. Водночас, для відновлення і розвитку промисловості він повинен стати стійким, цілеспрямованим, конкретним, обґрунтованим поняттям, яке може застосовуватись не тільки як термін, а і визначати досягнення якісних, очікуваних результатів процесів економічної діяльності, економічних відносин і економічного розвитку.

Систематизованим законодавчим актом стосовно господарської діяльності, що об'єднує правові норми, які стосуються галузей промисловості і належать до єдиної галузі права в Україні, є Господарський кодекс України (далі – ГК). Згідно ГК господарська діяльність – це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [10, ст. 3]. Діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва – підприємці.

Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання країни

визначені в ст. 5 ГК – це право власності українського народу на землю, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси. У ст. 2 ГК перераховані учасники відносин у сфері господарювання – споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності. Відносини, що формуються у сфері господарської діяльності поділяють за сферами здійснення: господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини. При їх здійсненні передбачено дотримання певних принципів господарювання, у тому числі: економічного багатоманіття, свободи підприємницької діяльності, вільний рух капіталів, товарів та послуг, обмеження державного регулювання економічних процесів, заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини (ст. 6).

Водночас у законодавстві не передбачено здійснення розподілу загальноновизначених прав і обов'язків між суб'єктами управління з прив'язкою до відповідного державного рівня. Вони формуються на базовому рівні (ст. 25) виконавцями і їх виконавчими органами (ст. 27–41), на регіональному рівні (повноваження, обласних, районних рад і їх адміністрацій) представлені у ст. 44 [29]. Тому, досліджуючи питання відновлення і подальшого розвитку промисловості на регіональному рівні, слід звертатися і до питань, вирішуваних обласними державними адміністраціями з огляду на завдання держави стосовно реалізації регіональної політики. Основні функції і завдання обласних державних адміністрацій із забезпечення управлінських функцій і завдань управління розвитком регіонів зосередженні в організаційних структурних підрозділах, які зазвичай називаються департаментами економічного розвитку. В них вирішуються питання формування і використання економічного потенціалу області, у тому числі промисловості, у співпраці з іншими департаментами і управліннями обласної державної адміністрації і низкою зовнішніх інституцій, які тією чи іншою мірою займаються вирішенням проблем розвитку. Так, наприклад, у складі основних завдань Департаменту економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації,

спрямованих на економічний розвиток області визначено забезпечення реалізації 11 напрямків розвитку різних сфер і галузей суспільної діяльності на двох рівнях – державному і регіональному, у тому числі: державної політики економічного і соціального розвитку; державної регіональної політики; державної політики у сфері інвестиційної діяльності та міжрегіональної співпраці; державної політики з питань розвитку підприємництва, державно-приватного партнерства, державної регуляторної політики; державної політики у сфері управління об'єктами державної власності, у тому числі корпоративними правами держави; державної політики в галузі туризму та курортів; державної політики у сфері споживчого ринку та захисту прав споживачів; державної промислової політики; державної політики у сфері надання адміністративних послуг; державної політики, спрямованої на розвиток агропромислового комплексу, харчової і переробної промисловості та гарантування продовольчої безпеки держави; державної політики щодо підтримки добровільного об'єднання територіальних громад та адміністративно-територіального устрою [8]. Структура департаменту представлена такими підрозділами: управління з питань розвитку адміністративних послуг, управління регіонального розвитку, управління з питань інвестиційної діяльності та дерегуляції бізнесу, управління стратегічного планування та прогнозування, відділу організаційної та мобілізаційної роботи, документального забезпечення і контролю, управління агропромислового розвитку [12]. Однак, в їх змісті конкретні плани і завдання розвитку промисловості області не наголошені.

До того ж з огляду на перераховані завдання при ознайомленні з Положенням про Департамент економічного розвитку Дніпропетровської ОДА і його структурних підрозділів звертає на себе увагу недостатньо чітке формулювання і конкретизація змісту управлінських функцій під час їх виконання. В змісті політик є перелік завдань, виконання яких покладено на департамент, але їх кількість і зміст діяльності сформульовані не чітко і не по всім функціям. Зміст функцій формується узагальнено і зводиться до такого: організовує (понад 20 різноспрямованих завдань), забезпечує (більше ніж 4), бере участь (18–20 завдань), аналізує (до 10 завдань), сприяє, розробляє, готує

пропозиції, ініціює, видає пропозиції, опрацьовує запити і звернення депутатів, інформує населення, здійснює системний моніторинг та інші передбачені законодавством функції [24]. І хоч кожна з перерахованих функцій має велику низку виконуваних завдань, без систематизованого й упорядкованого їх змісту, часу і строків виконання уявити цілісність процесу управління економічним розвитком реалізуємих цими підрозділами достатньо важко. Для спрощення уявлення про діяльність департаменту доцільно було б проаналізувати його штатний розпис, посадові обов'язки, плани робіт, але ця інформація не є доступною для широкого загалу, а із назв департаментів та їх управлінь і посад конкретний зміст практичної управлінської діяльності і спрямованості її на безпосередній розвиток, взаємозв'язки і співпрацю органів влади з суб'єктами господарювання на керованій території і рівень виконання поставлених завдань, чітко не простежується.

За переліком функцій підрозділів департаментів економічного розвитку обласних державних адміністрацій важко також оцінити рівень процесу управління як свідомого, цілеспрямованого, потужного і інтегрованого інструменту впливу суб'єктів управління на керовані об'єкти, з метою спрямування їх дій на досягнення поставлених цілей і очікуваних результатів.

Управлінський процес складається з аналізу, прогнозування, планування, стимулювання, організації, обліку, контролю і оцінки результатів. Його побудова і планування здійснюються в процесі цілісного управлінського циклу. І хоч більшість функцій управлінського циклу зосереджена в положеннях про департамент економічного розвитку, вони послідовно не пов'язані і не врівноважені за обсягом робіт і трудоємністю. Такий розподіл організаційно-функціонального навантаження органів публічної влади утруднює оцінку достатності і цілеспрямованості управлінських впливів на стан економіки регіону і не сприяє підвищенню результативності діяльності департаментів і їх структурних підрозділів. Водночас, останнє завдання в положеннях і не зафіксовано.

Роль і важливість системи державного управління розвитком промисловості на рівні областей суттєво підвищились із затвердженням Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр. [28], яка передбачає використання потенціалу, переваг, ресурсів та можливостей регіонів для розвитку та підвищення

якості життя людини на користь розвитку всієї України – економічно та екологічно стабільної, політично та соціально згуртованої держави. Стратегія представляє собою систему цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та посадових осіб для забезпечення якості життя на певній території шляхом поєднання ключових компонентів економічного, соціального і екологічного розвитку територій із галузевими і міжгалузевими пріоритетами. Необхідним стає включення в місцеві плани розвитку засобів розвитку галузей, підприємства яких розташовані на території регіону. Розробка спільних стратегій і включення їх у стратегії вищого рівня сприяє узгодженню дій під час їх реалізації, розподілу ресурсів, повноважень і відповідальності за досягнення результатів їх учасниками. Публічне управління повинно об'єднувати процеси регіонально-просторового і галузевого розвитку та їх спільні економічні можливості і спільне використання для задоволення потреб населення регіону.

Багатогалузовість адміністративно-територіальних одиниць регіонів, зміни в навколишньому середовищі, поява нових галузей економічної діяльності в умовах підвищення самостійності регіонів, формують нові вимоги до системи управління відновленням і розвитком промисловості на цьому рівні. Вони стосуються швидкої адаптації до створення нових умов для отримання очікуваних результатів діяльності суб'єктів господарювання, пошуку й оволодіння новими формами організації, новими технологіями та інноваційним інструментарієм їх реалізації з боку керівників і виконавців. Стає також очевидним, що підвищення господарської самостійності регіонів потребує розширення змісту функцій управління і його здійснення із застосуванням сукупності методичних підходів. У складі останніх основними доцільно визначити: просторово-територіальний, галузевий, комплексний, інтегральний і синергетичний (табл. 1.2).

Застосування в системі регіонального управління означених підходів реалізації поставлених цілей і завдань розвитку промисловості з метою удосконалення процесів управління нею, мотивує до необхідності чіткого визначення складу об'єктів управління, їх характерних ознак, параметрів і засобів управління ними для забезпечення і підтримки показників їх раціональної діяльності.

Таблиця 1.2

Підходи, до удосконалення системи регіонального управління
промисловістю на рівні регіонів

Підхід	Зміст
Просторово-територіальний	Передбачає охоплення всіх видів і сукупності виробничих одиниць, наявних в адміністративно-територіальному просторі регіонів, які здійснюють виробництво продукції чи виробничих послуг, їх розподіл і продаж і опікуються забезпеченням збереження і примноження матеріальних і духовних благ населення.
Галузевий	Дозволяє уявити об'єкти управління як сукупність підприємств, організацій, закладів, галузевих і суспільних інституцій, які використовують однотипні технології, розробляють і випускають однорідну продукцію, товари чи виробничі послуги, що задовольняють потреби людей. При цьому підприємства різних галузей можуть об'єднуватись і за характером господарської діяльності (інфраструктурно-господарські, адміністративні, галузі матеріального виробництва, галузі соціально-культурні та ін.)
Комплексний	Передбачає розгляд суб'єктів господарювання і систем у тісній пов'язаності і взаємоспівпраці, що утворює їх цілісність, співпрацю і спільну відповідальність
Інтегральний	Дозволяє об'єднати суб'єктів економічної та інших видів діяльності, поглибити їх взаємодію і розвиток, розширити виробничо-технологічні і взаємовигідні зв'язки між ними, здійснювати спільне використання ресурсів і капіталів і створювати сприятливіші умови здійснення усіх видів економічної діяльності
Синергетичний	Створює умови зростання ефективності спільної діяльності в результаті об'єднання, інтеграції і злиття окремих об'єктів і підприємств, у ціле, за рахунок системного ефекту й емерджентності. Принцип синергетичності розглядається як домінуючий принцип розробки стратегій, політик, програм і планів розвитку

Прим. складено автором

Першим кроком удосконалення управління відновленням і розвитком промисловості регіонів повинен стати аналіз стану існуючих галузей промислової системи регіону як багатогалузевого складного об'єкта управління, результати якого будуть використовуватись при розробці завдань і заходів політики її відновлення. В умовах отриманих прав і підвищення відповідальності за власний розвиток регіонів (мова йде про економічний складник), який формується за рахунок промисловості, важлива роль повинна надаватись відновленню усіх її галузей. Водночас слід підкреслити, що за останні роки ні їх потужність, ні конкурентоздатність, ні збільшення фізичних обсягів виробництва, ні зміцнення фінансового стану практично усіх галузей не підвищили якості продукції і послуг до рівня європейських стандартів. Адміністративно-територіальне розмежування регіонів створило територіальну відособленість галузей, а їх підприємства стали втрачати можливості спільного використання допоміжних виробництв, енергетичних баз, трансформування засобів і поділ праці між ними. Ці обставини недостатньо враховувалися при розробці довгострокових стратегій розвитку галузей і без використання

вичерпної інформації про об'єкти і суб'єкти управління, їх особливості, специфіку і можливості взаємодії. З метою забезпечення керованості відновлення і подальшого розвитку промисловості регіонів, об'єкти управління, суб'єкти та інші складники публічного управління повинні бути переглянуті, систематизовані, структуровані й адаптовані до дій у нових умовах публічного управління в межах адміністративно-територіального простору із врахуванням сучасного стану. Сьогодні кожний регіон (область) має адміністративно-просторові межі і являє собою, як складний господарюючий суб'єкт, самодостатню структурну одиницю національного господарського комплексу України, здатну до самоорганізації і саморозвитку. Тому діяльність щодо управління відновленням і подальшим розвитком промисловістю регіонів доцільно розглядати не тільки як самостійну ланку управління, а і як складник публічного управління на цьому рівні, який формується економічними суб'єкт-об'єктними і суб'єкт-суб'єктними відносинами і забезпечує їх взаємоугоджену взаємодію з огляду на внутрішні і зовнішні інтереси учасників відносин.

Продовжує в Україні етап подальшого упорядкування управління адміністративно-територіальних одиниць і отримані додаткові повноваження регіонів потребують узгодження діяльності і розмежування функцій державного і регіонального управління, уточнення організаційних форм, посилення координації, поглиблення взаємовідносин, стосовно спільного використання регіональних ресурсів, забезпечення єдності технічної, технологічної, економічної та інших політик регіону. Обов'язковим є створення організаційних умов і методологічного забезпечення їх взаємозв'язку при розробці, поєднання і регулювання плину їх продуктивних процесів, створюючих економічний базис розвитку територій регіону. Ускладнення завдань, покладених на органи управління розвитком обласних державних адміністрацій, обумовлює поглиблення їх знань, збагачення виконуваних функцій новим змістом, вимагає зміни характеру керівництва, з метою сприяння активізації процесів розвитку і демократизації управління.

В просторово-територіальних економічних і соціальних системах дуже складно виділити керовані і некеровані компоненти, тому побудову чи відновлення існуючих систем управління доцільно починати з уточнення завдань і визначення їх

пріоритетних і загальних складників і процесів управління ними. Основні складники процесу управління розвитку регіонів, що забезпечують розвиток промисловості на їх територіях і надають уявлення про призначення, місце і роль в управлінні досягненням цілей розвитку, наведені в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Основні складники системи управління промисловістю регіонів

Складники системи управління	Перелік і узагальнені риси
Суб'єкти управління розвитком національного господарства	Президент України, Верховна рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство розвитку громад та територій України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування
Органи регіонального управління, які забезпечують управління процесами економічного розвитку в регіоні	Голова ОДА, департамент економічного розвитку ОДА та його структурні підрозділи, департаменти Агентства регіонального розвитку (посередники між місцевими і регіональними громадами), у складі функцій яких існують завдання, пов'язані із їх вирішенням в межах області, регіональні фінансові структури, недержавні структури громадянського суспільства та ін.
Об'єкти, в яких формується матеріальна база, виконуються завдання і досягаються результати, що впливають на стан економічного розвитку регіонів	Галузі промисловості (промислова і непромислова сфери), соціальна сфера, міжгалузеві матеріальні і фінансові потоки, процеси життєдіяльності і їх структурне різноманіття, неприбуткові установи та інші інституції
Ресурси, які можуть бути залучені для управління процесами розвитку	Реальні можливості суб'єктів управління щодо забезпечення і раціональності використання елементів системи регіонального управління для досягнення поставлених цілей регіону в певний період часу залучені для реалізації завдань державної і місцевої регіональних політик, ресурси регіонального врядування (спільні ресурси територіальних громад, ресурси об'єктів регіонального управління, ресурси середовища функціонування системи регіонального управління, ресурси, які залучені ззовні та інші види ресурсів, які належать регіону і можуть залучатися органами публічного управління для економічного розвитку (ресурси держави, кредитні тощо))
Джерела формування відносин публічного управління із суб'єктами управління господарюючих структур регіону	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Господарський Кодекс України, Закон України «Про засади державної регіональної політики», Закон України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки», Положення про структурні підрозділи ОДА, які вирішують питання регіонального розвитку, Земельний кодекс, окремі норми Бюджетного кодексу та ін.
Основні критерії і показники розвитку	Зростання ВВП на душу населення, зростання наявного доходу на душу населення, зниження частки населення із середньодушовим доходом на рівні прожиткового мінімуму, збільшення частки обсягу реалізованої продукції в загальнодержавному обсязі, підвищення заробітної плати, виробництво і споживання основних видів продукції на душу населення, рівень зайнятості населення

Прим. складено автором

Галузеві об'єкти економіки регіону наведені на рис. 1.4, а основні інструменти управління, спрямовані на досягнення цілей в таблиці Додатку Г. Побудова інтегрованого впливу на об'єкти розвитку регіонів будується шляхом

залучення і суб'єктів господарювання до участі в процесах розвитку з використанням численних засобів і інструментів управління на досягнення позитивних результатів.

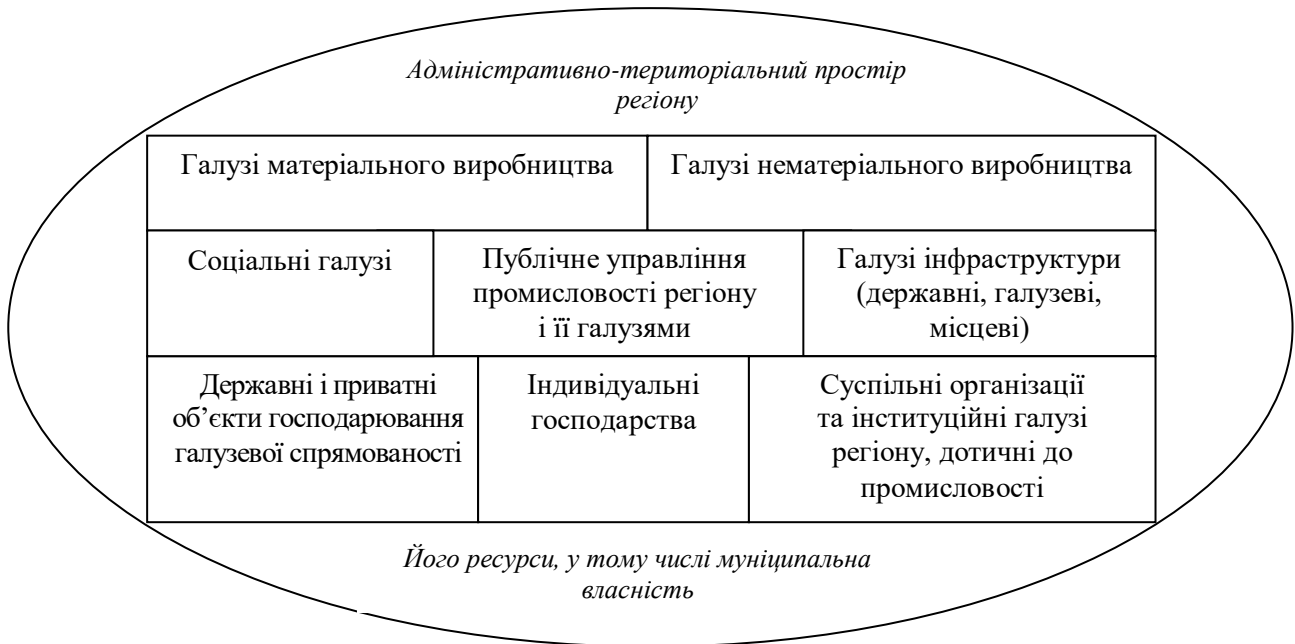

Рис. 1.4. Галузеві об'єкти управління промисловістю регіону

Прим. складено автором

Управлінський вплив на розробку, узгодження і плин виробничих і інших процесів має здійснюватись згідно з оновленим, у відповідності з розширеними правами і організаційно-економічним механізмом їх реалізації. Останній слід розглядати як сукупність методів і інструментів налагодження внутрішніх відносин між учасниками процесів управління, господарюючими суб'єктами, владою, приватним сектором і жителями з урахуванням їх інтересів і використанням спільних можливостей і наявного потенціалу. Розробка і апробація організаційно-економічного механізму управління промисловістю регіону повинна передбачатися у всіх програмах і планах економічної діяльності на державному і регіональному рівні.

Крім розглянутих засад і чинників державного і регіонального управління розвитком промисловості важливу роль в цьому процесі відіграють і нематеріальні засади активізації і залучення суб'єктів господарювання і населення до участі у процесах відтворення промисловості і в спільній продуктивній діяльності для соціального і економічного облаштування

власного життя. Це ідеологічні, соціальні, культурні, духовні та інші чинники. Кожна група чинників впливає на певні властивості керуємих об'єктів. Так, наприклад, до ідеологічних чинників доцільно залучити процеси:

- виховання у населення і суб'єктів господарювання, почуття і поведінкових рис господарів власного життя на території проживання і відповідальності за власне майбутнє;

- демократизації управління (за рахунок залучення жителів в обговоренні приймаємих рішень);

- забезпечення постійної уваги до системи виховних заходів, спрямованих на підвищення поваги до власної країни і місця свого проживання, патріотизму, активізації участі всіх верств населення у заходах соціального і економічного розвитку;

- реалізацію заходів муніципальної підтримки і стимулювання ідей, які забезпечують економічне і соціальне зростання;

- інформування населення і пропаганда до його участі у спільному розвитку на добродійних і волонтерських засадах;

- сприяння створенню місцевою владою інноваційних форм діяльності, тісної взаємодії, співпраці і розвитку видів партнерських відносин із бізнесовими структурами, населенням і громадськими організаціями;

- поглиблення інших ціннісних засад конституційного ладу в Україні, удосконалення організації і підвищення ефективності діяльності суспільних організацій, підпорядкованих меті суспільного соціально-економічного розвитку.

Узагальнюючи вищезазначене можна зробити наступні **висновки**. Руїнування промисловості в країні вимагає збільшення уваги до управління розвитком її галузей на рівні регіонів і створення умов для їх стабільного зростання. В адміністративно-територіальному просторі регіонів управління процесами економічного розвитку промисловості здійснюють органи регіонального управління. Але у складі великої кількості виконуваних ними функцій і завдань, сутнісні характеристики і засоби управління промисловістю регіонів поки чітко не сформовані. Вони представлені переліком усуперечених завдань і функцій, які здійснюються залежно від цільової спрямованості функціонування галузей, але для поглибленого розвитку функцій практичної

діяльності як складової управлінського циклу їх розвитку, доцільним є їх систематизація за змістом діяльності, за кількісними і якісними характеристиками, об'єктами управління і результатами, які необхідно отримати за рахунок управлінських впливів. Запорукою подолання диспропорцій у розвитку промислових галузей і налагодження стабільного динамічного зростання і їх економічної стійкості в регіональному господарстві повинно стати науково обґрунтоване удосконалення системи спільного державного і регіонального управління в просторі регіонів. Регіональна система управління повинна охоплювати не тільки заходи регулювання і контролю діяльності окремих галузей, а і реалізацію всіх функцій управлінського циклу починаючи з першого кроку його побудови з огляду на отримані регіонами додаткові повноваження в самостійному управлінні. Цьому сприятиме оптимізація взаємодії органів державної, галузевої і регіональної влади, співпраці з приватним сектором економіки, населенням і інститутами суспільства. Організація владою співробітництва в напрямку відновлення промисловості і створення умов подальшого розвитку повинна зосереджувати увагу на високих соціально-економічних цілях і соціально-економічних інтересах регіонів, їх жителів і суб'єктів господарювання. Дієвий вплив на розвиток регіонів здатні надати співпраця і партнерство, які реалізують: умови для підвищення технічної, технологічної, соціальної і економічної зрілості і конкурентоспроможності промисловості, застосування і отримання ефективних стандартів промислової продукції, які забезпечуть високу якість життя в демократичній правовій державі.

Необхідним є і конкретизація змісту, характеристик і показників усіх видів відносин між суб'єктами господарської системи регіонів, інституалізація і формування багатоканальної мережевої взаємодії. Їх визначення і запровадження збагачує інформаційно-аналітичну базу для розробників стратегій, політик і планів спільного розвитку, нових технологій і інформатизацію технологічних, цифрових і комп'ютерних видів публічно-приватного партнерства, сприяє появі і застосуванню нових інноваційних ідей, методів і технологій діяльності.

Консолідація державної, регіональної і галузевих політик власного розвитку регіонів, політик господарюючих суб'єктів в економічній, соціальній та інших сферах підсилить економічну і продовольчу безпеку країни і регіонів у цілому.

1.3. Публічне управління відтворенням і розвитком промислових комплексів регіонів як предмет наукового дослідження

Отримання теоретичних узагальнень і доказів доцільності співпраці органів публічної влади процесами розвитку промисловості регіонів і застосування інноваційних методів інтеграції цих різновидів управління неможливий без наукових досліджень і даних системного і комплексного аналізу (діагностики) складників управління розвитком регіонів з огляду на відповідність процесів і функцій управління існуючим потребам забезпечення суспільного зростання. Сьогодні в умовах воєнного і повоєнного стану проблема розробки чіткої наукової концепції узгодження і поєднання зусиль державного і галузевого управління регіонів поки ще потребує свого якомога повного поглибленого аналізу і обґрунтування.

Науковий пошук напрямів удосконалення промислового розвитку країни, змісту і шляхів інтеграції державного і регіонального управління на територіях регіонів для підвищення ефективності управління ними, почався ще за радянських часів (червневий Пленум ЦК КПРС XXVII з'їзду, 1987 р.). Його рішення наголошували на необхідності більш тісних і узгоджених дій загальнодержавних і територіальних органів влади, узгодження інтересів галузей регіонів з інтересами економічного розвитку країни загалом. Була прийнята низка програмних документів, які ґрунтувалися на результатах економічних досліджень українських учених. В Інституті економіки промисловості Національної Академії Наук України були розроблені методичні й організаційні основи комплексного вирішення низки практичних завдань підвищення ефективності суспільного виробництва в регіонах: сформульовані науково-методичні положення з раціонального поєднання державного і регіонального управління виробництвом на територіях, підготовлені методичні рекомендації щодо узгодження форм і методів управління та інші наукові розробки. Вони були використанні при підготовці комплексних програм розвитку Донецької і Ворошиловградської областей, а також міст Донецька, Дніпропетровська, Ворошиловграда, Києва та інших на період з 1987 по 2000 р. [2]. Втім, незважаючи на існування наукової концепції вирішення проблеми об'єднання

зусиль органів публічної влади в напрямі економічного зростання регіонів і країни загалом, вона не була застосована в Україні, у зв'язку з вибором країною шляху соціально орієнтованої ринкової економіки. Сьогодні ця давня проблема постала достатньо гостро і потребує свого подальшого нормативно-правового, методичного і інституційного вирішення в нових економічних умовах господарювання. Доцільно також зазначити, що дослідження шляхів її вирішення активно розглядали й зарубіжні країни з урахуванням їхньої специфіки. Так, М. Портер та М. Крейнер сформулювали концепцію «створення спільної цінності – CSV», вихідним підґрунтям якої є поєднання інтересів конкурентоспроможності бізнесу та «здоров'я» суспільства [5, с. 13].

Однак, як показало попереднє дослідження державне і регіональне управління не ідентичні і не тотожні між собою і не всі інтереси країни і регіонів збігаються. Саме неоднозначність їх колективних інтересів стає глибинною основою виникнення між ними суперечностей, які потрібно ліквідовувати за рахунок сполучення державного і регіонального управління. Завдання дослідження полягає в тому, щоб взаємопов'язати цілі галузей держави в цілому, спрямовані на збільшення випуску продукції, зниження собівартості, підвищення конкурентоспроможності продукції і послуг, відповідали інтересам регіонів, що забезпечить здійснення спільних колективних, економічних і соціальних завдань та створить необхідні ланцюги їх узгодження і реалізації. Основні концептуальні принципи дослідження і діагностики управлінської діяльності у сфері державного управління викладені в працях: Ю. Сурміна, О. Бланка, В. Забродського, М. Кизима, Л. Костирко, В. Марюти, Е. Мінха, С. Чумаченко та багатьох інших. Питанням методології аналізу діяльності господарських систем присвячені праці зарубіжних учених: В. Большакова, А. Вартанян, М. Глазова, А. Шеремета, Г. Александрова та ін. Методологічні аспекти концептуальних засад реформування державного управління і поглиблення місцевого самоврядування аналізували у своїх працях: О. Антонова, В. Бакуменко, М. Білінська, О. Бобровська, Л. Прокопенко, В. Куйбіда, І. Чикаренко та ін. [8; 9; 37; 39; 41]. Але до цього часу ще бракує досліджень, які б охоплювали питання аналізу не окремих аспектів реформ, чи рівня управління, а сукупності державних і регіональних аспектів і напрямів розвитку на регіональному рівні. Також є

питання, які не були враховані або до кінця не були вирішені при здійсненні модернізаційних процесів і досі залишаються дискусійними. Зазначене обумовлює необхідність проведення подальшого дослідження існуючих проблемних питань державного і регіонального управління відновленням галузей промисловості регіонів з огляду на можливість їх комплексного вирішення, шляхом покращання взаємодії різних гілок влади із застосуванням сучасних інноваційних методів організації їх спільної діяльності.

Швидкість трансформаційних процесів у суспільстві, зростання соціальної взаємодії, корпоративної і партнерської праці, партнерського споживання ресурсів і розподілу кінцевих результатів діяльності обумовлює перехід процесів відновлення промисловості країни на нові умови їх формування і функціонування. Розуміння властивостей майбутнього розвитку потребує зміцнення відносин, співпраці і довіри між господарюючими суб'єктами та органами публічної влади всіх рівнів, застосування новітніх технологій управління ними, що позитивно впливає на розвиток економіки.

Сьогоднішній стан економіки України уособлює в собі стан економічного розвитку регіонів, який поки не тільки не досяг очікуваного рівня, необхідного для забезпечення економічних потреб суспільства в майбутньому, а і сприятиме його падінню в повоєнний період. Сучасні виклики щодо швидкого забезпечення економічного зростання і добробуту жителів, що постали перед регіонами України, зумовлюють необхідність пошуку інноваційних підходів до вироблення і реалізації інноваційних каталізаторів, задіяння невикористаного потенціалу регіонів. У складі напрямів суспільної діяльності органів публічної влади окрема роль належить інноваціям у сфері промислового виробництва з опануванням нової технологічної продукції, розробці нових засобів, підходів та інструментів зростання для забезпечення вирішення складних соціально-економічних проблем, що виникли у воєнний час і впливають на подальше життя.

Аналіз змісту нормативно-законодавчих актів стосовно формування, функціонування і розвитку промисловості, результатів наукових досліджень засвідчує, що сучасний стан галузевого управління регіонів в Україні не дозволяє його представити у вигляді цілісної, науково обґрунтованої, законодавчо впорядкованої системи управління, яка б спиралася на чітко визначений предмет

наукового аналізу та єдину методологічну, інституційну основу управління економічним розвитком.

Для більш глибокого розкриття змісту, сутності і методів управління розвитком промислових комплексів регіонів з боку органів публічної влади на регіональному рівні з метою вирішення основних проблемних питань і їх системного вдосконалення наукові дослідження необхідно представляти у вигляді окремих управлінських компонентів, їх змісту, складників і організації використання. Ця проблема потребує подальшого дослідження ще принаймні з двох причин: неможливість системного розвитку будь-якої сфери діяльності без достатнього на території регіону економічного і ресурсного потенціалу, який створює промисловий комплекс регіону і, неможливість розвитку регіону без підтримки, регулювання, управлінського супроводу і участі органів публічної влади на державному і регіональному рівні у формуванні і плінні процесів розвитку. Тобто мова йде про об'єктивну необхідність подальших регулярних досліджень шляхів підвищення конкурентоспроможності регіонів і підвищення впливу на ці процеси з боку органів публічної влади. Для цього необхідно дослідити використання відповідних форм, завдань, функцій і методів управління функціонуванням промисловістю регіону, в якій задіяна велика кількість суб'єктів госопдарювання різних форм власності. Створення дослідницького аналітичного інструментарію для обґрунтування доцільності і можливості реформування системи державного і регіонального управління розвитку регіонів у контексті набутих нових повноважень у результаті децентралізації органів влади, обумовлює концептуалізацію розробки науково обґрунтованих засад проведення дослідження за визначеними напрямками.

Більшість теоретичних досліджень починається з викладу підходів, якими передбачає користуватись дослідник, а також означенням основних понять, методів дослідження, змісту інформації та інших інструментів дослідження.

На сучасному етапі реформування державної влади в Україні здійснюється в умовах трансформаційних процесів у суспільстві, розгортання кризових явищ і погіршення соціально-економічних характеристик життєдіяльності регіонів. Усе це спрямовує увагу влади до розгляду проблеми їх соціально-економічного розвитку і пошуку методів її подальшого існування. Один із існуючих дієвих

підходів до підвищення темпів розвитку регіонів заснований на соціальних, економічних, управлінських і правових угодах між різними гілками влади і господарюючими суб'єктами що активізує їх співпрацю, об'єднує цілі, зусилля по їх реорганізації і ресурси на території регіонів.

Визначенню нових шляхів активізації процесів розвитку сприяють і існуючі концепції вибору пріоритетних факторів і конкурентних переваг господарюючих суб'єктів: інформаційних, організаційних, управлінських, та їх впливу на раціональне об'єднання векторів розвитку суб'єктів господарювання (знань, трудових, матеріально-сировинних, інфраструктурних, інвестиційних та інших ресурсів). Зазначене надає унікальний шанс для консолідації зусиль, творчої взаємодії і співпраці у сфері спільного інвестування, сприятиме появі й реалізації нових ідей і наукових досягнень, створюють інноваційний характер суспільного розвитку, застосовуючи багатовекторну організаційну, соціальну і економічну інтеграцію процесів управління і реальні можливості підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання галузі промисловості і їх економічного зростання.

Ефективність результатів діяльності промисловості регіонів суттєво залежить від професійної гнучкості, багатосторонності і мобільності органів публічної влади, які спрямовують свою діяльність на задоволення змінюваних потреб населення і їх якості. Необхідним є налагодження більш ефективної взаємодії органів публічної влади із суб'єктами галузевої підпорядкованості, підприємцями, інститутами громадянського суспільства для вирішення проблемних питань і максимального використання людського капіталу, який здатний збільшуватися. Ключовим вектором усіх видів діяльності влади стає спільне вирішення проблеми підвищення ефективності управління розвитком промисловості регіонів за рахунок поглиблення зв'язків між різними гілками і рівнями влади, їх спільної діяльності і взаємодії, об'єднання і співпраці якомога більшої кількості суб'єктів господарювання різної галузевої приналежності і органів публічної влади.

Регіони є відкритими системами, управління якими одночасно здійснюють органи публічної влади та інші територіальні суб'єкти господарювання. В господарських системах регіонів кожне підприємство (організація), з одного

боку, є складовою частиною відповідної галузі, а з іншого – структурною одиницею регіону, на території якого воно розташовується. Це підкреслює їх підпорядкування різним органам публічної влади, оскільки державне й регіональне управління впливає на одні й ті самі об'єкти управління, хоча відповідають органи влади за різні напрями їх функціонування. Регіональні галузеві органи спрямовують свою діяльність на функціонування підприємств як організаційні ланки галузей, що розташовані на їх території, а органи публічного управління – на їх функціонування і розвиток як структурні державні ланки, що використовують регіональні ресурси, беруть участь у формуванні регіонального і національного валового продукту, наповнюють соціальні та інші фонди держави, здійснюють фінансові вкладення в соціальні фонди і беруть участь у подоланні негативних явищ. Сполучення державного і регіонального управління в умовах постійно виникаючих змін потребує розробки нових підходів, оновлення функцій, розширення завдань і відповідальності всіх учасників процесів відновлення і розвитку шляхом інтеграції управлінських дій і процесів, які їх реалізують. Вибір і обґрунтування процесів управління можна здійснити за допомогою системного, комплексного дослідження їх стану, визначення невикористаних можливостей і розробки рекомендацій щодо підвищення темпів економічного зростання регіонів.

Завдання соціально-економічного розвитку країни мають чітко виражений регіональний характер. Він підтримується взаємодією державної, регіональної і місцевої влади, підприємницьким сектором економіки, сектором домашніх господарств і розвитком суспільних інститутів на цьому рівні. Формування господарських зв'язків і їх реалізація обумовлюються ступенем координації діяльності органів публічної влади, набуваючи суспільного значення в повному і якісному забезпеченні населення на регіональному рівні. Галузі промисловості забезпечують потреби регіонів у продукції промислової і непромислової сфери, що обумовлює велику суспільну значущість регіонального фактору в реалізації економічної і соціальної політики держави.

Управління регіонами на державному рівні здійснюється через систему його правової, економічної, управлінської і контрольно-регулюючої діяльності відповідно діючого законодавства. Сьогодні діяльність органів публічної влади

як суб'єктів регіональної політики проявляється в тому, що вони обирають крім загальновизнаних, власні принципи її розробки, формують основи й умови взаємодії учасників і безпосередньо самих органів державного і регіонального управління і суспільних організацій і визначають «точки зіткнення» контактів системи управління з усіма учасниками. Органи публічної влади уточнюють та ідентифікують функції управління, займаються узгодженням державних, обласних, галузевих, місцевих і приватних інтересів з урахуванням раціонального використання природних, матеріально-речовинних, технічних, людських та інших ресурсів територій. Історичний досвід свідчить, що чим нижче розвиток країни, тим більша повинна бути роль держави в захисті національних економічних інтересів і вирішенні соціально-економічних проблем регіонів, які не можуть вирішуватись на ринковій основі, або виходять за межі можливостей навіть найбільших господарюючих суб'єктів.

Регіони як великі складні полісуб'єктні і поліфункціональні системи галузевого характеру при переході на децентралізовану систему управління набули в управлінні більшої складності внаслідок появи нових взаємовідносин і підвищення відповідальності органів влади. Взаємозв'язок і взаємовплив діяльності органів публічної влади державного і регіонального рівня на економіку регіонів потребує багатоцільового аналізу за низкою сучасних підходів і методів. Результатами діяльності повинні стати показники і характеристики організаційної, функціональної, і змістовної повноти виконуваних управлінських завдань і ефективність їх реалізації, аналіз стану і динаміки розвитку керованих об'єктів, галузевих пропорцій, факторів зростання, ресурсного, інституційного, інвестиційного та інших видів забезпечення процесів розвитку.

Водночас слід зазначити, що аналіз результатів економічної і виробничої діяльності промисловості регіонів не може бути єдиним джерелом для вибору, розробки чи корегування подальших напрямів їх інноваційного розвитку. Мова йде про безпосередню якість управлінського супроводу і організацію реалізації промислової політики розвитку регіонів, обґрунтованість стратегій, програм і планів і їх умови здійснення. Тому при проведенні досліджень необхідно включати аналіз структурних складників органів публічної влади, їх функцій, завдань і зв'язків між ними.

Для того щоб результати дослідження можна було використовувати для вибору і обґрунтування цілей, напрямів, засобів, завдань і процесів розвитку промисловості регіонів і удосконалення системи управління, зміст, параметри і характеристики об'єктів дослідження доцільно представляти логічними, описовими, графічними, структурно модельними видами, які будуть сприяти вибору керівних важелів і інструментів. Це дозволить уявити систему управління розвитком промисловості регіонів за якісними показниками поставлених цілей і в межах векторів управління ними. Існує безліч моделей управління, які відрізняються способами побудови, розрахунками можливих змін, параметрів систем і їх елементів, підходами для опису взаємозв'язків, структурними співвідносинами, пропорціями, реальними закономірностями, нормативними та іншими відмінностями. Систематизація цієї інформації дозволить не тільки визначити комплексні характеристики досліджуваних систем, а й запропонувати моделі нового формату організації управління відновленням і майбутнім розвитком як окремих галузей, так і регіону в цілому, використовуючи їх організаційно-економічні особливості, механізми взаємодії і змінюючи схеми державного і регіонального управління.

Водночас існує низка параметрів промисловості, які не є керівними, але без них її розвиток буде здійснюватись низькими темпами і без гарантованої безпеки. Тому слід використовуватись і їх для забезпечення повного уявлення про аналізуємі системи, за умови вибору напрямів подальшого розвитку. Сьогодні промисловість регіонів України характеризується відкритістю, великими витратами на виробництво, внутрішніми і міжгалузевими зв'язками. Для її дослідження як об'єкта публічного і галузевого управління необхідно спочатку розкрити його цілісність і визначити зв'язок із виробничими системами, із управляємими системами і з механізмами, які при цьому застосовуються, визначити численні типи прямих і зворотних зв'язків. Уявлення про єдність і обумовленість усіх елементів систем управління, розуміння місця і значущості кожного з них як компонентів системи доповнить результати дослідження і зробить їх практично спрямованими. Визначені і систематизовані зв'язки, які здійснюються в умовах господарювання, дозволяють уявити зміст і види управлінських процесів, векторів активної діяльності і запропонувати кроки до

підвищення сталості процесів функціонування розвитку.

Реалізація отриманих повноважень органами публічної влади на регіональному рівні потребує створення стабільних організаційних, економічних, управлінських, інституційних та інших умов, які сприятимуть побудові нових форм організації управління територіями і галузями промисловості, розташованими в них і стимулюватимуть їх розвиток. Слід враховувати, що стрімкі темпи змін і розвитку у суспільній діяльності, поява нових галузей (цифрова економіка), нових мегатрендів (3Д-друк, передова робототехніка, новітні матеріали, біо- і нейротехнології, блокчейн як технології розподіленого реєстру) мотивують до пошуку проривних змін, до забезпечення темпів зростання, оскільки підтримка існуючих пропорцій і темпів розвитку характеризує нульовий (або низький) рівень зростання діяльності, що знижує рівень зростання економіки усіх галузей в регіонах і країни в цілому.

Масштабні обсяги і швидкість змін у суспільному житті впливають на всі аспекти господарського життя. Тому в нових умовах господарювання в основу методології досліджень повинні бути покладені цілі підвищення можливостей подальшого розвитку за рахунок інтегрування наукоємних галузей, їх продукції, державного і регіонального управління ними за певною оновленою архітектурою концептуальних підходів, принципів і методів управління, які повинні мати цільове призначення і сприяти появі нової парадигми управління відновлення і створення їх економічним розвитком.

Набута практика реформаторської діяльності управління державою проілюструвала значні зміни у виборі підходів до побудови відносин у державному і регіональному управлінні, спрямованих на здійснення відновлення і підвищення темпів розвитку і появи нових форм організації управління і їх координації. Серед підходів, які пропонується обрати в науковому дослідженні, доцільно виокремити:

- порівняльно-історичний, – дозволяє дослідити еволюцію шляхів розвитку промисловості в Україні з часу її переходу до ринкової соціально орієнтованої економіки за етапами і порівняти їх результати і вплив на існуючі досягнення;

- традиційний, що апелює до визначення цілеспрямованої організації регулятивного впливу промисловості на економіку через правові, адміністративні, інституційні важелі, які пом'якшують негативні наслідки ринкової економіки і

створюють передумови динамічного розвитку керованих систем;

- корпоративний, в основу якого покладено врахування спільних пріоритетів держави, регіонів, приватного сектору і населення у досягненні поставлених цілей економічного розвитку суспільства. Він реалізується шляхом поєднання і узгодження функцій і завдань управління промисловістю з урахуванням їх спадкоємності і відповідності спільним цілям;

- децентралізований підхід – аналіз стану забезпечення балансу інтересів держави, регіонів, галузей, їх окремих ланок, цілісності виробничих систем регіонів загалом після децентралізації державної влади і отримання більшої самостійності на місцевому рівні у вирішенні власних проблем;

- системний підхід та його види (системно-технологічний, структурно-системний, організаційно-системний та ін.). Вони застосовуються для аналізу досліджуваних об'єктів як системної цілісності з метою гармонізації, збалансованості, підвищення стійкості і ефективності процесів життєдіяльності;

- інноваційно-інвестиційний підхід, який застосовується для аналізу, обсягів, напрямів інвестування в процеси галузей промисловості, підтримки і накопичення органами публічного управління капіталу економічного розвитку за рахунок створення креативних чинників розвитку промисловості, нових знань і технологій для її переходу на шлях економіки знань;

- процесний – формує інструментарій аналізу досліджуваних явищ у суспільстві із використанням їх зв'язків у процесах існування і застосування інноваційного процесного інструментарію.

Завершальним підходом до наукового дослідження передбачається використання найбільш популярного в Європі підходу до регіонального розвитку – смарт-спеціалізації. В чинному законодавстві України міститься таке його визначення: смарт-спеціалізація – підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку в рамках регіональної стратегії окремих стратегічних цілей та завдань щодо розвитку видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні [25].

Дослідження системи функціонування галузей промисловості і управління ними і їх ролі в забезпеченні економічного розвитку регіонів як єдиного цілого

промислового комплексу з використанням перелічених підходів потребує упорядкованої системи дослідження. Закономірним результатом дослідження повинні стати пропозиції з поглиблення і пошуку можливостей інтеграції державного і регіонального управління для підвищення темпів економічного і соціального розвитку. Необхідно надати визначення показників стану галузевого розвитку в регіонах, перелік методів і форм управління галузями, визначення скоординованих управлінських повноважень і способів їх реалізації, а також інша інформація, яка певним чином повинна інноватизувати існуючий порядок і методи розробки стратегій, політик, програм і планів розвитку і системи організації контролю за їх розробкою і виконанням. Необхідно також враховувати особливості територій, ресурси, потужності і робочу силу, наявні в регіоні, тобто ресурси, які повинні бережливо використовуватись в господарських процесах і відтворюватись на інноваційній основі. Доцільно аналізувати і якість існуючих нормативів і лімітів споживання, встановлюваних для окремих галузей і організацій, використовуваних для координації їх діяльності. Об'єктивність і якість технології дослідження і використовувана дослідницька аналітична інформація повинні оцінюватись за допомогою існуючих інноваційних методів і бути перевірені з огляду на їх сучасність і прогресивність.

Урахування наведених пропозицій з використання інструментарію дослідження, дотримання реально існуючих вимог до застосовування інноваційних засобів дослідження дозволяє сформулювати модель дослідження для визначення існуючих невикористаних можливостей підвищення ефективності системи управління відновленням промисловості регіонів у контексті спільного державного і регіонального управління відновленням і розвитком регіонів за рахунок запровадження процесів спільного впливу на зміст і послідовність використання нововведень (рис.1.5). Його зміст і складники етапів перераховані у моделі наведено в таблиці Додатку Д.

Уява схеми функціональних і інституційних перетворень в організаційних структурах системи управління промисловим комплексом і економікою регіонів, на відміну від усталених схем, дозволить якісно і кількісно обґрунтовувати пріоритетні напрями і засоби забезпечення якості управління процесами відновлення промисловості за рахунок формування об'єднаного спільного

державного і регіонального управлінського впливу, нормативно-правових інституційних та інших засобів підвищення економічних результатів діяльності керованих систем і об'єктів.

Рис.1.5 Модель дослідження і пошуку невикористаних можливостей підвищення ефективності системи управління промисловістю регіонів в період відновлення і створення умов подальшого розвитку

Прим. складено автором

Дослідження стану, тенденцій і можливостей економічного розвитку відновлення промислового комплексу за запропонованою методологічною схемою дозволить сформулювати можливості створення ефективного управління відновленням промисловості і створенням умов економічного і соціального розвитку регіонів за рахунок поглиблення співпраці і об'єднання зусиль державного і регіонального управління. Результатом дослідження повинно

стати і досягнення прогнозованих вимірів показників відновлення і розвитку промислових комплексів регіонів за певним набором критеріїв і формування методологічного й аналітичного підґрунтя для стратегічної діагностики стану промисловості регіонів і співпраці органів влади для досягнення очікуваних результатів відновлення підвищенням економічного зростання галузей.

Здійснення дослідження особливостей управління результатів промисловості регіонів за запропонованою моделлю і змістом її складових дозволить обґрунтувати умови трансформації організаційних форм і управлінського інструментарію оновлення існуючих структур, функцій і змісту діяльності органів публічної влади держави і регіонів з урахуванням поліструктурності промисловості і темпів появи новітнього інструментарію, методів збалансованого управління, організаційно-економічних механізмів їх реалізації, що сприятиме впровадженню реформаторських заходів у суспільстві та вирішенню проблемних питань відновлення і розвитку промисловості, які досі залишаються дискусійними.

Висновки до розділу 1

У світі немає жодної країни, яка б стала багатою без промисловості загалом або її окремих галузей. Економічний розвиток усіх без винятку країн спирається на розвиток галузей промисловості. Україна свій шлях незалежності почала з великим технологічним потенціалом промисловості, який давав упевненість у подальшому розвитку і гарантії повного забезпечення країни. Але його особливістю було те, що він був створений не як єдиний комплекс, а як частина народногосподарського комплексу Радянського Союзу. З набуттям самостійності це призвело до великих диспропорцій між окремими галузями і підгалузями промисловості, мілітаризму, концентрації виробництва, відсутності замкнених технологій і видів сировини, необхідних для самостійного функціонування промисловості країни. Тому з часом промисловий комплекс України став набувати негативних рис. Так, у 1999 р. частка машинобудування у структурі промислового виробництва становила 13,8 % проти 30,7 % у 1990 р., а питома вага легкої промисловості скоротилася у 8 разів. У 1994 р. падіння ВВП становило 23 %, а промислового виробництва – 27 %, сільського господарства – 17 % [21].

Водночас постсоціалістичні республіки Польща, Угорщина, Словенія, Чехія, Словаччина, Румунія починаючи з 2000 р. успішно долали кризові явища. Уряд України також передбачив низку заходів для подолання наростаючих криз.

Вищезазначене свідчить, що проблеми відновлення, функціонування і розвитку промисловості у воєнний і повоєнний періоди потребують подальшої присутності і підвищення активності центральних органів публічної влади в їх вирішенні. Ухвалювані рішення повинні глибоко і критично осмислюватись, спиратись на науково-теоретичне підґрунтя й інноваційні схеми спільної діяльності органів державної і регіональної влади. Вони потребують поєднання теоретичних, методологічних, нормативно-законодавчих та інших засад управління, необхідних для пошуку альтернативних напрямів відновлення промисловості і модернізації економіки країни та системної трансформації процесів діяльності суб'єктів господарювання і управління їх розвитком.

Органи публічної влади повинні підвищувати свою роль як захисники, каталізатори і реформатори промисловості не тільки регіонів, а й країни загалом, здійснювати законодавчо-правові, науково обґрунтовані, методологічні, корпоративні і партнерські функції спільної діяльності, реалізація яких здатна забезпечувати й підтримувати промислові комплекси регіонів і їх процесів, забезпечуючи економічну стійкість і динамічний рух.

Внаслідок переходу України від адміністративно-бюрократичного управління національним господарством до самореалізації власних можливостей територій, місцевого самоврядування та реформ, пов'язаних з цими процесами, створюють достатні умови для функціонування системи управління відновленням і подальшим розвитком промисловості на всіх рівнях і підтримування їх у стані постійних інноваційних трансформаційних та інтеграційних перетворень. Це мотивує до реалізації процесів відновлення і їх плину в нових формах організації виробничої діяльності і технологій управління, формування і реалізації економічного потенціалу відновлення промислових комплексів та інших видів процесів розвитку.

У регіонах організація виробництва продукції і послуг здійснюється в різних галузях виробничої і невиробничої сфери із застосуванням різних організаційних форм, у т. ч. з використанням різних видів власності суб'єктів

господарювання. Процеси виробництва супроводжуються процесами взаємодії і співпраці багатьох суб'єктів. Забезпечення стабільної динаміки їх розвитку стає можливим тільки шляхом об'єднання економічних, соціальних та інших інтересів промислового розвитку держави, галузей, регіонів, залучення їх до підтримки процесів відновлення починаючи з місцевого рівня. Реалізація таких можливостей стає пріоритетним завданням органів публічної влади.

Відтворення умов економічної самостійності і конкурентоспроможності промислових комплексів регіонів потребує суттєвого підвищення уваги до вирішення цієї проблеми всіх рівнів органів влади. Оновлення і удосконалення форм організації потребують також невиробничі ланки. Важливою умовою їх об'єднанні стає застосування раціональної інтеграції й інноватизації процесів управління, а також належного управлінського супроводу з використанням інноваційних методів. Спільне інтеграційне управління створить нові можливості для пришвидшення відновлення і жорсткого контролю за виконанням інноваційної діяльності, проектуванням процесів виробництва і управлінням в сучасних інтегрованих системах квазіуправління та їх інституціалізації.

Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити такі *висновки*. Руйнування промисловості в країні вимагає збільшення уваги до управління розвитком її галузей на рівні регіонів і створення умов для їх стабільного зростання. В адміністративно-територіальному просторі регіонів управління процесами економічного розвитку промисловості здійснюють органи публічної влади. Але серед великої кількості виконуваних ними функцій і завдань сутнісні характеристики і засоби управління промисловістю регіонів поки чітко не сформовані. Вони представлені переліком усупільнених завдань і функцій, які здійснюються залежно від цільової спрямованості функціонування галузей. Однак для поглибленого розвитку функцій практичної діяльності як складової частини управлінського циклу їх розвитку доцільно їх систематизувати за змістом діяльності, кількісними і якісними характеристиками, об'єктами управління і результатами, які необхідно отримати за рахунок управлінських впливів. Запорукою подолання диспропорцій у розвитку промислових галузей, налагодження стабільного динамічного зростання і економічної стійкості в регіональному господарстві повинно стати науково обґрунтоване удосконалення

системи спільного державного і регіонального управління в просторі регіонів. Регіональна система управління повинна охоплювати не тільки заходи регулювання і контролю діяльності окремих галузей, а й реалізацію всіх функцій управлінського циклу починаючи з першого кроку його побудови з огляду на отримані регіонами додаткові повноваження в самостійному управлінні. Цьому сприятиме оптимізація взаємодії органів публічної влади на державному, галузевому і регіональному рівнях, співпраця з приватним сектором економіки, населенням і інститутами суспільства. Організація владою співробітництва в напрямі відновлення промисловості і створення умов подальшого розвитку повинна зосереджувати увагу на високих соціально-економічних цілях і соціально-економічних інтересах регіонів, їх жителів і суб'єктів господарювання. Значно впливати на розвиток регіонів здатні співпраця і партнерство, які реалізують: умови для підвищення технічної, технологічної, соціальної та економічної зрілості і конкурентоспроможності промисловості, застосування й отримання ефективних стандартів промислової продукції, які забезпечують високу якість життя в демократичній правовій державі.

Необхідним є конкретизація змісту, характеристик і показників усіх видів відносин між суб'єктами господарської системи регіонів, інституалізація і формування багатоканальної мережевої взаємодії. Їх визначення і запровадження збагачує інформаційно-аналітичну базу для розробників стратегій, політик і планів спільного розвитку, нових технологій і інформатизацію технологічних, цифрових і комп'ютерних видів публічно-приватного партнерства, сприяє появі і застосуванню нових інноваційних ідей, методів і технологій діяльності.

Консолідація державної, регіональної і галузевих політик власного розвитку регіонів, політик суб'єктів господарювання в економічній, соціальній та інших сферах підсилить економічну і продовольчу безпеку країни і регіонів загалом.

Список використаних джерел до розділу 1:

1. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
2. Амоша О.І, Землянкін А.І., Солдак М.О. 60 років Інституту економіки промисловості НАН України: історія та досягнення. *Економіка промисловості*.

2019. № 4(88). С. 107–110.

3. Баштанник В. В. Трансформація державного управління в контексті європейських інтеграційних процесів: монографія. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2010. 420 с.

4. Баштанник В. В., Шумляєва І. Д. Адміністративне право: навч. посіб., 2-е вид., перер. і доп. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. 200 с. URL: <https://grani-print.dp.ua/index.php/home/issue/view/8>.

5. Бурлуцький С. Інтеграція концепції «створення спільної цінності» до системи стратегічного планування розвитку регіонів. *Розвиток регіонів та громад в умовах адміністративно-територіальної реформи: перспективи та загрози*: зб. матеріалів доп. міжнар. наук.-практ. конф., IX регіон. та муніцип. читання, Тернопіль–Вишнівець, 20–21 жовт. 2015 р. Тернопіль: Екон. Думка, 2015. С. 12–17.

6. Вітлінський В. В., Катуніна О. С. Еволюційні моделі оцінювання та прогнозування стратегій розвитку галузей промисловості України. *Актуальні проблеми прогнозування поведінки складних соціально-економічних систем*: монографія / за ред. О. І. Черняка, П. В. Захарченко. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2016. С. 25–38.

7. Гацуля О. М. Реалізація державноуправлінських реформ у сучасній Україні: галузевий аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2020. Т. 47, № 4. С. 6–12. URL: <https://grani-print.dp.ua/index.php/dridu/issue/view/44>.

8. Гацуля О. М. Реалізації державноуправлінських реформ в сучасній Україні: галузевий аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 4(44). С. 17–24.

9. Гацуля О., Рагімов Ф. Удосконалення організаційно-правового забезпечення державного управління на регіональному і галузевому рівнях у контексті процесів децентралізації. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 3(26). С. 101–112.

10. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 р № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

11. Грабинський І. Сучасні економічні системи: навчальний посібник. Львів: ЛДУ, 1997, 115 с.

12. Департамент економічного розвитку; Офіційний сайт Дніпропетровської

обласної державної адміністрації. URL: <https://adm.dp.gov.ua/dniprooda/pro-oda/departamenti-ta-upravlinnya/departament-ekonomichnogo-rozvitku/struktura-ta-kontakti>

13. Економічна енциклопедія: У 3 т. Т. 1. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. Київ: Академія, 2000. 863 с.

14. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко [та ін.]; за ред. Ю. В. Ковбасюка [та ін.]. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

15. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010. Національний класифікатор України: прийнято та надано чинності Наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 № 457. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10?find=1&text=сукупність+усіх+виробничих+#w1_1

16. Коваленко І. І., Бідюк П. І., Гожий О. П. Основи системного аналізу. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення. Рівне: НУВГП. 2008. 113 с.

17. Конституція України від 28 червня 1996 р (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

18. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України, Міністерством Великої Британії у справах міжнародного розвитку та Шведською агенцією міжнародного розвитку стосовно проведення оцінки державного управління за базовими показниками SIGMA від 5 травня 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_245#Text

19. Оленковська Л. П. Проблеми інституційного забезпечення інтеграційних процесів в місцевому самоврядуванні України. *Наукові праці*. 2013. Вип. 202. Т. 214. С. 92–98. Серія: Державне управління.

20. Оленковська Л. П. Шляхи становлення міжсекторного партнерства на місцевому рівні України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 10. С. 168–171.

21. Ольшанський О. В. Ресурсний потенціал місцевого самоврядування: теоретико-прикладний аспект: монографія. Харків: Оберіг, 2020. 400 с.

22. Основа регіонального управління в Україні: підручник / авт.-упоряд.: В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий, В. С. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В. М. Вакуленко,

М. К. Орлатого. Київ: НАДУ, 2012. 576 с.

23. Павлов О. І. Економічна система України в контексті розвитку міжнародних економічних відносин. *Світове господарство і міжнародні відносини*. 2022. Вип. 67. С. 35–40. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/67_2022/8.pdf

24. Положення про Департамент економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації: розпорядження голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 11 вересня 2020 р. № Р-615/0/3-20. URL: <https://adm.dp.gov.ua>.

25. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 931 і 932: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листоп. 2015 р. № 959. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-2018-п#Text>.

26. Про внесення змін до статті 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо забезпечення додержання гарантій місцевого самоврядування та захисту його економічних основ: закон України від 2 грудня 2020 р. № 1025-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1025-20#Text>.

27. Про засади державної регіональної політики: закон України від 5 лютого 2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>.

28. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>.

29. Про місцеве самоврядування в Україні: закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.

30. Про Стратегію регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 р.: рішення Дніпропетровської обласної ради від 7 серпня 2020 р. № 624-24/VII. URL: <https://oblrada.dp.gov.ua/rishennia/sklikannia-7/xxiv-sesiya/pro-strategiju-regionalnogo-rozvitk-2/>.

31. Про схвалення Концепції реформи місцевого самоврядування: розпорядження Кабінету міністрів України від 29 липня 2009 р. № 900-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/900-2009-п#Text>.

32. Програма підтримки вдосконалення врядування та менеджменту SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management). – сайт Центру адаптації держаної служби до стандартів Європейського Союзу. URL: <http://www.center.gov.ua/pro-tsentr/proekti/sigma>.

33. Пронько О. Адміністративно-правове регулювання в галузі економіки. *Адміністративне право і процес*. 2017. № 5. С. 124–127. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/5/29.pdf>.

34. Романюк С. А. Регіональний розвиток і децентралізація: теоретичні та практичні аспекти. *Регіональна економіка*. 2016. № 3. С. 10–18.

35. Сайт Державної служби статистики України URL: <https://ukrstat.gov.ua>

36. Синергетичні та еконофізичні методи дослідження динамічних та структурних характеристик економічних систем: монографія / Дербенцев В. Д., Сердюк О. А, Соловійов В. М., Шарапов О. Д. Черкаси: Брама-Україна, 2010. 300 с.

37. Скрипник Н. Є., Калмикова Н. Ю. Особливості діагностики управлінського потенціалу в сучасних умовах господарювання. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2006. № 11(105). С. 94–100.

38. Солнцев С.О., Жигалкевич Ж.М. Квазіінтенграція взаємодіючих підприємств: теоретичний аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип.12. С. 336–340. URL: <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/71.pdf>

39. Сталій розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі: кол. монографія / Аверкина М. Ф., Андрєєва Н. М., Балджи М. Д., Веклич О. О. [та ін.]; за наук. ред. проф. Хлобистова Є. В. Черкаси: вид-во. Чабаненко Ю. А, 2014. 540 с.

40. Стан і нові можливості соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області: монографія / Бобровська О. Ю., Серьогін С. М., Бородін Є. І. [та ін.]; за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019. 276 с.

41. Сурмин Ю. П. Методологія галузі науки «Державне управління». *Методологія наукових досліджень з державного управління: хрестоматія / упоряд.: С. В. Загороднюк, О. Л. Євмєшкіна, В. В. Лещенко; за заг. ред. К. О. Ваценка*. Київ: НАДУ, 2014. С. 42–52.

42. Теорія систем в екології: підручник / Ю. Г. Масікевич, О. В. Шестопапов,

А. А. Негадайло [та ін.]. Суми: Сумський держ. ун-т, 2015. 330 с.

43. Томарева-Патлахова В. В. Когнітивна модель соціально-економічного розвитку регіонів в контексті децентралізації. *Ефективна економіка*. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6017>.

44. Україна: поступ у ХХІ ст. Стратегія економічної та соціальної політики на 2000 – 2004 рр.: Послання Президента України до Верховної Ради України від 23 лютого 2000 р. № 276а/2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276a/2000#Text>

45. Философский словарь / А.И. Абрамов [и др.]; под ред. И. Т. Фролова. 7-е изд., перераб. и доп. Харьков: Основи, 2001. 719 с.

46. Чугаєв О.А. Економічна сила країн як невід’ємний атрибут міжнародних економічних відносин. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 117(2). С. 203–210.

47. Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі: підручник для студ. магістратури. Дніпропетровськ: НГУ, 2014. 120 с.

48. Бобровська О. Ю., Бондаренко Д. М. Публічне управління економічним розвитком регіонів: галузевий аспект. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9. № 3. С. 22–35. DOI: <https://doi.org/10.15421/152125>

49. Бобровська О. Ю., Бондаренко Д. М. Економічна система регіонів як квазіоб’єкт публічного і галузевого управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 15. С. 77–85. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.15.77

50. Івашова Л. М., Бондаренко Д. М. Публічне і галузеве управління економічним розвитком регіонів як предмет наукового дослідження. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 3(30). С. 14–22. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2021-3.2>

51. Бондаренко Д. М. Формування механізму публічно-галузевого управління промисловим комплексом регіонів. *Держава та регіони*. 2021. № 4. С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2021.4.5>

РОЗДІЛ 2. СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВІСТЮ РЕГІОНІВ

2.1. Промислова політика України: трансформація концептуальних засад управління її розробкою і виконанням

Способи організації державного устрою, державної діяльності і сфери відносин у виокремлених адміністративно-територіальних одиницях з приводу формування цілей їх діяльності, напрямків і плану дій, процесів організації і управління їх плином формуються і моделюються в державних документах під назвою «політика». За сферами впливу на види суспільної діяльності в Україні розрізняють економічну, соціальну, екологічну, науково-технічну та інші види політик. За напрямками дій влади в межах економічної політики розрізняють – промислову, аграрну, енергетичну та інші, а за ієрархічними рівнями – державну, регіональну і місцеву політику [4, с. 181]. Як засвідчують назви політик і ознайомлення з їх пропонуємім змістом усі їх види розробляються і існують відокремлено. Умови і зміст їх реалізації засвідчують, що цілі сформульовані в нормативно-правових і методичних документах, в планах заходів по їх реалізації, питання їх узгодження і сукупної реалізації не розглядаються достатньо повно. Це не дозволяє сприяти появі синергетичного ефекту від сумісного збалансованого існування політик за різними напрямками, отриманню нових спільних результатів, зниженню трансакційних витрат, побудові нових спільних результатів, формуванню міжсекторних, галузевих і міжгалузевих видів кооперації та інших результатів від спільної гармонізованої діяльності. Водночас, в державі існує розуміння того, що чисельність політик ще не гарантує успіх розвитку країни і їх необхідно зближувати в просторі існування суспільства, об'єднуючи можливості розвитку і дії органів влади усіх рівнів. Але при цьому реальні умови і обставини розвитку країни в той чи інший час не враховуються.

В законі України «Про засади державної регіональної політики» державну регіональну політику визначено як «система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та їх

посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природничих, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності» [26, ст. 1].

Як свідчить зміст визначення поняття «регіональна політика» відновлення регіонів за рахунок відновлення галузей промисловості, як базової галузі для усіх видів діяльності, не розглядаються. Відсутня галузь промисловості і у складі заходів відновлення територій, наголошених владою, хоча багато підприємств матеріальної сфери знаходяться на зруйнованих територіях чи територіях, де відбуваються бойові дії. Відсутність окремого виділення промислових об'єктів у складі зруйнованих, стає зовсім незрозумілим і з точки зору їх відновлення як економічного базису розвитку, процеси якого набули ознак системної кризи. Стає очевидним що створення передумов відновлюваних процесів неможливо без належної уваги до відновлення промисловості і відповідного спрямування дій органів публічної влади на територіях регіонів, як дієвих важелів впливу на формування результативних кроків відновлення.

Для визначення особливості політики відновлення промислового комплексу країни, як сукупності промислових комплексів регіонів, доцільним є дослідити шлях появи і розвитку і визначити діяльність Уряду країни в формуванні і реалізації, процесів їх діяльності. Це дозволить оцінити набутий країною досвід, знецінити негативні умови, недоопрацьовані питання і вибудувати оновлені інструменти і технології діяльності промисловості, як джерельної бази потенціального розвитку.

Величезні збитки, яких зазнала Україна в період воєнного часу, зумовлюють перегляд оновлення концепції підтримки її поточного економічного стану рівня відновлення і майбутнього розвитку, що потребує поглиблення уваги до формування політики відновлення і розвитку промисловості, модернізації діючих політик, існуючого теоретичного конструкту і методичних підходів до вибору й обґрунтування заходів і принципів модернізації господарського комплексу на який будуть спрямовані заходи політики.

Промисловість як провідна сфера і база матеріального виробництва, є

основною, що забезпечує ефективність національного соціального і економічного розвитку. Відтворення, нарощення і розвиток промислового потенціалу є головною умовою відродження країни в повоєнний період і завданням органів публічної влади в повоєнний період. Необхідність подальшого розвитку промисловості шляхом модернізації інфраструктури та технологічних процесів із застосуванням екологічно безпечних технологій і процесів, доцільність інтеграції дрібних та інших підприємств у ланцюгу створення доданої вартості були підкреслені і в Цілях сталого розвитку ООН до 2030 р. [55].

Процеси економічного й соціального зростання в Україні були недостатніми і неоднозначними ще до воєнного часу і пандемії COVID-19. За роки незалежності економіка України послідовно накопичувала негативні риси. Виникли значні галузеві диспропорції, відбулася переорієнтація на сектори діяльності з низьким рівнем технологічної переробки сировини і з'явилась суттєва залежність від попиту на зовнішніх ринках. Україна залишається ресурсно- та енергоємною з надмірним екстенсивним розвитком добувної промисловості, відсталістю агропромислового комплексу, низьким рівнем інноваційного виробництва й відсутністю достатнього розвитку інфраструктури. Існує відірваність фінансового сектору від реальної економіки і неефективне функціонування її секторів, які забезпечують суспільний розвиток. Воєнний час ще більше поглибив проблеми промисловості і звів майже нанівець попередні дії влади стосовно покращення її стану і розвитку.

Питанням теорії і практики управління розвитком промисловості велику увагу приділяли як зарубіжні, так і українські вчені. Дослідженню ролі держави у формуванні і реалізації державної промислової політики, розвитку індустріального складника і створенню економічного базису країн присвячені праці: А. Амсден, Х. Дж. Чанг, Р. Хаусмана, С. Лалл, Д. Родріка, М. Сімолі, Р. Вайда, Б. Грінвальда і Д. Стигліца. Серед українських учених це питання досліджували: О. Амоша, Є. Бойко, В. Геєць, О. Вишневський, З. Варналія, М. Долішній, Л. Дейнеко, М. Кизим, В. Ляшенко, В. Новицький, В. Сіденко, Л. Федулова, Ф. Чухно, М. Якубовський, І. Яненкова та багато інших [6; 16; 21]. Втім, велика кількість наукових праць зарубіжних і українських учених в умовах стрімких глобалізаційних змін і досі не охоплює всі проблемні питання розвитку

трансформаційних процесів суспільства, які негативно впливають на забезпечення сталого розвитку з боку промислового базису.

Стосовно питань розвитку промисловості існує низка теорій, які розкривають особливості розвитку міст та регіонів як середовища промислового поступу (локалізаційні теорії, теорії інтенсифікації, інноваційні теорії, теорії каталізатори соціально-економічного зростання). Їх пропонується використовувати при розробці політик промислового розвитку. Велику увагу науковці приділяють і проблемі розгалуження галузей промисловості. Так, Лаундгардт і Вебер досліджували переважно питання розміщення промисловості. Вебер для оптимального розміщення продуктивних сил наголошував на необхідності мінімізації всіх сумарних виробничих витрат, у тому числі транспортних. За теорією порівняльних переваг Д. Рікардо, регіони повинні спеціалізуватись на продукуванні продукції з порівняно нижчими витратами, ніж в інших регіонах. У регіональній теорії У. Ізарда передбачалося розміщення на територіях не окремих галузей промисловості, а їх комплексного поєднання. Він зробив спробу обґрунтувати інтегральну просторову теорію соціально-економічного зростання, центральною категорією якої є ресурсозабезпеченість, кошти населення і його територіальна поширеність [37]. В більшості теорій промислового розвитку акцент робився не тільки на визначенні місця розташування промисловості і її галузей за критеріями забезпечення виробництва, а також на її впливі на економічний розвиток країни за рахунок результатів спільної діяльності і застосування продукції галузей.

На сучасному етапі еволюційних змін у суспільстві в теоріях розвитку промисловості стали визначатись більш життєздатні положення, які враховують зміни часу і набуті нові можливості розвитку промисловості та появу нових вимог до їх глибини і якості. Будь-яка державна політика стала базуватись на інструментах, інституціях і процесах і поповнюватись напрямами структурної політики. До важливих керівних принципів стали відносити: визнання центрального уряду як лідера в розробці політики розвитку промисловості; розмежування та посилення інституцій; баланс і збільшення інструментів і інституцій, використовуваних в розробці політик; стимулювання попиту та пропозицій продукції промисловості; селективність у виборі секторів

промисловості та інші.

Сьогодні у світі розробляються різні типи політик промислового розвитку, які базуються на застосуванні інституційних, організаційних і економічних методів, математичних методів прогнозування аналітичних даних, адміністративних методів, нормативно статистичних стандартів якості та нормативних державних документів. Політика розвитку промисловості в успішних країнах базується на формуванні високотехнологічних галузей промисловості. Так, у достроковому періоді за наріжний камінь довгострокового успіху обирається Індустрія-4, машинобудування, електроніка та інші галузі.

На сьогодні промислова стратегія Європи базується на новій економічній парадигмі – смарт-технологіях, нових способах мислення і нових світових технологіях. Ключовими процесами визначаються злиття обсягів і змісту автоматизованого виробництва, об'єднання цих виробничих технологій у єдину саморегульовану систему з найменшим втручанням людини у виробничий процес, розмиття меж між фізичними, розумовими, цифровими й біологічними сферами та умовами їх формування. Нова промисловість Франції (2017 р.) будується на створенні платформ Індустрія-4. У Німеччині, Австрії, Китаї, Японії та Угорщині основою для розробки основних політик розвитку промисловості й ухвалення відповідних документів стали Цілі сталого розвитку ООН. В Японії розвиток Індустрії-4 відштовхується від того, що прогрес у цьому напрямі можна здійснити на основі інтегрального й міжгалузевого підходу (інтелектуальної індустрії, фінансів та інформаційних технологій). Для запуску платформ Індустрії-4 об'єднуються зусилля органів влади, науково-дослідних установ та бізнесу [6].

В Україні процеси формування політики розвитку промисловості мають певну специфіку. За часів незалежності ставлення органів публічної влади до промислової політики було неоднозначним і змінювалось разом із трансформаційними змінами у суспільстві й навколишньому середовищі. Ставлення до промислового розвитку, його значення для економіки країни і до політики розвитку промисловості змінилось і набуло більш чіткого визначення ще на початку 1996 р. На це вплинула затверджена Кабінетом Міністрів України (КМУ) Концепція державної промислової політики України, де містилося таке визначення: «державна промислова політика – це діяльність

Уряду, спрямована на збереження, підтримку і розвиток вітчизняних товаровиробників у галузях і виробництвах, що забезпечують життєві інтереси країни, насамперед її економічну безпеку, а також соціальний і культурний рівень життя народу» [30]. У концепції визначалися шляхи і методи активізації промислового та науково-технічного потенціалу, запобігання кризовому стану промисловості і процесів деіндустріалізації. До складу завдань уряду були віднесені підтримка промислового комплексу, створення комплексного механізму структурної перебудови і поліпшення інвестиційного клімату з метою розвитку високих і ресурсозберігаючих технологій та виробництво конкурентоспроможних промислових товарів. Стратегічні положення концепції були розраховані на 15–20 років і базувались на основних засадах економічної та соціальної політики держави, їх узгодження з Програмою діяльності КМУ. Концепція повинна була стати основою для всіх інших програм органів державної виконавчої влади в галузі формування і розвитку промислового комплексу, фундаментальних і прикладних досліджень у сфері промислового виробництва, стратегічним орієнтиром зростання соціального і культурного рівня життя [30].

Промисловість розглядалась як основа для забезпечення економічної могутності держави, всебічної мобілізації інтелектуальних, фінансових і матеріальних ресурсів, максимального збереження кадрового і науково-технічного потенціалу країни, забезпечення попиту на продукцію на внутрішньому і зовнішньому ринках та ін. Були визначені напрями наукових досліджень, пріоритетні галузі й виробництва, у тому числі виробництва з розробки ракетно-космічної техніки та літакобудування, суднобудування, верстатобудування, а також мікроекономіки, системи зв'язку, електротехніки, приладобудування, виробництва деяких видів продукції легкої і харчової промисловості тощо. Передбачалося створити науково-технологічні центри з розвитку пріоритетних напрямів техніки і технологій міжгалузевого характеру, доведення частки «заводської» науки до 25–30 %. Для цього передбачалось об'єднання великих наукових установ у цілеспрямовані наукові центри, створення самостійних наукових установ проблемно-орієнтованого напрямку, інших навчально-науково-виробничих формувань і загалом створення

розгалуженої і більш гнучкої мережі організації науково-технічної сфери. Передбачалось розв'язання державних проблем і виконання завдань критичних технологій через чинну Національну програму України «Критичні технології». Внаслідок цього повинна була сформуватись нова модель НДДКР. Основна увага була сконцентрована на створенні виробничо-технологічних комплексів і фінансово-промислових груп, які б об'єднали технологічно й коопераційно пов'язані підприємства, науково-дослідні установи, банки, інвестиційно-фінансові і страхові компанії та торговельні організації. Основною ланкою в індустріальній системі держави був обраний машинобудівний комплекс. Визначена нова роль галузевих міністерств і відомств, яка мала відображатися у визначенні ними технічної політики галузей, розміщенні державних замовлень, управлінні державним майном (акціями, паями) разом із регіональними органами виконавчої влади та контролі за його ефективним використанням. Згідно з концепцією основні положення і маневреність державної політики мали відтворюватись у цільових комплексах програм розвитку, а також програмах іншої спрямованості, у тому числі спрямованих на розв'язання міжгалузевих проблем, використання інвестиційних та інноваційних проєктів, розв'язання регіональних галузевих і науково-технічних проблем та удосконалення управління промисловістю зокрема [30].

За період з 1999 по 2003 р. теорія і практика розробки промислової політики сформували такі її характерні риси, як загальносистемність і локальність. Але при переважанні загальносистемних цілей напрями політики не спрямовувались на галузі, а стосувались суб'єктів господарювання всіх видів діяльності, які впливають на стан економічного середовища і суб'єктів ринку. Вони спрямовувались на макроекономічні процеси і містили заходи державного впливу на економічне життя, стосувались його технічних, екологічних, економічних та інших змін. Локальні політики призначались для впливу на окремі галузі по «вертикалі» аж до первинних ланок, але не передбачаючи спільного управління процесами їх розвитку. Деякі прямі впливи держави на розвиток окремих галузей здійснювався разом із владою територій. З розвитком ринкових відносин, функціонування промисловості стало набувати нових рис: поява різних форм власності, посилення і поглиблення трансформаційних процесів і напрямів

діяльності галузей промисловості, їх зорієнтованість на виробництво експорто-орієнтованої продукції без урахування потреб країни, продовження існування ресурсоемних галузей і низки технологічного виробництва без урахувань потреб населення України. Це створило умови для безсистемності й недостатності керованості розвитком промисловості, нерегульованих змін, порушень її структури і динаміки. Кардинальні зміни у зв'язках і відносинах стосовно вирішення питань розвитку промисловості стали відбуватись і між галузями, виробництвами, суб'єктами господарювання, владою і бізнесом. Змінився зміст і структура суспільних господарських процесів, а також відносини між їх учасниками. Поглиблення трансформаційних процесів у глобальному навколишньому середовищі також впливало на внутрішні зміни в промисловому комплексі країни, однак адекватної реакції на формування різних ситуацій у сфері господарського відання не відбулося.

Незважаючи на достатню обґрунтованість і вичерпне бачення теоретичного і практичного змісту, напрямів і шляхів реалізації Концепції державної промислової політики (уключаючи її галузеві аспекти ще у 1996 р.) в Україні панував макроекономічний підхід до її розвитку. Ставка робилась на фінансову стабілізацію, поглиблення інституційної діяльності, широкомасштабний приплив у вітчизняне виробництво іноземних інвестицій, але очікуваного зростання промисловості не відбулось. На початку 2003 р. Указом Президента була схвалена нова Концепція державної промислової політики [31] і поставлено завдання, спираючись на концепцію, розробити Державну програму розвитку промисловості на 2003 – 2011 рр. Державна промислова політика була визначена як важливий складник загальнодержавної політики і «спрямована на досягнення промисловістю якісно нового рівня розвитку, посилення промислового потенціалу держави, задоволення потреб населення, зростання обсягів виробництва і підвищення конкурентоспроможності промислової продукції» [33]. Вона передбачала реалізацію стратегії випереджального розвитку та євроінтеграції, визначених у посланні Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір» [10]. Визначені в концепції засади стратегії економічного і соціального розвитку України включали такі основні принципи державної промислової політики, як: забезпечення національних інтересів; соціальна, екологічна спрямованість

реформування промисловості; реалізація інноваційного типу розвитку промисловості; поєднання державного регулювання з ринковими механізмами саморегуляції; програмно-цільовий підхід до вирішення завдань промислової політики; поглиблення процесів інтеграції у світову економіку і насамперед європейських країн [31].

При розробці галузевих політик розвитку промисловості передбачалось застосовувати такі стратегії, як: стратегія використання природних ресурсів; стратегія «переслідування» («копіювання») випуску конкурентоспроможної продукції зарубіжних країн; стратегія «лідерських технологій»; «проривна» стратегія. Усі вони були спрямовані на досягнення нового технологічного рівня промисловості України, передбачали відповідне реформування галузей і були віднесені до безпосереднього (адміністративного) й опосередкованого (нормативно-правові акти) впливу органів державної влади і кадрової політики. Першочерговим напрямом державної промислової політики був напрям «Реформування системи управління промисловістю», який включав: реформування системи управління промисловістю; структурну політику; інституційну політику та розвиток ринкових відносин; науково-технічну й інноваційну політику; політику у сфері інвестицій; політику у сфері внутрішнього і зовнішнього ринків; управління державною власністю; фінансово-кредитну політику; кадрову політику; соціальну політику; політику у сфері екологічної безпеки; галузеві особливості державної промислової політики; регіональну промислову політику й інтеграцію України в європейську і світову економічну спільноту [31].

Для реалізації основних напрямів розвитку державного потенціалу передбачалось реформування системи управління реалізацією політики. Була прийнята дворівнева система управління. На першому рівні (державному) функції формування і реалізації державної промислової політики покладались на міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, за якими залишались повноваження з формування і реалізації єдиної промислової політики, передбачено посилити координацію роботи суміжних секторів економіки і налагодження ефективної взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері управління промисловістю. Другий рівень передбачав надання

більших повноважень суб'єктам господарювання (корпораціям, холдингам, фінансово-промисловим групам тощо) з реалізації промислової політики на рівні підприємств. Ця система управління передбачала заходи щодо підвищення якості управлінських рішень, запровадження комп'ютерних технологій для інформаційного забезпечення [31]. Слід підкреслити, що передбачались і суттєві структурні зміни самої промисловості – освоєння виробництва з високотехнологічними властивостями та підвищення технічного й технологічного рівнів підприємств агропромислового комплексу, стимулювання наукоємних технологій, мікроелектроніки, авіакосмічної галузі тощо [31].

Після затвердження на Саміті ООН глобальних цілей сталого розвитку до 2030 р., які підтримали всі країни, до цього процесу приєдналась і Україна, схваливши Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [49]. Вона підтримала проголошені ООН глобальні цілі. В Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [55] і прийняла загальну концепцію сталого розвитку, яка передбачає використання таких інструментів розвитку, як стала індустріалізація суспільства. Вони презентується як фактор економічного розвитку, всеохоплюючого промислового розвитку, екологічної сталості і соціальної інклюзивності. Після їх наголошення в Україні почалось масштабне опанування методології розробки стратегій і планів розвитку на національному, галузевому і місцевому рівнях. Нині налічуються десятки прийнятих і запропонованих стратегій на довго- і середньостроковий періоди часу. В цих стратегіях промисловість розглядається як основна база економічного розвитку. Ця її роль представлена в документах: Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 р. [43]; Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 р. [45]; Стратегія розвитку цифрової інфраструктури стратегічних галузей промисловості, оборонно-промислового комплексу України до 2025 р. [48]; Стратегія розвитку внутрішнього водного транспорту України на період до 2031 р. [44]; Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р. [46]; Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 р. [47]; Стратегія імпортозаміщення в стратегічних галузях промисловості [41] та інші. Усі стратегії дотичні до Стратегії розвитку промислового комплексу України [34], що підкреслює її значущість і роль в

економіці. Однак високий рівень методологічної розробки на практиці поки не реалізований. Прогалини простежуються в розвитку технологічних процесів і техніки, в комунікаціях, у відсутності сучасних стандартів виробництва промислової продукції, у слабкій адаптації галузей до змін та ін. Доцільно також підкреслити такі характерні особливості стратегій, як їх якість і методологічний рівень і урахування в їх розробці даних стану і результатів діяльності об'єктів господарювання, для яких вони розробляються. Майже кожна стратегія розвитку в тій чи іншій галузі чи сфері містить стратегічні цілі, мету, ключові напрями і їх досягнення, базові інструменти й завдання, механізми реалізації з урахуванням сучасних світових тенденцій і особливостей розвитку України. Відрізняються стратегії з хорошою структурованістю.

Однак суттєва частка факторів, які впливають на розвиток промисловості, так досі і не враховувані. В аналітичних дослідженнях фактори, що визначають зміни в промисловості визначають зміни і науково-технічного прогресу України, кооперацію і розвиток спеціалізації. Але напрями відтворювальних процесів в них відображаються неявно. Подорожчання відтворювальних процесів, матеріальних потреб населення, внутрішніх потреб країни майже не розглядаються. Недостатня увага приділяється удосконаленню спеціалізації, формуванню технологій розподілу праці, структурі і виробничій збалансованості, соціальній і виробничій інфраструктурі, раціоналізації перевезень, збалансованості і пропорційності виробництва та ін.

В Україні в довоєнний період індустріальний потенціал був сконцентрований переважно в 7 областях: Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Полтавській, Харківській, Київській і Луганській, з великою часткою в них добувної промисловості. В інших регіонах більшість галузей – переробні, що засвідчує деформацію структури промисловості і не сприяє підвищенню частки високотехнологічних галузей та збільшенню частки в усіх галузях інноваційного сектору: електронній промисловості, приладобудуванні, верстато-інструментальній галузі, промисловості спеціальних видів, машинобудуванні для гірничої галузі, хімічній та інших видах промисловості. І вже сьогодні спостерігається велика необхідність в потужних індустріальних платформах управління процесами індустріалізації, на яких може розвиватись

економіка держави інноваційного типу. Вирішенню всіх цих питань сприятиме запровадження нової парадигми розвитку Індустрія-4, яка передбачає не звичайну інформатизацію і комп'ютеризацію виробництва. Вона пропонує нові виробничі системи, формує новий етап розвитку суспільства, при якому мають впроваджуватись не окремі заходи і стратегії в різних галузях і просторах діяльності, а створюватися нові гіперсистеми, штучний інтелект, 3D-друк і еволюційні моделі господарювання й управління. Саме ці процеси і створюють нову архітектуру змісту Четвертої промислової революції, новий етап розвитку суспільства економіки і культури життя.

Формування моделі відновлення й економічного зростання України потребує суттєвого підвищення рівня технологічності виробництва, що сьогодні проголошується в положеннях і нормативно-законодавчих актах про стратегії і стратегічні плани. Як стверджують розробники «Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020–2030 роки) часові горизонти», ініціатором стратегій повинна бути держава [52]. А також саме держава повинна бути ініціатором перетворення країни, ключовим драйвером інновацій та їх споживання. Цю функцію вона повинна взяти на себе, і повну реалізацію заходів стратегій вона також повинна почати з себе. Необхідними стають інновації в публічному сегменті діяльності – державному управлінні й усіх державних структурах. Лідером інновацій повинні стати державні службовці, що потребує залучення до органів публічної влади високоорганізованих і високоосвічених фахівців, наділених належними повноваженнями і конкретною відповідальністю за результати виробничих рішень і заходів.

Узагальнений процес управління реалізацією стратегічних програм та планів, що стосуються промислової політики, покладений на: Кабінет Міністрів України, який концентрує й узагальнює інформацію про стан виконання завдань і стратегій, здійснює заходи щодо їх удосконалення; Міністерство економічного розвитку і торгівлі – збирає інформацію про виконання заходів, розробляє пропозиції щодо покращення стану; Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України – сприяє залученню вітчизняних та іноземних інвестицій у розвиток стратегічних галузей промисловості; інститути громадянського суспільства, які контролюють діяльність органів

влади. Але у складі цих заходів недостатньо або повністю відсутні питання про відповідальність за порушення процесів повоєнного відновлення і розвитку, відхилення показників відновлювальних процесів від запланованого рівня. Пошуку неопрацьованих і неконтрольованих поточних заходів увага приділялася вкрай недостатньо. Не виокремлювався і регіональний розвиток.

Невіддільною складовою частиною інституційного середовища країн сучасного світу є аналітичні центри, які являють собою професійні аналітичні організації й інститути громадянського суспільства. Вони існують у державах з різними типами суспільно-політичного устрою і вже довели свою важливість для влади, суб'єктів господарювання і суспільства. Ці організації досить гнучкі й адаптивні до різних умов функціонування країн. В Україні аналітичні центри з'явилися майже одночасно з набуттям нею незалежності. Вони беруть участь у розробці концептуальних документів держави в різних сферах, у тому числі політичній, соціальній, економічній та інших. В розробці концепцій державної політики і програм їх реалізації в різних галузях вони надають оцінку існуючих систем національного й місцевого рівня і презентують себе як «фабрики думок». Так, Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова ґрунтовно вивчає можливості, важелі і перспективи майбутнього країни, продукуючи знання в різних галузях [38]. Інформаційно-аналітичний центр «Громадський простір» аналізує компетенції політик, дотримання конституції, дійсні умови їх реалізації, розробляє рекомендації, програми і прогнози [13]. Існує низка дорадчих консалтингових центрів, які забезпечують аналітичними матеріалами і супроводжують розробку концепції розвитку промисловості та її стратегічних галузей. Велика увага приділяється наданню інформації в цьому напрямі Українському інституту майбутнього [50].

Водночас аналізуючи передумови розроблення стратегій, стратегічних програм і планів розвитку, можна побачити й однотипність наданих систем показників, які використовуються в структурах аналізу. Ознайомлення з пропозиціями аналітичних центрів України, змістом стратегій і планів розвитку показує, що вони не розробляються за взірцями стратегій країн ЄС, а просто копіюють їх (що безумовно є позитивним). І хоч досвід цих країн надзвичайно важливий для України, її сьогоденний стан і можливості ще недостатні для

повного використання досвіду країн ЄС. У післявоєнний період слід спиратися на власні можливості, розглянути позитивні риси наявних стратегій розвитку, позбутись хронічних недоліків і недоопрацювань, підвищити колективну й індивідуальну відповідальність, усунути інституційні й регулятивні бар'єри, активніше запроваджувати прогресивні структурні зрушення та залучити до реалізації стратегій високопрофесійний кадровий потенціал, що дасть надію на інтеграцію країни в економіку ЄС.

На сучасному етапі звертає на себе увагу відсутність у виконуємому аналізі передумов розробки стратегій і планів, причин і наслідків невиконання заходів попередніх стратегічних програм і причин появи ще більшої кількості невирішених проблемних питань. Оприлюднені нові стратегії мають і безглузді гасла, що викликають недовіру до їх виконання ще на початку шляху, тим більше що заходи попередніх стратегій також не були повністю виконані, але причини й наслідки такого стану вкрай недостатньо опрацьовуються. Постійне наголошення на нестачі коштів не викликає довіри до використання всіх можливостей влади в подоланні наявних негараздів. Відсутність коштів надзвичайно важливий чинник, але для виконання планів, крім фінансів, необхідна ціла низка інших чинників, які не оприлюднюються, не використовуються і надалі залишаються некерованими і нерегульованими.

Європейські країни протягом багатьох років продовжують політику впровадження інновацій у промисловий сектор. Їх плани вражають своїми масштабами, а Україна, яка має величезний ресурсний потенціал, досі не спромоглась забезпечити достатню підтримку розвитку промислового потенціалу країни, який є основною базою економічного розвитку суспільства. Промислова політика Європи нині будується на новій парадигмі і нових підходах смарт-технологій, що формує в промисловості і її нову реалізацію Індустрію-4. Розробляються й імплементуються нові моделі економічної діяльності, які сприяють появі радикально нових ланцюгів вартості. В Україні популяризацію Індустрії-4 поки взяла на себе не держава, а український бізнес і громадянське суспільство. Асоціація підприємств промислової автоматизації України (АППАУ) є координатором національного руху «Індустрія 4.0 в Україні» та розробником проєктів для її інституалізації на державному та

регіональному рівнях, спираючись на досвід європейських та інших розвинених країн щодо створення державних платформ Індустрії-4, у тому числі з розвитку промисловості України в ланцюгу: освіта – державна політика – місцева політика – проекти розвитку промисловості – їх запровадження.

На сьогодні необхідне більше розуміння і врахування теоретичного підґрунтя для аналізу й обґрунтування факторів модернізації і якісної трансформації існуючих політичних стратегій України, розроблених у довоєнний період, зменшення технологічних і технічних розривів промислових процесів, що сприятиме вибудовуванню трансформаційних змін в єдину систему публічного управління. Для опору негативним змінам існуючих теорій необхідно обирати каталізатори соціально-економічного зростання з урахуванням недопущення кумулятивних системних причин занепаду, використовуючи інноваційні моделі державного управління.

В Україні в умовах воєнного періоду особливу роль відіграють і будуть відігравати у післявоєнний період соціальні чинники. Теоретично їх значущість і роль досліджував Х. Зіберт, який розглядав їх впливи на результати діяльності промисловості у вигляді виробничої функції, в якій потенційно можливий рівень використання виробничих потужностей залежить від витрат чинників виробництва, у тому числі враховуються соціальні чинники. Зіберт вперше приділив увагу просторовому чиннику в контексті макроекономічного моделювання. Гуманітарні чинники та соціальні-політичні фактори в моделі регіонального зростання розглянуті в теорії Холла – Джонса. В моделі Солоу – Свана факторами зростання розглядалась сукупність якісних змін у праці та капітал, а їх вимірниками – приріст продуктивності факторів виробництва. Він розраховувався як різниця між показниками приросту обсягу виробництва в грошовому еквіваленті і приростом затрат на чинники виробництва [16].

Модель Солоу широко використовувалась для масштабного аналізу різних аспектів економічного зростання тривалий період часу. Особливим фактором зростання був визначений науково-технічний прогрес. Для прогнозування можливих тенденцій економічного зростання був отриманий такий результат: за рахунок НТП на 1 % зростання необхідно збільшити на 10–12 % інвестиції.

Важливою умовою для розвитку промисловості стає і ліквідування дефіциту

високопродуктивної зайнятості і використання резервів соціальних джерел розвитку як реальних чинників відтворення промисловості і економіки в цілому. Потрібна об'єктивна оцінка доцільності збереження існуючої галузевої і видової структури економіки і соціальної системи країни, що сприятимуть зниженню збитковості і збанкрутілості державних підприємств і позитивному впливу на зміни виробничих процесів виготовлення продукції, необхідної народу України. Ця інформація надасть уявлення про необхідність реформатування виробничих потужностей на базі розвитку нових джерел і відновлення ритму процесів господарської діяльності та запровадження нових організаційно-правових форм їх здійснення. До останніх у сучасному світі відносять корпоративні і кластерні форми, міжгалузеві комплекси, горизонтальні мережеві спеціалізовані підприємства, регіональні науково-технічні організації і об'єднання, науково-технічні кооперативи, інституційні, комунікативні та інші підприємства.

Узагальнюючи вищезазначене можна стверджувати, що розробці стратегій і планів повоєнного відновлення промисловості повинні передувати аналіз існуючого стану і готовності суб'єктів господарювання до відновлення, зростання і викликів майбутнього. Визначення характеристик їх критичного стану, ключових драйверів, необхідних для нарощення виробництва, можливе за допомогою активізації технічних, сировинних, людських і соціальних факторів розвитку.

Концептуальне обґрунтування заходів відновлення і створення умов розвитку промислового комплексу в післявоєнний період потребує перегляду змінених умов господарювання для своєчасної релаксації підприємств, які мають зосереджуватись на пріоритетних напрямках розвитку галузей, хоча продукція базових галузей не розглядається пріоритетною, яка потрібна для забезпечення потреб населення країни, не повинна залишатися поза увагою. Важливим є врахування суспільної значущості галузей для розвитку регіонів для потреб населення і територій. Головною умовою розвитку промисловості регіонів повинно стати зростання інноваційно активних підприємств, які вже використовували і в подальшому можуть використовувати прогресивні технології і потенціал людського розвитку. Їх відновлення потребує також розробки особливої політики – політики розвитку галузей промисловості кожного регіону, в якій будуть визначені якість і інноваційність, збереження існуючих можливостей в кожному регіоні.

Суттєву роль відіграє і повнота інституційного забезпечення організаційно-правових засад управління, які визначають обґрунтованість і регламентованість ключових векторів його розробки. Інструментом управління розробкою політик і стратегій функціонування промисловості в післявоєнний період повинна стати врахування багатокритеріальності її побудови, чому сприятиме застосування функціонального, системного, інтеграційного, комплексного, кластерно-корпоративного, соціально-економічного підходів та інших складових вибору і розбудови механізмів управління модернізацією промислового сектору економіки. Пошук нових ідей щодо зміцнення і розвитку промисловості України повинен здійснюватись на основі активізації наукового, людського, виробничого і підприємницького потенціалів з урахуванням їх інфраструктури, встановленні динаміки позитивних змін і падіння за низкою показників, які відображають існуючий стан. Детермінація відносин у процесах діяльності повинна враховувати політичні, адміністративні, демократичні і ринкові умови функціонування промисловості і ступінь інтегрованості у світову економіку.

Методологічною забезпеченістю засобів розробки політики промисловості регіону повинні стати напрями, заходи, зміст і процеси інноваційних інтегрованих перетворень з визначенням ключових трансформацій, надання організаційно-управлінської підтримки видової, секторальній і міжсекторальній взаємодії суб'єктів господарювання і їх органів управління, сприяння концентрації локальних фінансових потоків в регіональну мережу фінансових ресурсів галузей регіонів, які генерують, комбінують ключові напрями діяльності і напрями позитивних трансформаційних зрушень. Це сприятиме генеруванню, мобілізації і оптимальному використанню потенціалу регіонів і їх здатності підтримувати поточну і стратегічну конкурентоспроможність і забезпечення розширеного відтворення умов життєдіяльності регіонів.

Промислова політика кожного регіону повинна відображати сукупність завдань політик галузей, розташованих на їх територіях, для отримання уявлення про існуючий і можливий базис існування і життєдіяльності жителів регіону, формуємий спільність видів діяльності, сфер, галузей, систем, суб'єктів господарювання і партнерських відносин органів влади, населення і бізнесу.

Розбудова політики розвитку промисловості регіонів потребує і чіткого

визначення у правовому полі повноважень, прав і обов'язків щодо вироблення політики її обґрунтування і реалізації.

Розробка ефективної промислової політики досягається багатьма чинниками у складі яких суттєву роль відіграє система управління. На підвищення рівня розвитку регіонів і промисловості впливають усі види системи управління: державне управління, регіональне управління, галузеве управління, управління об'єктами господарювання, які взаємодіють між собою. Графічна інтерпретація взаємозв'язку і взаємопідрядності між рівнями управління промисловістю наведена на рис. 2.1.

Рис. 2.1 Графічна інтерпретація зв'язків між рівнями управління промисловістю країни

Прим. складено автором

На кожному рівні управління визначаються і затверджується раціональний розподіл і перелік видів обов'язків (перспективних, поточних, оперативних) і розподілений перелік функціональних завдань і алгоритмів їх вирішення за використовуємою інформацією в часі, за якістю і формами надання. При цьому підвищення уваги приділяється до застосування об'єктно-цільового підходу до вирішення завдань управління, замкненого, системного (на рівні галузі) циклу прийняття рішень в системному порядку при користуванні єдиною базою розподілених даних, прийняттю рішень за

результатами аналізу здійснення галузевих завдань, застосовуючі порівняльні, середні, індексні, балансові та інші показники, що розраховуються за розширеними каналами зв'язку відомчих (галузевих) інформаційних мереж.

На кожному рівні існують і відповідні рівні органів влади, причетних і відповідальних за якість розробки і здійснення заходів політики.

Одним із найважливіших напрямів промислового розвитку регіонів слід розглядати і «прискорений розвиток соціально орієнтованих галузей промисловості, насамперед: галузі зв'язку; місцевої промисловості на базі ефективного і повного використання місцевих матеріальних і сировинних ресурсів; легкої промисловості шляхом стабілізації та нарощування виробництва текстильної й хутряної продукції; харчової промисловості на базі переробки сільськогосподарської продукції; деревообробної, целюлозно-паперової промисловості та промисловості будівельних матеріалів; виробничої інфраструктури та підприємств, що обслуговують основне виробництво» [40, с. 341].

Рис. 2.2. Структурна схема органів влади, очолюючих розробку і реалізацію політики розвитку промисловості

Прим. складено автором

Не меншої уваги потребує визначення галузевих пріоритетів розвитку малих монофункціональних міст. Здійснення глибоких якісних перетворень

промислового комплексу країни потребують всі сфери суспільного життя, що повинно знайти відображення в політиці розвитку промисловості в повоєнний період. Розширення галузевої спеціалізації регіонів, виведення з експлуатації або перепрофілювання виробничих потужностей, формування регіональних виробничих і інфраструктурних мереж, створення нових організаційних структур, що здійснюють інноваційну діяльність (інноваційні центри, технопарки, трансфертні та інфраструктурні фірми, підтримка виробництв із замкненим циклом і науково-промислових фінансових груп, концернів, корпорацій) потребує розробки нових механізмів управління промисловим розвитком регіонів і створення дієвої системи регіональних інституцій, які працюють на забезпечення розвитку регіонів.

Чітке врахування адміністративно-територіальних і ринкових умов господарювання, розрахунки обсягів втрат і зруйнованих об'єктів нададуть повне уявлення про зміст відновлюваних і модернізаційних заходів у промисловості України в післявоєнний період. Сценарії їх реалізації доцільно розробляти за рівнем складності і обсягом руйнувань в регіональному і галузевому вимірі:

- кількість громад, які безпосередньо перебували в зоні воєнного конфлікту і найбільше постраждали під час воєнних дій;
- промисловість районів, які опинилися в зоні воєнного конфлікту і зазнали руйнування великою мірою і глибиною розрухи інфраструктури і виробничих об'єктів господарювання;
- регіони, які зазнали порівняно з іншими лише матеріальних руйнувань, але мали природні й соціальні збитки.

Кожен сценарій слід розробляти за такими етапами: відтворення, оновлення, створення основ розвитку, спираючись на знання, інновації, інформаційно-комунікативні технології і технології Індустрії-4. Напрямом подальших досліджень стосовно виходу промисловості України з кризи повинно стати методологічне забезпечення стратегій і планів розвитку промисловості з урахуванням Четвертої промислової революції.

2.2. Аналітико-діагностичне обґрунтування розробки заходів політики відновлення і розвитку промисловості регіонів

У складі напрямів цілеспрямованої діяльності Уряду країни стосовно розвитку управління промисловим комплексом повинно бути зосередження уваги на розробці і реалізації промислової політики з її науковим обґрунтуванням розробки і застосування всіх інструментів інших політик (бюджетної, кредитної, податкової, інфраструктурної, регуляторної, освітянської, наукової, інформаційної та ін.) та заходів модернізації і розвитку галузей і суб'єктів господарювання, які визначені у відповідних стратегіях і планах.

Усі складники розвитку галузей повинні були спрямовані на забезпечення добробуту та здоров'я населення, енергозабезпечення й енергозбереження, забезпечення конкурентоспроможності української промисловості на світовому ринку, досягнення необхідного рівня оборони, завантаження вільних виробничих потужностей, а також заходи, пов'язані із захистом вітчизняних виробництв, які були віднесені до сфери критичних технологій і розв'язання проблем промисловості. Для цього передбачалось використовувати програмно-цільовий метод через чинну Національну програму України «Критичні технології» [30, гл. 3, п. 3]. Основні положення державної промислової політики передбачалось реалізовувати з максимальною орієнтацією на власні можливості шляхом використання механізму програмно-цільового планування і розроблення щорічних програм, планів і прогнозів економічного розвитку з урахуванням конкретних ситуацій, поєднання державного впливу і ринкових регуляторів на розвиток промислового виробництва [30, гл. 7, п. 2].

При цьому передбачалось використовувати принципи наступності, спадкоємності і нового рівня відповідальності керівництва і виконавців за запланований рівень досягнення цілей [11; 37]. Наголошені цілі і заходи їх досягнення в сформованих політиках є дійсно інноваційними. На жаль такого конкретного уявлення і заходів в кроках розвитку промисловості України ще й досі немає. Уявляється, що її така сутність може бути відтворена шляхом проведення аналітико-діагностичної оцінки стану промисловості і потреб країни в її продукції.

Слід відмітити, що в Україні вже сформувався достатньо великий обсяг методологічних і аналітичних наробок стосовно розробки методів аналізу, стану і стратегування розвитку промисловості України. Але вони не об'єднані між собою і не створюють єдиний консолідований пакет документів проведення аналітичних досліджень перед розробкою політики і стратегії її реалізації. На необхідні зміни підходів до планування розвитку промислового комплексу країни звертають увагу і експерти Аналітичного центру Industry4Ukraine, які запропонували методiku визначення цілей та інструментів для промислової політики EQuIP від UNIDO. Ця методика була розроблена ще у 2011 р. UNIDO, агенцією ООН з промислового розвитку, спільно з німецьким товариством міжнародної співпраці GIZ для допомоги країнам, що розвиваються. В Україні вона була лише частково застосована у 2017 р. при розробці промислової стратегії [56].

Методика акцентує увагу на аналізі безпосередньо процесів розробки промислової політики, методах декомпозиції цілей та переліку інструментів для процесу розробки. У ній передбачається консолідація головних інституцій промислового розвитку (уряд, галузеві асоціації, аналітичні агенції, наукових інституцій тощо). Першим етапом розробки промислової політики при запровадженні методики повинно бути послідовне проходження процесів від діагностики промисловості та постановки стратегічних цілей до визначення механізмів (зон втручання) політики, відповідних інструментів, бюджету, відповідальних за її здійснення та пропозицій щодо нормативно-регуляторних змін і насамкінець плану дій та системи моніторингу і контролю. Були визначені 3 ключові завдання, 18 зон втручання (напрямів) українського уряду в розвиток промисловості за допомогою близько 60 інструментів. Але до проєктів стратегії промислового розвитку України ця методика не увійшла, хоча цілі розвитку, які були обґрунтовані і пропонувались для здійснення у 2017 р. і залишаються релевантними і сьогодні (розвиток переробної промисловості та високотехнологічних секторів; запуск масштабних інфраструктурних проєктів, які можуть створити внутрішній попит на продукцію національної промисловості; розвиток людського капіталу у промисловій сфері; інноваційний та цифровий розвиток).

Сьогодні фокус Аналітичного центру Industry4 Ukraine є на проєктах чи мініпроєктах стратегування – розробка національної кластерної політики й підготовка окремого огляду стану механізмів та інструментів для промислової політики; проєкт смарт-спеціалізації; створення належної координації дій з Центром економічного відновлення (ЦЕВ), який був і зостається відповідальним за координацію всіх аналітичних центрів країни для розробки економічної стратегії 2030 [56].

Вагому роль у виборі шляхів розвитку промисловості відіграє Український інститут майбутнього. 1 жовтня 2021 р. він презентував Концепцію розвитку стратегічних галузей промисловості України, яка повинна стати основою для розробки Державних цільових програм реформування та розвитку окремих галузей промисловості. Запропоновано понад 30 різних інструментів розробки державної політики та її регіональних аспектів. Серед обраних основних стратегічних галузей промисловості наголошені: верстатобудування та інструментальне виробництво, електронна та радіоелектронна промисловість, хімічна промисловість, титанова і легка промисловість, переробка в системі агропромислового комплексу, авіабудівна промисловість, ракетно-космічна промисловість й оборонно-промисловий комплекс. Для вибору інструментів розробки шляхів розвитку промисловості застосовані структурний і ринковий підходи. Запропоновані інструменти управлінського втручання у ринковий процес, у тому числі: митні тарифи, субсидії експортерам, повернення ввізного мита експортерам, податкові пільги, стимулювання внутрішніх та прямих іноземних інвестицій, цільових кредитів, субсидування процентних ставок, субсидування орендної плати. Запропоновано передбачати і пільги щодо нарахувань заробітної плати, субсидії та гранти на розвиток персоналу і на наукові дослідження та розробки [17].

Головними стратегічними ініціативами та напрямками розвитку Індустрії-4, що були передбачені до 2022 р.: інституціалізація розвитку промислових хайтек-сегментів на рівні держави; створення інноваційної екосистеми промислових хайтек; прискорення кластеризації і поглиблення корпоратизму у сфері Індустрія-4.0 як на регіональному, так і національному рівнях, за допомогою яких мають вирішуватися ряд завдань як за зростанням цінності в

ланцюжках своїх екосистем, так і за зростанням експорту; повномасштабна диджиталізація ключових секторів промисловості, енергетики та інфраструктури; максимальна інтеграція інновацій Індустрія-4.0 у стратегії оборонного комплексу та безпеки країни; запуск експортних програм для промислових хайтек-секторів, інтернаціоналізація та інтеграція у світовий простір. Заходи повинні були спрямовуватись на опанування процесів європейського і світового розвитку і фокусуватись на підвищенні консолідації головних стейкхолдерів та урядових структур. Ці пропозиції, на думку розробників, детально висвітлюють заходи, закладені у стратегічні прогресивні цілі сталого розвитку. Але при цьому підкреслюється, що всі галузі і програми їх розвитку потребують для власного розвитку окремого обґрунтування щодо застосування в них пропонованих шляхів і перспектив майбутнього з урахуванням інтересів головних стейкхолдерів і контролю за їх здійсненням [42].

Існують і інші дослідницькі аналітико-діагностичні пропозиції для розробки стратегій і планів розвитку, які переважно спрямовані на окремі чи пріоритетні галузі промисловості. Однак за часи розробки вони не акумулювали і не враховували сьогоdnішній руйнівний стан підприємств промисловості України і глибину збитків, які задані галузям воєнними діями. Тому і досі вже при розгортанні процесів руйнування складається враження, що Уряд країни і його профільні міністерства не звертають на нього увагу і не зосереджуються на глибинних проблемах руйнування промисловості і необхідності майже її повного відтворення, не зосереджуються на вирішенні питань їх цілісного розгляду як національного багатства. В наступний період мова йдеться тільки про пріоритетні (прибуткові) галузі, а не про всі, які випускають продукцію необхідну для підтримки всіх процесів життєдіяльності народу України, тобто і тих галузей, стан яких суттєво погіршився через воєнну агресію, але їх продукції потребує народ країни зараз і в майбутньому.

Розуміння напрямів і шляхів подолання наслідків війни поки відсутнє. 7 березня 2023 р. «Європейський політичний центр» (European Policy Center, ЕРС, Брюссель) та «Міжнародний центр перспективних досліджень» (МЦПД) провели експертну дискусію на тему «Відбудова України: відбудовувати краще

та розумніше» [7], де представлено аналітичний документ «Відбудова України: ініціативи, підходи, рекомендації», в якому комплексно проаналізовані приклади післявоєнної відбудови інших країн та сучасні ініціативи щодо відновлення нашої країни. У процесі обговорення проблеми підкреслювалось, що ні міжнародна спільнота, ні сама Україна досі не мають консенсусу, а ні щодо джерел фінансування, а ні щодо інструментів реалізації проєктів відновлення, а ні загальної концепції стосовного того, як буде реалізовуватись цей процес.

Тому вкрай необхідним стає пошук чітких відповідей на запитання, пов'язаних з відновленням економічного потенціалу держави. Однією з головних умов вирішення питання є проведення глибокого аналізу і діагностики промислового комплексу країни, матеріальної бази, здійснення заходів щодо відновлення і визначення обсягів і видів відновлення. Необхідним стає повне задіяння матеріальних і основних нематеріальних чинників, підтримка і забезпечення процесів їх використання, у тому числі організаційних, організаційно-правових, соціальних, структурних, регулятивних та ін. Водночас дії щодо розробки програм і планів відновлення України Урядом рекламуються, хоча і швидко не розгортаються.

До розробки Плану відновлення України була залучена велика кількість організацій, у тому числі Верховна Рада України, галузеві міністерства, Національна Рада з відновлення України від наслідків війни, офіс реформ, Центр стратегії відновлення України, територіальні команди підтримки реформ, агентства розвитку, Міжнародний центр перспективних досліджень, індустріальні парки України та ін. Вони надали багато пропозицій стосовно відновлення промислової країни взагалі, але на питання – що робити? де робити? як конкретно робити? скільки дійсно коштуватиме відновлення? хто повинен бути залучений? хто відповідальний? – та багато інших питань, які слід вирішити, конкретних відповідей донині немає. Інформація стосовно зрушень надається узагальнено і по ній складно уявити кордони відновлення. Для розробки галузевих, територіальних, виробничих планів дій потрібна реальна, деталізована і адресна інформація. Її можна і необхідно отримати тільки шляхом техніко-технологічного, організаційно-структурного, інституційного,

господарського і управлінського аналізу. Такі дані аналізу і висновки стосовно стану промислових об'єктів дозволять упорядкувати діяльність Уряду і всіх регіонів країни стосовно побудови і реалізації процесів відновлення.

Для аналітико-діагностичного оцінювання поточної, стратегічної і прогнозованої діяльності стосовно напрямів, заходів і ресурсів політики розвитку промисловості і кожного з її об'єктів слід користуватись не тільки рекомендаціями постанов і промов учасників з перерахованих вище керівних організаційних структур, а залучати до участі в обговоренні і прийнятті рішень самих суб'єктів господарювання, які найкраще знають стан, можливості і необхідні засоби для відновлення власних підприємств. Необхідно активізувати діяльність органів статистики і контрольних органів. Водночас слід враховувати, що достатнім досвідом аналітико-діагностичної діяльності і сучасними методами кількісної та якісної оцінки рівня стану виробничих ресурсів володіють не всі суб'єкти господарювання та територіальні громади. Тому для її здійснення слід залучати галузеві і регіональні науково-дослідні організації, заклади вищої і середньої спеціальної освіти і головне використовувати науково обґрунтовані єдині методи, схеми і алгоритми проведення аналітичних заходів.

Необхідно, щоб підприємства кожної галузі і суб'єкти господарювання (навіть ті, яких не зачепили воєнні дії) самостійно розробили проекти свого відродження по «горизонталі» і «вертикалі», оцінили досконалість організаційних засад виробництва й управління, можливості розвитку, виявили ступінь своєї відповідності сучасним умовам господарювання. Потрібно бути впевненими і в надійності висновків щодо здатності власних підприємств до подальшого розвитку, мати власне бачення шляхів подальшої розбудови, чітко уявляти зміст модернаційних заходів розбудови і їх вплив на майбутній розвиток підприємств, об'єктивно оцінити можливості фінансових витрат, потреби в допомозі з боку держави, зацікавленість бізнесових і суспільних організацій і громадських об'єднань і світового співтовариства.

Уявляється, що сьогодні проектування наймасштабніших заходів і планів відбудови в далекому майбутньому є недоцільним, оскільки сьогоднішній стан промисловості дуже низький, а його потреби надзвичайно високі, а в умовах повоєнної і воєнної економіки в Україні першочерговим завданням стає досягнення

стабільних умов життя і створення міцного фундаменту промисловості для поточного функціонування і зростання стійкості в умовах ринку.

Суб'єктам господарювання України надане право самостійно визначати свою організаційно-правову форму діяльності, адже за наявності проблем діяльності і необхідності подальшого розвитку підприємств прийнята організаційна форма, що існувала протягом усього життєвого циклу підприємства, може стати неефективною. В умовах кризових явищ збереження неефективних форм господарювання є невиправданим і аналіз відповідності наявних організаційно-правових форм організацій сучасним видам є бажаним.

Слід чітко визначати їх здатність до підтримки високого організаційного рівня діяльності і його можливостей забезпечувати стійкість підприємств, визначити їх здатність до підвищення організаційного впливу на результати господарювання і ефективність функціонування процесів діяльності. З урахуванням вищезазначеного, разом з аналізом нематеріальних організаційних чинників промислових об'єктів як складних утворень, доцільно обрати їх нові системотвірні характеристики: організаційно-правові форми господарювання і їх субпідрядність; способи і прийоми побудови виробничих процесів; види організаційних структур системи управління та інші характеристики.

На сьогодні кількість суб'єктів господарювання за організаційно-правовими формами надзвичайно збільшилась. В їх складі налічуються державні, комунальні та приватні підприємства, асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, акціонерні товариства, кооперативи, господарські товариства, споживчі товариства та багато інших. Усі вони функціонують на різних рівнях господарювання (макро-, мезо-, макрорівні, галузевому рівні), належить до різних форм власності, створені фізичними і юридичними особами.

В останні роки стали з'являтися нові види господарчих утворень, що надаються аналітичні послуги – аналітичні, консалтингові, проєктні та інші центри, які виконують роботу на умовах аутсорсингу по множинності видів (способів) організації виробничих процесів і організаційних форм індивідуального господарювання. Вони самостійно організовували свою діяльність в умовах ринку, набули власний досвід успішного господарювання і можуть бути залучені до участі в пошуку і реалізації шляхів розвитку будь якої галузі в т.ч. промисловості.

В останні роки широко дискутуються і пропонується створення нових організаційних форм діяльності в промисловій сфері. Одним із кроків вбачається створення і функціонування індустріальних парків, діяльність яких законодавчо була визначена ще у 2012 р. [29]. Але довгий час цьому не приділялась належна увага. У вересні 2021 р. розглянуто проєкт закону про внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки», зареєстрований 10 грудня 2020 р. № 4416-1, спрямований на залучення інвестицій у промисловий сектор економіки шляхом запровадження стимулів для формування і функціонування індустріальних парків. Зміни до чинного Закону України «Про індустріальні парки» були внесені. Індустріальні (промислові) парки визначені ініціаторами підтримки розвитку підприємств, господарська діяльність яких здійснюється в промисловій сфері [29]. Це підготовлені промислові майданчики з відповідною інфраструктурою, з податковими стимулами та спрощенням регуляторного режиму [12]. Подібні промислові «острови» розглядаються як каталізatori розвитку і існують у багатьох країнах. Однак в Україні відсутня позитивна динаміка діяльності створених індустріальних парків і є проблемні питання, вирішення яких потребує жорсткого державного контролю за їх діяльністю, налагодженням підтримки і належного керування ними з боку органів публічної влади на державному і галузевому рівнях. Сьогодні в Україні 63 індустріальних парки [14], але, на жаль, таких, що дійсно працюють, одиниці.

Останнім часом в Україні активізувався рух з організації кластерної діяльності. У 2020 р. група експертів кластерного комітету Industry4Ukraine розробила проєкт Національної програми кластерного розвитку до 2027 р. [23]. 24 березня 2022 р. був створений «Український кластерний альянс» із 16 кластерів та кластерних організацій України [51]. Але, на жаль, дієвих результатів кластеризації промисловості України поки не відмічається.

Вищезазначене свідчить, що, хоча дії з розвитку промисловості України є масштабними, конкретних результатів вони поки не мають. Це обумовлює необхідність передбачення перед впровадженням будь-яких модернізаційних заходів глибокого аналізу відновлюваних дій та їх обґрунтування. При аналізі насамперед доцільно отримати інформацію стосовно досконалості організаційних форм господарювання і використовуваних управлінських методів. Повинні бути

отримані відповіді на запитання: чи є вони найефективнішими серед інших видів, які мають реальні переваги? чи здатні вони відповідати на всі проблемні питання організації діяльності, які слід вирішити суб'єкту господарювання?

Іншим напрямом аналізу повинні стати способи побудови виробничих процесів, їх зв'язки у спільній виробничій системі. У їх складі слід розглядати рівень виробничих процесів, рівень спеціалізації, кооперування, комбінування, концентрації та їх сукупності і визначити, як вони впливають на кінцевий вид діяльності, чи є у них нереалізовані можливості, або чи не стали вони вже застарілими методами. Доцільним є і аналіз наявних можливостей застосування таких способів відновлення, як: реновація, реорганізація, конверсія і ревіталізація [3]. У кожного з них є привабливі риси, які можуть бути застосовані при розробці процесів відновлення.

Неодміним складником аналізу є оцінювання рівня застосування інноваційних методів і технологій діяльності, які впливають на якість, швидкість і результативність приймаємих рішень: впровадження сучасних інформаційних і цифрових технологій, технологій Блокчейну, використання аналітики великих даних (хмарних технологій), розумних машин та засобів тощо. Усі вони укріплюють шлях еволюційно-революційного підходу до технологій Індустрії-4, застосування сучасних алгоритмів розробки і прийняття рішень, моделей взаємодії органів управління суб'єктами господарювання з галузевими органами управління та органами публічної влади на державному, обласному та місцевому рівнях та застосування інших технологій в управлінську діяльність.

Аналітико-діагностичне оцінювання масштабів руйнування і збитків завданих війною підприємствам повинно проводитись у певній послідовності, що надасть можливість отримати об'єктивне уявлення про сьогоднішній і бажаний майбутній розвиток об'єктів господарювання. Укрупнено його можна для кожного господарюючого промислового підприємства здійснювати за такими етапами:

- аналіз і оцінювання типу виробництва, його потужності, науково-технічного рівня і можливостей виробляти конкурентоспроможну продукцію;
- оцінювання кількості і якості продукції підприємства для задоволення потреб територіальних громад, регіонів чи країни і можливостей експорту;

- оцінювання і перелік потреб для збереження чи модернізації виробництва із застосуванням інноваційних методів структурної перебудови системи управління і методів управлінської діяльності;
- оцінювання переваг використовуваної організаційно-правової форми господарювання (порівнянно з наявними), її здатності впливати на результати власної діяльності і діяльності держави;
- оцінювання структурно-організаційної досконалості і системи управління;
- організаційні заходи з відновлення підприємства, у т. ч. за рахунок власних та інших видів джерел, за напрямками (оновлення виробничих процесів; зміна організаційно-правової форми господарювання; зміна методів, засобів, принципів і технологій управлінської діяльності; зміна процесів коопераційної взаємодії між суб'єктами господарювання; підвищення тенденцій організаційної стійкості і збалансованості дій владних структур і суб'єктів господарювання);
- оцінювання й обґрунтування пропозиції стосовно доцільності застосування того чи іншого методу модернізації (реорганізація, інновація, конверсія та ін.).

Така аналітико-діагностична оцінка дозволить створити уявлення про стан і рівень збалансованості і структурно-пропорційної надійності дій щодо застосування інноваційних методів організації і управління швидкістю реально обґрунтованих трансформаційних процесів, застосування інформаційного інструментарію діяльності, встановлення обґрунтованих пропорцій продукції промисловості, а сукупність результатів аналізу підприємств усіх галузей, у тому числі в територіальному аспекті дозволить оцінити власну здатність країни до відновлення своєї промисловості та її розвитку відповідно до вимог Індустрії-4 разом з країнами ЄС. Результати аналізу повинні використовуватись і при виборі напрямів модернізації промислових об'єктів.

Програмування і планування напрямів відновлення промисловості й удосконалення управління заходами реалізації повинні бути спрямованими на забезпечення їх своєчасного інституційного, соціально-економічного і нормативно-правового супроводу при проектуванні операцій і дій процесів модернізації кожного підприємства промислового комплексу у воєнний і

повоєнний період. Розробка планів щодо удосконалення організаційної, ринкової та інших видів виробничої діяльності промислового комплексу повинна розглядатись як інструмент вдосконалення безперервного і якісного плину процесів модернізації.

У планах розвитку управління відновлюваними процесами повинні передбачатись такі групи заходів:

- удосконалення наявних і запровадження нових організаційно-правових форм суб'єктів господарювання (індустріальних парків, кластерів, галузевих і міжгалузевих корпоративних об'єднань, мережових структур, заходів з підвищення рівня їх спеціалізації, концентрації, кооперування, комбінування тощо);
- удосконалення організаційно-правових форм господарювання структурних управлінських підрозділів органів публічної влади;
- удосконалення інформаційного, цифрового, технічного, технологічного і програмного забезпечення управлінської діяльності;
- впровадження інноваційних методів і механізмів управління, їх порівняння з методами і механізмами керованих систем;
- підвищення кваліфікації апарату управління відповідно до нових технологій Індустрії-4;
- удосконалення і розвиток організаційних форм і структур об'єктів промисловості (суб'єктів господарювання промислової галузі);
- удосконалення структури виробничих підрозділів суб'єктів господарювання промислової галузі, введення оновлених і нових функцій управління і раціональний розподіл, оптимізація заходів щодо інформатизації та цифровізації планування виробничих процесів, їх середніх ланок, процесів обслуговування і забезпечування та ін.

Усі пропоновані заходи аналізу передумов впровадження (виконання) політики відтворення і розвитку промисловості взаємопов'язані, взаємозалежні і спільно взаємодіють. Тому вони потребують одночасного розгляду і системного впровадження, у сукупності і в логічному порядку їх здійснення. Їх успішне застосування можливе завдяки фахівцям, які володіють знаннями інженерних управлінських функцій і відповідних галузевих функцій. При цьому мова повинна йти не тільки про проривні галузі, а про всі галузі і підприємства

регіону, продукція яких задовольняє потреби народу України в тій чи іншій продукції, якщо вони навіть не мають достатньої доданої вартості, але залишаються життєво необхідними для забезпечення потреб країни.

Для отримання відповіді на питання відновлення і розвитку промислових комплексів регіонів необхідним є проведення глибокого комплексного аналізу їх складових пооб'єктно і у сукупності, як цілісної системи єдиного адміністративно-територіального простору регіонів.

Багатовимірність і повсюдність використання видів продукції промисловості, виготовляємої в різних галузях, потребує побудови гнучкої системи управління формуванням і функціонуванням процесів виробництва видів промисловості і реалізації їх шляхом налагодження тісної співпраці органів управління різних рівнів; організаційних, технічних, економічних та інших їх складових; виробничих і управлінських процесів діяльності з врахуванням напрямів їх взаємодії (технічної, технологічної, економічної, соціальної, мережевої та інших) на всіх етапах і стадіях плину процесу. У теперішній час вони чітко не визначаються і при формуванні організаційних структур управління, в яких вирішуються питання стосовно взаємної співпраці. Не розглядаються питання існуючих галузей промисловості в межах регіонів та їх виробничих ланок при використанні спільних економічних ресурсів, розбудові обслуговуючої і забезпечуючої інфраструктури і вирішення інших питань в тому числі соціальних. Це спонукає до перегляду вже в існуючих і врахуванню в будуємих структурах управління прямих і зворотних зв'язків із їх змінами «по вертикалі» і «по горизонталі», з врахуванням інтересів і спільних завдань розвитку. Особливо важливими ці питання стають в процесах повоєнної відбудови країни.

Рішення питань співпраці на спільній території і напрямів спорідненої діяльності здійснюється згідно положень і повноважень структурних підрозділів ОДА, районних, місцевих та інших структурах органів публічної влади, вирішуваних питання розвитку промисловості, що налагоджують і підтримують сумісні, спільні і партнерські відносини в сфері внутрішнього управління промисловістю.

Аналіз кількості структурних підрозділів в ОДА, їх положень і повноважень

показують, що напрями і зміст їх діяльності, функції і завдання мають багато спільного, незалежно від специфіки областей, їх географічного положення і історичного минулого. А саме: кількість структурних підрозділів в ОДА коливається від 16 до 22 структурних підрозділів (в Дніпропетровській ОДА – 21, Донецькій ОДА – 21, Вінницькій – 16, Запорізькій – 20 тощо (додаток Е).

Але покладені на них функції діяльності стосовно управління промисловістю в їх регіонах мають певні відмінності. В них недостатньо відображається питання управління, контролю, підтримки і відновлення галузей, їх сукупного і спільного управління відтворенням зруйнованих об'єктів і перспективи розвитку, не розглядаються питання підтримки чи поглиблення прогресивних тенденцій.

Департаменти, в яких були б сфокусовані усі галузеві питання промисловості практично відсутні, або функціонують розрізнено в різних підрозділах органів влади. Наприклад, завдання розвитку Національної галузі «будівництво» вирішуються в 3 департаментах: містобудування і архітектура, капітальне будівництво; будівництво доріг; будівництво житла – навіть на одній і тій же території. А діяльність департаменту економічного розвитку і торгівлі Тернопільської ОДА спрямовується на розробку 10 різних політик і в жодній з них не вказуються функції по їх здійсненню. Багато інших актуальних питань відновлення промисловості також не охоплені завданнями про їх реалізації.

Більше уваги розвитку промисловості приділяється в Запорізькій області. Стратегічними планами області виділено 4 блоки – «соціально-економічний блок», «блок капітального будівництва та житлово-комунального господарства», «гуманітарний блок», «блок основні організаційно-масові заходи». Є і департаменти промисловості і розвитку промислової інфраструктури, в яких передбачено в планах проведення робіт і по аналізу підприємств державного сектору економіки, прогнозування розвитку і ініціювання пропозицій щодо розв'язання нагальних проблем промисловості, ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів, сприяння впровадженню технічної модернізації і реконструкції промислових підприємств, забезпечення ефективного виконання заходів розвитку автомобільних доріг області, моніторингу за сталістю обслуговування автомобільних маршрутів та інших заходів. При цьому

визначені не просто строки їх здійснення, а і відповідальні виконавці. Така діяльність ОДА надихає на впевненість в успішності відновлення області і віри до можливості покращення соціально-економічного стану населення і збільшення вкладу області в національні здобутки.

Аналіз діяльності областей в напрямку відновлення промисловості не може не охоплювати діяльність в цьому напрямі системи органів місцевого самоврядування: територіальні громади, сільські і селищні ради і їх виконавчі органи, районні і місцеві ради і органи самоорганізації населення. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», хоча і вміщує в собі їх склад і повноваження стосовно місцевого розвитку, але не наголошує їх повноваження і відповідальність стосовно розвитку усіх галузей промисловості, які функціонують на їх власних територіях. Відсутні і вимоги стосовно стратегічних позицій їх подальшого розвитку і інвестування чи селективного розвитку. Відсутні положення і про необхідність і зміст оновлення і удосконалення зруйнованих об'єктів.

При передачі низки повноважень ОМС на місця Уряд змінив рекомендаційний перелік структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій відповідно їх нових компетенцій і повноважень. В тому числі стосовно розробки державних і регіональних програм розвитку, забезпечення координації і взаємодії територіальних і державних структур органів влади. Але ці зміни потребують реального доповнення, відображення і детального уточнення функціонального змісту діяльності стосовно відновлення і розвитку усіх галузей регіонів, і в першу чергу, промисловості, здійснення модернізаційних, реорганізаційних і організаційних заходів в напрямку структурних перетворень в системах управління виробництвом, опанування нових видів продукції, процесів її випуску і підвищення участі і відповідальності за ці процеси самих органів публічної влади.

При пошуку можливостей розвитку процесів відновлення промисловості країни особливу увагу слід звернути і на діяльність Фонду державного майна України і його регіональних відділень, які займаються, згідно закону України «Про приватизацію державного майна» (1992) відчуженням майна, що перебуває у державній власності в тому числі разом із земельною ділянкою на

якій розташовані об'єкти, що підлягають приватизації. В законі наголошується, що цей процес здійснюється з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва, для залучення коштів структурної перебудови національної економіки і що він не повинен порушувати технологічну єдність виробництва і основну спеціалізацію підприємств, як єдиних комплексів.

Про «успіхи» приватизації державного майна Фонд регулярно інформує, але на жаль іноді вони не тільки здаються сумнівними, а і ілюструють шкоду для відновлення промисловості країни. Стає навіть не зрозумілим, а чи передбачається владою відновлення в промисловості тих галузей і підприємств, від яких активно відчужуються їх структури за незначні суми. Останні не тільки не акумулюються для відновлення, а використовують для задоволення інших потреб держави. Підтвердженню цієї думки слугує приватизація Львівського конструкторського бюро, Дослідницького заводу Національної Академії наук України (майновий комплекс), Дашавського заводу композиційних матеріалів, Новоярівського гірничого підприємства «Сірка», Запорізького алюмінієвого заводу, Протезно-ортопедичного підприємства, Сухімпрома, Газобетонних заводів енергоатома, Титанової корпорації Волинторг, навчальної майстерні Житомирської області Рівенської котельні, Санепідемстанції Житомирської області. Виставлений на продаж Трубний завод і фабрика «АБК Дніпро» та багато інших об'єктів різних галузей промисловості. Виникає питання чи узгоджені здійснювальні заходи Фонду держмайна України з іншими структурами державного управління із стратегічними і поточними планами їх роботи, чим обумовлений їх продаж? яка конкретно користь державі від їх відчуження? чи аналізуються стан, тенденції і можливості соціального розвитку секторів та галузей економік областей в яких здійснюється активний і не вигідних розпродаж державного майна? чи відомі причини падіння їх продуктивності? чи наведені докази неможливості їх відновлення? чи доведено, що в їх продукції немає потреби Україні? А продаж об'єктів разом із землею на яких вони існують, потребує особливих доказів і правової відповідальності перед державою за їх розкурочення.

Водночас існують і реальні факти «турботи» Уряду країни про розвиток економіки що можна проілюструвати низкою заходів. В 2022–2023 рр. Уряд

надав суттєву підтримку розвитку підприємництва на усій території країни – доступні кредити (5, 7, 9 %) до 60 млн грн. на строк 5–7 років. У 2023 р. банки видали бізнесу 11 400 кредитів на 41,8 млрд грн. Для середнього і малого бізнесу була запроваджений доступний фінансовий лізинг – на 5, 7, 9 %, шлях його здешевлення до 0, 5, 7 або 9 % річних. У липні 2022 р Уряд почав грантову програму для підприємств «новий рівень», розширення нових спільних проектів з ЄС з метою поглиблення потенціалу розвитку в переробних галузях з найбільшим сировинним потенціалом; сільськогосподарською, мінеральною та металевою сировиною. Але частина кредитів підприємствам промисловості складає усього 13 % і навіть продовжує зменшуватись. Підвищення і передача повноважень ОМС не означає зниження їх відповідальності за стан розвитку регіонів і зниження промислового потенціалу їх промисловості.

Очевидно, що приймаємі заходи по розпродажу об'єктів державної власності в промисловому секторі повинні підтримуватися і підсиленням контролю держави за цілеспрямованістю їх використання, співставлятись з потребами регіонів і держави і усіх територіальних ланок, на розвиток і відновлення діяльності і створення власної продукції і послуг народу країни в усіх видах, а не тільки торгівлі, яка все більше набуває кількості об'єктів спільних з іншими країнами і імпортує продукцію, яка може виготовлятись в країні, мати більш кращу якість, бути дешевшою і в той же час підвищувати додану вартість.

Відновлення промисловості України є відкритою системою, що знаходиться під впливом процесів світового простору і є пріоритетною сферою і каталізатором економічного зростання країни, який повинен знаходитись під жорстким контролем і за реальною участю органів центральної виконавчої влади у вирішенні питань її регіонального і галузевого розвитку.

Перетворення промисловості країни і цільові функції відновлення мають стратегічний характер, оскільки вік функціонування її промислових ланок розраховується на десятки років і є індикатором виміру стратегічних тенденцій розвитку. Очевидно і індикатори відбудови і функціонування промисловості і інституційних умов формування і плину процесів її відновлення за секторами її взаємодії, рівнем прогресивності, застосовуваних технологій, вирішення компромісів, виникаючих проблем і забезпечення інтересів держави регіонів

суб'єктів господарювання і населення повинні здійснювати органи публічної влади.

Як показав аналіз існуючих, і поки далеко не повністю вирішених, питань галузевого розвитку в регіонах ця проблема потребує системного розгляду і формування і реалізації плану її ліквідації. Заходи повинні бути системно узгодженими обґрунтованими і супроводжуватись доказами доцільності, вичерпною інформацією і схемами візуалізації, замкнених на вирішення окремих галузевих потреб і процесів. Таку інформацію можливо отримати шляхом проведення комплексного аналізу господарств регіонів, часток його галузей за видами продукції, об'єктами їх випуску та іншої інформації, яка дозволяє отримати уяву про стан і можливості галузей і їх ролі в підтримці соціально-економічного стану регіонів і участі їх у вирішенні аналогічних проблем країни. Перелік видів і змісту аналізу наведені на рис. 2.3 та в табл. 2.1.

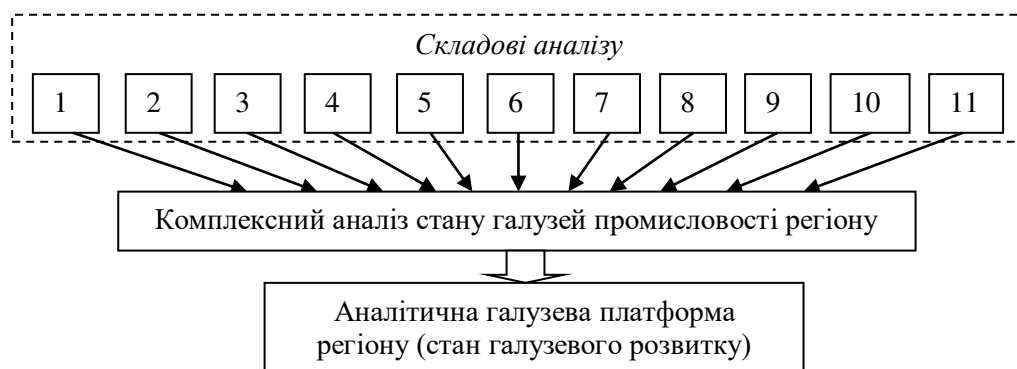

Рис. 2.3. Види аналізу галузевого стану регіонів і послідовність їх здійснення

Прим. складено автором

Таблиця 2.1

Зміст складових елементів моделі комплексного аналізу галузей промисловості регіонів

	Складові аналізу	Узагальнений зміст аналітичних завдань
1	Структурно-об'єктний	Перелік галузей, підгалузей, видів господарської діяльності і господарських структур промислового комплексу на території регіонів
2	Номенклатура продукції і послуги галузевого комплексу регіонів	Призначення продукції, обсяги виробництва, обсяги споживачів регіону, місця розташування підприємств виробників за останні 3-5 років, очікування (прогнозування) востребуваності для потреб регіону за напрямками і споживачами
3	Технічний стан галузей регіону	Вік господарюючих суб'єктів, стан зношуваності об'єктів, процент використання основних, допоміжних і обслуговуючих потужностей, рівень інноваційності існуючої технічної бази, ступінь востребуваності наявного технічного потенціалу в найближчий період

	Складові аналізу	Узагальнений зміст аналітичних завдань
4	Матеріально-ресурсне забезпечення діяльності	Перелік використовуємої сировини, джерела її появи, перелік постачальників, рівень ціноутворення, логістичні ланцюги, можливості зниження ресурсоемності виробництва
5	Виробнича і транспортна інфраструктура	Процеси обслуговування підприємств в т.ч. власної, місцевої і регіональної, вартості утримання у % від вартості головних структурних об'єктів
6	Регіональні і місцеві органи влади	учасники, що приймають участь у вирішенні проблемних питань інвестиційного і інноваційного розвитку, їх повноваження, відповідальність і рівень участі у вирішенні питань розвитку
7	Аналіз інституційного забезпечення	Інституції, які співпрацюють приймають участь в організації напрямів діяльності суб'єктів господарювання галузей
8	Система регіонального управління розвитком промисловості	Органи управління, сценарії їх участі в забезпеченні функціонуванні галузей, ідеї, ініціативи і заходи, використовуємі в процесах підтримки і розвитку галузей в останні 3-5 років
9	Кадровий склад керівників і працівників	Склад фахівців працюючих на керівних посадах управління галуззю і визначений перелік знань якими користуються чи бажано користуватись при розробці управлінських рішень
10	Змістовно-функціональний аналіз	Функції і завдання, виконуємі в структурних підрозділах виконавчої влади, їх взаємодія, прямі і зворотні внутрішні і зовнішні зв'язки між органами державної, регіональної і галузевої влади і суспільними організаціями
11	Аналітичні галузеві платформи регіону	Перелік і зміст інформаційних систем регіону, їх функції і завдання

Прим. складено автором

Спільна розробка і виконання Національної політики відновлення і розвитку промисловості України у післявоєнний період з наступним її здійсненням її заходів у програмах і планах розвитку регіонів галузевими й територіальними органами влади і суб'єктами господарювання, галузевими спільнотами підвищуватимуть почуття єдності і відповідальності влади і народу країни, і корпоративний дух в тяжкі для України часи, забезпечивши проривні кроки її відбудови.

Узагальнюючи вищенаведене слід відмітити, що запропонований теоретико-методичний конструкт підходу до аналізу стану галузей промисловості регіонів України, який став наслідком руйнівних воєнних дій російського агресора, формує новий погляд на вибір напрямів і завдань стратегії і політики розвитку промисловості регіонів. Дії органів публічної влади всіх ієрархічних рівнів на державному і регіональному рівні, суб'єктів господарювання і працюючих в повоєнний період повинні спрямовуватись на відбудову не окремих зруйнованих об'єктів, а їх споріднену сукупність і одночасно відновленням інфраструктури, внутрішніх і зовнішніх

інформаційно-комунікативних зв'язків регіонів з питань промисловості, відновлення ринкових процесів, соціального простору і соціальних умов праці, що створюватимуть передумови для подальшого розвитку і країни в цілому.

Аналіз стану промисловості первісних територіальних ланок за запровадженням переліком напрямів і характеристик поглиблює уявлення про вибір і спрямованість заходів з відновлення промисловості країни, її ролі у відтворенні рухів розвитку.

Надання нової якості діяльності органів публічної влади і управління галузями промисловості в напрямі обґрунтування, розробки та реалізації промислової політики регіонів в повоєнний період повинно спиратися на комплексне системне бачення шляхів відновлення країни і її регіональних промислових комплексів суб'єктами господарювання на території. Політика відновлення промисловості повинна бути максимально орієнтована на власні потреби і можливості України. Необхідним є розроблення і для суб'єктів господарювання щорічних програм, планів і прогнозів та їх коригування з огляду на зміни і використання ситуаційних підходів, застосування державних і ринкових регуляторів впливу на динаміку плину виробничих процесів. Створення умов для підвищення якості й укріплення галузевої, міжгалузевої, регіональної і національної кооперації, спеціалізації, партнерства і співпраці повинні стати вагомими кроками підйому промислового комплексу. Доцільним є і створення довготривалих стосунків співпраці галузей і регіонів із закладами вищої освіти, які розташовані на їх територіях, для спільного вирішення завдань науково-технічного розвитку і своєчасного забезпечення і збереження високопрофесійних кадрів.

Результати комплексного аналізу довоєнних, воєнних і повоєнних кризових явищ у стані промислового комплексу України і багатосторонніх наслідків руйнування слід узяти за інформаційно-аналітичну основу для обґрунтування розробляємої політики відтворення і відновлення промисловості усієї України. Визначення потреб відновлення підприємств промислового комплексу повинно підтримуватись розрахунками їх вартості, контролем її розрахунків і розподілів вартості на конкретні заходи.

Формування і постійне розширення асортименту інтелектуальних елементів виробництва продукції і послуг, використання для цього

інструментів інформатизації, цифровізації інноваційних технологій наблизять промисловість до вимог Індустрії-4.

2.3. Концептуалізація побудови системи інформаційного забезпечення процесів відновлення і розвитку промисловості регіонів

Однією із затверджених Цілей сталого розвитку України стало збільшення частки промисловості виробництва у загальній зайнятості та ВВП до 2030 р. шляхом інтеграції дрібних промислових підприємств у ланцюги створення вартості, модернізації інфраструктури та промисловості з більшою ефективністю використання ресурсів, чистих технологій та промислових процесів. У вересні 2015 р. на Саміті ООН затверджено «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». Україна приєдналася до світової спільноти і розробила низку стратегічних документів щодо розвитку промислового комплексу країни. Але подальший шлях руху українського суспільства до нового прогресивного стану глибоко, суттєво і невпинно став руйнуватись через внутрішні проблеми і розв'язану росією загарбницьку війну.

Управлінській вплив на процеси відновлення промисловості повинен охоплювати не тільки розроблення нових політик і стратегій відновлення галузей промисловості на національному і регіональному рівнях, які і сьогодні, слабо пов'язані між собою, а і на системність процесів їх відновлення. Це потребує перегляду і пошуку ефективних інструментів побудови нових моделей діяльності самих органів влади для управління процесами інноватизації промисловості поглиблення і розширення інформаційного забезпечення і більш активної інформаційної трансформації управлінської діяльності в напрямі збереження і відновлення галузевого середовища життєдіяльності народу України в умовах повоєнного періоду.

Національна Рада з відновлення України від наслідків війни у липні 2022 р. представила проєкт Плану відновлення України з горизонтом до 2032 р. [36]. Але український народ не може так довго чекати. Потрібне термінове і якомога потужніше включення в рух відновлення промисловості країни усього народу і більш гнучкого і, водночас, більш жорсткого дотримання і здійснення

заходів відновлення під керівництвом влади.

Визначальним трендом розвитку українського суспільства відповідно до світових тенденцій на сучасному етапі стала інформатизація [6], що пов'язується з інформатизацією суспільної діяльності і активним впровадженням інформаційного інструментарію в процеси життєдіяльності, сприяє появі нових інформаційних технологій і продукції інформатизації. Дослідження питань інформатизації суспільства і можливостей його розвитку за рахунок впровадження в процеси економічної і соціальної діяльності розглядаються в працях О. Кивлюк, Є. Болотіна, А. Акуленко, О. Хринюк, О. Дегтяра та ін. [5; 9; 15; 53]. Питання інформатизації і цифровізації сектору галузей промисловості досліджувались у працях В. Ляшенко, Г. Натрошвілі, А. Ткачової та ін. [22; 53]. Водночас інформаційне середовище та чинники розвитку інформатизації та цифровізації в багатьох напрямках їх можливого подальшого розвитку використовуються слабо. Такий стан спостерігається і в процесах управління промисловістю.

Активна підтримка українською владою інформаційних процесів уже сьогодні ілюструє позитивні зрушення в інформаційному розвитку суспільства і достатньо швидкі темпи вирішення певних проблем, пов'язаних з інформаційною трансформацією облаштування і організацією процесів суспільного життя. На загальнонаціональному рівні реалізуються проекти цифровізації надання державних послуг, цифровізації національної безпеки, освіти, охорони здоров'я, електронні розрахунки, здійснюються заходи з гармонізації з європейськими ініціативами. Реалізуються і інші проекти створення інформаційної держави, в яких процеси життєдіяльності і розвитку будуються на основі інформаційних технологій. Застосування таких технологій створює необхідні умови і підтримує зміни в структурній побудові всіх видів діяльності, у тому числі і управлінської, охоплює всі її напрями і сприяє пошуку відповідей стосовно недовикористання існуючих і нових можливостей вирішення наявних проблем за рахунок розширеної і якісної інформатизації.

Водночас розробка і запровадження інформаційних технологій поки не супроводжується підвищенням впливу інформатизації на політику управлінської діяльності, технології і процеси управління. А в системі органів публічної влади належної уваги цьому аспекту поки достатньо не приділяється.

Вона не враховується і як чинник впливу на ефективність управління суспільними процесами, що не сприяє укріпленню і підвищенню обсягу управлінського ресурсу для відтворення промисловості України і його активному залученню до відновлення економіки країни в цілому. Водночас, світові тенденції інформатизації засвідчують, що інформаційний ресурс і його реалізація для забезпечення якості і продуктивності управлінської діяльності в керованих системах набуває все більшого значення.

Аналіз стратегій, політик і планів відновлення промисловості України, які розробляються під керівництвом Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерства аграрної політики та продовольства та інших центральних органів виконавчої влади, показує, що їх зміст продовжує мати ознаки декларативного характеру. Не спостерігається і верифікація успішних інформаційних системних дій щодо контролю за виконанням розроблених планів. Водночас, без об'єктивної і повної інформації про стан, цілісність, параметри і показники, і інші дані і характеристики керованих систем і якісне управління не сформується. Воно повинно інноваційно будувати інформаційні зв'язки і організовувати успішну взаємодію елементів управлінських процесів, задіяних у зміні змісту функціональної діяльності влади при появі її нових завдань і в результатах очікуваного використання інформаційних технологій, пов'язувати і організовувати застосування результатів функціонування кожного елементу в їх оточенні і формувати об'єктивну і всеохопну інформацію необхідну для прийняття управлінських рішень.

Глибокі інформаційні зрушення в інформаційному полі управлінських дій обумовлюють необхідність радикальних перетворень і в інформаційному змісті і інформаційних технологій управління і в змісті процесів суспільної діяльності всіх соціально-економічних систем. Виконувані управлінські функції із застосуванням сучасних інформаційних технологій, процеси їх побудови, їх поглиблення і розширення стають більш виокремленими, чіткими, «вертикальними» і «горизонтальними» інформаційно-комунікативними відносинами між владою і галузями промисловості, з урахуванням усіх елементів виробничої і організаційної інфраструктури. При цьому мова йде не про вибіркове застосування інформаційних технологій та окремих структур і їх складників, а охоплення

інформатизацією всього комплексу управлінської діяльності з обґрунтуванням реалізації управлінських рішень на усіх стадіях розробки управлінських рішень.

Для пошуку шляхів підвищення впливу інформатизації на ефективність управління при розробці політики розвитку і проектуванні процесів управління відновленням промисловості і її подальшого розвитку використаємо достатньо широко вживаємі терміни – «технології управління» і «процеси управління». Їх зміст, спрямованість і використання розглядається в багатьох працях закордонних і українських вчених, хоча єдиного прийнятого їх визначення поки також немає. Очевидно, це пояснюється повсякденними стрімкими змінами у змісті управлінської діяльності, які певним чином змінюють її наповненість, напрями, умови і способи здійснення. В дослідженні вживаємо поняття «технології управління» як «об’єктивну сукупність логічних, взаємопов’язаних, інформаційних, аналітичних, технічних, організаційних та інших елементів як складників управлінської діяльності, які спрямовуються на виконання функцій органів виконавчої влади шляхом послідовного застосування спеціальних методів здійснення операцій, процедур, прийомів і пристроїв, необхідних ресурсів і дії, які вони забезпечують, використовуючи взаємозв’язки, параметри, характеристики й особливості управлінського впливу, що змінюється в процесі суспільного руху з дотриманням або з непорушенням існуючого законодавства» [1, с. 63]. Реалізація цього виду технологій здійснюється управлінськими процесами, які формуються в послідовності управлінського циклу (планування, організування, контролювання, регулювання, мотивування та ін.) із застосуванням інноваційних методів, процедур і способів дії.

Технології управління разом із процесами їх реалізації являють собою методологічний інструментарій управлінської діяльності із застосуванням при розробці управлінських рішень пропонуємого відповідного *підходу* – *інформаційно-процесного*. Під ним розуміється *інтегрований, поглиблений процес управлінської діяльності, здійснюваний в певній послідовності і оснащений інноваційними інформаційними засобами діяльності*. Структурно його можливо подати як сукупність безперервних, взаємообумовлених потоків інформації, які використовуються у складі взаємопов’язаних управлінських дій, що самі по собі вже можуть бути процесами і трансформувати інформацію в

практичні засоби діяльності. Водночас сьогодні інформаційно-процесний підхід в управлінській діяльності поки використовується слабо, що погіршує поєднання його складників і створює його розмитість як технологічного фактору забезпечення ефективності управління. Це не сприяє встановленню тісноти взаємодії і можливостям підвищення ступеня внутрішньої інформаційної пов'язаності управлінської діяльності, узгодженості інформаційних відносин між фахівцями в різних структурних підрозділах органів публічної влади. Труднощі становить також аналіз інформації, яка використовується, оскільки програмно-комунікативних засад їх аналізу недостатньо, а методи і технології її обробки і подальшого застосування поки залишаються традиційними. Для об'єктивно функціонуючих органів влади це створює умови недостатньої акумульованості спільних можливостей продуктивної діяльності і повного застосування інформаційних, організаційних, технологічних та аналітичних знань, як у її змісті, так і в процесах управління відновленням промислового виробництва, суспільного продукту і очікуваних результатів реалізації подальшого розвитку. Досі недостатньо використовуються і реально існуючі технології підвищення результативності діяльності органів публічної влади із застосуванням аналітичних ресурсів управління і втіленням їх результатів в удосконалення процесів управління керованими об'єктами.

Широкі і поглиблені інформаційне наповнення, яке повинно активно застосовуватись при розробці управлінських рішень, формує і інформаційне поглиблення характеру процесів управління. Для підвищення управлінських впливів воно потребує сукупність взаємопов'язаних процесів, які наскрізно охоплюють усі управлінські функції, спрямовувати і підпорядковувати на досягнення поставлених цілей. Тобто інформація повинна використовуватись як ресурс для розробки управлінських рішень і як засіб виявлення потреб для визначення і використання нових можливостей, які можуть бути задіяні у формуванні позитивних елементів і реалізації інноваційних здатностей аналізованих елементів керованих систем у змісті рішень, які ухвалюються.

Забезпечувальними чинниками ухвалюваних рішень стають послідовні і взаємопов'язані операції процесів трансформації вхідної інформації в систему

управління і їх використання. При цьому в інформаційних процесах управлінської діяльності реалізується сукупність управлінських операцій, головним призначенням і предметом яких є перетворення вхідної інформації на вихідну, згідно з обґрунтованими алгоритмами, прийнятими стандартами і методологією розрахунків, а не її аналіз за встановленими напрямками із відповідним використанням сучасних методів аналізу.

Сьогодні можна констатувати, що інформатизація і цифровізація в поточній діяльності, прогнозуванні і стратегуванні діяльності органів публічної влади, як чинник управлінських заходів, поки недостатньо використовується. Статистична інформація стосовно стану і динаміки процесів діяльності промисловості не дає чітких відповідей стосовно причин і наслідків її кризового стану, що не дозволяє повністю і детально розкрити можливості його зниження за рахунок певних чинників, у тому числі інформаційно-комунікативного, цифрового й організаційного удосконалення процесів управління з боку органів публічної влади.

У практичній діяльності несистемно розглядаються і питання інноваційної інформаційно-цифрової трансформації технологій і процесів управління, які можуть покращити результати функціонування промисловості, математичні моделі і методи прогнозування, планування, здійснення технологічних функцій і вирішення інших проблем. У їх складі сьогодні найбільш гострою залишається проблема розробки науково обґрунтованих планів відновлення галузей промисловості в найкоротший період. Недостатньо враховуються і ті положення, що галузі як сукупність промислових одиниць, які здійснюють однакову, подібну чи спільну діяльність, схожі за ресурсним забезпеченням технологічних процесів, змістом і методами інформатизації, інструментальним і технологічно-організаційним забезпеченням органів управління. Отже завдання процесів інформатизації управління галузями їх об'єктами і сферами для підвищення результативності діяльності доцільно певним чином об'єднувати для спільного і сумісного вирішення із застосуванням однакових чи подібних алгоритмів і методів реалізації.

Розглянутий зміст і можливості інформаційних чинників підвищення результативності діяльності органів влади на різних рівнях управління дозволяють

створити уявлення про зміст і умови їх застосування при розробці та реалізації планів відновлення галузей промислового комплексу регіонів України і розподілу їх за інформаційними компонентами управління, технологіями і процесами відновлення з використанням сучасних інформаційних технологій. Вони повинні розроблятися на основі реального стану кожної галузі ресурсів, підтвердженого аналітичними розрахунками обраних підходів до їх виконання і використовувати оновлені принципи здійснення конкретних дій і механізмів фізичної відбудови промислових комплексів галузей. Сьогодні застосування необмежених можливостей інформаційних технологій у суспільстві і галузевій структурі країни, інформаційне забезпечення розробки стратегій, політик, програм і планів потребує особливого супроводу глибокими аналітичними і прогностичними розрахунками можливого майбутнього стану галузей промисловості за кожною предметною сферою діяльності, за їх об'єктами і ступенем розміщення. Цьому може сприяти використання масивів інформації з усеохопними даними. На їх основі стане можливим відслідкувати обсяги руйнувань, тенденції змін стану пошкоджених систем, оцінити необхідні процеси відновлення і розробляти нові форми управління на інноваційній методології їх інформаційно-організаційного здійснення.

Зазначене мотивує необхідність визначення реально існуючих можливостей підвищення ефективності управління за рахунок інформаційних чинників і розвитку інформаційного простору при удосконаленні і побудові процесів відновлення галузей промисловості регіонів. Він повинен вміщувати вичерпну інформацію для розробки й ухвалення управлінських рішень, створюючи інформаційне підґрунтя для їх обґрунтування і реалізації з урахуванням просторово-функціональних особливостей розміщення галузевих об'єктів на території областей і побудовою сучасної інформаційної системи України.

Для чіткішого уявлення про необхідні інформаційно-аналітичні мережі інформаційного простору управління функціонуванням і відновленням галузей промисловості регіонів, попередньо розглянемо склад і управлінський зміст наповнення його інформацією, починаючи з послідовних кроків його формування і подальшого використання.

Інформаційні системи різної спрямованості існують вже давно. АСУП, (автоматизовані системи управління підприємствами), система

автоматизованого проектування (САПР), автоматизована система національної політики (АСНД), автоматизована система планових розрахунків (АСПР), автоматизована система праці (АСП), адміністративні системи (економічні, виробничі, навчальні, криміналістичні, військові, експертні, безпекові та інші), які створюють і функціонують в багатьох галузях національної системи суспільної діяльності, в органах публічної влади на державному і регіональному рівнях і аналітичних центрах. Сучасні масштаби і темпи інформатизації усіх видів діяльності створили в Україні сприятливі умови для подальшого розвитку систем інформатизації на будь-якому рівні.

Цілеспрямовується і створюється низка державних заходів для подальшого розвитку інформатизації систем державного управління різних рівнів які мають різну спрямованість у вже існуючих системах. Але особливо сприятливі можливості для ефективного застосування інформаційного ресурсу з'являються в новостворюваних структурах органів публічної влади. Уточнення потреб в інформації здійснюється попередньо і одночасно з проектами розробки процесів її обробки і застосування, що дозволяє швидше наблизитись для задоволення систематизованих потреб у високоякісному інформаційному ресурсі і нових інформаційних технологій, які обов'язково необхідно застосовувати в період модернізації існуючих, традиційно використовуваних цифрових технологій в системі державного управління.

Загально-елементний склад первісно будуємих інформаційних систем їх розробниками вже достатньо опрацьований (технічні засоби, засоби збору, обробки, надання і зберігання інформації, механізми взаємодії, програмно-комп'ютерні засоби тощо). Достатньо усталений і склад умовно-постійної інформації (довідкова, нормативна, договірна, планова, регламентуюча, консультативна, експертна). Створюються масиви бібліотек і опис первинних документів, за якими надається інформація, здійснюються заходи по створенню міжрайонних мереж та інші заходи по розвитку інформаційного забезпечення і збільшення інформаційних ресурсів. Інформаційні ресурси диференціюються за різними ознаками і визначаються потребами управління в різних сферах діяльності.

Водночас створених інформаційних систем необхідних для суміщення управлінських дій державного і регіонального управління промисловими

комплексами регіонів поки не існує, що мотивує до їх пошуку як можливого дієвого чинника підвищення їх ефективності і управління ними. Тому їх побудові повинна бути надана належна увага. Позитивним кроком і домінуючою тенденцією розвитку управлінських технологій з урахуванням потреб багатопрофесійного складу їх виконавців в останні роки стала не традиційна інформатизація вирішення управлінських завдань, а впровадження інформаційних технологій нового рівня. Вони представляють собою процеси використання сукупності операцій збору, обробки, накопичення і переробки інформації на базі сучасного програмно-апаратного і комп'ютерного забезпечення для рішення завдань управління в системно-організованій мережі і послідовності операцій, виконуваних над інформацією, з використанням засад і методів автоматизації. Операціями цих технологій стають операційні дії над даними, які безпосередньо здійснює техніка. Вони фіксуються на машинних носіях, а дії людей і техніки об'єднуються, стають упорядкованими і синхронними. Операції здійснюються за алгоритмами інформаційного обміну і формалізованих моделей розробки і прийняття рішень. Існують і інтегровані технології, які представляють собою пов'язану сукупність окремих технологій – об'єднаних частин кожної підсистеми з розвинутою взаємодією між ними. Досягнення узгодженого управління керуєними системами і координація функцій управління ними реалізуються доступом багатьох користувачів до загальних інформаційних ресурсів.

Створення інтегрованих інформаційних технологій в системі управління потребує обліку видів і кількості структур керованих об'єктів діяльності, чітко визначеної організаційної взаємодії між ними, оцінки багаторівневості і багатоланковості технологій і особливостей моделей об'єктів із складними інформаційними зв'язками. Взаємодія багатьох критеріїв і факторів як єдиної ідеологічної основи побудови інформаційних технологоскладних об'єктів повинно об'єднувати усі рівні і відображати області людського втручання і керування.

Інтегрованість технологічних інформаційних систем зорієнтовується і на багатопрофесійні і складні структури систем державного і регіонального управління. Інтегровані технології створюють якісно новий рівень управління

державою і регіонами. В управлінських системах застосовуються сучасні засоби відеотехніки, мультимедійної техніки, нейрокомп'ютерні технології, об'єктноорієнтовані технології управління знаннями і інтернет-технології. Об'єднуються і інформаційні мережі глобального світу і спрямовуються на галузі застосування інтеграційних процесів. Конкретні функції будь якого виду інформаційних систем визначаються потребами управління.

За джерелами виникнення інформація є об'єктивною і в той же час суб'єктивною, оскільки передбачає наявність не тільки її користувачів і перетворювачів. Для системної упорядкованості інформації потребується її структурне визначення, уточнення, обґрунтування і класифікація вже передбачуваних управлінських завдань на всіх рівнях управління, схем їх розподілу між виконавцями з визначенням послідовності виконання і існуючими відносинами між виконавцями в процесах реалізації зв'язків. Зв'язки існують між функціями управління з приводу узгодженості дій, використання ресурсів системою інфраструктурних об'єктів та іншими складовими суб'єктів господарювання і органів влади при вирішенні технічних, економічних, організаційних, соціальних та інших завдань. Зміст і кількість зв'язків може змінюватись «по вертикалі» і «по горизонталі», що формує зміни і в самих відносинах і в способах їх врахування. Так, в системі державного і регіонального управління існують «вертикальні» зв'язки «міністерства – регіони», в регіонах – «ОДА з підприємствами галузей», що знаходяться на її території, між «галузевими органами і галузовими підприємствами». «Горизонтальні» зв'язки існують на кожному рівні. Сьогодні в суспільстві створені потужні системи ІС, які дозволяють розв'язувати проблеми в усіх сферах його діяльності. Однак схеми руху зв'язків, інформаційні технологічні процеси і системи їх створення, починаючи з ХХ ст. у відповідності з існуючими відносинами, надовго постійними не залишаються.

При розробці компонентів «архітектури» інформаційної системи державного і регіонального управління промисловим сектором регіонів увага зосереджується на нових, творчих інформаційних технологіях і новому програмному забезпеченні, які здатні перетворювати і реалізовувати нові знання в зміст взаємодії управлінських органів із керованими об'єктами і соціальним

середовищем і створювати нову інформаційну продукцію. Побудова інформаційних систем потребує лінгвістичного, організаційного, правового, технологічного, економічного забезпечення, комп'ютерних програм і моделей вирішення завдань. Важливою особливістю побудови інформаційних систем в сфері державного і регіонального управління промисловістю повинен бути їх новий і вищий стосовно попереднього за рівнем творчості програмний рівень.

Вищий етап інформатизації, цифровізації і програмно-комп'ютерного оснащення повинен формуватись на базі творчих інформаційних технологій. Вони охоплюють повний інформаційний цикл з моменту напрацювання інформації (передача, оброблення) і їх використання для перетворення об'єктів з метою досягнення нових вищих цілей. Такі технології називають інформаційно-динамічними технологіями, оскільки вони забезпечують динамічний розвиток керованих об'єктів. Інформаційно-динамічні технології характеризуються двома особливостями: створюють можливість переробки і використання інформації у вигляді нових знань і їх змістовну взаємодію із керуючими об'єктами, оточуючим соціальним середовищем і охоплюють увесь інформаційний цикл створення інформаційних ресурсів з метою його передачі в новий об'єкт.

Творчі інформаційні системи (Creative System) розраховані та спроектовані за принципами соціальної інженерії «машин», які практично знімають обмеження на природні (фізіологічні та історичні) межі «інформаційної продуктивності» людини і посилюють творчу міць людського інтелекту на декілька порядків. Інтегральна функція таких систем полягає в тому, щоб автоматизованими способами акумулювати увесь потенціал знань, які відносяться до певної галузі, та перетворити його в діючі алгоритми і програми, а потім забезпечити їх реалізацію [24, с. 8]. Оснащення систем державного і регіонального управління промисловістю регіонів інноваційними інформаційними технологіями створює системний синергійний ефект їх спільної діяльності за рахунок підвищення ефективності і виникаючої конвергенції інформаційних технологій.

Інформаційні системи, що ґрунтуються на використанні найновіших видів інформаційних технологій і створенні єдиних комп'ютерних мереж усувають дублювання інформації, забезпечують її багатократне використання

споживачами, зменшують кількість використовуваних показників і обсяги інформаційних потоків, підвищують ефективність координаційних заходів, розповсюдження повідомлень і дозволяють використовувати кращі методи і технології аналізу.

Активно розвивається область інформаційних технологій в управлінні, яка призначена для використання знань накопичених людством в певній предметній області – створення так званої «бази знань». Основна функція бази знань – їх створення, загрузка і актуалізація, підтримка в достовірному стані, розширення і включення нових знань до масиву існуючих, спільна обробка, узагальнення і використання нових знань, що відповідають поточній ситуації. Для їх функцій розробляються відповідні програмні засоби. Сукупність цих програмних засобів і баз знань прийнято називати штучним інтелектом. Він використовується для складання експертних систем – комп'ютерних програм, що формують процес прийняття управлінських рішень людиною. Побудова експертних систем вважається найбільш перспективним засобом, що використовується для створення штучного інтелекту. Вони представляють собою комп'ютерні програми, які формалізують процеси прийняття рішень людиною.

Призначення експертних систем – формування і вивід рекомендацій в систему практичного застосування в залежності від поточних ситуацій, які описуються сукупністю інформації введеної користувачем в діалоговому режимі. База знань є і інструментом, призначеним для представлення в ЕВМ знань накопичених людиною в певній предметній області. Рекомендації, сформульовані на основі даних бази знань, повинні відповідати високому фаховому рівню кваліфікації виконавців. Для формування і реалізації такої інформації створюються спеціально організовані база даних – сукупності програмних, технічних, мовних, організаційно-методичних засобів, призначених для централізованого і комплексного багатоцільового використання.

Невід'ємним засобом подальшого розвитку інформаційних систем державного і регіонального управління галузями промисловості і промисловими комплексами є підвищення їх корпоративності, що інтегрує усі локальні інформаційні підсистеми, які розосереджені на територіях регіонів і складаються із локальних обчислювальних мереж структурних підрозділів державного і

регіонального управління суб'єктами господарювання і функціонуючими установами. Їх поєднання і взаємодія в корпоративних мережах дозволяють нарощувати корпоративні інформаційні сховища даних, знижувати роз'єднаність між управлінськими ланками, підвищувати їх аналітичні можливості і рівень забезпечення інформаційних потреб, при розробці і прийнятті рішень оперативного і тактичного рівнів управління.

Створення інформаційних систем нового покоління повинно здійснюватись за визначеними цілями, основними положеннями побудови їх конкретної організації, пріоритетності цілеспрямованих напрямів дій і виконуваних функцій, завдань, сценаріїв поведінки, структурних схем адміністрування їх використання в функціонуючих системах. Вони повинні будуватись на єдиній основі і єдиних принципах, єдиній методичній базі і сумісних діях по їх реалізації.

Нововведення в інформаційних системах повинні відповідати і бути співставними з теорією і практикою державного, регіонального і суб'єкт-об'єктного управління і спиратись на можливість інформування майбутнього покоління суб'єктів господарювання.

При створенні нових чи удосконаленні існуючих інформаційних систем державного і регіонального управління промисловими комплексами регіонів доцільно користуватись визначаємими для відповідного стану розвитку суб'єктів господарювання, концептуальними положеннями. Основні концептуальні засади обґрунтування побудови інформаційної системи державного і регіонального управління відновлення галузей промислового комплексу регіонів можуть бути складені із пропонуємого переліку дотримання наступних основних умов:

- єдність концепції побудови і функціонування інформаційних систем по «вертикалі» (на муніципальному, регіональному і державному рівні) і по «горизонталі» (на кожному рівні ієрархії систем управління);
- скоординованість процесів створення, впровадження, експлуатації і розвитку інформаційних систем та їх інформаційних потоків;
- повнота і комплексність інформаційної підтримки й обслуговування відповідно до цілей діяльності всіх структурних підрозділів центральних органів публічної влади за всіма напрямками, завданнями і процесами,

починаючи від інформаційного опису сутності наявних і нових завдань, вирішення проблемних питань;

- багатфункціональність інформаційних систем важливих компонентів (правових, нормативних, організаційних, соціальних та інших), які інформаційно забезпечують відповідні аспекти діяльності органів влади;

- корпоративність і водночас розділеність та багаторівневість, надійне фінансово-економічне, технічне, соціально-господарське та інші види забезпечення;

- єдиний розподілений інформаційний простір управління галузями промисловості країни і регіонів, поєднання каналами і зв'язками, чітко спрямований перелік їх видів, структур і визначених можливостей доповнення чи змінювання;

- у складі опорних пунктів для отримання інформації, необхідної для ухвалення рішень органами влади, повинні бути казначейство, пенсійний фонд, банки, промислові корпорації, підприємства та інші структури скооперованої діяльності в напрямі розвитку промисловості регіонів.

Діяльність по створенню і удосконаленню існуючих систем повинна спрямовуватись на побудову переважно інформаційних систем нового вищого класу, які здатні забезпечувати не тільки ведення процесів аналізу діяльності, а і створювати нові бази даних для моделювання творчих процесів, моделювання рішень, моделей їх реалізації, що сприятиме активізації розвитку інформаційних і експертних систем.

Важливою умовою на сучасному етапі повинно бути забезпечення захисту інформації. Повною і розвинутою інформаційною системою про виробничі і управлінські процеси є корпоративна інформація. Стан її безпеки і чинники появи надзвичайних ситуацій надзвичайно багатооб'єктні. Для їх нівелювання безпекові заходи слід спрямовувати на упередження ризиків, підвищення якості роботи органів публічної влади і ситуаційних центрів по забезпеченню безпеки діяльності і функціонування керуємих об'єктів і систем, передбачати відслідкування появи загрозливого стану економічного і природного середовища потенційних об'єктів, загрозливих ситуацій і мати розширену інформацію по заходах їх локалізації і ліквідації. Усі структури нових інформаційних систем, які об'єднуються в спільну корпоративну мережу

на основі спільних корпоративних ресурсів і корпоративних інтересів повинні мати надійну систему передбачення загроз і захисту від появи.

Вищезазначене дозволяє створити чітку альтернативну уяву про об'єкти інформатизації і їх зміст, які повинні бути враховуваними при побудові системи інформатизації державного і регіонального управління відновленням і подальшим розвитком промислових комплексів регіонів і їх сукупності. Попередньо окреслене групування об'єктів інформатизації галузей, її змісту і послідовності здійснення представлені в таблиці Додатку Ж.

Реалізація складників управлінської діяльності у змістовному, визначеному і всебічно наповненому інформаційному середовищі повинна базуватись на більш повному застосуванні інформаційно-процесного підходу до розробки інформаційних технологій та інформаційних процесів управління.

Для забезпечення проєктування системи відновлення промислових комплексів регіонів при розгляді існуючих проблем і визначенні їх завдань необхідно застосовувати інноваційні методи збору, обробки, інтеграції та імплементації інформації у заплановані завдання шляхом застосування сучасних інноваційних технологій потребують наявності сформованого високопрофесійного кадрового ресурсу.

При виборі виконавців для реалізації завдань і процесів відновлення галузей перш за все слід переглянути підхід до підбору кадрів. Це повинні бути фахівці не обрані урядом при його зміні і формуванні політики, а професійно підготовлені кадри, компетентні, висококваліфіковані, які здатні гарантовано вирішувати наявні проблеми інформаційного забезпечення суб'єктів, об'єктів, технологій і процесів інформатизації, і вже потім формувати структури виконавців, адаптованих до діяльності у змінюваних умовах.

Узагальнюючи вищезазначене слід відмітити, що визначені структурні компоненти інформаційного середовища системи управління формуванням і розробкою стратегій, політик і планів управління процесами відновлення і розвитку промисловості регіонів на сучасному етапі її зруйнованого стану, надають змогу обирати і оцінювати зміст нових елементів і видів діяльності органів публічної влади і удосконалення форм її організації при побудові і реалізації управлінських процесів. Нове інформаційне поле управління і його

можливості нададуть змогу визначення структури об'єктів, уяву їх якісного і кількісного складу, зв'язків і сформованої послідовності розробки процесів інформаційного забезпечення. Поява інформаційних систем державного і регіонального управління створить умови для пришвидшення, вдосконалення і гнучкості управлінських технологій з реалізації вирішуваних завдань не тільки для відтворення, відновлення промислових об'єктів і технологій їх застосувати, а й для цілеспрямованого і обґрунтованого фокусування уваги органів публічної влади на кожному елементі, структурі і виду використовуємої інформації для функціонування і формування ефективних управлінських впливів на ефективність діяльності галузей. Сьогодні в Україні створені належні умови для поглиблення і перерозподілу інформації, її перепрофілювання із застосуванням нових методів проектування і операційного здійснення технологій процесів діяльності та побудови сучасних інформаційних систем управління галузями на національному рівні.

Їх чітке визначення інформаційного простору управління процесами відновлення і подальшого розвитку його складників, їх змісту, порядку формування і застосування інформації як ресурсу управління, застосування інформаційно-процесного підходу в забезпеченні органів публічної влади і всебічного інформаційно-аналітичного обґрунтування доцільності відновлення галузей і заходів щодо його здійснення буде суттєво сприяти покращенню стану обґрунтованості і реальності планів відновлення промисловості.

Наведене в дослідженні теоретико-практичне визначення і обґрунтування видового і змістовного наповнення показників інформаційного забезпечення складових елементів і сукупності управлінських дій, щодо поглибленого ознайомлення зі станом промислових об'єктів, відповідно до виробничих потреб країни, об'єднані в інформаційне середовище стану галузей, спрямовуються на активізацію, забезпечення і підтримку процесів пошуку шляхів відтворення і відновлення, збереження чи зміни галузевої структури промисловості чи кожної конкретної галузі і їх участі у створенні економічного потенціалу для розвитку регіонів.

Ключові чинники обґрунтування процесів відтворення за рахунок подальшої інформатизації виробничої і управлінської діяльності запропоновані

інформація, інформаційні технології, інформаційні процеси управління органів публічної влади, сформовані в інформаційному просторі з використанням нового розширеного змісту і показників, які всебічно висвітлюють особливості керованих систем, стануть дієвими важелями підвищення ефективності діяльності влади.

Пропонований шлях більш повного використання і підвищення ефективності застосування інформаційних чинників, представлений обґрунтованими етапами, дозволяє широке застосування методів системного інформаційно-процесного управління. Їх зміст, послідовність, методологічні і практичні засоби формування і здійснення сприятимуть розвитку системи інформаційно-аналітичного та організаційного забезпечення проектування, розробки і реалізації планів відновлення промислового комплексу України.

Інформаційно-процесний підхід до побудови, функціонування і використання в процесах державно-галузевого управління може формуватись за наступним алгоритмом: визначення і послідовне притягування до збору, обробки і застосування інформації про суб'єкти промисловості регіонів, органів статистичних і аналітичних центрів їх формування і функціонування; удосконалення управління діяльністю наукових, аналітично-прогнозних, управлінських, стратегічних, проектно-конструкторських і проектно-впроваджувальних знань і системних заходів у нарощення і підвищення якості потоків інформації та і організація процесів їх спільного застосування. У підсумку це створює єдиний погляд на роль, місце, значущість і продуктивність інформаційної діяльності для інноватизації технологій і процесів управління і підвищення їх якості і результативності і стає надійним засобом підтримки обґрунтування усіх модернізаційних процесів і управління їх побудовою і реалізацією в процесах відновлення промисловості країни.

Дослідження доцільно ширше спрямовувати на пошук джерел ефективності інформаційної діяльності в системі центральних і регіональних органів публічної влади як їх самостійного і водночас взаємопов'язаного характеру і опанування ними нової функції управління – інформаційно-комунікативної, розробки методологічних основ створення процесів її реалізації та спрямування очікуваних результатів на інтеграцію і використання

інформації як управлінського ресурсу виробничої і управлінської діяльності органів влади.

Висновки до розділу 2

У складі багатьох чинників впливу на розвиток промисловості особливу роль відіграє науково обгрунтована політика, а для сьогоденних умов життя українського суспільства – політика відновлення промисловості і створення умов для її подальшого розвитку. Руйнування промисловості відбулося на усій території і зачепило не окремі суб'єкти господарювання, а цілі промислові комплекси галузевого регіонального і загальнонаціонального підпорядкування. На кожному рівні управління в довоєнний період для них були розроблені й затверджені політики розвитку, які являли собою напрями, функціональні завдання, алгоритми їх вирішення та іншу інформацію, спрямовану на формування й управління процесами розвитку.

Теоретичний конструкт розробки і затвердження політик спрямовувався на нарощення і розвиток матеріального виробництва промислової продукції, підвищення її якості і конкурентоспроможності. Але ступінь зруйнованості промисловості країни і величезні збитки, яких зазнала держава, потребують ґрунтового перегляду політик, розроблених у довоєнні роки, і нових підходів до їх формування.

В системі теоретичних і методологічних обґрунтувань, які враховувались при розробці політик розвитку, визначаються: теорія локалізації, теорія інтенсифікації, інноваційна теорія, теорія каталізаторів, теорія розташування та інші, ключовими процесами яких стають інтелектуальні, інформаційні, цифрові та інші процеси. Безальтернативним стає їх застосування при розробці й осмисленні змісту політики відновлення.

Процес перегляду політик і підготовки до розробки політики відновлення повинен базуватись на аналізі попередніх політик, особливостей їх еволюційних змін, інструментів розробки, структури, інституцій і процесів функціонування, методичних і практичних засад їх формування.

Детальне ознайомлення зі значною кількістю методологічних і аналітичних наробок стосовно розробки методів аналізу стану і стратегування

промисловості України показує, що попри появу в останнє десятиріччя великої кількості організацій, які займаються аналітичними дослідженнями, єдиної апробованої методики розвитку політик, у тому числі і розвитку промисловості, не існує. Аналітико-діагностичні пропозиції щодо розробки стратегії і політик переважно спрямовуються на пріоритетні (прибуткові) галузі промисловості. Їх використання в обґрунтування політики відновлення промисловості не охопить усі напрями і ліквідацію глибинних руйнувань і збитків, які завдані галузям воєнними діями.

Для отримання об'єктивних уявлення про сьогодиншній стан промисловості України в роботі запропоновані:

– етапи проведення аналітико-діагностичного оцінювання масштабів руйнувань і збитків, завданих війною підприємствам, їх послідовність і зміст (аналіз і оцінювання типу виробництва, його потужності, науково-технічного рівня і можливостей виробляти конкурентоспроможну продукцію; оцінювання кількості і якості продукції підприємства для задоволення потреб територіальних громад, регіонів чи країни і можливостей експорту; оцінювання і перелік потреб для збереження чи модернізації виробництва із застосуванням інноваційних методів структурної перебудови системи управління і методів управлінської діяльності; оцінювання переваг використовуваної організаційно-правової форми господарювання (порівняно з наявними), її здатності впливати на результати власної діяльності і діяльності держави; оцінювання структурно-організаційної досконалості і системи управління; організаційні заходи з відновлення підприємства, у т. ч. за рахунок власних та інших видів джерел, за напрямами; оцінювання й обґрунтування пропозиції стосовно доцільності застосування того чи іншого методу модернізації);

– групи заходів, які можуть спрямуватися на побудову процесів відновлення і розвиток управління цими процесами (удосконалення наявних і запровадження нових організаційно-правових форм суб'єктів господарювання; удосконалення організаційно-правових форм господарювання структурних управлінських підрозділів органів публічної влади; удосконалення інформаційного, цифрового, технічного, технологічного і програмного забезпечення управлінської діяльності; впровадження інноваційних методів і

механізмів управління, їх порівняння з методами і механізмами керованих систем; підвищення кваліфікації апарату управління відповідно до нових технологій Індустрії-4; удосконалення і розвиток організаційних форм і структур об'єктів промисловості (суб'єктів господарювання промислової галузі); удосконалення структури виробничих підрозділів суб'єктів господарювання промислової галузі, введення оновлених і нових функцій управління і раціональний розподіл, оптимізація заходів щодо інформатизації та цифровізації планування виробничих процесів, їх середніх ланок, процесів обслуговування і забезпечування та ін.).

Вони представлені як складові елементи моделі комплексного аналізу галузей промисловості (структурно-об'єктний, номенклатура продукції і послуги галузевого комплексу регіонів, технічний стан галузей регіону, матеріально-ресурсне забезпечення діяльності, виробнича і транспортна інфраструктура, органи публічної влади на регіональному і місцевому рівнях, аналіз інституційного забезпечення, система регіонального управління розвитком промисловості, кадровий склад керівників і працівників, змістовно-функціональний аналіз, аналітичні галузеві платформи регіону), результати якого необхідні для обґрунтування політики відновлення. Результати комплексного аналізу стануть основою для обґрунтування політики відновлення і створення умов її подальшого розвитку промисловості регіонів.

У передвоєнний період визначальним трендом розвитку України стали інформатизація і цифровізація суспільної діяльності. На загальнонаціональному рівні почали створююватись і реалізовуватись проекти надання державних послуг, впроваджуються електронні розрахунки, інформаційні процеси і технології впроваджуються в освіті, охороні здоров'я та інших сферах. Водночас позитивні інформаційні зрушення недостатньо охопили галузеві сектори промисловості і процеси управління ними. Вплив інформатизації на їх ефективність не спостерігається. В методологічному інструментарії управління процесами відновлення інформаційний підхід як самостійний інструмент впливу на якість ухвалюваних рішень поки використовується недостатньо, а інформаційні системи галузевого управління не створені. Відсутні інтегровані багаторівневі й багатоланкові інформаційно-комунікативні технології управління (ІКТ). Для

формування інформаційних систем нового поліття доцільно попередньо розробити обґрунтовані концептуальні засади, що базуватимуться на можливостях інформаційних систем державного і регіонального управління відновленням промисловості регіонів. До таких основних засад належать: єдність концепції побудови і функціонування інформаційних систем по «вертикалі» (на муніципальному, регіональному і державному рівнях) і по «горизонталі» (на кожному рівні ієрархії систем управління); скоординованість процесів створення, впровадження, експлуатації і розвитку інформаційних систем та їх інформаційних потоків; повнота і комплексність інформаційної підтримки й обслуговування відповідно до цілей діяльності всіх структурних підрозділів центральних органів публічної влади за всіма напрямками, завданнями і процесами, починаючи від інформаційного опису сутності наявних і нових завдань, вирішення проблемних питань; багатофункціональність інформаційних систем важливих компонентів (правових, нормативних, організаційних, соціальних та інших), які інформаційно забезпечують відповідні аспекти діяльності органів влади; корпоративність і водночас розділеність та багаторівневість, надійне фінансово-економічне, технічне, соціально-господарське та інші види забезпечення; єдиний розподілений інформаційний простір управління галузями промисловості країни і регіонів, поєднання каналами і зв'язками, чітко спрямований перелік їх видів, структур і визначених можливостей доповнення чи змінювання; у складі опорних пунктів для отримання інформації, необхідної для ухвалення рішень органами влади повинні бути казначейство, пенсійний фонд, банки, промислові корпорації, підприємства та інші структури скооперованої діяльності в напрямі розвитку промисловості регіонів.

Склад і зміст інформації, яка забезпечує процеси діяльності й управління в інформаційному просторі галузей, повинна мати надійну систему захисту.

Запропоновані в роботі методичні і процесні засади побудови та обґрунтування інформаційних систем з використанням інноваційних й інформаційних засобів та інформаційно-процесного підходу їх реалізації в певній послідовності створять умови для підвищення ефективності управління відновленням промисловості і потужну базу розвитку нової галузі – інформаційної, в якій буде створюватись інформаційна продукція.

Список використаних джерел до розділу 2:

1. Bobrovskyi O. I. (2021). Organizational and technological development of public administration bodies in territorial communities: state and innovation transformations: monograph. Published by International Center for Research, Education and Training. MTÜ. Tallinn, Estonia, 185 p.
2. Ангел Є., Кравчук В. Яка промислова політика потрібна Україні для переходу до Індустрії 4.0? Громадська синергія: сайт. 08.04.2019. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/articles-in-themedia/yaka-promyslova-polityka-potribna-ukrayini-dlyaperehodu-do-industriyi-4-0>
3. Бобровська О. Ю. Ревіталізація економіки України як інструмент управління довгостроковим розвитком. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ: ТОВ «ДКС центр», 2023, № 10. С. 20–27. DOI: 10.32702/2306-6814.2023.10.20.
4. Бобровська О. Ю., Корнієвський С.В. Політика комплексного економічного розвитку регіону: механізми формування і реалізації: монографія. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 185 с.
5. Болотіна Є. В., Акуленко А. В. Інформатизація державного управління: сучасні проблеми. *Науковий вісник ДГМА*. 2017. № 2(23Е). С. 133–141.
6. Виклики майбутнього для промислового розвитку України : наукова доповідь / за ред. Л.В. Дейнеко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ : 2022. 184 с.
7. Відбудова України: як відновлювати краще та розумніше?: комунікативний захід за участю МЦПД щодо відбудови України, 7 березня 2023 р., Брюссель. URL: <https://www.icps.com.ua/vidbudova-ukrayiny-yak-vidnovlyuvaty-krasche-ta-rozumnishe-u-bryusseli-vidbuvsya-zakhid-za-uchastyu-mtspd-schodo-vidbudovy-ukrayiny>
8. Державна програма розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки: схвалено Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-2003-p?find=1&text=мікроелектроніки#Text>
9. Дегтяр О. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у діяльності органів державної влади. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 3(42). С. 30–36. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2013_3_7.

10. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки: Послання Президента України до Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-02#Text>

11. Іванов С. В. Економічне відновлення і розвитку країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. 2019. № 1(686). С. 75–89. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6678>

12. Індустріальні парки. Нові можливості для інвестицій в Україну. Офіційний сайт бутикового адвокатського бюро Dictio. URL: <https://www.dictio.com.ua/news/industrialni-parki-novi-mozhlivosti-dlya-investiciy-v-ukrayinu>

13. Інформаційно-аналітичний центр «Громадський простір»: офіційний сайт. URL: <https://www.prostir.ua/about-us>

14. Інформація про індустріальні парки, включені до Реєстру індустріальних (промислових) парків та виключені з нього. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=336993e7-8713-43da-8de6-ce4c5d003bfa&title=InformatsiiaProIndustrialniParki-VkliucheniDoRestruIndustrialnikh-promislovikh-ParkivTaVikliucheniZNogo>

15. Кивлюк О. П. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології як ключова передумова соціального та технологічного прогресу: соціально-філософський аспект. *Гілея: науковий вісник*. 2011. Вип. 49. С. 304–310.

16. Колодійчук А. В. Середовищні теорії розвитку промисловості. *Ефективна економіка*. 2012. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1146>

17. Концепція розвитку стратегічних галузей промисловості України. Український інститут майбутнього. 2021. 136 с. URL: <https://e-cis.info/upload/iblock/d2c/d2cad1f871879554ade473c93b475292.pdf>

18. Миценко І. М. Проблеми промислового комплексу України та державна політика щодо його розвитку. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2. С. 88–92. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/163873/15-Mytsenko.pdf?sequence=1>

19. Міністерство аграрної політики та продовольства: офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua>.
20. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України: офіційний сайт. URL: <https://mspu.gov.ua>.
21. Модернізація економіки промислових регіонів України в умовах децентралізації управління: монографія / О.І. Амоша, Ю.М. Харазішвілі, В.І. Ляшенко та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ : 2018. 300 с.
22. Натрошвілі Г. Р. Проблеми інформатизації національного господарства України. *Modern Science – Moderní věda*. 2020. № 9. С. 19–24.
23. Національна програма кластерного розвитку до 2027 року: Концепція. Орієнтири розвитку. Рекомендації / О. Юрчак та ін. Київ: АППАУ, Платформа Industry4Ukraine, 2020. 74 с. URL: <https://mautic.appau.org.ua/asset/166:proekt-nasprogrami-klasternogo-rozvitkudo-2025-v1pdf>
24. Нещадим Н. О. Сучасні напрями розвитку інформаційних систем менеджменту. *Наукові праці НУХТ*. 2010. №36. С. 5 –10. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/03a63dc4-0992-4037-b579-db9eaafd53ca>
25. План відновлення України. Національна рада відновлення. Липень 2022. URL: <https://ua.unc2022.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>.
26. Про засади регіональної державної політики: Закон України від 5 лютого 2015 р. №156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
27. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>
28. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-п#Text>
29. Про індустріальні парки: закон України від 21 червня 2012 р. №5018-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>
30. Про Концепцію державної промислової політики України: Постанова КМУ від 29 лютого 1996 р. № 272. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-96-п#Text>
31. Про Концепцію державної промислової політики України: Указ

Президента України від 12 лютого 2003 р. № 102/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102/2003#Text>.

32. Про національну програму інформатизації: закон України від 1 грудня 2022 р. № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>.

33. Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-2003-п#Text>

34. Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року: проект розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?Lang=uk-UA&id=10ef5b65-0209-4aa1-a724-49fd0877d8d6&title=ProektRozporiadzhenniaKabinetuMinistrivUkrainiproSkhvalenniaStrategiiRozvitkuPromislovogoKompleksuUkrainiNaPeriodDo2025-Roku>

35. Про схвалення Стратегій розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-р#Text>

36. Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Будівництво, містобудування, модернізація міст та регіонів України», 2022, липень. 350 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada.ua/construction-urban-planning-modernization-of-cities-and-regions.pdf>.

37. Промисловість України 2014–2016: невикористані можливості, шляхи відновлення, модернізації та сучасної розбудови: наукова доповідь / редкол.: О. І. Амоша, І. П. Булеєв, Ю. С. Залознова. Київ, 2017. 554 с. URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2017/04/Promislovist-Ukrayini_2017_16_05.pdf

38. Разумков Центр: офіційний сайт. URL: <https://razumkov.org.ua/pro-nas/istoriia-tsentru>

39. Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи, напрями і механізми розвитку: монографія / В. П. Вишневський, О. В. Вієцька, О. М. Гаркушенко та ін.; за ред. В. П. Вишневського; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. 192 с. URL: <https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/2018-Smart-promislovist-v-epohu-tsifrovoyi-ekonomiki.pdf>

40. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки)

«Шляхом Європейської інтеграції» / А. С. Гальчинський [та ін.]; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. Київ: ІВЦ Держкомстату України, 2004. 416 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001330

41. Стратегія імпортозаміщення в стратегічних галузях промисловості: проект. URL: <https://mspu.gov.ua/news/minstrategprom-pidgotuvav-proyekt-strategiyi-importozamishchennya-v-strategichnih-galuzyah-promislovosti>.

42. Стратегія розвитку «Індустрія 4.0». URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/Стратегія%20розвитку%204-0%20в3.pdf>

43. Стратегія розвитку високотехнологічних галузей України до 2025 року: проект. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64&>

44. Стратегія розвитку внутрішнього водного транспорту України на період до 2031 року: проект. URL: <https://mtu.gov.ua/news/33077.html>.

45. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-p#Text>.

46. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: схвалено розпорядженням Кабінетом Міністрів України від 10 липня 2019 р. №526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p#Text>

47. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>.

48. Стратегія розвитку цифрової інфраструктури стратегічних галузей промисловості, оборонно-промислового комплексу України до 2025 року: проект. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/02/17/strategiyu-rozvytku-cyfrovoi-infrastruktury-strategichnyh-galuzej-promyslovosti-opk-obgovoryly-v-minstrategpromi>.

49. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: схвалено Указом Президента України від 12 січня 2015 р. №5/2015. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.

50. Український інститут майбутнього: офіційний сайт. URL: <https://uifuture.org/pro-institut>

51. Український кластерний альянс – запуск. Опубліковано 31 березня 2022 р. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/ukrayinskyj-klasternyj-alyans-zapusk>

52. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020 – 2030 роки) часові горизонти / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський ; Міжнародна рада з науки (ICSU); Комітет із системного аналізу при Президії НАН України; НТУ України «Київський політехнічний інститут»; Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОН України; Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. Київ : НТУУ «КПІ», 2015. 136 с.

53. Хринюк О. С., Солосіч О. С. Процесно-функціональний підхід до формування сучасних систем управління економічною безпекою підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 3(26). С. 86–91.

54. Ципліцька О. О. Стратегування повоєнного розвитку нових галузей промисловості. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 72–78. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/1154-Текст%20статті-1248-1-10-20230104.pdf>

55. Цілі Сталого розвитку: Україна: національна доповідь. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/Національна%20доповідь%20ЦР%20України_липень%202017%20ukr.pdf.

56. Юрчак О. EQuIP – методика визначення цілей та інструментів для промислової політики. Опубліковано 25 серпня 2020 р. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/equip-metodyka-vyznachennya-czilej-ta-instrumentiv-dlya-promyslovoyi-polityky>

57. Дейнеко Л. В., Ципліцька О. О. Інституціональний механізм модернізації промислового сектора: сутність та шляхи вдосконалення. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 45. С. 73–83. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/search/article?articleId=2564705>

58. Ципліцька О.О. Реструктуризація промисловості України у повоєнний час: стратегічні напрямки та перспективи. *Науковий вісник міжнародної асоціації*

науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології. 2022. Том 1, №3. URL: <https://man.org.ua/nv/index.php/about/article/view/26/20>

59. Ципліцька О.О. Модель аналітичного забезпечення стратегічного планування промислового розвитку. *Ефективна економіка*. 2024. №2. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3059/3095>

60. Ципліцька О.О., Дейнеко О.Т. Адаптивність стратегічного планування промислового розвитку в умовах глобальної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2023. №56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3074/2997>

61. Дейнеко Л.В., Ципліцька О.О., Кушніренко О.М., Гахович Н.Г., Завгородня М.Ю. Міжнародний досвід повоєнного відновлення промисловості. *Економіка України*. 2023. №6 (739). С. 23-52. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/983/2023-06-2>

62. Воронкова В. Г., Нікітенко В. О., Ажажа М. А. Цифрові технології промислового виробництва як дорожня карта четвертої промислової революції. *Цифрова трансформація промислового менеджменту: теорія і практика*: монографія; заг. ред. Воронкової В. Г., Метеленко Н. Г. Львів-Торунь: Liha-Pres, 2023. Розділ 1. С. 16–58. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/13677>

63. Бондаренко Д. М. Інформаційні та інструментально-організаційні можливості публічного і галузевого управління відновлення промислового комплексу України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 4. С. 242–248. DOI: <https://doi.org/10.32702/23066814.2024.4.242>

64. Zahorskyi V., Bobrovskyi O., Bondarenko D., Karpa M., Akimov O. & Akimova L. (2022). Ensuring Information Security in the System of Public Management of Sustainable Development of the Region: EU Experience. *IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 22. No 8. pp. 163–168. (WoS). DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.8.21>

65. РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ

3.1. Удосконалення організаційних форм діяльності і управління промисловими комплексами регіонів

Існуюча Державна політика регіонального розвитку промисловості в Україні формувалась в період розробки національних і галузевих реформ на довгостроковий період розвитку. Складниками реформ були принципи і механізми їх здійснення, моделі раціональної внутрішньої взаємодії галузевих об'єктів з іншими галузями й органами державної та регіональної влади. Але великі горизонти бачення майбутнього розвитку промисловості будь-якої галузі сьогодні є слабкою підтримкою реальної відбудови їх нинішнього стану. Воєнні збитки, руйнування економіки України і невирішені проблеми відновлення стану промисловості і ритмічного функціонування її процесів потребують нових дій перегляду видів і особливостей промислової продукції оцінки можливостей промислових технологій і процесів діяльності і рішучих дій щодо пошуку і консолідації ресурсів відбудови і удосконалення форм організації функціонування промислових об'єктів.

Сьогодні необхідні рішучі і обґрунтовані засоби відновлення промислових об'єктів і оновлення форм організації суб'єктів господарювання, нові підходи до їх відновлення, зміна механізмів та інструментів оновлення організації взаємодії органів публічної влади, бізнесу і суспільства, активний пошук і застосування невикористаних ресурсів та інших джерел відбудови і позитивних факторів впливу на пришвидшення процесів відновлення, за рахунок удосконалення управлінських і інших складових промислових систем.

Поки у складі використовуваних ресурсів і джерел відбудови промисловості недостатньо розглядаються можливості застосування інноваційної, організаційної і просторової організації її діяльності, повільно здійснюється пошук і застосування нових більш ефективних форм господарювання і створення умов для мотивації підвищення активної діяльності галузей в регіонах з використанням інноваційних технологій і

практичного досвіду розвинутих країн.

З боку наукової спільноти завжди приділялась велика увага дослідженню стану і розвитку промисловості як базової галузі розвитку країн. В Україні вирішенню проблем промисловості, науковим, методологічним і практичним засадам її інноваційного розвитку та модернізації присвячені дослідження: О. Амоші, Ю. Бажала, І. Булеєва, В. Гейця, Я. Жаліло, Ю. Кіндзерського, С. Салиги, М. Якубовського, В. Ляшенко, О. Новікова, Д. Череватського та ін. Питання розвитку смарт-промисловості перспективні напрями та їх механізми розглядали: В. Вишнівський, О. Вієцька, О. Гаркушенко, С. Князєв, О. Лях, В. Чекіна та ін. [2; 47].

Ступінь зруйнованості багатьох промислових об'єктів України, порушення ланцюгів поставок, створили складнощі експорту продукції, ситуації з відключенням світла, зумовили релакацію багатьох підприємств на нові, більш безпечні території, створили умови і подальшого погіршення стану промисловості. Анонсовані владою заходи щодо підтримки промисловості практично залишилися лише намірами.

В той же час процеси глобальних світових змін активізувались. Вони призвели до змін і глибоких перетворень в світоустрої суспільного життя суспільних, економічних та інших систем, спровокували необхідність пошуку і впровадження нових форм і змісту суспільних відносин, розбудові їх нових напрямів, технологій і процесів усіх видів діяльності. Не оминули ці зміни і галузі промисловості зарубіжних країн активізувавши необхідність суттєвого підвищення ефективності їх функціонування.

В Україні шлях підвищення ефективності використання і подальшого розвитку економічного потенціалу регіонів в останні роки все більш пов'язують із розвитком нових організаційних форм діяльності промислових виробничих ланок – ділових мереж, альянсів, кластерів і різних видів публічного приватного партнерства. Безальтернативним стає і шлях відновлення технологічного розвитку промислових комплексів регіонів і нових джерел їх конкурентних переваг із засвоєнням нових організаційних форм і управління цими процесами.

Згідно Господарського Кодексу України, залежно від форм власності в країнах можуть діяти підприємства таких видів: приватні підприємства,

підприємства колективної власності, комунальні підприємства, державні підприємства, підприємства змішаної форми власності і спільні комунальні підприємства [7, ст. 63]. За обсягами діяльності – малі, середні і великі; за способом утворення – унітарні, казенні, корпоративні та інші. Господарським кодексом передбачаються і різні організаційно-правові форми об'єднань підприємств – асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, союзи, спілки, асоціації підприємств та інші інтеграційні форми [7, ст. 120, ст.127] у складі яких можуть існувати і кластери.

Дослідженню проблем організації та діяльності підприємств у межах кластерних структур, вивченню впливу кластерного підходу на підвищення ефективності розвитку підприємств та інституцій присвятили праці: О. Богма, Р. Боукен, М. Войнаренко, Н. Герасимчук, Г. Григор'єв, О. Гуменюк, П. Заремба, М. Мельникова, Л. Петкова, В. Письмак, В. Ратушняк, Г. Семенов, С. Соколенко, М. Сторпер, О. Тищенко, О. Фіщук, І. Швець та ін. Авторами теорії інноваційних кластерів стали: В. Шовкалюк, Л. Федулова, С. Соколенко, В. Войнаренко, І. Пилипенко. Питання створення кластерів досліджували: М. Бутко, Г. Самійленко, О. Маслак, О. Форманчук, З. Люльчак, О. Капітанець, Т. Степанова, Т. Биков та ін. [27].

Слід підкреслити, що останні в усіх прогресивних країнах визначені як найефективніші форми організації діяльності суспільства і бізнесу. На сучасному етапі в Європі налічується 2 950 кластерів в 51 галузі промисловості, які покривають до 39 % робочих міст і до 55 % фондів заробітних плат ЄС. В Австрії, Німеччині, Канаді, Китаї, США, Франції, Сінгапурі та інших країнах реалізується кластерна політика Європи. В кластерах реалізується 87 % всіх патентів ЄС. Продуктивність праці найбільш розвинутих кластерів перевищує більш ніж у 2 рази продуктивність праці традиційних фірм-експортерів [3; 23]. Програми подальшого розвитку кластерів активно реалізуються у всіх країнах світу. Найдинамічніші програми кластеризації діють у Великобританії, Бельгії, Греції, Данії, Італії, Норвегії, Португалії, Швеції, у всіх штатах США та інших країнах.

Згідно з даними Державної статистики України серед юридичних осіб, які працюють в Україні станом на 1 січня 2020 р. в складі господарюючих суб'єктів господарювання промислового комплексу налічувались такі види:

державні підприємства, казенні підприємства, акціонерні товариства, кооперативи, державні організаційні (установи, заклади), комунальні підприємства, корпорації, консорціуми, концерни, кредитні спілки та ін. Кількість юридичних осіб за організаційними формами на цей період становить 1 350 627, у тому числі приватних – 200 285; державних підприємств – 3 750; казенних підприємств – 32; акціонерних товариств – 13 902, у тому числі публічних – 1 418, приватних – 5 352, кооперативів – 28 071; органів державної влади, організацій (установ, закладів) – 93 952, з них державних організацій (установ і закладів) – 9 613; корпорацій – 554, консорціумів – 79, концернів – 185, кредитних спілок – 1 061 [14].

Однак кількісні характеристики суб'єктів господарювання за організаційними формами не відображають ефективність їх господарювання, напрями і потреби подальшого розвитку відбудови та їх відновлення, а лише характеризують різноманіття їх видів в повоєнний період. Постає питання конкретизації ступеня їх можливостей і здатностей до власної участі у інноваційному відтворенні за умови надання їм конкретної допомоги. Слід підкреслити, що і в переліку юридичних осіб за організаційними формами господарювання українська державна статистика не наводить кількість нових організаційних структур і форм діяльності суб'єктів господарювання, які займаються переважно інноваційною діяльністю в сфері організації галузей промисловості.

В усьому світі драйверами вважаються розвитку, насамперед в промисловості розглядаються кластери. Їх розглядають найбільш ефективні форми господарювання на галузевому і територіальному рівнях. Вони розглядаються як «нові інституції», які не залежать від попередніх умов розвитку, а становлять архітектуру інтеграційних процесів контрагентів в єдиному господарському ланцюзі для забезпечення вирівнювання соціально-економічних процесів як ефективні й гнучкі інституційні структури [27, с. 82].

Кластер являє собою певним чином організаційно оформлену, локально інтегровану структурну мережу зацікавлених у співробітництві та використанні його результатів юридично незалежних суб'єктів в обраній сфері діяльності з координацією дій та програм розвитку в межах чітко визначеної стратегії [55,

с. 97]. Вони розглядаються як галузеві, територіальні добровільні об'єднання організацій, які тісно співпрацюють між собою та іншими суб'єктами у виробничо-збутовому ланцюжку створення цінностей задля підвищення конкурентоспроможності власної продукції, її експорту, зниження трансакційних та економічних витрат діяльності та сприяння економічному розвитку регіонів [1].

Існує ще багато визначень терміна «кластер», які тією чи іншою мірою доповнюють чи розширюють інформацію про цей особливий вид господарських суб'єктів. Наведемо їх найбільш використовувані за територіальною ознакою.

Територіальні промислові кластери – горизонтально інтегровані підприємства і організації взаємопов'язаних і співпрацюючих галузей, що мають систему наукових досліджень, основні і адекватні елементи системи управління з інструментами забезпечення промислового комплексу регіонів шляхом використання місцевих умов, ресурсів і конкретних переваг, що створює ланцюги спорідненої діяльності промисловості регіонів, перетворюючи їх в райони сателіти.

Регіональні кластери – просторові агломерації схожих і взаємопов'язаних форм діяльності, які становлять основу місцевого середовища, управління знаннями, стимулюють різні форми навчання, зосереджують увагу на соціальному контексті, сприяють більшій пов'язаності сфер промисловості і сфер послуг.

За спорідненими ознаками існуючі кластери можна поділити і на низку кваліфікаційних груп в т.ч. за видами галузей, за типом партнерських відносин, за масштабами діяльності, за напрямками, ступенем інноваційності, призначенням (основні, обслуговуючі, допоміжні та ін.) [44].

Територіальні виробничі кластери можуть об'єднувати підприємства, що випускають продукцію, постачальників, обладнання, комплектуючих, спеціалізовані виробничі послуги, науково-дослідні і освітні установи. Їх інноваційні пріоритети можуть простежуватись і в способах їх об'єднання таких як «концентрація», «кооперація», «комунікація», «координація», «конкурентоспроможність» [13].

Широке розповсюдження отримали і трансферні інноваційні кластери по

розробці і запровадженню інноваційної індустріалізації високотехнологічних підприємств і інтегровані кластери – поєднання процесів економічної інтеграції з формування спеціалізованих інноваційних кластерів і транспортно-промислові (групи транспортних підприємств і організацій, трансфери замкнутого виду та інші види).

Кластери мають здатність до забезпечення кращої організованості і виробничої спроможності у вирішенні проблем підвищення продуктивності та якості праці, впливаючи на швидкість операційної діяльності, оперативність логістичних процесів та інноваційної модернізації виробництва. В кластерах швидко вирішуються питання оптимального поєднання ринкових і неринкових методів управління, створення гібридного типу партнерства за рахунок швидкої реакції на появу змін у навколишньому середовищі та володіння іншими особливостями, які дозволяють консолідувати зусилля для вирішення виникаємих проблем. Здатності кластерів як організаційної форми організації діяльності зумовили їх широке застосування в усьому світі за рахунок інтеграції потенціалів підприємств і жителів територій.

Однак, на жаль, картина стану українських кластерів поки недостатньо сформована, систематизована і конкретизована. Завдяки підтримці Євросоюзу першим формалізованим об'єднанням, яке активізувало кластерний рух в Україні, став Український кластерний альянс (УКА) за аналогією з Європейським кластерним альянсом (ЄКА) [61]. Координатори й експерти кластерних ініціатив обговорили і створили Національну програму кластерного розвитку до 2027 року. Для кластерів була визначена роль рушіїв смарт-спеціалізації України, генераторів підтримки креативних технологій і критичної інфраструктури продовольчої безпеки та інших прогресивних зрушень, визначена їх спрямованість на інтеграцію управління секторами промисловості із застосуванням інтегрованого управління ланцюгами доданої вартості, управління розвитком і готовності взяти на себе частку завдань інтеграції з Євросоюзом [1].

У Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр. одним із завдань оперативних цілей передбачено забезпечення підтримки створення ІТ-кластерів в агломераціях та великих містах, що мають необхідний потенціал та інфраструктуру. Для підвищення конкурентоспроможності регіонів

передбачалось формування міських та регіональних економічних кластерів, діяльність яких сприяла б ефективному використанню ресурсів територій, їх комплексному розвитку та становленню інноваційної економіки держави [31, додаток 2]. В українському законодавстві є також низка законів, де згадуються кластери. Але затверджена політика кластерного розвитку досі відсутня. Розроблений 17 грудня 2020 р. Проєкт національної програми кластерного розвитку України до 2027 р. групою експертів і представників Українського кластерного альянсу [23] і презентований на платформі Індустрія 4 Україна не затверджений. Стає очевидним, що кластери в Україні створюються в умовах майже практичної нейтральності влади і фрагментарно, хоча вони вже охоплюють багато сфер діяльності. Кількість кластерів та асоціацій кластерного типу, що входять до кластерного альянсу, дорівнює 48 [1].

За даними Центру регіональних досліджень існуючі в Україні кластери в довоєнний період більш розосереджені в обласних центрах і великих містах Харківської, Одеської, Дніпропетровської, Львівської, Запорізької, Київської та інших областях [3] із переважанням у них кластерів інновацій та інвестицій, інжинірингу та автоматизації промислового сектору, хайтеку та популяризації технологій Індустрія 4 в Україні. Передбачався розвиток не тільки традиційних галузей, а й інноваційних напрямів смарт-спеціалізації. Смарт-спеціалізація розглядається як підхід, що передбачає самостійне аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку стратегічних цілей та завдань щодо видів економічної діяльності в межах регіональної стратегії окремих. Вони повинні мати інноваційний потенціал, з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяти трансформації секторів економіки в більш ефективні [47, с. 186], як концепція та політика інноваційного регіонального розвитку, яка сприяє економічному зростанню через краще розкриття його потенціалу [23, с. 6].

Кількість професійної орієнтації діяльності кластерів можливо прослідкувати за їх видами. У складі останніх: ІТ-кластери, інноваційні ІТ-парки, кластери створення об'єктів інноваційної інфраструктури, кластери креативних технологій (наноматеріали, композитні матеріали, технології модернізації поверхні, інженерія багатофункціональних тканин), інфраструктурні кластери (будівельні, логістичні, транспортні), високотехнологічні (приладобудування,

машинобудування, автомобілебудування, високотехнологічні господарські технології і робототехніка), сільськогосподарські (аграрної переробки), екологічні і торговельні кластери, фінансові конгломерати, промисловий хайтек та ін.

Види і можливості видів кластерів умотивовують їх використання до широкого застосування як ефективної організаційної форми процесів діяльності з відбудови промисловості України. Для промислового комплексу повинні ураховуватись пріоритети галузевих, міжгалузевих і регіональних кластерів на засадах тісної співпраці з органами державної, галузевої та регіональної влади. Але на цьому шляху існує низка до сьогодні не вирішених проблемних питань: відсутність дієвого механізму державно-приватного партнерства і співпраці, слабо врегульовані відносини між владою і бізнесом стосовно використання коштів і привілей, які надає держава для розвитку й підтримки кластерної діяльності, недостатньо визначені нормативно-законодавчі відносини стосовно врегулювання корпоративних прав та економічної, соціальної, корпоративної та іншої діяльності у процесах суспільної праці на шляху відбудови і ключових сфер життя країни.

Розповсюдження кластерів в системах життєдіяльності суспільства створили умови до появи нових форм організації суспільної діяльності – мережевої. Її виникненню, крім кластеризації сприяв і розвиток інформаційних технологій, які створили нові за формою, структурою і способами здійснення ділові відносини між суб'єктами господарювання, владою і суспільством. Стали розглядатися можливості розгляду мережевої економіки – особливої форми економічної діяльності, що базується на горизонтальних зв'язках, глобальному електронному середовищі з переважанням знань, як найважливіших елементів продуктивних сил, інформації і стосунків, що забезпечують миттєву реакцію на попит і пропозицію і засновуються на розширенні тісних зв'язків між сутністю стосунків.

В літературних джерелах мережева економіка представлена широким спектром поглядів, різних за шляхами і цілями діяльності суб'єктів господарювання і етап її становлення в діяльності господарюючих суб'єктів ще далеко не закінчився. Традиційною концепцією економічних процесів стало наповнення їх поняттями економічно-замкненого циклу (циркулярною економікою). Вона скорочує використання ресурсів і надає пріоритет відновлюваним матеріалам,

максимальному використанню сировини, відновленню побочної продукції і відходів для подальшого їх використання як сировини. Суттєво поглиблюється інтерес і до «нової» економіки.

При вирішенні проблеми побудови системи державно і регіонального управління промисловими комплексами регіонів слід враховувати і виходити з того, що рушійною силою ефективності державного управління на сучасному етапі став стратегічний розвиток інформатизації суспільства, що призвів до появи оновлення економічних систем, які отримали характерну назву – «нова економіка». Під новою економікою розуміють таку модель розвитку при якій інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) стають факторами підвищення ефективності інших секторів економіки. Тому їх стали враховувати в якості рушійних сил зростання результатів діяльності і промислових комплексів [43].

Кластеризація надає поштовх і розвитку ділових мереж між суб'єктами господарювання, які мають певні переваги для спільного функціонування, реалізації спільних взаємопов'язаних проектів розвитку. Кластери поєднують значно більше коло учасників спільної діяльності, зокрема інститути підтримки виробничих і комерційних структур, серед яких – постачальники, дистриб'ютери, представники науки і Уряду. Виникають нові форми самоорганізації бізнес-структур і кооперування, ланцюги їх взаємодії і напрями об'єднання. Формуються і інші дотичні до кластерної концепції види організації діяльності і партнерства, що формують нові ланцюги взаємодії і напрями об'єднання. Поява нових форм організації суспільної діяльності потребує відповідних змін в системі організації управлінських процесів.

Серед невідкладних заходів і процесів діяльності в системах управління, які слід обрати для відновлення й відбудови промисловості, повинні бути не тільки ті, що спрямовуються на відновлення технічних, технологічних матеріальних та інших предметних руйнувань, а й ті, що формують інноваційність самого управління і управління процесами, процеси відбудови мають чітку соціальну спрямованість, відбудовують промислові комплекси як осередки суспільства з певними соціальними цілями.

Для повоєнних умов повинні бути попередньо визначені такі організаційні форми і структури органів публічної влади, які здатні слідувати обраним векторам

розвитку секторів промисловості і комплексу галузей на територіях і в регіонах, що дозволить зробити висновки і рішення більш виваженими та обґрунтованими.

Неефективні і недостатньо потужні підприємства, які виробляють необхідну продукцію слід включити до об'єктів відновлення за профілем діяльності і призначення продукції з рівнем спеціалізації та іншими показниками. Доцільно їх розглянути і як об'єкти, які можуть бути відновленими за рахунок кластерної підтримки. Їх види слід обирати за подібністю зв'язків, відстанню, рівнем спеціалізації, місцем і масштабами в галузевих обсягах виробництва і з міжгалузевими комплексами, що нададуть уявлення про доцільність їх використання в тій чи іншій галузі промисловості.

В умовах воєнного і повоєнного нестабільного часу і високої ризикованості навколишнього середовища можуть часто виникати потреби в перегляді заходів, обраних для відбудови і відновлення промисловості, або їх часте корегування в короткострокових проміжках часу. Філософію, мету, вибір напрямів, спрямованість та інструменти державного і галузевого управління промисловими комплексами регіонів можуть створити використовувемі окремі підходи чи їх сукупність: структурний, об'єктно-цільовий, кластерний, підхід смарт-спеціалізації і корпоративний (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Підходи для обґрунтування рішень, спрямованих на вибір організаційних форм виробничої і управлінської розбудови промислових комплексів регіонів

Підхід	Укрупнений зміст
Об'єктно-цільовий	Передбачає поєднання суб'єктів господарювання за певної сукупності способів зв'язку та елементів цілеспрямованої взаємодії для досягнення поставлених цілей
Структурний	Дотримання цілісної структури промисловості через підтримку прогресивних галузей і підприємств, забезпечення їх позитивного впливу на стан промисловості загалом. Структурне забезпечення очікуваних змін за рахунок застосування нових організаційних форм і нової сукупності знань для збільшення і підвищення ефективності суспільного виробництва
Смарт-спеціалізація	Передбачає аргументоване визначення спеціальних і видів діяльності суб'єктів господарювання в окремих сферах і галузях регіонів, які мають великий інноваційний потенціал розвитку і мотиваційну трансформацію відповідних секторів економіки до інноваційної модернізації
Кластерний	Удосконалення і розвиток організаційного здійснення і оформлення співпраці в локально-інтегрованих мережах, взаємодія взаємопов'язаних працівників, економічно незалежних юридичних і фізичних об'єктів господарювання з координацією їх дій і програм діяльності
Корпоративний	Дотримання принципів єдності, стабільності, безпеки і демократії, які розглядаються як ключові процеси відбудови і відновлення країни, будуються

Підхід	Укрупнений зміст
	на корпоративних відносинах (соціальних, економічних, ділових та ін.), які наголошуються і приймаються згідно з Кодексом корпоративного управління, характеризуються спільною корпоративною відповідальністю і дотриманням принципів корпоративної поведінки та корпоративної культури, корпоративних звичаїв, традицій і загальноприйнятих норм

Прим. складено автором

Ці підходи досить широко використовуються в науковій і методологічній літературі, але на практиці їх застосування здійснюється відокремлено і фрагментарно, далеко не у всіх секторах діяльності і не в повному обсязі. На етапі повоєнної розбудови країни і регіонів їх доцільно розглядати як об'єднуючий механізм у підвищенні національної солідарності українського народу. В сукупності вони здатні сприяти появі суттєвого синергетичного ефекту, забезпечувати всі очікувані результати і появу нових умов для стійкості і безперервного плину процесів відновлення і розвитку.

При аналізі масштабів руйнування і стану економіки України стає очевидним, що для її відбудови фінансові можливості бюджету України фактично мізерні. Водночас слід зазначити, що в цей тяжкий для України час їй надається безпрецедентна допомога для відбудови, відновлення і розвитку з боку світової спільноти. Завдяки цій допомозі Уряд України розробляє і реалізує низку програм для підтримки й активного розвитку, мікро-, макро-, малого і середнього бізнесу на умовах надання пільгових кредитних, комерційних ресурсів. Створений і реалізується урядовий проєкт «єРобота», який втілюється в суспільну діяльність за 6-ма програмами: мікрогранти для створення власного бізнесу, гранти для створення переробного підприємства, державне фінансування закладання саду, кошти для розвитку тепличного господарства, грант на реалізацію стартапів, у тому числі в сфері ІТ, кошти на навчання ІТ-спеціальностям. Створений Державний фонд регіонального розвитку України та інші джерела в межах державних схем країни, що призначені для технічної допомоги і підтримки процесів відбудови. Працює проєкт міжнародної технічної допомоги «Застосування і імплементація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною у сфері торгівлі», який зосереджується на регіональних, неринкових підприємствах, що здійснюють ініціативи у визначенні своєї виробничої діяльності.

Відбудова України за допомогою швидких інвестицій і інновацій була

темою міжнародної конференції з відновлення України в Лондоні 21–22 червня 2023 р. Їх мета була мобілізація міжнародної підтримки для економічної та соціальної стабілізації України та подальшого процесу відновлення від наслідків війни. У 2023 р. рішенням Європейського інвестиційного банку було виділено Україні 840 млн євро на реалізацію пріоритетних проєктів з відновлення інфраструктури. В т.ч. муніципальної (шкіл, лікарень тощо), водопостачання та водовідведення, громадських будівель з урахуванням енергоефективності, транспортних мереж і міського громадського транспорту, фінансування розвитку цифрової трансформації та посилення кібербезпеки. Було вирішено, що США виділяє Україні 1,3 млрд. доларів на відновлення енергосистем, життєво важливої інфраструктури та допомогу оцифровування митної системи України. Німеччина надає Україні 381 млн. євро на гуманітарну допомогу. Франція – 40 млн. євро на щорічну реконструкцію України (аварійної реконструкції критичної інфраструктури, медичного обладнання та в разі необхідності енергетичних об'єктів в очікуванні наступної зими). Загалом ЄС обіцяє покрити 45 % усіх потреб України на відновлення до 2027 р., що становить приблизно 50 млрд євро. Це будуть гранти та кредити, частково заморожені активи росії.

Надзвичайно важливо щоб і з боку України повинні були створені умови цільового, раціонального й ефективного використання цієї підтримки. Стає очевидним, що необхідно переглянути види діяльності наявних організаційних структур здійснення і плинну виробничих процесів і діяльності органів публічної влади, які будуть організовувати, здійснювати впровадження і реалізовувати процеси відновлення. Вони повинні бути налагоджені на стійку чесну, раціональну, відповідальну і безпечну організацію функціонування промислових об'єктів. Чітко і міцно згруповані, тісно інтегровані і скоординовані за всіма модернізаційними процесами, як спорідненими, так і різноспрямованими. Організаційні структури стануть потужним чинником заходів відновлення і створення умов подальшого розвитку. Необхідним є забудова, налагодження і підвищення гнучкості горизонтальних і вертикальних зв'язків співпраці і співробітництва учасників, її спрямування на спільні дії, які повинні супроводжуватись державними, галузевими і регіональними процесами відновлення, інноваційними підходами і оновленими принципами управління.

Президент В. Зеленський на конференції у Лондоні підкреслив, що в основу повоєнної відбудови України, яка є можливою за умови міжнародної підтримки, повинні бути покладені п'ять головних принципів: єдність, стабільність, розвиток, безпека та демократія [12].

Важливим і необхідним є наявність застосування потужних механізмів взаємовигідної співпраці між органами влади на всіх рівнях з бізнесом і громадянським суспільством. Для ефективної та цілеспрямованої відбудови України державна влада завжди повинна приймати виважені й обґрунтовані рішення. Враховуючи їх значущість і масштаби впливу, неприпустимо, щоб вони були необґрунтованими, спонтанними чи хаотичними. Насамперед слід чітко визначити перелік упорядкованих, організаційно спрямованих, галузево і територіально окреслених і законодавчо узгоджених заходів щодо управління і регулювання впливу на процеси відбудови, оновлення і можливостей подальшого розвитку.

Робота Уряду також повинна стати більш галузевою, об'єктно-суб'єктною і операційно спрямованою. Необхідно, щоб держава, надаючи кошти для відбудови країни і розвитку мікро-, макро- і середнього бізнесу, орієнтувала його діяльність не тільки на власний розвиток і у власному баченні, а й, пристосовувала його діяльність до сьогоденних потреб регіонів, на вирішення гострих проблем і процесів життєдіяльності суспільства.

Промисловість відноситься до багатовимірних, багатоваріантних і нелінійних систем, рушійною можливістю діяльності якої повинна бути необхідність забезпечення потреб суспільства в засобах виробництва, предметах споживання, військовій техніці та інших потреб, які повинні бути збалансованими і найважливішими для економічного зростання країни. Стан системи описують поняття «функціонування», «рух», «розвиток» і «трансформація», які відображаються в якісних змінах типів взаємодії, видах і способах діяльності, зв'язках, способах інвестування і напрямках руху об'єкту в цілому та інших змінах.

Як об'єкт управління промисловість регіонів надзвичайно складна, відкрита, нелінійна і дисипативна система, яка безпосередньо формує і нагромаджує економічний потенціал країни, сприяє визначенню напрямів його

подальшого зростання і підвищення обсягів для застосування в процесах модернізації і відновлення виробництва. Це потребує здійснення аналізу промислового комплексу і його складових в сукупності, як системного цілісного об'єкта управління надійності функціонування, руху і трансформації його процесів.

Промислові комплекси регіонів представляють собою динамічну системну єдність, підсистеми якої знаходиться в постійному русі, зміні і розвитку, і в процесах функціонування починають розвиватися як його складові, елементи, які формують нові зв'язки і нові результати своєї дії.

Визначені властивості промисловості і її промислових галузевих комплексів дозволяють створити уяву про неї як об'єкта спільного державного і регіонального управління, який повинен створюватись і функціонувати на базі інформаційного, організаційного, техніко-технологічного, змістовно-функціонального, нормативно-правового і інвестиційного забезпечення. Він характеризується впорядкованістю побудови і обґрунтуванням складу, призначенням, інституційними та іншими властивостями для визначення і облаштування структур управління – суб'єктів державного і регіонального господарювання. Вони повинні реалізувати інтегровані функції, інтегровані інформаційні і процесні технології та інші дії за схожими алгоритмами поведінки управлінської діяльності в часі їх плину. Зазначене зумовлює необхідність створення і обґрунтування нової форми організації управління процесами промислового розвитку регіонів, яка для свого функціонування може бути вбудована для реалізації в склад органів публічної влади областей.

На сучасному етапі, поширення ІКТ дало поштовх мережевим організаціям в структурах управління і гнучким адаптивним їх формам, які виводять системи управління і діяльність її органів на принципово новий рівень можливостей їх реформування і модернізації, підвищення якості управлінських рішень і застосування нових стандартів взаємовідносин між владою, бізнесом та державними суб'єктами господарювання. Необхідним стає створення і нових гнучких організаційних структур для оптимізації процесів державного і регіонального управління, в тому числі самих органів публічної влади.

Характер публічного управління змінюють, і вимоги ІКІ до взаємодії

влади із керованими об'єктами, системами і суспільством в цілому. Впровадження ІКТ також стає шляхом стратегічного реформування і створення нових форм діяльності влади. Тому проектування органів публічної влади промисловістю регіонів повинно будуватись з використанням інноваційних підходів до визначення траєкторій і пріоритетів їх розвитку з урахуванням нових ресурсів і забезпечення розробки і впровадження ІКТ. Умовою необхідною для запровадження нової форми управління розвитком промисловості регіонів є наявність відповідної структури цього органу. Головним документом регулюючим створення і повноваження органів виконавчої влади є закон України «Про місцеві державні адміністрації» [35]. Згідно Типового положення про структурні підрозділи цих органів влади [53] назви покладених на кожний підрозділ функцій зводяться до наступного: забезпечують ... , беруть участь ..., ініціюють ..., аналізують ..., розробляють ..., готують пропозиції, вживають заходи. Але в управлінні об'єкти їх впливу не концентруються на національних галузях народного господарства, зокрема промисловість і не виокремлюються, незважаючи на її роль в створенні економічного потенціалу розвитку регіонів і країни. У складі основних завдань місцевих державних адміністрацій у складі повноважень в галузі соціально-економічного розвитку окремо визначається розробка та внесення пропозицій до проектів державних цільових програм, а також довгострокових прогнозів та проектів індикативних планів розвитку. Відмічається, що вони стосуються відповідних галузей народного господарства [35, гл. 2, ст. 17] і забезпечують їх виконання. Такі настанови, на жаль, недостатньо конкретизують практичну діяльність областей і переносяться в Положення про структурні підрозділи ОДА в описаній вище редакції. Водночас, про необхідність удосконалення організації і змісту діяльності органів влади все частіше наголошується у виступах керівників центральних органів виконавчої влади, але заходи по удосконаленню її організації і підвищенню ефективності все частіше зводяться до зміни назв структурних підрозділів, можливостей їх скорочення, пошуку і ліквідації перехрещуваних функцій без глибокого заглиблення в зміст, методи і технології здійснення державного управління в т.ч. промисловістю.

Зазначене мотивує до проектування і впровадження нового структурного

підрозділу управління промисловості регіонів на який будуть покладені функції спільного управління промисловістю регіонів стосовно її відновлення і розвитку. Системним об'єктом їх спільної діяльності повинні стати промислові комплекси і окремі галузі регіонів як упорядкована сукупність усіх галузей промисловості, розташованих на території.

Для розробки системи управління сукупністю галузей промисловості регіонів, як цілісного об'єкту спільного державного і регіонального управління, доцільно отримати про цей орган управління якомога повне уявлення як нового владного суб'єкта, розглянувши його цільову природу призначення і структуру. Концептуально цей орган має бути представлений наступними характеристиками:

- його приналежність до структури органів публічної влади на рівні регіонів;
- цілі створення нової структури як самостійного підрозділу діючої системи управління;
- інституційний характер нової структури управління, який формується органами публічної влади, діяльність якого спрямовується на здійснення покладених на нього функцій і займає відповідне місце в його системі;
- види діяльності і налагоджені зв'язки, які кореспондуються в поточній діяльності і припускають їх подальший розвиток і спільне функціонування з різними ієрархічними рівнями управління, які в майбутньому можуть привести до інноваційного реформування структури підрозділів і їх координування;
- орієнтація на підтримку розвитку і функціонування промислових підприємств різних організаційних форм і процесів їх діяльності шляхом переходу на більш високий рівень інноваційності методів, технологій і процесів діяльності;
- підтримка рівня соціального розвитку і корпоратизації діяльності, накопичення соціального капіталу, культури організації виробництва і управління;
- виконання ролі каталізатора позитивних змін в промислових комплексах регіонів, фокусуванні уваги на розвитку їх здатності до постійного власного оновлення і удосконалення підпорядкованих об'єктів управління, готовності здійснення еволюційних змін, розширення потенціалу керуємих систем і їх диверсифікації з урахуванням тенденцій світового розвитку.

Проектуємий новий організаційний підрозділ повинен спрямовуватись на

реалізацію одноіменних функцій управління, існуючих в складі системи державного і регіонального управління і нових функцій, потреба в яких виникає в умовах сучасних непередбачуваних змін в країні: функції безпосередньої участі органів публічної влади в процесах відновлення, модернізації і реінжинірингу, безпекової функції, функції впливу влади на позитивні зміни стану керованих об'єктів, формування процесів збільшення потенціалу розвитку, здатності і адаптації до змін різної спрямованості, їх масштабів, появи нових можливостей їх генерації, і напрямів розширення організаційних повноважень щодо визначення і використання управлінських і організаційних ресурсів.

Велику увагу необхідно надати і визначенню кола посадових осіб цього владного структурного підрозділу, які повинні мати відповідний рівень спеціалізації і кваліфікації для вирішення завдань управління промисловістю регіонів. Необхідним є і встановлення нормативних, юридичних, економічних, соціальних і екологічних характеристик і показників об'єктів промисловості регіонів, на які можуть розповсюджуватись повноваження органів публічної влади і гарантувати права і можливості до доступу інформації про стан, обсяги і якість матеріально-технічних та інших ресурсів. Вони повинні бути здатними до здійснення контролю і нагляду за забезпеченням і дотриманням прав і законних інтересів суб'єктів господарювання за відповідністю їх діяльності, за реєстрованим статутом. Важливим є і захист виробників продукції від проявів недобросовісної конкуренції і монополізму, забезпечення внутрішньої і зовнішньої збалансованої взаємодії суб'єктів господарювання і забезпечення багаторівневої системи співпраці між регіонами шляхом створення нових організаційних форм господарювання.

Нові структурні підрозділи повинні будуть і очолювати розробку стратегій, політик, планів, програм і проектів, їх забезпечення інституційним людським ресурсом науково-технічного розвитку, забезпечення інтелектуальною співпрацею і створенням умов для їх реалізації.

Пропонуємий підрозділ ОДА не повинен передбачати доповнення чисельності апарату управління і навіть кількості їх підрозділів. Мова повинна йти про концентрацію функцій управління промисловістю і їх зосередження на формуванні нової регіональної структури управління інноваційним

відновленням і подальшим розвитком промисловості з належною ступеню координації, гнучкості, відповідного інноваційного інформаційно-комунікаційного управління, на організаційному, економічному, інвестиційному, ресурсному та іншому забезпеченні функціонування суб'єктів функціонування в промисловості регіону.

Особливо важливим аспектом органів публічної влади, при їх взаємодії є визначення функцій спільного управління, відновленням і розвитком зруйнованих об'єктів в регіонах: галузей і процесів життєдіяльності, упорядкування грошово-правових відносин співпраці, спільної відповідальності сторін за якість, своєчасність, повноту і строки впровадження заходів в обсягів відновлення, їх розроблення і обґрунтування в політиках і планах розвитку регіонів. Вони повинні бути наголошеними і закріпленими при наданні грантів та інших джерел інвестування за пільговими і ринковими умовами. Це потребує чіткого формулювання, організації і дотримання взаємних прав і суспільних зобов'язань на умовах суспільного договору. В загальному розумінні суспільний договір являє собою добровільну згоду кожної окремої особистості на працюючій в об'єднаній спільноті з метою захисту своїх прав на життя, безпеку, здоров'я, освіту й водночас справедливого розподілу національного багатства і доступу до культурного надбання [55, с. 80].

Суспільний договір співпраці між органами публічної владою, бізнесом і громадянським суспільством в обраному напрямі повинен відображати правові, економічні та соціальні правовідносини сторін у відповідних сферах спільної діяльності, у тому числі і при створенні нового типу організаційних структур органів публічної влади регіонів і держави і їх співпраці з суб'єктами господарювання за підтримкою і участю влади. Договором закріплюється добровільна згода на прийняття і виконання певних чітких зобов'язань і відповідальності за їх використання. Це загальна згода жити за визначеними законами та принципами, які на різних етапах розвитку еволюціонують за запитами й очікуваннями суспільства, що знаходить своє відображення в національному законодавстві [55, с. 79–80].

Уявляється, що саме недостатнє застосування деталізованих суспільних договорів між владою, бізнесом і населенням призвело до появи в Україні

неприбуткових підприємств, зниження продуктивності й оплати праці, безробіття й одночасної появи власних працюючих структур з мільйонними прибутками.

На вдосконалення організації повсюдної масштабної діяльності з відбудови і відновлення України були спрямовані і акценти при обговоренні загального бюджету чотирирічної програми співпраці згідно зі спільним Планом дій Ради Європи для України на 2023 – 2026 рр. «Стійкість, відновлення та відбудова». Зокрема, зазначалося, що відбудова України повинна здійснюватись за тісно взаємопов'язаними, але відносно самостійними напрямками: відновлення та відбудова народного господарства України; підвищення результативності дій парламенту та підвищення відповідальності членів Верховної Ради України [26]. Відповідно до цих напрямів проведене дослідження проілюструвало недостатньо використовувані в Україні можливості органів публічної влади в питаннях розвитку галузей промисловості і питаннях організації управління процесами їх відновлення, потребують удосконалення і дії влади з поглиблення партнерської співпраці з бізнесом, державними суб'єктами господарювання та населенням. Повинна бути спрямована увага і на ліквідацію недостатнього підвищення результативності і зміцнення взаємної відповідальності усіх учасників задля активізації та пришвидшення процесів відбудови й ефективного використання міжнародної фінансової допомоги.

Підсумовуючи вищезазначене, слід підкреслити, що ключовим вектором підйому економічного та соціального стану України є відбудова, оновлення і підтримка промисловості в регіонах країни на належному конкурентоздатному рівні. Проблемне поле промислової політики регіонів і загалом України на сучасному етапі і в повоєнний період охоплює надзвичайно широкий перелік питань стосовно управління, розробки і прийняття заходів з ліквідації руйнувань і погіршених умов функціонування промисловості. У їх складі заходи з підвищення змісту, обсягів та інтеграції державної, регіональної і галузевої співпраці відповідних структур управління із суб'єктами господарювання різних форм власності, поєднання зусиль, джерел, напрямів і стимулів співпраці і підвищення взаємної відповідальності, згуртованості і єдності колективів і влади, залучених до процесів відновлення.

Аналіз існуючих форм організації діяльності об'єктів виробництва показав їх активне поповнення новими видами, які мають певні переваги перед традиційними. Водночас їх спільною ознакою є недостатня спрямованість на реальні потреби регіонів, слабка взаємодія між собою і органами публічної влади і недостатня участь у відновленні промисловості.

Організація процесів відбудови й оновлення промисловості повинна включати організаційні, структурні, ринкові, техніко-технологічні та інші завдання, підтримку створеного потужного кластерного руху, запровадження корпоративної організації діяльності і сукупності підходів, які здатні забезпечити інноваційну конкурентоспроможність промисловості. Уваги потребує і широке залучення до широкої участі населення, бізнесу і безпосередньо влади, для вирішення проблем відбудови України шляхом запровадження партисипативного управління.

Запропонована сукупність підходів до обґрунтування і вибору організаційних форм відбудови промисловості та умов їх запровадження може суттєво активізувати застосування сучасних наукових здобутків, інформаційно-комунікативних моделей спільної взаємодії і згуртованості народу для швидкої реалізації процесів відновлення. Наголошені питання потребують широкого розгляду і наукової обґрунтованості інструментів управління відбудовою і розвитком, першим у складі яких повинна стати промислова політика України.

3.2. Методологічний підхід до вибору й обґрунтування побудови політики відновлення і розвитку промисловості України

Попередньо було зазначено, що головним документом який висвітлює стан і кроки побудови процесів створення промислових комплексів регіонів країни є державна промислова політика, яку повинен затвердити Уряд. Концепція державної промислової політики України була розроблена і затверджена Кабінетом Міністрів України ще у 1996 р. [34]. Вона була спрямована на призупинення спаду виробництва, створення комплексного механізму забезпечення модернізації та структурної перебудови і сталого розвитку промисловості України в умовах переходу до ринку. Її мета – розвиток

високотехнологічних та конкурентоспроможних виробництв, збереження науково-технічного і технологічного потенціалу, прискорення структурної перебудови промисловості та реалізації структурної й інвестиційної промислової політики розвитку. Її реалізація повинна була сприяти збільшенню частки виробництв, що мають завершений технологічний цикл, науково-технічному оновленню і модернізації виробництв і їх розвитку з урахуванням потреб власної міжгалузевої кооперації, систем виробничого сервісу та іншим прогресивним перетворенням. Але, попри численні обґрунтовані заходи політики, вона не була кінцево завершеною і повністю виконаною. Її чинність була скасована у 2003 р. наступною Концепцією державної промислової політики [15] і прийняттям Державної програми розвитку промисловості на 2003 – 2011 рр. [36]. У 2008 р. схвалена Концепція проєкту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 р. [38]. У 2013 р. схвалена Концепція загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 р. [37]. Перелічені документи принципово не відрізнялися між собою ні структурою, ні спрямованістю, ні запланованими заходами здійснення. У складі основних напрямів розвитку промисловості наголошувалося на вирішенні проблеми її перебудови, визначенні послідовності заходів за рівнями встановлених пріоритетних галузей, коригуванні функцій центральних органів публічної влади, відповідальних за виконання заходів тощо. Але судячи зі звітів виконання перелічених концепцій і програм розвитку промисловості, жодна з них повністю не була виконана.

Сукупність ідей, положень, напрямів розвитку промисловості, достатньо і широко представлених у державних документах, не охопили всі принципи, форми, механізми і методологію її розробки. Не зважаючи на чітке формування потреби, створення раціональної структури промисловості, обґрунтування видів продукції, чисельної і професійної кількості об'єктів промисловості та багато інших питань, їх вирішення залишилось практично на стадії дискусії. Але сьогодні, в тяжкі для України часи, проєктування і реалізація процесів відновлення промисловості повинно бути пришвидшене, обов'язково є визначення і опору, в першу чергу, на власні можливості, нові виклики і проблемні питання. Їх подолання потребує критичного аналізу і перегляду

обраних і використовуваних у мирні часи політик, планів, засад, інструментів і механізмів їх застосування для збільшення ролі в підтримці процесів відбудови.

Визначенню ролі промисловості й дослідженню питань її розвитку, які закладені в плані її формування і функціонування були присвячені праці багатьох зарубіжних вчених, у тому числі Р. Райх, Г.К. Хелайнер, Д. Декарло, Д. Родрік, Г. Тасі, Дж. Коен, Дж. Форман-Пек, Е. Райнерт, К. Перес та ін. Запровадженню промислової політики присвячені праці вітчизняних учених О. Амоши, В. Геєця, В. Вишневського, А. Даниленка, Б. Кваснюка, М. Кизима, В. Ляшенка, Л. Мусіної, О. Мельниченка, В. Новицького, В. Пятницького, В. Сіденка, В. Палехової, В. Горбуліна, Л. Збаразської, Ю. Кіндзерського, О. Кондрашова, А. Нікіфорова, М. Якубовського та ін. [25; 21; 40].

Багатий досвід і інтерес до постійного удосконалення промислової політики спостерігається в країнах ЄС, хоча єдиного наукового підходу до її змісту також не існує. Політика промисловості загалом спрямовується на створення інституційного середовища і певного клімату співпраці з іноземними партнерами. Офіційно затвердженого документа під назвою «Державна промислова політика» в багатьох країнах не існує, немає її і в США. В азіатських країнах промислова політика розглядається як генеральна стратегія подолання відсталості та підтягування ВВП на душу населення до рівня західних країн. В Японії більшість заходів промислової політики здійснюється під керівництвом Міністерства економіки, торгівлі і промисловості, серед підрозділів якого створене Бюро економічної та промислової політики, де вирішуються питання, пов'язані з макроекономічною політикою, структурною перебудовою економіки та підвищенням конкурентоспроможності економіки. У Південній Кореї з поглибленням процесів глобалізації новим підходом до визначення промислової політики і стратегії промислового розвитку країн стала відмова від секторального підходу на користь кластерного, виявлення перспективних нових технологічних видів виробництва та розробка цільових програм їх розвитку, що передбачає створення необхідних інституційних умов та інфраструктури. Прикладом успішного проведення промислової політики можна назвати досвід Китаю та Індії. Стрімкі темпи промислового зростання Китаю були забезпечені за рахунок участі держави у розвитку автомобілебудування, електроніки та інших галузей. Індія

обрала шлях розвитку промисловості за рахунок розвитку галузі з виробництва програмного забезпечення як пріоритетного в національному виробництві, і вони досягли бажаних успіхів [49]. На жаль, в Україні неможливо назвати галузь, яка б розвивалась інноваційно і швидкими темпами. Втрачена і така суттєва конкурентна перевага, як рівень освіти. Проблеми розвитку промисловості в країні залишаються надзвичайно гострими. Тому в повоєнному періоді починаючи вже з теперішнього часу необхідно почати розв'язувати всі проблемні питання розвитку промисловості, починаючи з найперших кроків її відтворення, відновлення, формування, налагодження і функціонування, що повинні закладатись в державний документ «Державна політика відновлення і розвитку промисловості України».

Загрози і виклики воєнного часу, які суттєво впливають на погіршення стану економіки України та її промисловості, поглибили необхідність проведення докорінних змін у нових підходах до регулювання політики промисловості країни, які передбачають і обґрунтовують необхідність і доцільність зміни стандартних підходів до процесів її формування, організації розробки і реалізації. В Україні ці підходи і шляхи прописані до 2030 р. серед яких: інфраструктурні, фінансові, технічні, соціальні та ін. Процеси розроблення і реалізації політики функціонування і розвитку промисловості та її галузей очолюють органи публічної влади відповідних рівнів. Вони повинні на етапі відтворення промисловості набуті нових компетенцій, здатних оновити і створити управлінський інструментарій для здійснення процесів державного управління відновленням промисловості, побудувати новий порядок денний діяльності і створити умови його дотримання, творчого розвитку і сполучення усіх процесів досягнення очікуваних результатів.

Для подолання проблем необхідно переглянути і осмислити наявні ситуації в стані промисловості, співставити їх з очікуваними і бажаними результатами реалізації за попередньо обраними інструментами управління. Останні відображаються і використовуються в науково обґрунтованих процесах інформаційного, нормативно-правового, законодавчого, організаційного, фінансового та інноваційно-інституційного супроводу впровадження управлінських рішень.

Вибір інструментів для перегляду політики відновлення і розвитку промисловості в умовах воєнного часу повинен бути чутливим до існуючих умов, на основі оцінки реальних можливостей держави і секторів промисловості. Вони повинні бути здатними змінюватись залежно від відхилень реального економічного стану секторів промисловості, їх структури і водночас здатні до стабільної підтримки державою випуску необхідної продукції галузей промисловості.

Аналіз попередньо розроблених політик і програм показує, що їх зміст не мав радикальних відмінностей. Деякі складники були розширені й уточнені, а напрями та їх зміст суттєво не змінювався. Навіть не зрозуміло, чому органам публічної влади потрібно було робити гнучкі заяви про їх інноваційність, витрачати час на їх розробку, вкладати кошти на їх опанування. Не зрозуміло і в результаті чого вони були продубльованими, замість пошуку інноваційних заходів. Здійснені кроки ілюструють «активну» діяльність органів публічної влади на цьому напрямі, але їх результат не ліквідував попередньо допущених ще в довоєнний час помилок. Водночас напрями і зміст заходів, шляхів і кроків відновлення промисловості загалом стають вже більш очевидними, хоча в умовах війни існують серйозні складнощі для їх досягнення. Необхідним є чітке визначення нової філософії політики відновлення і розвитку промисловості із врахуванням обсягів і глибини руйнувань, обґрунтування умов і правил побудови процесів відновлення в повоєнний період, орієнтуючись на випуск інноваційної продукції, новий рівень технологій, що застосовуються, і форм організації діяльності. Уявляється, що орієнтація на довгостроковий результат відновлення і розроблення відповідних стратегій і політик є нераціональна. Увага повинна бути зосереджена на короткостроковому й середньостроковому періодах модернізації, з урахуванням швидкості змін суспільного розвитку у внутрішньому і зовнішньому середовищі України. Життя людей у країні не може тільки погіршуватися і його не покращують лозунги про очікувані блага в майбутньому. Потрібно вживати необхідні заходи зараз. Вони потребують узгодження, поєднання і спільного здійснення на основі глибоких аналітичних обґрунтувань, визначення твердих «кроків» руху суспільства в період

відновлення життя країни. Такі заходи повинні розроблятися і сприйматися на основі аналітичних оцінок стану і можливостей розвитку систем і об'єктів до їх відновлення, оцінки результатів попередніх зрушень і доказів доцільності здійснених державою заходів і використання існуючих інноваційних моделей політик. Для розробки і реалізації процесів відновлення необхідно застосовувати науково обґрунтовані інформаційні процеси трансформації управлінських технологій і інструментів з використанням сучасних інноваційних методів інформаційно-цифрових і комп'ютерних технологій. Одночасно із заходами щодо відновлення і розвитку промисловості України необхідна масштабна діяльність з оновлення методів і форм організаційно-управлінської діяльності та її функціонального змісту в системі самих органів публічної влади. Цим питанням Уряд країни постійно приділяє велику увагу, але приймаємі заходи чомусь не дають суттєвого результату.

Підвищення ефективності державного управління в усі роки незалежності було ключовим у складі питань формування органів публічної влади незалежної України. Умови для ефективної діяльності створювались шляхом послідовного реформування державного управління. Найбільшими запланованими заходами стала Стратегія реформування державного управління України, прийнята в червні 2016 р. й оновлена в кінці 2018 р. на основі рекомендації програми SIGMS [50]. Повністю вона не була виконана, більшість індикаторів досягнуті частково, але нові стратегічні документи продовжували розроблятися. У 2021 р. розроблено і прийнято 15 стратегій, у тому числі Стратегія реформування державного управління України 2022 – 2025 рр. [11, с. 20]. При їх розробці враховувався досвід країн ЄС, а серед розробників були їх представники. У складі заходів приймалися і ті з них, які раніше не були виконані. Головною вимогою до Уряду в стратегіях була вимога – перехід до діяльності, спрямованої на результати, а не на процеси. Було поставлене питання стосовно підвищення результатів діяльності Уряду і спрямуванні її на підвищення якості функціонування підпорядкованих суб'єктів, зокрема йшла мова про стан і розвиток промисловості України. Аналізуючи діяльність органів публічної влади стосовно розробки стратегій і політик розвитку промисловості, слід зазначити недостатню участь урядових структур у їх реалізації. Складається таке враження, що органи публічної влади

особливо не переймалися перспективами системного розвитку промисловості країни, а займалися «латанням дірок» і ліквідацією слабких підприємств державної форми власності і продукція яких потрібна державі. Ключова функція органів публічної влади – забезпечення цілісності, збалансованості й послідовності реалізації і активної підтримки отримання запланованих результатів із дотриманням вимог успішного функціонування і систематичного розвитку цієї надзвичайно складної системи і реалізовується слабо. На сучасному етапі відновлення промисловості, яка повинна буде здатна виробляти і реалізовувати продукцію на задоволення потреб держави і бути спроможною адекватно реагувати на внутрішні і зовнішні виклики повинні стати головною метою управління промисловістю. Заходами для її вирішення Уряд передбачив реформування міністерств та впорядкування структури Секретаріату Кабінету Міністрів за період 2017–2019 рр. Змістом реформ передбачалось становлення єдиних вимог до структури міністерств, розділу внутрішніх функцій і передбачення передачі частини функцій на зовнішню реалізацію за межі держслужб. Слід зазначити, що структурні диспропорції в органах влади та їх недоліки склалися роками. Деструктивні зміни в них виявилися в основному вже після набуття незалежності і, судячи із кількості кроків, які приймають центральні органи публічної влади в цьому напрямі, вони і сьогодні ще продовжують існувати. Характеристик і науково обґрунтованих параметрів органів публічної влади, які б слугували своєрідними путівниками і стандартом для організаційних і змістовно-функціональних перетворень, забезпечуючи підвищення ефективності управління, поки не існує.

Не ставлячи за завдання аналіз ефективності здійснених Урядом організаційних заходів управління країною розглянемо зміни, що стосувались самих міністерств, причетних до розвитку промисловості країни.

Питання організаційної структури органів публічної влади, які вирішували проблеми розвитку цього сектору також формувались і удосконалювались в усі роки незалежності. Довгий час вони вирішувались непослідовно. Це можна проілюструвати безпосередньо на прикладі створення Міністерства промислової політики України. Цей орган отримав статус самостійного згідно з Указом Президента України від 13 березня 1999 р. (№ 250/99), але 15 грудня цього ж року

(Указ Президента № 1573/99 від 15 грудня 1999 р.) він був ліквідований. Замість нього утворений Державний комітет промислової політики України. Але у червні 2001 р. (Указ Президента № 405/2001 від 5 червня 2001 р.) цей орган був знов перетворений на Міністерство промислової політики, яке з 30 квітня 2011 р. отримало назву Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном (Указ Президента № 451/2011 від 13 квітня 2011 р.), але в грудні 2012 р. він був реорганізований і знову став називатись Міністерство промислової політики України (Указ Президента № 726/2012 від 24 грудня 2012 р.), положення про яке затверджено в липні 2013 р. (Указ Президента від 19 липня 2013 р. №389/2013). У 2014 р. Міністерство промислової політики реорганізовано шляхом приєднання до Міністерства економічного розвитку і торгівлі (Постанова КМУ № 94 від 23 березня 2014 р.). Доцільно зазначити, що і це міністерство попереду мало назву Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції. У травні 2021 р. його знову назвали Міністерством економіки і, врешті-решт, у вересні 2022 р. (Постанова КМУ № 1064 від 27 вересня 2022 р.) внесено зміни, які стосувалися виконання завдань промислової політики до Положення про Міністерство економіки України, затверджене ще в серпні 2014 р. (Постанова КМУ від 20 серпня 2014 р. № 459, але в редакції Постанови КМУ від 17 лютого 2021 р. № 124), останні зміни до якого внесені у грудні 2023 р. Звертає на себе увагу те, що Положення про Міністерство промислової політики, реорганізоване шляхом приєднання до Міністерства економічного розвитку і торгівлі у 2014 р., втратило чинність тільки у 2019 р. (Указ Президента від 20 червня 2019 р. № 419/2019).

Нині порушуються і питання структурної перебудови промисловості, які пов'язані і сполучні із процесами її розвитку. Однак не всі галузі промисловості України підпорядковані Міністерству економіки України, хоча, згідно з Положенням про міністерство, воно забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері промислової безпеки і, відповідно покладених на нього завдань, розробляє та організовує виконання державних цільових програм у промисловому секторі економіки. Вони проводить аналіз стану конкурентоспроможності та ресурсоефективності галузей, розробляє і координує здійснення заходів щодо підвищення їх рівня; проводить аналіз ефективності

зовнішньої торгівлі промисловою продукцією; виконує функції зі стандартизації у промисловому секторі економіки; визначає напрями розвитку наукового і науково-технічного потенціалу галузей промисловості; формує програми науково-технічного розвитку відповідних галузей промисловості та організовує їх виконання. Разом з іншими центральними органами виконавчої влади здійснює прогнозування індексів споживчих цін та індексів цін виробників промислової продукції. Головуюча роль щодо промислової політики відведена Міністерству з питань стратегічних галузей промисловості України (утворене Постановою КМУ від 22 липня 2020 р. № 624), що забезпечує формування та реалізує державну промислову політику, державну військово-промислову політику, державну політику у сфері державного оборонного замовлення, у сфері оборонно-промислового комплексу, у літакобудівній галузі та забезпечує формування і реалізацію державної політики у сфері космічної діяльності (Постанова КМУ від 7 вересня 2020 р. № 819).

Такі неймовірно часті зміни назви структурних ланок центральних органів публічної влади, зміна їх кількості, розширення назв виконуємих різноспрямованих завдань вносили не завжди позитивні зміни в цілі їх безпосередньої діяльності, практично не сформований зміст їх завдань, інформаційно-комунікативні і ділові відносини зі зміною їх характеру. Вони супроводжувались і певною соціальною напругою в колективах при побудові умов співпраці. Це не сприяло широкому опануванню глибокого змісту нової якості функцій управління і перегляду попередньо розроблених стратегій, політик, програм і планів розвитку з метою інноваційних перетворень. Нові назви мотивували і до внесення змін у напрями діяльності. Певні зміни відбувалися і у змісті роботи, і в інформаційно-комунікативних відносинах оновлюваних колективів працюючих. Водночас підвищення уваги до галузевої структури промисловості і органів управління їх забезпечуючих не були обов'язковими. Оптимальна структура галузей промисловості і її системна раціоналізація є вагомим чинником, що напряму впливає на ефективність функціонування промисловості країни. Вона являє собою і співвідношення, зв'язки і пропорції в обсягах продукції галузей промисловості у складі ВВП за рахунок конкурентоспроможності, їх технічного і технологічного рівня спирається на

обсяги використовуваних ресурсів та інші можливості, необхідні для забезпечення держави власною промисловою наукоємною високотехнічною продукцією.

Кількість організаційних структур органів публічної влади галузевої спрямованості залежить від кількості виокремлених галузей, їх масштабності, цілеспрямованості функціонування, просторового розміщення конкурентоспроможності їх продукції та інших умов і характеристик функціонування. Від цих показників і характеристик повинна залежати кількість структур, спеціалізація і склад фахівців органів влади по управлінню процесами розвитку керуємих систем і головні напрями їх діяльності.

Сучасний стан промисловості України свідчить, що забезпечити і підтримувати рух до зниження і ліквідації руйнівних сил у динамічному функціонуванні усього промислового комплексу здатна стійка, збалансована, пропорційна і ефективна структура галузей промисловості, її раціональна взаємодія і взаємозв'язки з іншими нематеріальними галузями. Саме цьому аспекту в усіх розвинутих країнах приділяється велика увага.

У 2007 р. Європейський Союз прийняв класифікацію виробничих структур за технологічною структурою переробної промисловості. За визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку стійкою є така національна економіка країни, в якій галузева структура відповідає технологічній структурі. Типовою, стійкою національною технологічною структурою запропоновано вважати таку, яка оцінюється відповідно до прийнятої класифікації. Вона має такі співвідношення: 1) близько 50 % – сумарна частка високотехнологічних (20 %) та середньотехнологічних (30 %) виробництв; 2) приблизно 50 % – сумарна частка низькотехнологічних (30 %) та середньонизькотехнологічних (20 %) виробництв [46, с. 35]. В Україні починаючи з 2013 р. такі співвідношення в Україні не були досягнуті. Питома вага високотехнологічних виробництв у 2014 р. становила 2,5 %, середньотехнологічних – 54,4 %, низькотехнологічних – 43,1 %. У 2019 р. такі співвідношення: високотехнологічні – 2,9 %, середньотехнологічні – 51,9 %, низькотехнологічні – 45,2 %. Технологічна структура промисловості України в період з 2014 до 2019 р. не стала прогресивніше, оскільки її основу формували галузі середньотехнологічних виробництв (понад 50 %). На фоні незначного

зростання частки високотехнологічних виробництв у загальній структурі промисловості країни спостерігалось зменшення питомої ваги галузей середньотехнологічного виробництва та зростання частки низькотехнологічних виробництв [51, с. 68–69]. На сучасному етапі в управлінні промисловістю України невідповідність галузевої структури міжнародним стандартам поглибилась, показники не стали ні збалансованими, ні керованими, до того ж вони не враховуються при оцінюванні результатів її розвитку [6].

Окремої уваги і глибшого пояснення потребує прийнятий поділ галузей промисловості на пріоритетні і непріоритетні. Будь-яка галузь промисловості для країни важлива, і хоч кожна дійсно має різну черговість у «запуску» процесів її діяльності і задоволення потреб населення (першочергових, другорядних), усі галузі досить міцно пов'язані між собою. Це відображається в обсягах потреб населення і в різній послідовності запуску технологій та процесів виробництва в ланцюгах створення продукції, послуг і доданої вартості. Вони мають різну питому вагу і у формуванні ВВП, але це не означає, що вони є неперспективними. До таких можуть належати тільки застарілі технології, обладнання і продукція, яка не має попиту ні в країні, ні за її межами. Водночас, питома вага продукції галузей промисловості, які забезпечують і зміцнюють обороноздатність держави у час війни є і повинна бути найбільшою і надзвичайно важливою. Однак не звертати уваги на потреби населення в тій чи іншій продукції, навіть у такий тяжкий період, органи влади не мають права. Цю увагу з боку органів публічної влади суспільство повинно відчувати, що дасть сили спільної плідної праці в цей тяжкий час і умовах, що погіршуються.

Пошук шляхів створення потужного промислового комплексу країни і раціональної структури галузей промисловості та системи державного управління ними повинно початись із глибокого переосмислення стану і потреб країни у продукції, оцінювання попередніх недоопрацювань і помилок, визначення доцільності видів модернізації і перегляду управлінських важелів керування, процесів відновлення й обґрунтування очікування кроків країни до зміцнення промислового потенціалу. Особливу роль слід надати науково-технічному прогресу в системі організації та управлінні промисловістю на всіх рівнях органів публічної влади, системної пов'язаності і синхронізації їх

діяльності, яка повинна бути передбаченою в стратегіях майбутнього розвитку промисловості і вбудованою в методологію розробки заходів промислової політики. При цьому слід урахувати, що необхідні можливості відновлення промисловості країни з виходом за межі окремих галузей, оскільки результат їхнього функціонування і становить економічний фундамент розвитку держави.

Як було попередньо підкреслено, у складі основних інструментів управлінського та організаційного відновлення промисловості країни застосовуються стратегії, політика, програми, плани та сучасний методологічний інструментарій їх розробки. В літературних джерелах, спрямованих на відтворення промисловості регіонів, існують численні визначення цих понять. Втім відсутність їх єдиного трактування поки не заважає владі мати розуміння значущості і сутності їх як первісних інструментів управління процесами розвитку, отже здійснюється їх широке застосування. Визначається їх зміст, призначення, структура, належність і вплив на об'єкти керування, обираються інструменти її відносин з іншими інструментами управління. Для вирішення проблем розбудови промисловості України таким першочерговим інструментом повинна стати спільна Державна політика відновлення і розвитку промисловості та державно-регіональної концепції, які її презентують.

Державна політика промисловості як науковий і практичний термін, широко використовується в десятках нормативно-правових, законодавчих і регулятивних документах, але єдиного законодавчо унормованого змісту вона не має. В проєкті закону України «Про державну промислову політику» запропоновано таке її визначення «промислова політика – це система заходів непрямого або прямого регулювання промислового розвитку для забезпечення виробництва конкурентоспроможної промислової продукції» [29]. Узагальнюючи зміст існуючих визначень поняття «промислова політика» фахівці національної платформи «Індустрія-4» надали пояснення її змісту і відмінності від спорідненого з нею поняття «стратегія». А саме «стратегія – це комплекс довгострокових заходів по отриманню конкурентних переваг з метою сталого зростання всієї економіки держави» а «промислова політика – комплекс заходів, інструментів та інституцій, що забезпечують стратегічний курс держави в промисловому розвитку». До інструментів їх реалізації відносяться

урядові постанови та розпорядження, нормативно-правові акти, закони і інші заходи в легальному правовому полі, які застосовують по відношенню до контрагентів і промислових ринків з метою покращення їх конкурентної здатності і стимулювання [1].

Водночас є очевидним, що промислова політика призначена для вирішення питань відновлення і розвитку промислових комплексів регіонів повинна мати не тільки загальносистемний, селективний чи змішаний характер [25], а і чітко представляти заходи по їх набуттю і практичній реалізації. В першому випадку повинні враховуватися умови, для яких розробляється політика промисловості в масштабах країни як сукупність політик регіонів з урахуванням її впливу на всі галузі народного господарства за низкою обґрунтованих, обраних напрямів. За необхідності при розробці політик окремих галузей промисловості і врахування їх особливостей можуть застосовувати селективний підхід і застосування сучасних методів формування, відновлення чи модернізації галузей з дотриманням безпекових умов виробництва і забезпечення конкурентоспроможності продукції.

Для розробки довоєнний політик найчастіше використовувався змішаний підхід, коли застосовуються одночасно два попередніх. При цьому враховуються і збалансовуються їх характеристики, застосовуються інтеграційні процеси управління досягнення цілей політик на всіх етапах і рівнях – державному, регіональному, місцевому і суб'єктно-об'єктному для забезпечення ефективності розроблених концепцій.

При розробці заходів вирішення проблем розвитку найчастіше розглядаються три варіанти підходів:

- розвиток за рахунок залучення приватних інвестицій;
- розвиток шляхом модернізації промислового виробництва на базі імпортних технологій та економічних механізмів;
- реалізація державної політики структурно-технологічних перетворень промисловості на середньо- і високотехнологічні виробництва шляхом збільшення частки вітчизняних розробок на основі поєднання інноваційних засобів.

При розробці заходів політики відновлення і розвитку промисловості застосовуються різні моделі: жорстка модель, м'яка модель, модель імпортозаміщення, інноваційна модель, захисна промислова модель, адаптивно-

промислова модель, модель з грошових компенсацій та інші, які мають певні особливі риси. Так, наприклад, «жорстка модель» промислової політики орієнтується на розвиток окремих пріоритетних галузей економіки з перерозподілом ресурсів для їх виробничої діяльності, протекціонізмом створення «чемпіонів», «точок» або «локомотивів» зростання, які підтримуються державними замовленнями, регулюванням цін і тарифів, державним фінансуванням та прикладними науковими дослідженнями. Обрані для підтримки державою промислові сфери повинні стати акселератами і рушійною силою розвитку.

«М'яка модель» політики передбачає підтримку конкурентоспроможності, зменшення ризиків інвестицій, допомогу у проведенні науково-дослідних робіт, запровадженні законодавчих норм і правил, які унормовують діяльність і інші заходи. За змістом ці заходи спрямовуються у середину організацій, систем і станів, правил і принципів яких необхідно дотримуватись при прийнятті рішень для забезпечення реалізації заходів в структурах і змістовних змінах діяльності виробничих систем.

Підтримка заходів промислової політики і масштабності очікуємих результатів її використання повинна передбачати і заходи, пов'язані із розвитком інформаційної політики, регуляторної політики, інфраструктурної, освітньої, бюджетної, торговельної, податкової, демографічної та інших політик, які також стають складовими прийнятої моделі політики розвитку промисловості і рамок її дій в багатьох напрямках.

Для гарантованого забезпечення управління процесами реалізації заходів політики і плануємих результатів необхідно здійснювати одночасну структурну трансформацію органів публічної влади і перегляд галузевої структури промисловості і виробничих процесів. Їх слід розглядати узгодженими загальносистемними явищами, які повинні проєктуватись не у відповідності змін у назвах структурних підрозділів міністерств, а відповідно до необхідності реалізації промислових процесів функціонування галузей на первісному рівні, сценаріїв виконання їх завдань, інтегрованої ролі, технології управління, управлінських і виробничих внутрішніх та зовнішніх чинників впливу.

Методично така співпраці повинна впливати з інноваційної методологічної побудови політики відновлення і розвитку, яка повинна бути

гарантованою і збалансованою при одночасній і послідовній реалізації її заходів на державному, регіональному і місцевому рівнях. З урахуванням цих умов пропонується оновлений і розширений зміст державного документа «Державна політика відновлення і розвитку промисловості України». Його доцільно подати у вигляді поетапно реалізованого сценарного процесу її обґрунтування і розробки, за окремим змістом відносно самостійних, але тісно пов'язаних розділів. В їх складі пропонуються: нормативно-законодавчий; теоретико-методологічний; інформаційно-аналітичний; змістовно-функціональний; інноваційно-процесний і проєктний; мотиваційно-оціночний.

Зміст розділів розглядається і проєктується одночасно для кожного рівня управління. Складові структури кожного розділу повинні включати зміст діяльності по кожному підрозділу для обґрунтування і розробки заходів проєктування політики за рівнями: держави, галузі, регіону і суб'єктів господарювання. Структуру політики відновлення і розвитку промисловості регіонів доцільно представляти як сукупність складних елементів промислових політик різних рівнів, розроблених за одноіменними розділами щодо кожного з них (табл. 3.2). Зміст кожного розділу повинен мати своє повне відображення в заходах щодо досягнення поставлених цілей. Як приклад, наведемо альтернативне наповнення «змістовно-функціонального розділу» Державної політики відновлення і розвитку промисловості України (рис. 3.1).

Таблиця 3.2

Пропонуємий вигляд і зміст розділів Державної політики відновлення і розвитку промисловості

пп	Назва розділу	Складові розділу	Місце і час здійснення	Підтримка ресурсу виконання заходів і завдань і їх джерела
1	нормативно-законодавчий	Заходи державної влади		
		Заходи регіональної влади		
		Заходи галузевої влади		
		Заходи суб'єктів господарювання		
2	теоретико-методологічний	=//=		
3	інформаційно-аналітичний	=//=		
4	змістовно-функціональний	=//=		
5	інноваційно-процесний і проєктний	=//=		
6	мотиваційно-оціночний	=//=		

Прим. складено автором

Заходи змістовно-функціонального розділу			
Державний рівень: – система розвитку цілей промисловості України; – державні заходи і засоби досягнення цілей розвитку в країні, регіонах і галузях; – ресурси держави на підтримку розвитку промисловості, передбачені із державного бюджету та інших джерел країни, регіонів і галузей	Регіональний рівень: – система цілей розвитку промисловості регіонів, узгоджених, споріднених і скоординованих за державними й регіональними цілями, задоволення потреб регіонів і країни з урахуванням природних, екологічних і економічних ресурсів; – концентрація розгорнутих державних ресурсних потоків на виконання цілей розвитку галузей регіонів; – генерація, мобілізація, оптимізація використання потенціалу промисловості регіонів та їх здатності до підтримки поточної і стратегічної конкурентоспроможності промислової продукції з дотриманням державної регіональної політики	Галузевий рівень: Виважені обгрунтовані вектори розвитку промислової продукції регіону із встановленням конкретних параметрів організації діяльності керованих суб'єктів, їх взаємозв'язків і взаємозалежності з керованим характером впливу виробничих та інших процесів, побудованих на основі інноваційних функціональних моделей державного і муніципального секторів промисловості, оцінки необхідних ресурсів, збалансованих з потребами галузей регіонів у міжрегіональному і галузевому просторах	Суб'єктно об'єктний рівень: – розробка планів і стратегій суб'єктів господарювання із застосуванням адекватних принципів, форм цілеспрямованої діяльності й організаційної єдності з державними, регіональними, галузевими напрямами розвитку; – формування і дотримання завершеності етапів технологічної структури перебудови виробництва і комплексної ліквідації процесів пасивного характеру відносин соціальної цілеспрямованої діяльності і партнерства з підприємствами галузі і міжгалузевими

Рис. 3.1. Заходи змістовно-функціонального розділу політики відновлення і розвитку промисловості України

Прим. складено автором

Особливістю пропонованого змісту інноваційного процесного підходу і його відповідного методологічного супроводу при розробці промислової політики відновлення і розвитку є те, що він повинен застосовуватись спільно і одночасно для всіх рівнів здійснення політики з відображенням взаємовпливу, взаємообумовленості і взаємопідтримки розробниками, які володіють відповідними системами знань і досвідом. Їм повинні користуватись залученні майбутні виконавці і споживачі продукції при узгодженні цілей відновлення і розвитку і вибору шляхів спрямування процесів на їх досягнення «по вертикалі» і «по горизонталі». Такий підхід сприятиме створенню нового державно-галузевого і регіонально-галузевого типів системи управління

відновленням промисловістю країни.

В умовах сучасних інформаційних можливостей органів влади усіх рівнів, трудомісткість і час розробки Політики відновлення промисловості регіонів України стають не тільки реально і достатньо швидко досягаємими, а і надають можливості її деталізації по однойменним заходам політики усіх галузей і суб'єктів господарювання в межах регіонів, створення національної платформи моніторингу стану реалізації заходів політики на усіх рівнях і оцінки їх впливу на стан, зміст і плин процесів відновлення у встановлені проміжки часу, і оцінки вкладу кожного промислового комплексу галузі регіону у відновлення промисловості країни. Розробка, уточнення і деталізація заходів політики відновлення і розвитку промисловості в пропонуємому форматі потребує застосування знань розробників і майбутніх виконавців в частині основ і законодавчо-нормативних і методологічних положень різних наук. Знання науки державного управління, науки організації, економічних, юридичних, технічних та інших наук стосовно побудови виробничих комплексів проектування технологій і процесів виготовлення продукції, сукупності прав, обов'язків і повноважень управління ними та інших знань, використовуваних при розробці заходів політики за обраними напрямками. Необхідність опанування конкретних знань створює внутрішні потреби фахівців до підвищення кваліфікації, а і набуття знань, які будуть конкретно спрямованими і стануть поштовхом підвищення продуктивності праці.

Процес розробки політики відновлення і розвитку промисловості повинен спочатку починатися «знизу» з рівня функціонуючих промислових об'єктів і промислових комплексів регіонів, розташованих на їх території, з огляду і врахування проблемних питань їх відновлення, розробці пропозицій по їх вирішенню, оцінці і формуванні потреб підтримки їх реалізації. Їх сукупність сформує інформацію про потреби і можливості кожного окремого регіону, які пропонується відобразити в Державній політиці відновлення і розвитку. На наступному етапі проекти регіональних політик за однойменними галузями регіонів узагальнюються на рівні держави. Вони узгоджуються і доповнюються загальнодержавними заходами, створюють зміст промислової політики відновлення промисловості країни в якій вже буде вбудована промисловість

конкретних регіонів, об'єкти відновлення, відповідальні і уповноважені органи державної, місцевої, галузевої влади для їх участі в реалізації політики.

При розробці заходів відновлення промисловості доцільно застосовувати в залежності від їх значущості і складності усі види існуючих моделей політик (жорсткої, м'якої, інноваційної, захисної та ін.). Для підтримки заходів по реалізації політики встановлюються і рамки впливу її дій в багатьох напрямках, які відображаються і конкретизуються в інших політиках, в яких будуть закладені заходи по їх підтримці і контролю здійснення. Певною специфікою заходів політики стає те, що вони спочатку спрямовуватимуться на відновлення, зміцнення, і нарощення потенціалу промисловості а потім на її стрімкий стабільний розвиток.

У зміст політики повинно бути закладено і ідентифікація цілей розвитку галузей промисловості відповідно до потреб країни, шляхом їх уточнення за регіонами з цілями регіонального розвитку і опанування світових стандартів випуску продукції не тільки за видами, а і за більш вищим рівнем їх інноваційності. Одночасно повинні формуватись і закладатись нові інноваційні технології виробництва продукції і організаційні форми функціонування підприємств промисловості, системи і механізми оновленого управління промисловістю з боку органів публічної влади усіх рівнів, здатних забезпечити розширення секторів нової економіки.

Спільний розгляд цілей і комплексу завдань відновлення і подальшого розвитку промисловості створює умови для поглиблення партнерства органів влади, бізнесу і населення і їх корпоративної співпраці в умовах воєнного і повоєнного часу, які будуть мати відповідну специфіку.

Розробки політики відновлення і розвитку промисловості України згідно із запропонованою методологією і змістом заходів сприятиме обґрунтованому об'єднанню цілеспрямованню дій усіх забезпечуючих її впровадження політик розвитку в т.ч. інформатизації і цифровізації всіх видів сучасної діяльності і застосуванню інноваційних методів і технологій державного управління. Створяться умови для здійснення організаційного реформування органів публічної влади та запровадження інноваційного змісту їх діяльності і переорієнтації дій влади на безпосередню участь державних службовців у

досягненні запланованих результатів, підвищиться відповідальність влади, якість і конкурентоспроможність процесів управління.

Узагальнюючи результати цього аспекту дослідження слід підкреслити, що рушійні сили відновлення промисловості складаються не тільки з фінансових, технічних, технологічних і людських ресурсів, а насамперед з їх організаційного, функціонального, змістовного, інформаційного і аналітичного оптимального поєднання і управлінських способів організації розпорядження і управління ними.

Обґрунтовані і реалізуємі напрями відновлення промисловості, оптимізація її галузевої структури і формування інноваційного впливу органів публічної влади, супроводжуємі переосмисленням ролі, спрямованості, змісту, процесів і обсягів виробництва промислової продукції для потреб країни, підвищення її конкурентоспроможності у світовій економіці й експортоздатності автоматично вплинуть на підвищення її ролі у формуванні індустріального розвитку держави.

Відновлення промисловості України повоєнний період повинно починатись не тільки із визначення її заходів, а і одночасного дієвого радикального підвищення технологій їх здійснення і управління ними. Це потребує використання побудови нових методологічних підходів до удосконалення структури промисловості, процесів модернізації і функціонування, освоєння нових видів продукції і удосконалення процесів управління.

На жаль за останні 10 років існування незалежності України жодна з розроблених видів численних стратегій, політик і програм розвитку, прийнятих урядом країни, не була повністю завершеною. Її заходи не охоплювали системних зрушень. Недостатньо використовувався і нарощений великий потенціал системи знань та інструментів впливу на розвиток промисловості при розробці поточних і стратегічних планів розвитку галузей. В більшості планів розвитку промисловості пропонувались типові стандартні заходи, в яких робилась спроба вбудування окремих інновацій, але в традиційних умовах діяльності вони не давали очікуваних результатів. Для останніх потрібне розширене, цілісне, багатоаспектне, інституційне й інноваційне середовище, суттєво оновлений методологічний апарат удосконалення структур органів

управління і визначення в реальному часі цілей і змісту діяльності та управління процесами впливу на кожному рівні і в просторі державного управління. Недостатня системність розроблених стратегій і політик розвитку не сформувала конкретних вимог до оптимізації і осучаснення змісту управлінських процесів їх реалізації в промисловості, як ключової галузі. Обмеженість і несумісність дій існує і при організації спільного публічного й галузевого впливу на процеси спільного розвитку.

Пропонуємо методичні і організаційні засоби спільної розробки і реалізації політики відновлення і розвитку промисловості країни сприятимуть формуванню органічної єдності завдань відновлення і завдань розвитку промисловості на всіх рівнях, створення об'єктивних умов для активізації діяльності органів публічної влади усіх рівнів. Вони поєднують їх за цілями, відносинами, взаємопідтримкою і взаємозбагаченням, спільністю дій і відповідальністю за їх досягнення.

Збагачення теоретичних і практичних засад змістовної і структурної розробки Державної політики відновлення і розвитку промисловості України, спільне використання «вертикальних» і «горизонтальних» мереж її реалізації своєчасно детермінує і спонукає до підвищення швидкості реагування і врахування внутрішніх і зовнішніх змін, впливаючих на стан промисловості і необхідність їх упорядкування і підтримки організаційного порядку і плину процесів відновлення і розвитку. Ці умови підвищать чутливість органів публічної влади і суб'єктів господарювання і до пристосованості вхідних і внутрішніх умов ринку промислової продукції, сприятимуть налагодженню мережевої співпраці, генерації ланцюгів доданої «вартості» і мінімізації державних витрат.

3.3. Формування механізму публічного управління відновленням і розвитком промислових комплексів регіонів

Важливою умовою удосконалення і підвищення ефективності державного і регіонального управління промисловістю регіонів є наявність і використання інтегрованого механізму управління нею в просторі регіонів.

Проблеми управління промисловими комплексами регіонів давно висвітлюються і вирішуються в науково-методичних дослідженнях багатьох

вчених. У складі досліджуваних питань широко і різноманітно розглядаються механізми управління, надається належна увага методам їх розробки і втілення. Відомі українські вчені О. Амоша, В. Вишневський, Л. Збаразська, Ю. Кіндзерська, питання розвитку промисловості, в т.ч. управлінські, досліджують комплексно. Критичний аналіз досягнень та пошук перспектив розвитку галузей і шляхів їх реалізації в т.ч. з використанням ефективних механізмів бачимо і в дослідженнях О. Більської, Ю. Короткого, Ю. Залозної. Вплив аспектів цифровізації на галузевий розвиток за рахунок нових технологій і механізмів досліджують В. Вишневський, В. Чекіна, зарубіжний і вітчизняний досвід управління галузями досліджують С. Іщук, Л. Созанський, вимоги до галузі в контексті завдань Індустрії 4.0 у своїх дослідженнях аналізує О. Кушніренко, окремі аспекти організаційної діяльності і управління промисловими галузями України розглядають О. Семененко, Г. Кучерова та ін. [4]. Питаннями підвищення ефективності державного регулювання регіонального розвитку та механізмів державного управління на регіональному рівні досліджувались в працях А. Ахламова, Т. Безверхнюк, І. Дегтярьової, М. Іжі, В. Керецмана, В. Мартиненка, М. Миколайчука, М. Латиніна, С. Романюка, В. Реута, В. Чужикова та багатьох інших [17]. Велика увага приділялась і дослідженню проблем стратегічного управління промисловими комплексами регіонів. Вони розглядались у наукових працях зарубіжних і вітчизняних вчених: В. Ізарда, М. Колосовського, К. Кузнєцова, А. Мазура, Б. Мільнера, І. Тесленок, О. Ципліцької, М. Шраг, які розробляли загальні принципи та рекомендації щодо управління промисловими комплексами регіонів, а також інструменти для прийняття обґрунтованих стратегічних управлінських рішень, у тому числі удосконалення механізмів стратегічного управління ними на рівні регіонів [19; 22; 41; 52]. Втім, показники діяльності галузей на регіональному рівні на сучасному етапі воєного і повоєного стану потребують окремої уваги, і механізми управління ними вимагають суттєвого оновлення та удосконалення.

З метою недопущення поглиблення кризового стану галузей промисловості України державна влада постійно розробляє стратегічні документи їх розвитку і окреслює умови для їх реалізації: Концепція державної

промислової політики України (1996, 2003), Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції на 2004 – 2015 роки» (2004), Концепція «Проекту загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року» (2008), Стратегія розвитку суднобудування на період до 2020 р. (2009), Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 р. (2013), Концепції Державної цільової економічної програми розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу до 2020 р. (2013), Концепція Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 р. (2014), Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (2015), Концепція Державної цільової економічної програми розвитку атомно-промислового комплексу на період до 2020 р. (2016), Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 рр. (2017), Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України (2021), Національна економічна стратегія на період до 2030 року (2021) та багато інших. Однак більшість програм так і не були повністю реалізовані до свого закінчення, залишивши відкритими безліч питань. При цьому Більшість нормативних документів спрямовані на розвиток двох сегментів промисловості – оборонного сектору та сільськогосподарського на рівні країни [20, с. 34 – 36], хоча очевидно, що самостійний розвиток тільки окремих галузей не вирішує існуючих проблем країни, оскільки він взаємопов'язаний із розвитком усього господарського в т.ч. промислового комплексу країни загалом. Такий стан надихає на підвищення спільних дій органів публічної влади на державному і регіональному рівні при пошуку шляхів відновлення промисловості регіонів, розробки і прийняття відповідних заходів по їх реалізації з відображенням їх в спільній політиці відновлення. Необхідність розробки нових політик спільного розвитку регіонів і їх промислових комплексів, обумовлюється тим, що галузеві суб'єкти господарювання, розташовані в єдиному просторі регіонів, мають спільні проблеми розвитку: ресурснеєфективність, високу енергоємність, недостатньо розвинуту інфраструктуру, високі ціни на енергоресурси, недостатньо високий рівень технологічності процесів, слабку інформаційну культуру, брак у складі працівників фахівців, здатних до швидкої адаптації до

змін і професійного зростання, відсутність стійкого внутрішнього попиту з боку держави на вироблену промислову продукцію і послуги, недостатність інвестиційних можливостей для створення при відновленні промисловості нових потужностей. Стає очевидним, що спільний розгляд проблем функціонування галузей промисловості регіонів, узгодженість і пов'язаність їх стратегічних планів розвитку дозволить зменшити проблемні питання, які їм доводиться вирішувати самостійно. А це означає і необхідність суттєвих змін в системі державного і регіонального управління і застосування спільних механізмів управлінських дій.

З урахуванням контенту поєднання, поглиблення і подальшого спільного розвитку усіх галузей регіону сьогодні практично кожна галузь має потребу в системному відновленні і реформуванні управлінських засад. Вирішення цієї проблеми в першу чергу потребує визначення механізмів управління процесами відновлення промисловості, здатного збільшувати процеси управління на всіх рівнях: країни, регіонів, окремих галузей і господарюючих суб'єктів. Цей аспект також був розглянутий у Національній економічній стратегії на період до 2030 р. В ній наголошені основні недоліки управління розвитком на рівні держави і регіонів, зокрема – проведення непослідовної політики, низький рівень узгодженості документів стратегічного планування і дій по її здійсненню, у тому числі на регіональному і місцевому рівні, недостатній взаємозв'язок стратегічних заходів, незавершеність процесу впровадження підходу смарт-спеціалізацій, неефективність процесів управління та ін. [32].

Налаштування умов відновлення промисловості країни і подальшого розвитку повинно починатися з удосконалення системи управління промисловими комплексами безпосередньо в регіонах, узгодження програм у галузевому і міжгалузевому аспектах, визначення їх спільних пріоритетів і застосування смарт-спеціалізацій і ефективного комбінування, координації і співробітництва, побудови високопродуктивних, інтелектуальних і процесів із формування комплексної системи управління яка буде опікуватись цими питаннями. Це потребує і відповідного органу публічної влади. Його побудова і функціонування з використанням системи механізмів, за допомогою яких можливо формувати системний вплив на планування, організацію, забезпечення, підтримку, контроль і

регулювання належного стану, функціонування і створення умов розвитку промислових комплексів.

У загальноприйнятому значенні механізми представляють собою сукупність заходів, способів, форм, методів і інструментів різного характеру, які окремо і в сукупності здатні реалізовувати і забезпечувати дію управлінського впливу. Попередньо визначені теоретичні і практичні аспекти побудови спорідненого органу публічної влади в державному і регіональному управлінні промисловими комплексами регіонів, і умов його функціонування і цілеспрямованої діяльності, потребує уточнення методичних основ вибору і обґрунтування механізмів управління ними, спільною узгодженою і своєчасною дією спрямовуємою на реалізацію формуємих впливів.

Термін «механізм» вже давно використовується в теорії і практиці проєктування і функціонування діяльності людей. В технічних системах він означає «знаряддя, машина» У природничих науках «механізм» розглядається як сукупність станів і процесів з яких складається будь яке явище [24]. У державному управлінні цей термін є багатоаспектним, має різну спрямованість, певні відмінності в структурі, способах і технологіях застосування. Механізми в державному управлінні розглядають як практичні заходи, засоби, важелі і стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей. Комплексний механізм державного управління визначають як систему політичних, економічних, соціальних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління [8, с.125]. Р. Рудніцька, О. Сидорчук, О. Стельмах визначають механізм державного управління як штучно створену складну систему, призначену для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методи, засоби, інструменти державного впливу на об'єкт управління [42, с. 15]. «Механізм державного управління» також визначають як: інструмент реалізації функцій держави та її виконавчої влади; практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-які суспільні відносини для досягнення поставлених цілей; сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих

об'єктів із використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління [45, с. 165].

Сьогодні в системі державного управління є до 40 визначень і тверджень поняття механізму, які мають як спільні, так і відмінні риси. Попередні його дослідження доповнюються на кожному етапі для оновлення чи створення нових управлінських і виробничих ланцюгів, в яких механізми використовуються із застосуванням комплексного підходу (або сукупності системного, процесного, програмно-цільового, критеріального та інших підходів) мають свої особливості. Так кількісні і якісні характеристики механізму державно-галузевого партнерства на різних рівнях управління і технології їх використання відрізняються певними ієрархічними, організаційними, координаційними особливостями, методами узгодження, регіональної інтеграції і взаємодії, що створюють основу для побудови збалансованих інтересів суб'єктів господарювання і органів державного і галузевого управління. Тому при вирішенні нових виникаємих проблем в кожному окремому випадку необхідно виділяти і обґрунтовувати зміст, види і особливості механізмів і умов їх використання, відповідні способи і інструменти їх функціонування і розподілу, застосування системи їх принципів за рівнями і ієрархією.

Вихід промисловості з кризового стану змінює погляд і на механізми управління нею. Він потребує суттєвого зміцнення формування чіткої спеціалізації організованості і підвищення якості діяльності, сумісності і синхронності дій відповідальності органів публічної влади за неприпустимі помилки і ліквідації здійснених руйнувань і створенню як попередньо було доведено центру регіонального управління, спеціального підрозділу в структурі органів виконавчої влади регіонів (областей) «Управління розвитком промислових комплексів регіонів».

При вирішенні завдань побудови і функціонування органу управління і розвитку промислових комплексів регіонів пропонується використовувати комплексний інтегрований механізм, формуємий із двох складових:

- інтегрований механізм організаційної побудови органу управління промислового комплексу регіонів (рис. 3.2) і
- інтегрований механізму системного управління відновленням і

функціонуванням промислового комплексу регіонів. Виокремленні базові блоки і складові механізмів наведені на рис. 3.3.

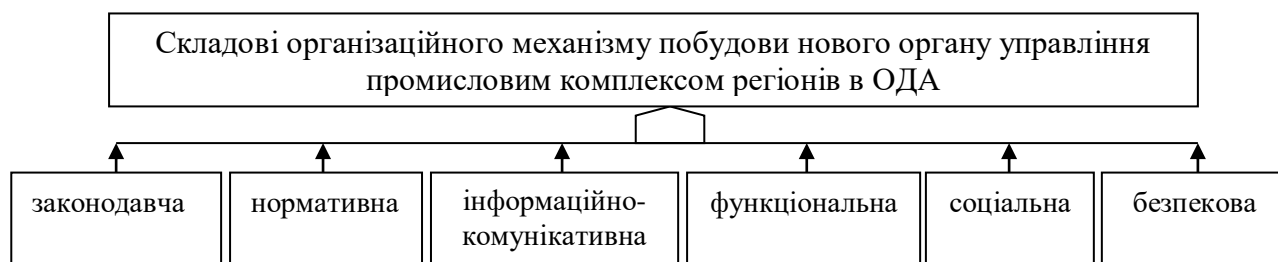

Рис. 3.2. Механізм організаційної побудови органу управління промислового комплексу регіонів в системі органів публічної влади регіонів

Прим. складено автором

Цей механізм передбачає врахування і забезпечення дотримання законодавчих основ розбудови промисловості з боку державної і регіональної влади, сукупності правових норм, засобів впливу, інформаційно-комунікативних і управлінських технологій та інших складових, які в сукупності необхідно використовувати при формуванні органів управління, що забезпечують створення і реалізації системного впливу на нормативно-правові, організаційні, фінансові, змістовно-функціональні засади і напрями організаційне відновлення і організацію функціонування і плинності процесів промисловості для створення суспільних цінностей, задоволення потреб населення і держави в промисловій продукції і послугах. В першому наближенні зміст його складових може буде зведений до наступного:

– законодавча складова – забезпечує дотримання засад законів України стосовно організації і функціонування органів управління промисловістю України, господарського комплексу, функціонального виду діяльності органів публічної влади і законів про їх побудову і функціонування;

– нормативна складова – дотримання умов відповідності і узгодженого виконання постанов і положень про державне і регіональне управління в організаційних основах їх побудови, формах організації промислового виробництва, організаційних форм управління ними (норми державного ресурсоспоживання, правила, стандарти, інноваційні технології, процеси і умови їх застосування та ін.);

– інформаційно-комунікативна складова – створення організаційних

умов і можливостей для забезпечення організаційних основ функціонування систем інформаційно-комунікативних складових і механізмів побудови органів управління у тісному зв'язку із інформаційними технологіями та можливостями інформаційних систем (див. розділ 2);

- функціональна складова – це перелік завдань проекту організації побудови органу управління, з обґрунтованим, функціональним змістом і послідовною організацією технологій здійснення управлінських функцій, виконання завдань у встановлені строки за закріпленими напрямками;

- соціальна складова – визначення суб'єктів і учасників побудови органу управління з врахуванням їх інтелектуального ресурсу і можливостей розвитку соціальних відносин, поглиблення соціальної стабільності і соціального благополуччя, дотримання соціальних домовленостей на галузевому і регіональному рівнях, соціальних угод зацікавлених сторін і координації соціальних стосунків;

- безпекова складова – формування умов організації передбачення кризових ситуацій, прогнозу криз у функціональному і часовому діапазоні, організаційне забезпечення інституційної, технічної, економічної, програмної та інших видів безпек у внутрішніх процесах, дотримання правопорядку і застосування сучасних інструментів аналізу безпеки зовнішніх джерел, захист управлінської інформації від несанкціонованого доступу.

Створення нової управлінської структури і форми організації управління промисловості в регіонах в структурі існуючих, потребує і нових підходів до проектування процесів формування змісту управлінської діяльності. Діючи, переважно вертикальні підходи до управління промисловістю на рівні регіонів (областей) ґрунтуються на їх деталізації на рівні стратегій, державних політик, програм і планів розвитку. Водночас вони, навіть у сукупності, не повністю охоплюють проблеми управління регіонами, недостатньо враховують взаємодію галузей, розташованих на їх територіях і врахування потреб збалансованого розвитку регіонів. Поки існує і недостатній зворотній зв'язок між рівнями управління і галузями. Має місце переважання відомчого принципу і неспроможності дій центральних органів публічної влади до цілеспрямованого впливу на інноваційний хід розвитку суб'єктів

господарювання на територіальному рівні.

Поява негативних змін визваних воєнним станом країни суттєво поглибили і обумовили зміст і необхідність перегляду видів і спрямування управлінської діяльності і процесів виконуваних функцій і завдань, методів і технологій їх здійснення і визначення відповідних механізмів управлінської діяльності. Сукупність основних з них представлені в складі інтегрованого механізму системного управління відновленням і функціонуванням промислового комплексу регіонів (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Складові механізму системного управління відновленням і функціонуванням промислового комплексу регіонів

Прим. складено автором

Механізм системного управління відображає основні заходи і методологію їх розробки, здійснення контролю і реалізації процесів управління, аналіз і оцінку результатів реалізації функціонуванням і розвитком промислових і управлінських процесів. Основний зміст складових механізму зводиться до наступного:

- нормативно-законодавча складова – рішення і розпорядження Уряду і органів публічної влади, які формують головні напрями і завдання регіонів по вирішенню існуючих проблем відновлення і створення умов розвитку промисловості країни і її регіонів (Конституція України, закони, укази, постанови, положення, розпорядження, настанови);

- політико-правова – цілі, напрями, стратегії, політики, програми, плани, критерії та інші методологічні засади реалізації рішень центральних органів влади;

- методологічна – застосовує підходи і методи (аналітичні, структурно-організаційні, економічні, технічні, соціальні, фінансові стандарти, моніторинг, звіти), використовує для рішення управлінських завдань;

- змістовно-функціональна – доповнення змісту нових існуючих дій і

способів виконання завдань, удосконалення діючих функцій за цілями управління, контролю, аналізу, оцінки та ін.;

- соціальна – інструменти реалізації соціальної політики держави і рішень по реалізації соціальних програм, соціальних відносин, соціальних послуг промислового характеру, дотримання соціальних стандартів, соціальне співробітництво, розвиток кадрового потенціалу, соціальний захист тощо;

- безпекова – інструменти і заходи по забезпеченню безпеки інформації, протидії і запобігання корупції, заходи енергетичної, екологічної, промислової та інших видів безпеки.

Слід відмітити, що однакові назви складових інтегрованого організаційного механізму побудови нового органу в системі управління органів публічної влади країни і регіонів і інтегрованого механізму системного управління свідчать не про їх однаковий зміст, а відображають їх однакову природу і призначення. Послідовність їх застосування, витoki і джерела формування побудови складових механізму управління відновленням і розвитком промисловості. Вони представлені у двох видах їх сукупних складових, які пов'язані між собою. Системні складові механізму організаційної побудови органу управління промислового комплексу регіонів спрямовується на створення організаційних умов і систематичного організаційного удосконалення і розвитку, а складові механізму системного управління відновленням і функціонуванням промислового комплексу регіонів призначені для забезпечення якісного плину процесів управлінської діяльності і формуємих управлінських впливів на стабільний рух промислових процесів. Взаємодія і взаємозв'язки механізмів управління відновленням і функціонуванням промисловості регіонів представлені на рис. 3.4.

Дія механізмів управління об'єднує галузі промисловості регіонів і розглядає як єдиний спільний об'єкт регіонального управління. При цьому застосовується і єдиний підхід до управління розробкою політик їх системного розвитку з використанням єдиного науково-методичного забезпечення, дотриманням типових алгоритмів розробки управлінських дій під безпосереднім контролем і за обов'язкової участі органів публічної влади і галузевих комплексів регіонів, що створюють умови спільного розвитку на кожній адміністративно окресленій території.

Рис. 3.4. Комплексний інтегрований механізм управління відновленням і функціонуванням промисловості регіонів

Прим. складено автором

Для вибору наукового обґрунтування методології розробки побудови комплексноо інтегрованого механізму управління відновленням і функціонуванням промисловості регіонів доцільно дотримуватись такої послідовності дій:

- визначення ролі, місця і потреб продукції секторів галузей регіону для соціально-економічного розвитку регіону і країни на сучасному етапі і в майбутньому;
- аналіз просторового розміщення підприємств галузей в регіоні, форм їх організації і власності, їх концентрації, кооперування і взаємопов'язаності;
- аналіз існуючої структури органів державного і галузевого управління промисловими комплексами, їх управлінського функціонально-змістовного навантаження, перелік «вертикальних» і «горизонтальних» зв'язків, повноважень і відповідальності органів публічної влади і результатів їх дії;

- оцінка очікуваного стану і розвитку галузей промисловості регіону, визначення їх можливостей і умов подальшого функціонування і розвитку, встановлення індикаторів і критеріїв оцінки підвищення рівня розвитку;
- розробка стратегій, політики і програм розвитку кожної галузі промислового комплексу регіону із визначенням завдань управління на кожному рівні;
- узгодження і синхронізація дій усіх структур влади в напрямку управління промисловим комплексом з метою трансформації процесів відновлення і розвитку в спільному, збалансованому русі промисловості в регіонах на шляху економічного і соціального розвитку у відповідних сферах життя суспільства;
- побудова дерева спільних операційних і поточних завдань і рішень в системі управління для реалізації політики відновлення і розвитку промисловості в часі і просторі;
- розробка спільних планів дій органів публічного управління для реалізації заходів політики відновлення і розвитку промисловості;
- обґрунтування, визначення і використання системи показників для моніторингу результатів плину виробничих і управлінських процесів, аналізу регулювання і підтримки їх плину в заданих параметрах;
- налагодження систематичного контролю виконання планів спільної діяльності органів публічної влади відновленням і подальшим розвитком галузей промислового комплексу регіонів.

Реалізація цих дій з використанням механізму системного управління відновленням і функціонуванням промислового комплексу дозволить створити системні інструменти управління і забезпечення синергетичного ефекту діяльності галузевих секторів промислових комплексів регіонів і країни в цілому.

Для створення цілісної концепції регіонального господарювання, відновлення і розвитку галузей регіону, спорідненої із концепцією управління регіонами з боку органів публічної влади слід забезпечити узгодження дій усіх органів регіонального управління і підприємств в єдиному ключі, повинні бути створені і умови для їх співпраці в напрямку досягнення спільних цілей і задоволення інтересів усіх учасників. Водночас, на першому етапі, політику

доцільно розглядати як перший етап і активну фазу стратегічної модернізації промислових комплексів регіонів і управління ними, без яких не будуть активними жодні заходи законодавчого, організаційного і технічного характеру і жодні фінансові впливання з боку внутрішніх чи зовнішніх джерел.

На другому етапі виконання модернізаційних заходів необхідно здійснити організаційне, технічне і технологічне удосконалення управління діяльністю галузями з огляду на те, що всі вони є суб'єктами ринкового господарювання. Їм слід більш глибоко зосередитися на заходах, що сприяють удосконаленню і підвищенню якості і конкурентоспроможності випускаємої продукції, на застосуванні інноваційних методів і організації виробництва і управління для зниження витрат, підвищення умов швидкої адаптованості до змін умов господарювання і забезпечення діяльності в напрямку економічного і соціального зростання.

Слід враховувати, що кількість функцій управління розвитком галузевого сектору регіонів значно підвищиться, їх зміст доповниться порівняно з окремим розглядом публічного і галузевого управління. Постають завдання визначення пріоритетів спільної діяльності, стосовно видів продукції, робіт і послуг, які будуть створюватись. Необхідним є розширення сфер, що підлягають моніторингу, їх показників, і аналізу стану ринкового середовища, формування в регіонах привабливих умов інвестування в спільні інфраструктурні проекти.

Важливим є і залучення суб'єктів малого і середнього підприємництва і інституцій для технічної і технологічної допомоги, організація розвитку інфраструктури, інформаційних технологій та інших функцій управління інфраструктурними об'єктами. У їх змісті з'являються завдання поєднання інтересів розвитку галузей в єдину систему промислового комплексу регіону. Оволодіння такими функціями управління керівниками і фахівцями органів влади сприятиме перетворенню органів публічної влади на активних і творчих учасників інноваційних процесів відновлення і розвитку регіонів, а менеджерів і фахівців різних галузей – на конкурентоспроможних, мобільних і інституційно зорієнтованих елітних фахівців, які здатні поєднувати інтереси підприємств з галузевими регіональними і підприємницькими інтересами, реалізуючи покладені на них завдання.

Самостійним етапом реалізації політики відновлення і розвитку промисловості регіонів повинно стати визначення для її реалізації проєктів регіонального і державного значення і джерел їх фінансування: кошти бюджету територій, кошти галузей, дотації державного бюджету, банківські кредити, кошти підприємств, вітчизняні й іноземні інвестиції, визначення напрямів інвестиційної діяльності, визначення питань доцільності галузевої концентрації чи диверсифікації розвитку галузей чи їх груп з урахуванням їх інтересів і ступеня врахування інтересів території. На цьому етапі вирішуються і питання залучення і заохочення нових ідей і планів розвитку з боку держави, населення і суспільних організацій, існуючих чи можливих інвесторів.

Важливою умовою удосконалення управління є і підтримка реалізації складових інтегрованого механізму управління промисловим комплексом регіонів, що здатен системно забезпечувати управління розвитком промисловості регіонів з боку органів публічної влади через їх організаційні структури.

Розбудова управління промисловістю в регіонах порушує питання про необхідність удосконалення методів і технологій співпраці і налагодження більш тісної взаємодії органів публічної влади на державному і регіональному рівні, додержання балансу їх інтересів, використовуваних систем механізмів і інструментарію, які впливають на спільний розвиток, спільну відповідальність, розподіл ризиків, розширення видів, змісту і узгодження взаємних угод і зобов'язань.

У сфері організації управління необхідним є оновлення нормативно-правової документації, яка б включала зведений перелік об'єктів галузей регіону і уповноважених органів управління ними, розподіл системи функцій і завдань, систем відповідальності і повноважень, договори (угоди) про управління, у тому числі тристоронні угоди між органами публічної влади на державному і регіональному рівні і бізнесових структур, що забезпечують контроль за виконанням планів і безпосередньо беруть участь у розробці і реалізації політик і планів функціонування промисловості та контролюють їх виконання.

Потребує перегляду відомча, міжвідомча і статистична документація, що забезпечує аналіз поточного виконання планів виробництва суспільних благ у середньостроковій і довгостроковій перспективі та здійснення інших заходів зі

створення системи внутрішнього і зовнішнього регіонального і міжрегіонального партнерства. Без нього неможливо реалізувати нові підходи до управління сталістю розвитку промисловості регіонів, раціонально не використовуючи відновлені ресурси та не зловживаючи ними навіть заради покращення конкурентоспроможності.

На сучасному етапі надзвичайно важливе значення має поглиблення і розширення функцій державного і регіонального управління промисловими комплексами регіонів. За роки незалежності виокремилась низка етапів розвитку управління галузями з боку держави і низка концепцій розвитку самих галузей. У складі останніх: самостійна концепція розвитку галузей регіонів з мінімальним втручанням держави, освоєння і використання досвіду інших країн, стимулювання внутрішнього попиту і державна підтримка міжгалузових зв'язків, пошук «точок зростання», посилення внутрішньої промислової інтеграції та побудови фінансово-промислових груп, посилення державного впливу на розвиток народного господарства в рамках довгострокового і середньострокового економічного планування, реформування промислових комплексів у межах середньострокових програм соціально-економічного розвитку на сучасному етапі верховенства ринку та ринкових відносин перед адміністративними методами [54, с. 23–24]. Однак, поки стан галузей промисловості за даними держстатистики не підтверджує розвиток промисловості за роки незалежності і вихід галузей промисловості України на якісно новий рівень, не ілюструє прозорих і зрозумілих механізмів управління галузевими промисловими комплексами на території їх розташування. Стає очевидним, що ще в довоєнний період, в умовах роздержавлення влади і передачі низки повноважень на регіональний рівень, з'явилась потреба у формуванні інноваційного етапу розвитку галузей промисловості в регіонах. Органи публічної влади регіонів повинні підвищити відповідальність за розвиток промислових суб'єктів господарювання, об'єднавши їх у високопродуктивні галузеві промислові комплекси регіонів, які створюють передумови для подальшого розвитку галузей соціальної та інфраструктурної сфери. Необхідно здійснювати реальний перехід органів публічної влади до нового рівня співпраці із суб'єктами господарювання різної форми власності і підвищення її відповідальності за стан галузей державного сектору економіки, зосередження

уваги та акумулювання енергії на багатосторонній співпраці з галузевими структурами, бізнесом, суспільними інституціями і населенням для залучення їх до позитивних перетворень у технологічних трансформаціях промисловості різних галузей.

Здійснене дослідження показує, що державне і галузеве управління не тільки не повинно зменшувати увагу до стану промисловості у важкий і довгий період і відходити від управління галузями промисловості в умовах вільного ринку, а повинно підсилювати свій вплив на розвиток цих процесів. Ринок спрямовує суб'єкти господарювання на більш економічне зростання, ігноруючи обмежені ресурси, можливості їх відтворення і зростання цін на послуги і потреби людей, а також не враховує збереження довкілля. Першочерговим, серед головних завдань державного управління, повинні бути завдання управління відновлення промисловості і її розвиток одночасно із збереженням і нарощенням ресурсів для процесів подальшого розвитку промислових комплексів регіонів, пошуку нарощення потенціалу і опанування шляхів розвитку простору територій, заради задоволення потреб населення, забезпечення соціального благополуччя і підвищення ролі регіонів в накопиченні потенціалу розвитку держави. Це потребує подальшого удосконалення механізмів державного і регіонального управління розвитком промисловості та її інфраструктури в регіонах за безпосередньою участю органів публічної влади у здійсненні управлінських впливів. Спільний розвиток управлінської діяльності доцільно спрямовувати на формування, обґрунтування співпраці і вибір механізмів спільного і безпосередньої взаємодії державного і галузевого управління в регіонах, систематичного удосконалення інституційної та інформаційно-аналітичної бази управління, визначення змісту кількісної і якісної оцінки параметрів співпраці. Більшої уваги набуває удосконалення і розширення угод про взаємодію, відповідальність і узгодження поточних і стратегічних адміністративних рішень.

У складі повноважень державного і регіонального управління на цьому рівні повинні використовуватись нові методи організаційного управління, зорієнтовані на розробку і підтримку мережових форм господарських процесів (циркулярних і змішаних), розробку і впровадження нових форм відносин,

розширення внутрішнього споживчого та інституційного попиту, охоплення нових форм організаційних структур суб'єктів господарювання і управлінських процесів, що забезпечують розвиток нової економіки. Цьому сприятиме створення інформаційних галузей і регіонів, поява нових інформаційно-комунікативних технологій і моделей їх реалізації. На сучасному етапі розвивається і нова культура відносин яка будується на штучному інтелекті, математичних моделях, комп'ютерних програмах, віртуальних моделях підготовки і підвищення кваліфікації працюючих.

Потужний кадровий ресурс і усі види ресурсів регіону сприятимуть створенню умов для глибоких інноваційних перетворень в техніці і технологіях виробництва, підвищать вимоги і створять умови оптимізації процесів забезпечення якості і конкурентоспроможності систем державного і регіонального управління і в розвитку галузей акумулює науково-технічний потенціал.

Висновки до розділу 3

Відновлення і розвиток промисловості України на сучасному етапі є стратегічним пріоритетом внутрішньої і зовнішньої політики України з огляду на формування її економічної міцності і створення потужного потенціалу майбутнього розвитку. В умовах швидкоплинних змін у суспільному розвитку і руйнування внаслідок воєнних дій галузей промисловості важливого значення набуває побудова принципово нового інноваційного шляху відновлення української промисловості, оновлення організаційних форм діяльності і поява нових за змістом методів за силою впливу механізмів управління процесом відновлення промисловості країни і налагодження соціально-економічних процесів.

Налагодження стійких процесів діяльності промисловості і співпраці з партнерами для створення умов економічного і соціального зростання і розвитку територій неможливо здійснити без участі і стійкої співпраці органів державного і регіонального управління із суб'єктами господарювання державних та інших форм власності функціонуючих у регіоні з урахуванням інтересів суспільства. Масштаби післявоєнного відновлення надзвичайно великі, що потребує активної участі органів державної влади у вирішенні проблем промисловості, розробці й

реалізації програм і планів її відновлення, підтримки фінансового забезпечення.

Одночасно процеси відновлення повинні бути спрямовані не тільки на відтворення традиційних технологій, оновлення техніки, методів і процесів, а й на впровадження сучасних інноваційних інструментів для використання технологій управління, які вміщують новітні знання, нові кваліфікаційні навички, інноваційний інструментарій та інші ресурси, необхідні для забезпечення прогресивних перетворень, що створює ключові умови для започаткування технологій Індустрії-4 у виробничу сферу. Зазначене потребує аналізу наявних базових і нових форм організації виробництва промислової продукції й організаційних форм і змісту процесів управління, в яких формуються управлінські процеси впливу на відновлення обраних шляхів руху і темпи їх здійснення.

Дослідження форм організації виробничої діяльності регіонів виявило, що новими виробничими структурами господарювання стають кластери, ділові мережі, інститути підтримки виробничих і комерційних структур (постачальники, дистриб'ютери, представники науки і Уряду, інші нові форми самоорганізації бізнес-структур, їх кооперація з ланками їх взаємодії і напрями об'єднання). Водночас в Україні види, склад і зміст організаційних структур органів публічної влади фактично не змінилися, незважаючи на поширене зростання інформаційно-комунікативних технологій, що знижує рівень співпраці виробничих суб'єктів з органами влади і не стимулює підвищення їх спільної результативності і зміцнення взаємної відповідальності.

Для відновлення промислового комплексу країни як джерела і потенціалу розвитку регіонів і країни необхідними, перш за все є реформаторські заходи не тільки у структурі промисловості, а й у системі державної й регіональної влади, діяльність яких спрямована на удосконалення організації та здійснення управлінських функцій щодо забезпечення процесів плину у структурах виробничих комплексів з боку державних службовців, оновлення їх функцій за напрямом і змістом діяльності в системі управління відновленням і розвитком промисловості регіонів. В роботі обґрунтовані взаємовідносини рівнів управління їх функціонування і побудови в такій формі, яка дозволить найефективніше досягати цілей в управлінській структурі влади. В них

розгалужуються процеси виконання робіт, які повинні бути виконані за допомогою нових ефективних методів у встановлений термін. Усі завдання спрямовуються на отримання результатів, необхідних для досягнення цілей. Запропоновано створення нового структурного підрозділу в системі управління, об'єднання діяльності фахівців державного й регіонального рівнів з наданням їм прав і відповідальності для здійснення процесів відновлення і розвитку промислових комплексів регіонів, політики і заходів щодо їх реалізації. В роботі обґрунтовано зміст нових функцій діяльності і їх спільного виконання в новому підрозділі органу публічної влади на регіональному рівні, підходи для обґрунтування рішень, спрямованих на вибір схем і моделей організаційної форми виробничої й управлінської розбудови і зміст діяльності фахівців спільного підрозділу та умови для його успішного функціонування.

Управління галузями промисловості на території регіонів має певну специфіку. В регіонах має місце перетин інтересів окремих галузей і їх структурних ланок, що не сприяє цілеспрямованості можливостей організаційного, комплексного впливу на розвиток суб'єктів господарювання. Моделі управління окремими галузями недостатньо пов'язані з моделями управління державою. Після надання регіонам більших повноважень державне управління на рівні регіонів знизило свою присутність і стало менше впливати на регіони як цілісні об'єкти управління, у т.ч. і на промисловість, розташовану на території регіонів. Водночас регіональне управління впливає і на підгалузі державного управління, спрямовані на конкретну адміністративно-територіальну одиницю. Такий стан створює певні прогалини в організації промислових процесів, унеможливаючи зміцнення спільного державного і регіонального управління.

Для усунення вищеперелічених недоліків в дослідженні здійснено аналіз головних документів, які сприяють спрямуванню державного управлінського впливу на політику розвитку промисловості. Їх зміст розкриває інтегрований комплекс заходів відновлення і функціонування промисловості регіонів і пропозицій щодо методичних засад їх розробки. Об'єктом управління є промислові підприємства всіх галузей промислового виробництва, на які спрямовано управлінський вплив. Організаційна структура управління (директорати чи департаменти управління) являють собою сукупність

супідрядних управлінських підрозділів в ОДА, які чітко виконують завдання згідно з поставленими цілями і забезпечують зв'язок між керівною в керованих системами, використовуючи покладені на них повноваження і закріплення відповідальності, згідно з обраними моделями організації (штабної, матричної, функціональної, лінійно-функціональної тощо).

Єдиного методу побудови організаційних структур, який би враховував дотримання найпродуктивніших методів не існує, оскільки управлінська діяльність постійно перебуває у швидкозмінюваних умовах. В кожному окремому випадку побудова організаційних структур управління потребує аналізу наявних методологічних основ для вибору й обґрунтування їх застосування при вирішенні нагальних проблем. В роботі запропоновано концептуальні засади побудови організаційної структури органів управління промисловими комплексами регіонів і визначено змістовно-функціональні засоби побудови його функціонування і процесів діяльності.

Список використаних джерел до розділу 3:

1. Industry4Ukraine: платформа промислових та хайтек секторів. URL: <https://www.industry4ukraine.net>
2. Yermachenko V., Bondarenko D., Akimova L., Karpa M., Akimov O. & Kalashnyk N. (2023). Theory and practice of public management of smart infrastructure in the conditions of the digital society' development: socio-economic aspects. *Economic Affairs-Quarterly Journal of Economics*, Vol. 68, № 01, pp. 617–633, March 2023. (WoS) DOI: 10.46852/0424-2513.1.2023.29.
3. Бараннік В. О. Щодо сприяння розвитку регіональних кластерів в Україні: аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-08/klustery.pdf>
4. Більська О.В. Аналіз промислового комплексу України. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/9.pdf.
5. Бондаренко Д. М. Обґрунтування розробки Національної політики відтворення і відновлення промислового комплексу України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 8. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.8.16>

6. Виклики майбутнього для промислового розвитку України : наукова доповідь / за ред. Л. В. Дейнеко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2022. 184 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/Vyklyky-majbutnjogo-dlja-promyslovogorozvytku.pdf>
7. Господарський кодекс України: підписаний Президентом України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
8. Державне управління: словник-довідник / За заг. ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. Київ: УАДУ, 2002. 228 с.
9. Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/menu/edrpou.htm>
10. Завадських Г. М. Регіональна економіка: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 556 с. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/et/wp-content/uploads/sites/33/posibnyk-.rehionalna-ekonomika.pdf>
11. Звіт про виконання у 2021 році Стратегії реформування державного управління України. Документи Уряду. Реформа державного управління. URL: <https://par.in.ua/overview-in-ukraine/progress/reports>
12. Зеленський на конференції у Лондоні виклав 5 принципів відбудови України. *Рубрика медіа рішень*. 21 червня 2023. URL: <https://rubryka.com/2023/06/21/zelenskyj-na-konferentsiyi-u-londoni-vyklav-5-pryntsyviv-vidbudovy-ukrayiny>
13. Іванченко Г. В. Розробка кластерної моделі розвитку регіону: методологічний підхід. *Ефективна економіка*. 2013. № 5. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2049>
14. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/edrpoу/ukr/EDRPU_2020/ks_opfg/ks_opfg_0120.htm
15. Концепція державної промислової політики: схвалено Указом Президента України від 12 лютого 2003 р. № 102/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102/2003#Text>
16. Концепція розвитку стратегічних галузей промисловості України; Український інститут майбутнього. Київ, 2021. 136 с. URL: <https://e->

cis.info/upload/iblock/d2c/d2cad1f871879554ade473c93b475292.pdf

17. Латинін М. А. Теоретичні основи державного управління регіональним розвитком. *Науковий вісник: Державне управління*. 2018. № 1(1). С. 57 – 66.

18. Липовська Н. А., Бондаренко Д. М. Трансформація концептуальних засад державної промислової політики України у післявоєнний період. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 6. С. 59–68. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.6.9>

19. Мазур А. Г. Управління в регіональних економічних системах: теорія, методологія, практика. Вінниця: Консоль, 2003. 408 с.

20. Мазуренок О. Нормативно-правові засади розвитку промисловості в Україні (на прикладі машинобудування). *Галицький економічний вісник*. 2018. № 1. С. 28 – 41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2018_1_6.

21. Мельниченко О. Державна промислова політика: сутність засоби та напрями розвитку. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 3(58). URL: <https://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/18051/1/Стаття%20-%20ХарР%20НАДУ%20-%20ТПДУ-17-3=72-78.pdf>

22. Менеджмент регіонального розвитку. Навчально-методичний комплекс з дисципліни: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент» [Електронний ресурс] / уклад.: К. О. Кузнєцова, І. М. Манаєнко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 81 с.

23. Національна програма кластерного розвитку до 2027 року: Концепція. Орієнтири розвитку. Рекомендації / О. Юрчак та ін. Київ: АППАУ, Платформа Industry4Ukraine, 2020. 74 с. URL: <https://mautic.appau.org.ua/asset/166:proekt-nacprogrami-klasternogo-rozvitkudo-2025-v1pdf>

24. Нечволод Л. І. Сучасний словник іншомовних слів. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007, 768 с.

25. Палехова В. А. Промислова політика: теоретичний аспект та уроки іноземного досвіду. *Ефективна економіка*. 2013. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2021>

26. План дій Ради Європи для України на 2023 – 2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова»: підготовлено Директоратом з координації програм 29 листопада 2022 р.; затверджено Комітетом міністрів Ради Європи від 14 грудня

2022 р. URL: <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>

27. Присяжнюк А. Ю. Сингулярність кластерного розвитку національної економіки: монографія. Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 300 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/b12c43949b431de6555354d98af79734.pdf>

28. Про господарські товариства: Закон України від 16 вересня 1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>

29. Про державну промислову політику: проект Закону України, опубліковий 17 травня 2021 р. Офіційний веб-сайт Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України. URL: <https://mspu.gov.ua/dlya-gromadskosti/konsultaciyi-z-gromadskistyuu/elektronni-konsultaciyi-z-gromadskistyuu>

30. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

31. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>

32. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова КМУ від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-п#n25>.

33. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

34. Про Концепцію державної промислової політики України: постанова Кабінету Міністрів України від 29 лютого 1996 р. № 272. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-96-п#Text>

35. Про місцеві державні адміністрації: закон України від 9 квітня 1999 р. № 587-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

36. Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-2003-п#Text>

37. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 р. № 603-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-п#Text>

38. Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 947-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/947-2008-p#Text>

39. Про схвалення Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року: проект розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?Lang=uk-UA&id=10ef5b65-0209-4aa1-a724-49fd0877d8d6&title=ProektRozporiadzhenniaKabinetuMinistrivUkrainiproSkhvalenniaStrategiiRozvitkuPromislovogoKompleksuUkrainiNaPeriodDo2025-Roku>

40. Промисловість України перед викликами майбутнього: у пошуках відповідей та рішень: колективна монографія / за ред. Л. В. Дейнеко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2022. 346 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Promyslovist-Ukrainy-pered-vyklykavy.pdf>

41. Пуліна Т. В. Методичні підходи до створення та розвитку кластерних об'єднань підприємств харчової промисловості: монографія. Запоріжжя: Акцент, 2013. 408 с.

42. Рудницька Р. М., Сидорчук О. Г., Стельмах О. М. Механізми державного управління: сутність і зміст. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.

43. Ряховська Ю.Ю. Механізми реалізації державної інноваційно орієнтованої політики України: теоретичні засади, методологія, напрями вдосконалення: монографія. Київ: ВД «Освіта України» 2019. 405 с.

44. Семенов Г.А., Богма О.С. Створення кластерних об'єднань в умовах нової економіки: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2008. 244 с.

45. Сікорський М. М., Мальцев У. В., Логачов Д. О., Стельмашенко Ю. О. Понятійно-термінологічний аналіз категорії «механізми державного управління». *Публічне управління та адміністрування*. 2021. № 3(78). С. 162–168.

46. Скірка Н. Я. Структурні зміни в економіці України та стратегічні напрями державного регулювання. *Держава та регіони*. 2013. № 7(73). С. 34–37. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2013/4_2013/8.pdf

47. Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи,

напрями і механізми розвитку: монографія / [В. П. Вишневський, О. В. Вієцька, О. М. Гаркушенко та ін.]; за ред. В. П. Вишневського; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. 192 с. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/56618261%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/56618261%20(1).pdf)

48. Стратегія Дніпра 2030. URL: https://dniprorada.gov.ua/upload/editor/strategiya_osnovnij_dokument_1.pdf

49. Стратегія реформування державного управління України на 2022 – 2025 роки. Документи Уряду. Реформа державного управління. URL: <https://par.in.ua/overview-in-ukraine/progress/reports>

50. Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-p#Text>.

51. Територіальний розвиток і регіональна політика. Стимулювання розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації: бар'єри та механізми імплементації: наукова доповідь / наук. ред. Сторонянська І. З. Львів: ІРД НАНУ, 2021. 155 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20210034.pdf>

52. Тесленок І. М., Соріна О. О., Коваль В. В. Розробка механізму стратегічним управлінням промисловим комплексом регіону. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 77 – 81. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2020/16.pdf.

53. Типове положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 р. № 887. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887-2012-p#Text>

54. Узунов Ф. В. Інструментарій державно-приватного партнерства в Україні: науково-теоретичні засади, зарубіжний досвід, практичні аспекти: монографія. Сімферополь: Аріал, 2014. 376 с.

55. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку / авт. кол.: Жилінська О. (наук. ред.), Мельничук О. (відповід. ред.), Антонюк Л. [та ін.]. 2-ге вид. Львів: Кальварія, 2017. 164 с. URL: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/E-Book-Doctrine-2030.pdf>

56. Україна: поступ у XXI ст. Стратегія економічної та соціальної

політики на 2000 – 2004 рр.: Послання Президента України до Верховної Ради України від 23 лютого 2000 р. № 276а/2000.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276a/2000#Text>

57. Ципліцька О. О. Стратегування повоєнного розвитку нових галузей промисловості. *Економічний простір*. 2022. Вип. 181. С. 72–78. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1154>

58. Ципліцька О.О. Модель аналітичного забезпечення стратегічного планування промислового розвитку. *Ефективна економіка*. 2024. №2. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3059/3095>

59. Ципліцька О.О., Дейнеко О.Т. Адаптивність стратегічного планування промислового розвитку в умовах глобальної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2023. №56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3074/2997>

60. Юрчак О. Кластери - пігулка від деіндустріалізації. Дзеркало тижня від 24 травня 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/business/klasteri-pihulka-vid-deindustrializatsiji.html>

ВИСНОВКИ

В дисертації вирішено актуальне наукове завдання щодо визначення, розробки й представлення системно комплексного підходу до визначення узгоджених дій органів публічної влади на державному і регіональному рівнях при розробці і реалізації заходів політики відновлення і розвитку промисловості регіонів країни в повоєнний період. Одержані в ході проведення дослідження результати, реалізовані мета й завдання дають можливість зробити такі основні висновки:

1. В умовах воєнного часу промисловість регіонів України зазнала значних руйнівних впливів і загроз, що призвело до появи, не тільки кризових явищ, а й важких наслідків в економічній і соціальній сферах. Це акцентує потреби підвищення ефективності управління й відновлення промисловості на державному і регіональному рівнях в час воєнних дій і повоєнний період. Управлінські впливи на відновлення промисловості здійснюють органи публічної влади, які в цих умовах потребують також власного відновлення. В роботі запропонована блокова галузева архітектура промисловості регіонів, модель розбудови державного і регіонального управління, інтеграційного, трансформаційного процесу поєднання державного, регіонального і галузевого впливу на розширення змісту і глибини управлінських відносин з учасниками процесів відновлення промисловості. Це підсилить можливості управлінських чинників відновлення промислових комплексів регіонів за рахунок розробки і реалізації обґрунтованої політики відновлення і розвитку промисловості і механізмів її державної й регіональної підтримки, які стануть більш прозорими і гнучкими завдяки зробленим пропозиціям.

2. Відновлення промисловості країни потребує швидкого налагодження управлінських процесів, які повинні очолити органи публічної влади. Вони повинні суттєво підвищити свій вплив на забезпечення якості процесів відновлення в якомога короткі строки. З огляду на те, що зміст і функції діяльності органів влади, ототожнюються з формами, методами, способами і засобами їх раціонального поєднання і здійснення, від їх сучасності і своєчасності залежать результати керованих процесів. В роботі запропонована низка

теоретичних, структурних, нормативних, організаційних і управлінських заходів щодо підвищення ефективності ухвалюваних рішень і процесів їх реалізації, які пропонують підходи до удосконалення системи регіонального управління промисловими комплексами, перелік складових системи галузевих об'єктів, які потребують інноваційних управлінських впливів, елементів побудови процесів управління, інструменти і засоби управління, які поглиблюють і створюють умови спільних дій державного і регіонального управління і спільну відповідальність по реалізації засобів відновлення.

3. Швидке і якісне відновлення промисловості України в повоєнний період потребує подальшого пошуку й обґрунтування інноваційних каталізаторів відновлення промислових комплексів України, створення оптимальних пропорцій і структури промисловості, ефективних ланцюгів взаємодії і застосування інструментів спільної дії, розширення угод співпраці влади суб'єктів господарювання і населення, ефективних зв'язків, координування дій, створення нових форм організації промислового виробництва й управління процесами промислового розвитку, впровадження спільних нормативно-правових державно-регіональних впливів, які у свою чергу повинні базуватись на науковому аналітичному підґрунті й інноваційних рівнях об'єднувальних зусиль усіх рівнів влади. Вирішення цих питань повинно включати глибокий аналіз характерних рис, властивостей систем державного і регіонального управління, їх цілей і призначення, структури і змісту функціональних завдань, методологічних засад їх вирішення, аналітичного, діагностичного і процесного забезпечення інноваційності використовуваного інструментарію. Отримані відповіді на ці питання дозволять розробити концептуальне вирішення взаємопов'язаних завдань спільного управління процесами відновлення промисловості і створити умови подальшого розвитку.

4. Теоретичні і практичні рекомендації стосовно відновлення промисловості країни і регіонів потребують оновлення цілей, змісту і взаємопов'язаних заходів з управління відновленням промислових комплексів. Багато з наявних політик не спрямовані на першочергову ліквідацію величезних збитків промисловості, частина яких була завдана в період воєнного часу в провідних галузях матеріального виробництва. Аналіз цих політик і їх багатоаспектна спрямованість

не порушують питань відтворення процесів у ключових галузях промисловості, в яких ще в довоєнний період почали спостерігатися процеси слабкої адаптованості до прогресивних змін. В умовах війни спостерігається суттєва поглибленість до стійких тенденцій кризи. Модель промисловості в повоєнний період потребує не тільки особливої уваги держави і промислового сектору до процесів відновлення, а й кардинальної зміни політики промислового оновлення на інноваційних засадах, суттєвого підвищення рівня управління. Визначений зміст заходів і концептуального підходу до вибору політики відновлення і розвитку промисловості, спрямованості заходів на реалізацію встановлених векторів діяльності та їх ключових трансформацій з наданням їм аналітичної, організаційної, управлінської та ресурсної підтримки з боку органів публічної влади, сприятиме здійсненню глибоких і якісних перетворень промисловості країни і забезпеченню її продукцією всіх сфер суспільного життя.

5. Діяльність органів публічної влади стосовно керованих систем матеріалізується в управлінських заходах їх реалізації й ухваленні рішень. Реалізація заходів повинна обов'язково враховувати успадковані результати і набутий досвід, що визначається шляхом застосування об'єктивного інструментарію аналізу і результатів оцінювання попереднього стану об'єктів управління. Здійснений теоретико-методологічний аналіз наявних у країні стратегій і політик розвитку промисловості дозволив запропонувати й обґрунтувати допоміжні аналітичні завдання, види, склад і результати яких нададуть нову якість діяльності органів публічної влади в напрямі безпосередньої розробки і реалізації політики відновлення і розвитку промисловості. Вони будуть спрямовуватись на споріднену сукупність процесів відновлення інфраструктури, внутрішніх і зовнішніх інформаційно-комунікативних зв'язків із застосуванням інноваційних методів смарт-технологій.

6. Світовими тенденціями і визнаним трендом розвитку суспільства на сучасному етапі стала поява інформаційних технологій і продукції інформатизації. Глибокі інформаційні зрушення в управлінському полі обумовлюють необхідність радикальних перетворень і в інформаційному змісті управлінських дій з відновлення промисловості. Інформаційні технології стали методичним інструментом управлінської діяльності, який реалізується шляхом застосування

інформаційно-процесного підходу, що став чинником забезпечення розроблених і ухвалених управлінських рішень. Результати здійснюваного дослідження складу, змісту управлінської інформації та інформаційного супроводу розробки, прийняття й реалізації управлінських рішень, дозволяють обґрунтувати, поглибити й побудувати систему інформаційного забезпечення України та її становлення як самостійної галузі.

7. В роботі запропоновані форми, методи організацій, узгодженості, координованості і належного виконання завдань, необхідних для досягнення цілей, які потребують удосконалення й оновлення організаційних форм діяльності та управління нею. Вони стануть потужними засобами мобілізації резервів підвищення результативності виробничої та управлінської діяльності і важливою передумовою здійснення перетворень у внутрішньому і зовнішньому середовищі господарювання галузей промисловості. Використання запропонованого комплексного підходу до вибору й обґрунтування заходів удосконалення організаційних форм виробничої і управлінської діяльності можуть стати дієвим рушієм активізації й відновлення вибору нових форм організації суспільства.

8. Визначення змісту, уточнення ролі якісної розробки і застосування заходів політики промисловості як об'єктивного процесу її існування і керування здійсненням державною владою, зміст напрямів і завдань діяльності із забезпечення потреб України інноваційною промисловою продукцією, стан промислових комплексів показав її недостатню спрямованість і спроможність до призупинення спаду виробництва і проведення докорінних змін у функціонуванні і збереженні промисловості регіонів і країни у воєнний і повоєнний періоди. Шляхи перебудови промисловості (інфраструктурні, технічні, економічні, фінансові, соціальні та ін.), прописані до 2030 року, мають серйозні складнощі щодо їх здійснення. До того ж народ країни не може так довго чекати задоволення своїх життєвих потреб. Необхідним стає швидке переосмислення змісту наявних проблем промисловості і викликів сьогодення, перегляду принципів, форм і методології розробки політики відновлення промисловості та її засобів. Результати дослідження підтвердили необхідність цих кроків дозволили обґрунтувати пропозиції щодо їх здійснення.

9. Встановлено, що одним із найважливіших факторів, здатного забезпечити

успішність промисловості України, є консолідація всіх видів влади, суб'єктів господарювання і народу України, інтеграція зусиль, можливостей і ресурсів, використання комплексних механізмів управління відновленням промисловості. Це зінтегрує виробничі системи регіонів, органи публічної влади і їх управлінської діяльності на досягнення вищого рівня інтерактивності, взаємодії, раціональних комунікацій, ухвалення управлінських рішень та їх реалізацію в умовах жорсткого дефіциту ресурсів і часу. Запропоновано модель системного інтегрованого механізму управління розробкою впровадження і реалізації політики відновлення України та створення умов подальшого розвитку, використання запропонованих методологічних засобів до її розробки і впливовості їх заходів у процесі реалізації.

ДОДАТКИ

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації в зарубіжних наукових виданнях:

1. Zahorskyi V., Bobrovskyi O., Bondarenko D., Karpa M., Akimov O. & Akimova L. (2022). Ensuring Information Security in the System of Public Management of Sustainable Development of the Region: EU Experience. *IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 22. No 8. pp. 163–168. (WoS). DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.8.21> (URL: http://paper.ijcsns.org/07_book/202208/20220821.pdf).

2. Yermachenko V., Bondarenko D., Akimova L., Karpa M., Akimov O. & Kalashnyk N. (2023). Theory and practice of public management of smart infrastructure in the conditions of the digital society' development: socio-economic aspects. *Economic Affairs-Quarterly Journal of Economics*, Vol. 68, № 01, pp. 617–633, March 2023. (WoS) DOI: 10.46852/0424-2513.1.2023.29. (URL: <https://economicaffairs.co.in/Journal/abstract/id/NTgwMQ==/?year=2023&month=March&volume=Volume%2068&issue=Issue%201>; <http://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n1z3.pdf>).

Публікації у наукових фахових виданнях

3. Бобровська О. Ю., Бондаренко Д. М. Публічне управління економічним розвитком регіонів: галузевий аспект. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9. № 3. С. 22–35. DOI: <https://doi.org/10.15421/152125> (URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/874/901>).

4. Бобровська О. Ю., Бондаренко Д. М. Економічна система регіонів як квазіоб'єкт публічного і галузевого управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 15. С. 77–85. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.15.77 (URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7545&i=11>).

5. Івашова Л. М., Бондаренко Д. М. Публічне і галузеве управління економічним розвитком регіонів як предмет наукового дослідження. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 3(30). С. 14–22. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2021-3.2> (URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2021/3/2.pdf>).

6. Бондаренко Д. М. Формування механізму публічно-галузевого управління промисловим комплексом регіонів. *Держава та регіони*. 2021. № 4. С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2021.4.5> (URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2021/5.pdf).

7. Липовська Н. А., Бондаренко Д. М. Трансформація концептуальних засад державної промислової політики України у післявоєнний період. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 6. С. 59–68. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.6.9> (URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/issue/view/14>)

8. Бондаренко Д. М. Обґрунтування розробки Національної політики відтворення і відновлення промислового комплексу України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 8. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.8.16> (URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/1979>)

9. Бондаренко Д. М. Кластерний вектор організації післявоєнної відбудови промислового комплексу України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 19. С. 158–165. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.19.158> (URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2234/2263>)

10. Бондаренко Д. М. Інформаційні та інструментально-організаційні можливості публічного і галузевого управління відновлення промислового комплексу України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 4. С. 242–248. DOI: <https://doi.org/10.32702/23066814.2024.4.242> (URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3053/3089>)

11. Липовська Н. А., Бондаренко Д. М. Удосконалення організаційних, структурних і управлінських засад розробки політики відновлення і розвитку промисловості України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 4. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.4.7> (URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3465>).

***Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації
(у вітчизняних виданнях):***

12. Бондаренко Д. М. Спроможність органів публічного управління до підвищення рівня економічного розвитку регіонів. *Сучасна парадигма публічного управління: збірник тез III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 18–22 жовтня 2021 р.* Львів: 2021. С. 217–223. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/9298/1/Сучасна-парадигма-публ-управл-3.pdf>.

13. Бондаренко Д. М. Публічне управління економічним розвитком регіонів. *Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 5 листопада 2021 р.: у 2 т.* Дніпро: 2021. Т. 1. С. 417–419. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/4533> .

14. Бондаренко Д. М. Підхід до удосконалення механізму розробки стратегії розвитку промислового комплексу України. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика: матеріали IX Міжнар. заочн. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 24 листопада 2021 р.* Запоріжжя: КПУ, 2021. С. 26–29. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/!!!!Макет%20Управление%202021.pdf

15. Бондаренко Д. Сучасні проблеми і шляхи удосконалення публічно-галузевого управління розвитку територій. *Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку територій та громад: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 4 березня 2022 р.* Дніпро: НТУ «Дніпровська політехніка», 2022. С. 52–54. URL: https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/konf/Material_conference_2022_04_03.pdf.

16. Бондаренко Д. М. Кластеризація промисловості як процес відродження економіки регіонів. *Публічне управління XXI століття: в умовах гібридних загроз: збірник наукових матеріалів XXII Міжнар. наук. конгресу, м. Харків, 27 квітня 2022 р.* Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2022. С. 213–217. URL:

https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/education/filesforpages/science/zbirnuk_do_kogres2022.pdf

17. Бондаренко Д. М. Розвиток процесів публічного управління в умовах глобальних викликів. *Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–8 червня 2022 р. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2022. С. 87–89. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/316/files/dbca2488-6b24-4608-9db6-0931798c158b.pdf>

18. Бобровський О. І., Бондаренко Д. М. Партнерство як інструмент забезпечення суспільного розвитку. *Формування ефективної системи управління та публічного адміністрування в умовах транзитивної економіки*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 21 вересня 2022 р. Харків: 2022. С. 125–127. URL: https://mmgh.kname.edu.ua/images/NAUKA/2022/Zbirnik_tez_konf__2022.pdf.

19. Липовська Н. А., Бондаренко Д. М. Удосконалення організаційних засад державного управління виконанням плану відновлення України в післявоєнний період. *Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.: у 3 т., м. Дніпро, 4 листопада 2022 р. Дніпро: УМСФ, 2022. Т. 3. С. 29–32. URL: https://drive.google.com/file/d/1xd6pFapInU3td_L4Qt7Vm5l5vA14U7nR/view.

20. Бондаренко Д. М. Обґрунтування вибору пріоритетних галузей розвитку промисловості України в післявоєнний період. *Сучасна парадигма публічного управління*: збірник тез IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 10–12 листопада 2022 р. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2022. С. 602–606. URL: <https://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/27428>

21. Бондаренко Д. Корпоративно-кластерний підхід як інструмент активізації процесів відновлення територіальних громад. *Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні*: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 4 травня 2023 р. Дніпро: 2023. С. 43–47. URL: <https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/konf/ConfDUMS-040523-270623.pdf>

22. Бондаренко Д. М. Необхідність трансформаційних змін державної промислової політики України в післявоєнний період. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика*: матеріали XI Міжнар. заочної наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 24 листопада 2023 р. Запоріжжя: КПУ, 2023. С. 40–43. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/_Управління.pdf

23. Бондаренко Д. М. Кластерна організація державного і галузевого управління відбудовою промисловості. *Міське самоврядування в Україні та світі: теорія та практика*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 28 листопада 2023 р. Полтава: ПДАУ, 2023. С. 36–39. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/academicdepartment/kafedra-publichnogo-upravlinnya-ta-administruvannya/zbirnykkonferenciyimiscevesamovryaduvannya2023s.pdf>

24. Бондаренко Д. Удосконалення інструментально-інформаційного забезпечення розробки планів відновлення промислового комплексу України. *Публічне управління в Україні: історичний досвід та перспективи розвитку*:

матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 20 лютого 2024 р. Київ: 2024. С. 21–22. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2091/files/498c572d-c229-48d4-b090-f02ea2824af1.pdf>

25. Бондаренко Д. М. Формування інноваційного впливу органів виконавчої влади на відновлення промисловості. *Інноваційні рішення в економіці, бізнесі, суспільних комунікаціях та міжнародних відносинах*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Дніпро, 26 квітня 2024 р. Дніпро: 2024. С. 140–142. https://drive.google.com/file/d/1TpL_P6Nun1mgX_ucczGCKvEjrZJao7lC/view

26. Бондаренко Д. М. Інформаційні трансформації в процесах відновлення промислового комплексу країни. *Публічне управління XXI століття: нові виклики і трансформації в умовах війни*: збірник наукових матеріалів XXIV Міжнар. наук. конгресу [ел. ресурс], м. Харків, 24 травня 2024 р. Харків: 2024. С. 418–422. <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/629bcd04-59de-46e0-91c3-a6258a5de578/content>

27. Бондаренко Д. М. Роль і зміст інформаційного наповнення розробки заходів відновлення України як чинник їх якості. *Сучасні виклики для державної служби: інформаційно-комунікативний аспект*: матеріали Міжнар. круглого столу, м. Київ, 20 червня 2024 р. Київ: 2024. С. 26–27. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2120/files/252be71b-8e9c-4eaf-8a72-dea2f4895774.pdf>

28. Бондаренко Д. Застосування інформаційно-процесного підходу для прискорення процесів управління відновленням промисловості. *Публічне управління в Україні: історичний досвід та перспективи розвитку*: матеріали всеукр. наук.-практ.конф., м. Київ, 18 лютого 2025 р. Київ: 2025. С. 219–220. <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2166/files/5416ed7e-336d-415b-92eb-60fa32af8003.pdf>

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ,
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ТА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ**

пр. Олександра Поля, 1, м. Дніпро, 49004 тел. 742-70-20, 742-70-23,
e-mail: info@egov.dp.gov.ua, <https://www.egov.dp.gov.ua>, код ЄДРПОУ 33668779

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Бондаренка Дмитра Миколайовича на тему:

“Розвиток публічного управління відновленням промисловості України”

Департаментом цифрової трансформації, інформаційних технологій та електронного урядування Дніпропетровської обласної державної адміністрації (далі – Департамент) розглянуто основні положення запропонованих концептуальних положень удосконалення діючого інформаційного забезпечення системи управління процесами відновлення і розвитку промисловості регіонів з боку органів публічної влади, розроблених Бондаренком Д. М. в межах дисертаційного дослідження на тему: “Розвиток публічного управління відновленням промисловості України”, виконаного на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету “Дніпровська політехніка”. Впровадження розглянутих напрацювань може сприяти подальшому розвитку регіональних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності при використанні нових можливостей впливу інформаційних процесів на заходи управління промисловістю регіону, за рахунок більш глибокого продукування інноваційної інформації в розробку і реалізацію моделей управління.

Запропоновані в дисертаційному дослідженні Бондаренка Д. М. напрацювання були використані Департаментом при підготовці відповідних змін до регіональної програми інформатизації “Дніпропетровщина: цифрова трансформація” на 2023–2025 роки в частині визначення корпоративного характеру інформаційних систем і їх місця у складі чинників підвищення якості і результативності державного і регіонального управління.

Директор департаменту

Євген ДОН

Дніпропетровська обласна державна адміністрація
Департамент цифрової трансформації, ІТ та е-урядування
Вих. № 428/0/46-25 від 02.07.2025

Україна Дніпропетровська обласна рада просп. Олександра Поля, 2 м. Дніпро, 49004 Од. 07.2025 № 5/14 На № _____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Бондаренка Дмитра Миколайовича на тему:
„Розвиток публічного управління відновленням промисловості
України”

Управління економіки, бюджету та фінансів виконавчого комітету Дніпропетровської обласної ради (далі – Управління) розглянуто основні положення запропонованого концептуального підходу до визначення мети і напрямів спрямованості заходів політики відновлення та розвитку промисловості регіонів в повоєнний період; складові методичного забезпечення процесів інноваційної модернізації і перетворень промисловості з визначенням векторів ключових трансформацій і надання їм аналітичної і організаційно-управлінської підтримки за рахунок усіх гілок влади, які спільно генерують і комбінують ключові напрями відновлень на рівні регіону, розробленого Бондаренко Д.М. в межах дисертаційного дослідження, виконаного на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету „Дніпровська політехніка”. Впровадження вищеперерахованих напрацювань сприятиме підвищенню ефективності процесів прийняття управлінських рішень, їх генеруванню і мобілізації, спрямованих на оптимальне використання промислового потенціалу регіону, з урахуванням його можливостей.

Запропоновані напрацювання були використані Управлінням під час підготовки пропозицій до проєкту оновленої Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року в частині досягнення оперативної цілі 1.3. „Розвиток промислово-виробничого комплексу” з метою підвищення конкурентоспроможності Дніпропетровської області.

Начальник управління
 економіки, бюджету та фінансів
 виконавчого апарату
 обласної ради

О.С. ПСАРЬОВ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Навчально-науковий інститут
державного управління

MINISTRY OF EDUCATION
AND SCIENCE OF UKRAINE
Dnipro University of Technology
Educational and Research
Institute of Public Administration

11.06.2025 № 12-22/20

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Бондаренка Дмитра Миколайовича
«Розвиток публічного управління відновленням промисловості України»,
поданої на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»

Надана аспіранту кафедри державного управління і місцевого самоврядування Бондаренко Д. М. про те, що результати його дисертаційного дослідження були враховані під час вдосконалення навчально-методичного забезпечення освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» за другим (магістерським рівнем), що реалізуються в Навчально-науковому інституті державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», зокрема, окремих тем ОК «Стратегічне управління та управління змінами в публічній сфері» (тема «Особливості стратегічного управління та управління змінами в умовах правового режиму воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні») та ОК «Економічний розвиток та забезпечення спроможності територій і громад» (тема «Механізми та інструменти публічного управління розвитком економічних систем»).

Бондаренко Д. М. також брав активну участь у розробленні навчально-методичних матеріалів до проведення тематичних курсів та семінарських занять з трансформації галузевого управління в регіонах, комунікативних заходів за програмами підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, зокрема про стан процесів і видів продукції промисловості, якості і конкурентоспроможності галузей промисловості для інвестиційних майданчиків і обґрунтуванні інвестиційних пропозицій.

Директор Навчально-наукового інституту
державного управління
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Свєтєлєнє БОРЄДІН

Національна академія державного управління
при Президенті України
Дніпропетровський регіональний
інститут державного управління
49044, Україна, м. Дніпро, вул. Гоголя, 28

ДОВІДКА
про участь у науково-дослідних роботах
від 05 липня 2021 р. № 23

Видана **Бондаренку Дмитру Миколайовичу** з підтвердженням про те, що він дійсно брав участь у виконанні науково-дослідних робіт (далі – НДР) Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України, а саме:

– з 01.02.2021 до 05.07.2021 – молодший науковий співробітник теми НДР «Еволюція інститутів і форм публічного управління: теоретико-методологічні засади», номер державної реєстрації 0118U006488 (наказ від 04.01.2021 № 1-н «Про виконавців науково-дослідних робіт у 2021 р.»).

Начальник відділу з координації наукової роботи
та підготовки науково-педагогічних кадрів

[Signature]
О.В. Літвінов

а 12-34/80-124
визначено додатково.

ДОВІДКА про участь у науково-дослідних роботах

Видана **Бондаренко Дмитру Миколайовичу** з підтвердженням про те, що він дійсно брав участь у виконанні науково-дослідної роботи (далі – НДР) Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», а саме:

– 01.03.2022 до 31.12.2023 – виконавець теми НДР «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні», номер державної реєстрації 0122U002375 (рішення кафедри державного управління і місцевого самоврядування ННІ державного управління НТУ «Дніпровська політехніка», протокол № 8 від 21.01.2022; Затверджена Вченою радою університету 12.05.2022 р., протокол № 5);

– 01.03.2022 до 31.12.2023 – виконавець теми НДР «Цифрова трансформація публічного управління», номер державної реєстрації 0122U002236 (рішення кафедри державного управління і місцевого самоврядування ННІ державного управління НТУ «Дніпровська політехніка», протокол № 8 від 21.01.2022).

Особистий внесок: дослідження наукових підходів до розвитку публічно-галузевого управління промисловим комплексом регіонів та розроблення практичних рекомендацій виконавчим органам влади щодо організаційно-структурного і функціонального оновлення системи управління за рахунок запровадження спільних процесів управлінського впливу в межах публічно-приватного партнерства.

Директор навчально-наукового інституту
державного управління
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Євгеній БОРОДІН

Завідувачка кафедри державного управління
і місцевого самоврядування
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Ірина ЧИКАРЕНКО

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, 49000
тел./факс: (036) 745-55-96; (0562) 47-17-91

E-mail: university.msf@gmail.com Код ЄДРПОУ 39568620

28.03.2025 № 18-14/52 На № _____ від _____

ДОВІДКА

Цією довідкою засвідчуємо, що Бондаренко Дмитро Миколайович, аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування НТУ «Дніпровська політехніка», брав участь у виконанні науково-дослідної роботи на тему «Розвиток інституту публічного управління та митного адміністрування на засадах інновативної парадигми» (державний реєстраційний номер 0120U101495).

Також аспірант Бондаренко Д. М. бере участь у виконанні науково-дослідної роботи на тему «Ревіталізація і розвиток економічної системи України у воєнний і повоєнний періоди» (державний реєстарційний номер 0123U100192).

Довідка видана для подання за місцем потреби.

Ректор

Дмитро Бочаров

Олена Марценюк (056)756-05-78

Інструменти і засоби управління промисловістю регіонів і їх галузями

Об'єкти управління	Зміст
Окремі галузі промислового комплексу області	Сукупність підприємств, які виробляють однорідні товари чи надають послуги, використовують однотипні технології, що задовільняють потреби людей
Сукупність галузей матеріального виробництва	Галузі промисловості, сільського і лісового господарств, будівництва, харчової промисловості, їх логістичні системи та ін.
Економічні закони	Характеризують головні властивості економічних систем і принципів ринкової економіки. Мають об'єктивний, всезагальний характер незалежно від органів влади (закон попиту, пропозиції, підвищуючої корисності та ін.)
Економічне зростання (виробництво і економічний потенціал)	Збільшення масштабів сукупного виробництва і споживання в регіоні і в країні, яке характеризується макроекономічними показниками – валовий національний продукт, валовий національний дохід, темпи їх зростання за аналізуємі періоди часу в результаті збільшення числа використовуваних факторів виробництва і управління
Прогнози розвитку	Науково обґрунтовані гіпотези про вірогідне майбутнє економічної і промислової систем, їх об'єктів і характеристик, що надають показники їх стану і очікуваного результату. Використовується на попередніх стадіях розробки планів і програм, як інструмент наукового передбачення і варіантного аналізу чи отримання додаткової інформації про заплановані орієнтири
Критерії і показники складників і процесів діяльності розвитку промисловості	Рівні вимірювання, які дозволяють скласти уявлення про розвиток галузей. «Показують» технічний, технологічний, інноваційний та економічний стан чи результати функціонування систем, їх об'єктів, процесів, операцій. Поділяються на аналітичні, розрахункові, планові, фактичні, прогнозні, статистичні (використовувані в статистиці)
Аналіз стану і можливостей подальшого розвитку	Виведення тенденцій науково-технічного розвитку економічних закономірностей із відповідних фактів усіх видів діяльності. Дослідження результатів плину виробничих і управлінських процесів в залежності від постійно вирішуваних завдань і причин, що їх мотивують та породжують впливові фактори, розбалансування аналітичних процесів, явищ і їх складових елементів. Детальне дослідження і визначення рівня впливовості
Стратегії розвитку	Обрані державою і регіонами курси економічної і промислової політики для вирішення крупномасштабних завдань і пріоритетів розвитку регіонів і країни на довгостроковий період за найбільш пріоритетними кроками, настановами, планами, намірами стосовно виробництва, усіх видів продукції і послуг, отримання доходів і видатків бюджету, податків, капітальних вкладень, цін, заходів раціоналізації соціального захисту населення
Промислова політика держави і регіонів	Проводиться державою, регіонами і органами державної влади. вміщує в себе генеральну лінію дій, систему заходів у галузі управління промисловістю з наданням певної спрямованості процесам діяльності відповідно до цілей і завдань регіонів. Включає інституційну, структурну, інвестиційну, фінансово-кредитну, соціальну, науково-технічну та інші політики
Нормативи використання ресурсів	Показники, які відображають залежність між елементами виробничої, фінансової, торгової та інших видів діяльності для організації, виробництва і випуску продукції. Вимоги до співвідношення рівня витрат, необхідних для створення раціональних виробничих економічних відносин, результатів діяльності і розподілу ресурсів з метою регулювання виробничо-економічних відносин. На базі нормативів будуються відносини з бюджетом, податковою системою та іншими системами держави і недержавними структурами щодо планування економічного зростання і розвитку галузей

Об'єкти управління	Зміст
Тактичні заходи	Сукупність найближчих цілей, завдань, способів для реалізації стратегічного курсу, раціонального використання і нарощення потенціалу розвитку промисловості в конкретних умовах
Програми діяльності	Сукупність взаємопов'язаних заходів і планів усього спектру дій за конкретним змістом, спрямованих на досягнення поставлених цілей або вирішення складних проблем
Плани діяльності	Перелік конкретних заходів, моделі картини очікуваного майбутнього стану підприємств і галузей регіону, що фіксують показники очікуваних станів регіонів в кінці планованого періоду, ілюструє шляхи і способи досягнення очікуваних результатів, у тому числі необхідних матеріальних, фінансових, трудових ресурсів, відображає у всіх видах планів: директивні, довгострокові, індикативні, поточні
Важелі впливу на процеси розвитку	Інструменти, що використовуються як засоби впливу: на зміну інноваційності процесів виробництва, процесів економічного, технічного, технологічного стану та інших складових об'єктів і процесів, що регулюються. Частиною господарських та інших механізмів управління є важелі – інституційні, інвестиційні, фінансові, кадрові та ін.
Механізми	Сукупність взаємопов'язаних методів і засобів регулювання і впливу на взаємодію, плин і параметри процесів промислового розвитку галузей, їх процесів і функціонування в ринку

Прим. складено автором

Етапи і зміст складників дослідження еволюції теоретико-методологічних засад управління розвитком промисловості регіонів за період незалежності України

І/п	Етап	Зміст і складники
1.	Теоретичні дослідження зміни державного і галузевого управління складових суб'єктів розвитку промисловості регіонів за час становлення соціально-ринкової економіки України	Логіко-історичний аналіз етапів еволюції розвитку публічного і галузевого управління: етап становлення (1991 – 1993 рр.); 1994 – 2003 рр.; 2004 – 2010 рр.; 2011 – дотепер. Мета реформи, генеза, сучасний стан і тенденції, подальші можливості оптимізації політики розвитку економіки регіонів і її галузей
2.	Дослідження призначення, змісту і спрямованості державного і регіонального управління в напрямку розвитку промисловості регіонів	Визначення характерних ознак системи державного і галузевого управління промисловістю регіонів. Аналіз структури господарюючих суб'єктів за галузями, кількістю, формами власності, організаційними формами діяльності, матеріальної сфери, масштабами виробництва, номенклатурою промислової продукції і промислових послуг.
3.	Дослідження структурних характеристик органів державного і регіонального управління, їх функціонально змістовної діяльності і результатів відновлення забезпечення розвитку промисловості регіонів	Структура органів виконавчої влади управління промисловістю на рівні держави і регіонів, їх взаємозв'язки. Функції управління і завдання щодо їх здійснення. Організація процесів і методів управління і взаємозв'язки з господарюючими суб'єктами.
4.	Аналіз методичних і технологічних засад, здійснення державного і регіонального управління економічним розвитком промисловості регіонів	Нормативно-законодавче забезпечення (правові засади, законодавчі акти, положення про організаційні структури органів управління), планування діяльності по організації і контролю процесів розвитку промисловості, структура та обґрунтування змісту стратегій і політики розвитку, стратегії, програм, планів і цільових проєктів розвитку галузей регіонів. Методологія забезпечення розробки процесів розвитку галузей на території регіонів. Інституційний аналіз у довгостроковому і середньостроковому періодах, з обґрунтуванням трендів розвитку, пріоритетів і «точок» зростання. Функції і процеси управління розвитком суб'єктами органів державного і регіонального управління в регіонах, їх спорідненість за компонентами і цілями
5.	Аналіз аналітико-діагностичного і процесного обґрунтування розробки політики відновлення і розвитку промисловості	Існуючі методичні і аналітичні засади оцінки стану промисловості, обґрунтування цілей, напрямів і шляхів досягнення. Визначення існуючих інституцій аналізу і особливостей надаваних ними аналітичних послуг в т.ч. з боку аналітичних агенцій, асоціацій, аналітичних центрів, наукових організацій. Аналіз надаваних пропозицій та видами аналізу (техніко-технологічний, організаційно-структурний, управлінський, господарський ті ін.).

І/п	Етап	Зміст і складники
6.	Аналіз управлінського інструментарію методичного і технологічного забезпечення виконання функцій управління розвитком промисловості з боку органів виконавчої влади державного і регіонального рівня	Назва і зміст регіональних і галузевих стратегій, політик і планів розвитку, їх статусів, способи їх реалізації, бюджетні кошти регіонів і їх розподіл за результатами економічної діяльності галузей і господарюючих суб'єктів за виконання цільових заходів (співфінансування на одну гривню результату, ефективність вирішення завдань економічної політики та ін.)
7.	Концептуалізація вирішення проблемних взаємопов'язаних питань спільного державного і галузевого управління відновленням і розвитком промисловості регіонів	– Визначення проблем організації управління відновленням промисловості регіону «по вертикалі» і «по горизонталі» з боку органів виконавчої влади; – оцінка спорідненості існуючих проблем державного і регіонального управління розвитком промисловості регіонів, можливостей об'єднання зусиль для їх вирішення; – визначення кола завдань з побудови інтегрованого комплексного процесу управління відновленням і розвитком промисловості регіонів у вертикально-горизонтальній площині; – обґрунтування складників, структури і змісту організаційно-структурного і функціонального оновлення системи управління розвитком промисловості регіонів

Прим. складено автором

Структура підрозділів обласних державних адміністрацій України (на 01.03.2024)

Назви структурних підрозділів	Обласні державні адміністрації																						
	Донецька	Дніпропетровська	Вінницька	Волинська	Хмельницька	Черкаська	Чернігівська	Чернівецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Івано-Франківська	Київська	Кіровоградська	Львівська	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська
Департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин	+					+																	
Департамент екології і природних ресурсів	+	+		+		+	+	+	+	+		+	+	+	+	+		+	+		+		
Департамент агропромислового розвитку	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Департамент економіки	+	+		+	+							+	+	+	+	+	+	+				+	+
Департамент житлово-комунального господарства	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	
Департамент з питань цивільного захисту мобілізаційної і оборонної роботи	+	+	+	+		+	+			+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+
Департамент капітального будівництва	+	+			+	+	+			+	+	+		+	+	+	+			+	+	+	
Департамент освіти і науки	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+		+
Департамент охорони здоров'я	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+
Департамент розвитку базових галузей промисловості	+				+	+					+	+										+	
Департамент соціального захисту населення	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+		+		+	
Департамент фінансів	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+
Управління фізичної культури і спорту	+	+		+	+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	+		+	+			+
Управління сім'ї, молоді та масових заходів національно патріотичного виховання	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+					+			
Управління культури і туризму	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+		+		+	+	+	+	+
Управління автомобільного транспорту	+	+										+			+		+					+	
Управління містобудування і	+	+	+		+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+		+

Назви структурних підрозділів	Обласні державні адміністрації																						
	Донецька	Дніпропетровська	Вінницька	Волинська	Хмельницька	Черкаська	Чернігівська	Чернівецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Івано-Франківська	Київська	Кіровоградська	Львівська	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська
архітектури																							
Управління інформаційної діяльності і комунікації з громадкістю	+	+	+	+		+	+		+		+	+	+	+		+							
Управління і забезпечення взаємодії із ОМЕС	+																						
Управління з питань інформатизації і цифровізації	+								+	+		+	+	+	+			+					
Державний архів області	+	+		+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+
Департамент цивільного захисту населення		+					+	+	+														
Юридичний департамент		+	+	+				+				+						+				+	+
Управління внутрішнього аудиту		+							+				+	+					+	+	+	+	+
Управління з питань ветеранної політики		+							+				+						+			+	
Департамент гуманітарної політики			+																				+
Департамент соціальної політики																			+	+			
Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку			+	+									+	+	+								
Управління розвитку територій і інфраструктури			+										+	+		+							
Управління дорожнього господарства			+							+		+			+								
Управління у справах національностей і релігій		+	+				+			+	+	+			+	+	+						
Служба у справах дітей			+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Департамент транспорту та зв'язку				+										+			+						
Департамент регіонального розвитку					+			+	+	+			+	+									
Департамент захисту довкілля											+												
Департамент економічного розвитку і						+	+				+							+	+	+	+		

Список використаних джерел:

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/Донецька_обласна_державна_адміністрація
2. <https://adm.dp.gov.ua/dniprooda/pro-oda/departamenti-ta-upravlinnya>
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/Вінницька_обласна_військова_адміністрація
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/Волинська_обласна_державна_адміністрація
5. https://uk.wikipedia.org/wiki/Хмельницька_обласна_державна_адміністрація
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Черкаська_обласна_державна_адміністрація
7. <https://cg.gov.ua/index.php?id=21704&tp=1>
8. <https://bukoda.gov.ua/chernivecka-oda/structure>
9. <https://oda.zht.gov.ua/administration/aparat-ta-strukturny-pidrozdily-oda/strukturni-pidrozdily/>
10. <https://carpathia.gov.ua/administraciya/strukturni-pidrozdili-oblderzhadministraciyi>
11. https://uk.wikipedia.org/wiki/Запорізька_обласна_державна_адміністрація
12. <https://www.if.gov.ua/struktura>
13. <https://koda.gov.ua/kyivvska-oda/oblderzhadministratsija/strukturni-pidrozdily-oda/>
14. <https://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=Oda/Ua/struktura.html>
15. https://uk.wikipedia.org/wiki/Львівська_обласна_державна_адміністрація
16. https://uk.wikipedia.org/wiki/Миколаївська_обласна_державна_адміністрація
17. https://uk.wikipedia.org/wiki/Одеська_обласна_державна_адміністрація
18. https://uk.wikipedia.org/wiki/Полтавська_обласна_державна_адміністрація
19. <https://www.rv.gov.ua/strukturni-pidrozdili-oda>
20. <https://sm.gov.ua/ru/53-strukturni-pidrozdily-oblderzhadministratsii/1104-strukturni-pidrozdily-oblderzhadministratsii.html>
21. <https://oda.te.gov.ua/oda-i-organi-vladi/strukturni-pidrozdili-oda>
22. <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili>
23. https://uk.wikipedia.org/wiki/Херсонська_обласна_державна_адміністрація

**Структура апарату Міністерства розвитку громад та територій України
(383 штатні одиниці) (на 20.07.2021)**

1. Керівництво (9 штатних одиниць), в тому числі:
 - Міністр – 1;
 - Перший заступник – 1;
 - Заступник Міністра – 4;
 - Заступник Міністра з питань європейської інтеграції – 1;
 - Заступник Міністра з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації – 1;
 - Державний секретар – 1.
2. Патронатна служба Міністерства (6 штатних одиниць).
3. Директорат стратегічного планування та Європейської інтеграції (15 штатних одиниць):
 - експертна група європейської інтеграції та міжнародної технічної допомоги – 4;
 - експертна група стратегічного та бюджетного планування – 7;
 - експертна група цифрової трансформації та стратегічних комунікацій – 3.
4. Директорат з питань розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою (24 штатних одиниці):
 - експертна група територіальної організації влади – 5;
 - експертна група розвитку місцевого самоврядування – 5;
 - експертна група адміністративно-територіального устрою – 5;
 - експертна група взаємодії з інституціями Ради Європи – 3;
 - відділ питань з моніторингу, аналізу політики та взаємодії з місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування – 5.
5. Директорат регіональної політики (22 штатних одиниці):
 - експертна група стратегічного планування регіонального розвитку – 4;
 - експертна група секторальних програм регіонального розвитку – 4;
 - експертна група з питань транскордонного співробітництва – 4;
 - експертна група інституційної підтримки регіональної політики та співпраці з донорами – 3;
 - Головне управління координації та оцінки ефективності регіональної політики – 7
 - відділ оцінки ефективності регіональної політики – 3;
 - відділ координації та взаємодії з місцевими органами влади – 3.
6. Директорат просторового планування територій та архітектури (30 штатних одиниць):
 - експертна група містобудування та планування територій – 6;
 - експертна група сталого розвитку населених пунктів – 6;
 - експертна група формування державної політики у сфері архітектурно-будівельного контролю і нагляду – 3;
 - Головне управління архітектури та містобудівного кадастру – 7;
 - відділ інформаційного забезпечення містобудівного кадастру та моніторингу діяльності із планування територій – 3;
 - відділ технічного забезпечення та адміністрування містобудівного кадастру – 3;

- Головне управління архітектурно-будівельного контролю і нагляду – 7;
 - відділ реалізації державної політики у сфері сервісних послуг у будівництві та архітектурно-будівельного контролю і нагляду – 3;
 - відділ взаємодії з Державною сервісною службою містобудування України та Державною інспекцією містобудування України – 3.
7. Директорат технічного регулювання у будівництві (19 штатних одиниць):
- експертна група технічного регулювання у будівництві – 7;
 - експертна група проектування у будівництві – 8;
 - експертна група підвищення енергетичної ефективності в будівельній галузі – 3.
8. Директорат енергоефективності (12 штатних одиниць):
- експертна група енергоефективності громадських будівель – 4;
 - експертна група енергоефективності житлових будівель – 3;
 - відділ енергозбереження у сфері ЖКГ – 4.
9. Департамент житлової політики та благоустрою (23 штатних одиниці):
- відділ моніторингу та експлуатації утримання житлового фонду – 5;
 - відділ формування та реалізації політики з житлових питань – 5;
 - відділ реалізації житлових програм – 4;
 - відділ благоустрою – 4;
 - відділ нормативно-методичного забезпечення у житловій сфері – 4.
10. Департамент комунальних послуг та комунального обслуговування (28 штатних одиниць):
- відділ теплопостачання – 5;
 - відділ водопровідно-каналізаційного господарства – 4;
 - відділ розвитку систем життєзабезпечення – 4 ;
 - відділ нормативно-методичного забезпечення в сфері інженерних систем та комунальних послуг – 4;
 - відділ реалізації державної програм ЖКГ та програм розвитку муніципальної інфраструктури України – 5;
 - відділ поводження з побутовими відходами та комунального обслуговування – 4.
11. Департамент впровадження пріоритетних проектів регіонального розвитку (28 штатних одиниць):
- відділ північних регіонів – 4;
 - відділ південних регіонів – 4;
 - відділ центральних регіонів – 5;
 - відділ західних регіонів – 4;
 - відділ східних регіонів – 5;
 - відділ міжнародних проектів – 5.
12. Фінансовий департамент (20 штатних одиниць):
- відділ фінансування регіональних, будівельних програм та розрахунків – 5;
 - відділ фінансування програм житлово-комунального господарства – 5;
 - відділ планування бюджетних програм, мережі та зведеної звітності – 5;
 - відділ бухгалтерського обліку та звітності – 5.
13. Юридичний департамент (26 штатних одиниць):
- відділ нормативно-правової роботи, експертизи проектів актів з питань будівництва – 5;

- відділ нормативно-правової роботи та експертизи проектів актів з питань житлово-комунального господарства – 5;
 - відділ нормативно-правової роботи, експертизи проектів актів з питань регіональної політики та місцевого самоврядування та взаємодії з Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України – 7;
 - відділ претензійно-позовної роботи – 4;
 - відділ правової роботи – 4.
14. Департамент економіки систем життєзабезпечення (20 штатних одиниць):
- відділ забезпечення сталого функціонування підприємств комунального господарства – 5;
 - відділ тарифної політики – 6;
 - відділ моніторингу виконання інвестиційних програм та діяльності підприємств житлово-комунального господарства – 4;
 - відділ нормативно-методичного забезпечення економіки систем життєзабезпечення та моніторингу проблемних питань регіонів – 4.
15. Управління інформаційних технологій (9 штатних одиниць):
- відділ технічного забезпечення – 4;
 - відділ захисту інформації та електронних сервісів – 4.
16. Управління ціноутворенням, економіки та договірних відносин у будівництві (21 штатних одиниць):
- відділ ціноутворення та експертизи проектів – 4;
 - відділ економіки та договірних відносин – 4.
17. Відділ взаємодії з засобами масової інформації (6 штатних одиниць).
18. Оперативно-диспетчерський відділ (6 штатних одиниць).
19. Відділ управління державною власністю (6 штатних одиниць).
20. Сектор контролю (2 штатних одиниць).
21. Сектор протокольного забезпечення міжнародного співробітництва Міністерства (4 штатних одиниць).
22. Сектор з питань запобігання та виявлення корупції (2 штатні одиниці).
23. Сектор з питань цивільного захисту (2 штатні одиниці).
24. Сектор мобілізаційної роботи та з питань оборони (2 штатні одиниці).
25. Сектор режимно-секретної роботи (2 штатні одиниці).
26. Сектор тендерних процедур (2 штатні одиниці).
27. Сектор розвитку громадянського суспільства (2 штатні одиниці).
28. Секретаріат Державного секретаря Міністерства (11 штатних одиниць):
- відділ інформаційно-аналітичного забезпечення – 5;
 - відділ організаційно-господарського забезпечення – 5.
29. Управління документообігу (14 штатних одиниць):
- загальний відділ – 5;
 - відділ по роботі із зверненнями громадян та запитами на публічну інформацію – 5.
30. Департамент персоналу (17 штатних одиниць):
- відділ кадрового менеджменту – 4;
 - відділ відбору та прогнозування розвитку персоналу – 4;
 - відділ організаційно-методичного забезпечення та заохочувальної політики – 4;
 - відділ роботи з персоналом державних підприємств – 4.
31. Відділ внутрішнього аудиту (5 штатних одиниць).

Склад і зміст інформації про стан забезпечення процесів діяльності і управління відновленням і розвитком промисловості регіонів в їх інформаційному просторі

<i>Об'єкти інформатизації</i>	<i>Зміст інформаційних заходів</i>
Нормативно-законодавчі положення виокремлення і формування галузей	Інформація нормативно-законодавчих актів, які надають право ухвалювати певні правові рішення стосовно формування структурних, виробничих, управлінських та інших структур і складників галузей і питань, пов'язаних з їх побудовою, функціонуванням і розвитком
Опис галузі на сучасному етапі	– Правове підґрунтя, призначення, цілі, спрямованість на виготовлення певної продукції; – державні стандарти галузі, які мають проєктні рішення; – структура галузі (склад виробничих, основних, допоміжних і інфраструктурних об'єктів); – зв'язок з іншими галузями; – продукція галузі, рівень досконалості і відповідності стандартам, конкурентоспроможність; – укрупнені показники промислового потенціалу галузі: ○ виробничі фонди, у т. ч. основні, їх обсяг, знос, показники використання потужностей, показники економічної віддачі; ○ обігові кошти: обсяг, структура, джерела формування, показники ефективності використання; ○ трудові ресурси: чисельність працівників, показники якості (освіта, кваліфікація). – вклад галузі в бюджет регіону і країни; – консолідовання зусилля центру галузевої і місцевої влади у напряму розвитку; – керівні органи галузі на державному і місцевому рівнях; – сучасний технічний, економічний стан галузі
Науковий базис галузі	– Напрями, види і розвиток наукових досліджень; – наукові ресурси галузі (науково-дослідні інститути, проєктно-конструкторські, організаційно-будівельні, навчальні та ін.); – наукові здобутки і їх впровадження в практику діяльності; – стратегічна і поточна спрямованість діяльності, види і стан наукових досліджень, відкриття нових способів виробництва техніки і технологій, нові види виробничо-організаційних форм навчальних закладів; – витрати на утримання і розвиток наукового базису; – приклади здійсненого впровадження науково обґрунтованих заходів щодо технологічного, організаційного та інших видів відновлення і розвитку галузі
Сучасні потреби України у видах галузевої продукції регіону	– Види продукції галузей за рівнем їх задоволення потреб країни; – якість продукції, її відповідність сучасним і стратегічним потребам; – сучасний рівень якості продукції галузі і можливості її підвищення; – стан і рівень технологічного оснащення виробництва (сучасний і очікуваний); – стратегічні потреби України в продукції галузі і можливості забезпечення їх виробництва з урахуванням можливості імпорту галузевої продукції.
Перспективні можливості зміни стану галузей у бік радикального відновлення	– Зміст і обсяги необхідної відбудови кожного складника ланки; – необхідні види і обсяги нових технологій і техніки; – необхідність витрат ресурсів різних видів: технічних, технологічних, матеріальних, фінансових, трудових та ін.;

<i>Об'єкти інформатизації</i>	<i>Зміст інформаційних заходів</i>
	– можливий рівень власного забезпечення ресурсів відновлення за рахунок нових підходів і механізмів організації; – фінансування й управління відновлення – інжинірингу, оновлення відносин з бізнесом, суспільством; – співпраця із іншими країнами; – раціоналізація застосування різних форм власності та ін.
Варіативні підходи до визначення доцільності збереження галузевих структур чи вибору нових шляхів перебудови, відновлення чи виводу із промислового комплексу країни чи регіону аналізованої галузі	– Інформаційне надання предметних доказів і засобів стратегічного передбачення майбутніх змін аналізованої галузі; – докази необхідності зміни в інформаційному забезпеченні підходів до збереження і використання власності при створенні нових виробництв або оновлення існуючих; – зміст інформаційного супроводу шляхів імпортозаміщення і залежності потреб галузевого існування для країни; – інформаційні дані стосовно оптимізації обсягів внутрішнього забезпечення споживчих потреб продукції галузі для розвитку країни; – обґрунтування пропозицій доцільності відновлення і збереження галузі у складі промислового комплексу, доцільність обсягів виробництва, динаміка руху і стратегія розвитку
Формування інтегрованого інформаційного статусу галузей як складників промислових комплексів регіону і складних об'єкта проектування інформаційного середовища управління відновленням галузей	– Візуалізація глибинних знань і розумових процесів фахівців державної служби стосовно напрямів і можливостей відновлення галузевих структур на основі використання інформаційно-аналітичних масивів даних про стан і можливості ресурсів відновлення; – складання балансу пропозицій на основі даних про стан галузі; – формування адекватних моделей можливих змін (моделей цільових завдань, моделей стратегічних засад і процедур їх вирішення, моделей сценарного відновлення продуктивних об'єктів і структур галузі тощо); – розробка варіантів обґрунтованих рішень, спрямованих на відновлення галузі і умов її реалізації; – розробка, вибір, порівняння і обґрунтування варіантів відновлення і їх техніко-економічних характеристик; – вирішення питань кібербезпеки і захисту інформації; – пошук і обґрунтування джерел фінансового забезпечення; – формування відомчих завдань поглиблення уявлення і удосконалення змісту і видів інформаційно-комунікативних відносин та їх учасників; – інженерно-технологічне забезпечення заходів відновлення; – розробка системи проєктів відновлення основного і допоміжного обслуговуючого обладнання та інфраструктури, вибір і затвердження виконавців, відповідальних за реалізацію етапів відновлення; – налагодження жорсткого контролю і жорсткої відповідальності за повноту і якість реалізації планів відновлення; – стимулювання якісного і своєчасного здійснення відновлювальних процесів та ін.

Прим. складено автором